

การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนา
ชุมชนท้องถิ่น : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั้กัว

โดย

สุพจน์ แสงเงิน

มณีรัตน์ ลิมสีบเชื้อ

วิโรจน์ เอี่ยมเจริญ

ชุติมา แสงเงิน

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

คำนำ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) คงจะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หากไม่ได้รับความกรุณาและการชี้แนะจากท่านทั้งหลาย ดังมีรายนามต่อไปนี้คือ ดร. อมรวิทย์ นาครทรรพ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา และคณะ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาโครงการการศึกษากับชุมชน นายบรรจง สมานตระกูล ได้ะอิหม่ามชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา นายประสิทธิ์ มณี ประธานชุมชนแผ่นดินทอง คอยรุดตักวา นายวิศิษฐ์ เจริญผล อาจารย์ใหญ่โรงเรียนอิสลามลำไทร นายประวิติ สมานตระกูล เลขาธิการคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา พันโทอัมพร สะนิละ ประธานคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทร นายสมชาย สมานตระกูล อาจารย์โรงเรียนอิสลามลำไทร เจ้าหน้าที่งานพัฒนาชุมชน เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล และคำแนะนำในทุก ๆ ด้านที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องขอขอบคุณในการให้การสนับสนุนงานวิจัยนี้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ขอขอบคุณชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาทุกท่านที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และมีน้ำใจไมตรีในการต้อนรับเป็นอย่างดีจนทำให้คณะผู้วิจัยสามารถทำงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ซึ่งต้องขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมทั้งในอดีต และปัจจุบัน การมีส่วนร่วมและรูปแบบการมีส่วนร่วม ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรค บทบาทของผู้นำ สภาพปัญหา และแนวทางแก้ไขในการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนต่อการพัฒนาชุมชน โดยใช้การศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในส่วนของการศึกษาเชิงปริมาณนั้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์ในระดับครัวเรือนตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้น และการศึกษาเชิงคุณภาพนั้นใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบลึก กับองค์กรโรงเรียน องค์กรชุมชน และองค์กรรัฐ

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า ได้ก่อตั้งมาประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว โดยผู้ก่อตั้งได้อพยพมาจากปัตตานี มาตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณคลองลำจวนซ้าย และคลองลำไทรบรรจบกัน ซึ่งเป็นชัยภูมิที่เหมาะสมสำหรับการตั้งบ้านเรือน และการประกอบอาชีพ โดยเลือกบริเวณใกล้ต้นสะตือใหญ่เป็นจุดก่อตั้งชุมชน สำหรับสภาพเศรษฐกิจของชุมชนพบว่า ในอดีตชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า ประกอบอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะอาชีพการทำนาแบบธรรมชาติดั้งเดิม แต่ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจของชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการกระจายการถือครองที่ดินของชุมชน และการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม ได้ส่งผลให้การประกอบอาชีพ การเกษตรลดลง แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงมีอาชีพรองที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่ทำรายได้เป็นอย่างดีให้แก่ชาวบ้านในชุมชน คือ การเลี้ยงไก่แจ้ แมว เป็ด โค เป็นต้น ในส่วนสภาพสังคมและวัฒนธรรม พบว่าในอดีตและปัจจุบันไม่แตกต่างกันมากนัก วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการดำเนินชีวิตในลักษณะของสังคมชนบท ชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนนับถือศาสนาอิสลาม ยึดมั่นในหลักการของศาสนาตามคัมภีร์อัล-กุรอาน และข้อปฏิบัติของศาสนาโมฮัมหมัดอย่างเคร่งครัด โดยมีหลักปรัชญาที่ว่า “ศาสนานำชีวิต” สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักของศาสนา คือ มัสยิดคอยรุดตักว้า ซึ่งนอกจากจะเป็นศาสนสถานแล้ว ยังเป็นสถานที่พบปะพูดคุย ประชุม บริรักษารือภายในชุมชน

ในส่วนของการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชน แผ่นดินทองคอยรุดตักวานั้น จะมีลักษณะของการทำงานในรูปแบบของการวางแผนงาน การทำกิจกรรม การติดตามผล และการพัฒนางานใหม่โดยขยายผลจากงานเดิม โดยมีลักษณะความร่วมมือของ 3 องค์การสัมพันธ์ อันได้แก่ โรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกัน ไม่สามารถขาดองค์การใดองค์การหนึ่งได้ ดังคำเปรียบเทียบที่ว่า “โรงเรียนเป็นมันสมอง มัสยิดเป็นจิตใจ ชุมชน (บ้าน) เป็นร่างกาย” นอกจากนั้น จากการศึกษายังพบว่า ชาวบ้านในชุมชน มีศักยภาพและพลังความสามารถ ที่จะทำการพัฒนาชุมชนได้ด้วยตัวเองมาตั้งแต่ช่วงแรก ที่เริ่มมีการก่อตั้งชุมชนและพัฒนาชุมชนเรื่อยมา จนกระทั่งถึงในปัจจุบัน เป็นการทำงานและพัฒนาร่วมกันทั้งในด้านความคิด แรงงาน เงินทอง วัสดุอุปกรณ์และอื่น ๆ ซึ่งมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อความเจริญก้าวหน้าของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา ซึ่งผลจากการพัฒนาดังกล่าวเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่าประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานภายนอกโดยทั่วไป

นอกจากนั้น จากการศึกษายังพบว่า จากการที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา มีความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนจนประสบผลสำเร็จนั้น ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและถือเสมือนว่าเป็นจุดแข็งของชุมชน มีหลายปัจจัยด้วยกัน ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ซึ่งประกอบด้วย การที่ผู้นำชุมชนมีความรู้ดี ความสามารถสูง มีบุคลิกภาพและบทบาทของการเป็นผู้นำอย่างชัดเจน รวมถึงการมีความสำนึกในการเป็นเจ้าของชุมชน และความต้องการที่จะสานต่อในการพัฒนาชุมชนตามเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งชุมชน ปัจจัยประการที่สอง คือ ปัจจัยด้านชุมชนซึ่งประกอบไปด้วย การยอมรับและเชื่อฟังผู้นำของชุมชน การที่ชุมชนยอมรับและมีความเข้าใจในปัญหาที่ประสบอยู่ การที่ชุมชนมีความพอใจและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของชุมชน การจัดองค์กรในชุมชน ระบบเครือญาติในชุมชน การปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด และระบบองค์ความรู้ที่หลากหลาย อันเป็นเสมือนภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนปัจจัยประการสุดท้าย คือ ปัจจัยภายนอกชุมชน อันได้แก่ การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และความภาคภูมิใจในผลงานที่ร่วมกันพัฒนาจนประสบผลสำเร็จ และได้รับรางวัลต่าง ๆ หลายรางวัล ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ในคุณภาพของงานพัฒนาได้

การศึกษาในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพื่อให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นคือ การสร้างความสัมพันธ์อันดีในระดับองค์กร ควบคู่ไปกับการสานความสัมพันธ์ในระดับบุคคล การสร้างความเข้าใจและชี้แจงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมองภาพองค์รวมทั้งหมดของชุมชน และการขยายแนวคิดในการพัฒนาสู่ชุมชนอื่น เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยุดดีกว่า ให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

สารบัญ

		หน้า
คำนำ		ก
บทคัดย่อ		ข
สารบัญ		ค
บทที่		
1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์วิจัย	3
	ขอบเขตของการวิจัย	3
	คำถามหลักของการวิจัย	3
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
	วิธีการวิจัย	5
2	แนวความคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	8
	แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	19
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
3	สภาพทั่วไปของชุมชน	27
	ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนแผ่นดินของคอยรุตตั้กวา	28
	ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนอิสลามลำไทร	80
	ข้อมูลพื้นฐานมัสยิดคอยรุตตั้กวา	94
4	ภูมิหลังผู้นำชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น	99
	ภูมิหลังผู้นำชุมชน	99
	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	125

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
5	การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	134
	ความสัมพันธ์ของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด	134
	รูปแบบการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า	139
	การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนและมัสยิดในการพัฒนาชุมชน	141
	รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชน	145
	ลักษณะการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชน	153
	กิจกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า	156
	ปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิดในการพัฒนาชุมชน	175
	ปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิดในการพัฒนาชุมชน	184
	สภาพปัญหาในชุมชน	185
6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	188
	บทสรุป	188
	ข้อเสนอแนะ	196
	บรรณานุกรม	198

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมปัจจุบันสภาพของชุมชนต่าง ๆ ทั้งชุมชนในสังคมเมืองและชุมชนในสังคมชนบท ต่างก็ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาที่ผ่านมาในอดีต ซึ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งทิศทางการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจนี้ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกระบวนการทันสมัย (modernization) และกระบวนการเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น (industrialization) และทำให้เกิดช่องว่างขึ้นระหว่างวิถีการผลิตแบบเดิมกับวิถีการผลิตแบบใหม่ แรงงานและทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกนำมาใช้มากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม สิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานทั้งหลายได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก แต่ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น แต่โครงสร้างทางสังคมยังคงมีความแตกต่างเช่นเดิมหรืออาจขยายเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม การกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของสังคมเป็นไปอย่างขาดความสมดุลย์ เกิดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในฐานะรายได้มากขึ้น การเชื่อมต่อระหว่างวิถีการผลิตแบบเลี้ยงตัวเองไม่สอดคล้องกับวิถีการผลิตแบบทุนนิยม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนต่าง ๆ ในสังคม ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในสภาพที่อ่อนแอไม่สามารถพึ่งตนเองได้ การดำรงชีวิตจะมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ขาดความช่วยเหลือเอื้ออาทรกัน ต่างคนต่างดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตัวเองโดยไม่สนใจสภาพของสังคมส่วนรวม ก่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในชุมชนมากมาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศชาติ

ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าว ยังผลให้เกิดการแสวงหาแนวทางใหม่ของการพัฒนา ซึ่งเป็นแนวทางที่ยอมรับกันโดยทั่วไป คือ การเสริมสร้างให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือตัวเองหรือพึ่งตนเองได้ และยุทธศาสตร์สำคัญที่ได้รับการนำมาใช้เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือตัวเองก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน (people's participation) เพราะในกระบวนการพัฒนาตามแบบที่เรียกว่า "ล่างขึ้นบน" (bottom - up approach) นั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจที่สำคัญ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้จะช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือตัวเองได้

และจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพื่อการบรรลุสู่เป้าหมายขั้นสุดท้าย (Ultimate - Goal) ของสังคมคือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมที่พึงปรารถนา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ชุมชนจะมีความเข้มแข็งหรือไม่ขึ้นอยู่กับศักยภาพการพึ่งตนเองของชุมชน อันจะส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่นมั่นคง สามารถควบคุม และจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ด้วยตัวเอง (อุทัย ดุลยเกษม 2540 : 10)

จากความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนดังกล่าว จึงได้ถูกกำหนดเป็นนโยบายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ที่ได้กำหนดให้มีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและครอบครัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2539 : 45 - 53) ซึ่งในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งองค์กรครอบครัว องค์กรโรงเรียน และองค์กรชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการรวมทั้งเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ในครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลดังกล่าว การศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาชุมชน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้า โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับชุมชนที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเกิดขึ้นตลอดเวลา และในการที่คณะผู้ศึกษาได้ทำการเลือกศึกษาชุมชนในเขตหนองจอกคือ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั๊กวา เข้ามาเป็นกรณีศึกษานั้น เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั๊กวา เป็นชุมชนที่มีรูปแบบของกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนเด่น ๆ หลายกิจกรรม และได้รับรางวัลต่าง ๆ หลายรางวัล ทั้งทางด้านการศึกษา และการพัฒนาสังคม ถึงแม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั๊กวาจะเป็นชาวไทยมุสลิม แต่ก็ยังเป็นชุมชนที่มีขนบธรรมเนียมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ดังนั้น การนับถือศาสนาและความเชื่อจึงไม่เป็นอุปสรรคหรือข้อขัดขวางในการศึกษาในครั้งนี้ จากผลของการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนี้ ทางคณะผู้ศึกษาหวังจะทำให้ได้รูปแบบจำลองของการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน รวมถึงข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ ของชุมชนที่คาดว่าจะเข้ามามีผลต่อการมีส่วนร่วมดังกล่าว ซึ่งข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอื่น ๆ ได้ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์วิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของชุมชนทั่วไปในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในอดีตและปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาชุมชน
4. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาชุมชน
5. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชน
6. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำในการพัฒนาชุมชน
7. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและแนวทางแก้ไขปัญหา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั้กวา ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ที่ หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะทำการศึกษาโดยเน้นประเด็นการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ในกระบวนการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั้กวา โดยทำการศึกษาในช่วงเดือนกันยายน - กุมภาพันธ์ 2542

คำถามหลักของการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน การก่อตั้งชุมชน รวมถึงวิวัฒนาการของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
2. สภาพทั่วไปและโครงสร้างของชุมชนในปัจจุบันทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประชากร การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรในท้องถิ่น

3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดในชุมชน สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชน รวมถึงปัจจัยทางด้านการเมืองการปกครองซึ่งเป็นนโยบายของรัฐ

4. ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการ (Key Informants) และไม่เป็นทางการ (Informal Key Information) และบุคคลอื่น ๆ ที่ชาวบ้านในชุมชนให้การยอมรับและนับถือ รวมถึงประวัติความเป็นมาของผู้นำชุมชนเหล่านั้น

5. รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำในกระบวนการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ท้องถิ่น รวมถึงประวัติความเป็นมาของผู้นำภูมิปัญญา สาเหตุหรือแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้อันหลากหลายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. ความสัมพันธ์ภายในชุมชน การจัดตั้งกลุ่มภายในชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในชุมชน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีส่วนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

8. ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาชุมชน องค์การของประชาชนในชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ที่มีส่วนส่งเสริมในการพัฒนาชุมชน

9. รูปแบบกิจกรรมและลักษณะการพัฒนาชุมชนที่ได้ดำเนินไปแล้ว สภาพการณ์หรือสถานการณ์ปัจจุบันของกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนที่ได้กระทำอยู่ รวมถึงการสืบทอดหรือความยั่งยืนของกิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของชุมชน โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน
2. ทำให้ทราบถึงรูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมของโรงเรียน และชุมชน ตลอดจนองค์กรอื่น ๆ ในการพัฒนาชุมชน รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นทั้งปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน
3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่อาจจะใช้เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ถึงการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนอื่น ๆ ในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการศึกษาเรื่องอื่น ๆ ที่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว” ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่องและชุมชนที่ศึกษา รวมทั้งการศึกษภาคสนามที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ซึ่งมีสภาพธรรมชาติของชุมชนเป็นแหล่งข้อมูล และคณะผู้ศึกษาเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลที่สำคัญ ความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมเกิดขึ้นได้จากการมองความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์นั้นในสิ่งแวดล้อมทั้งหมด หรือทั้งระบบตามธรรมชาติของชุมชนที่เลือกศึกษา

การศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีความยืดหยุ่น (flexibility) ในกระบวนการเก็บข้อมูล โดยไม่มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บ กำหนดแหล่งข้อมูลจาก 3 องค์กร คือ

1. องค์การโรงเรียน ได้แก่ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนอิสลามลำไทร คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทร อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนอิสลามลำไทร และบุคลากรอื่น ๆ ของโรงเรียน

2. องค์การชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกวา คณะกรรมการกลุ่มบ้านทั้ง 12 กลุ่มบ้าน โต๊ะอิหม่าม คณะกรรมการมัสยิดคอยรุดดีกวา

3. องค์การของรัฐ ได้แก่ หัวหน้างานพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่งานการศึกษานอกโรงเรียน

การเลือกตัวอย่างจาก 3 องค์การดังกล่าวใช้วิธีการแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling) ที่ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้รู้ (Key Informants) ในชุมชนที่ศึกษา ดังนั้นจุดเริ่มต้นที่คณะผู้ศึกษาจะคุยและซักถามเกี่ยวกับประวัติและโครงสร้างของสังคมด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน โดยเริ่มต้นจากการทำหนังสือราชการไปยังสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แล้วจึงเข้าไปศึกษาในชุมชน ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้เริ่มต้นที่ผู้นำศาสนา คือ โต๊ะอิหม่าม แล้วจึงถามถึงบุคคลอื่น ๆ ผู้ศึกษาจะสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ในเรื่องและขอบเขตเดียวกัน ทั้ง 3 องค์การที่กำหนด โดยที่คณะผู้วิจัยจะปรากฏตัวอยู่ในชุมชนติดต่อกันเป็นเวลานานถึง 5 เดือน (โดยก่อนหน้าที่จะเก็บภาคสนามได้ไปสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนแห่งนี้มาอยู่แล้วระยะหนึ่ง เพื่อศึกษาข้อมูลในการเขียนโครงร่างการวิจัย) และเมื่อพบว่าข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างที่กำหนดนั้นมีความซ้ำกันจนเกิดเป็นแบบแผนแน่นอนแล้ว ก็จะถามคนอื่น ๆ อีก ข้อมูลที่ได้จะออกมาในลักษณะเดียวกัน เมื่อนั้นแสดงว่าจำนวนตัวอย่างเพียงพอแล้ว นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้สัมภาษณ์ชาวบ้านที่ถูกสุ่มตัวอย่างในลักษณะบังเอิญ เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจะกระทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลในแต่ละวัน โดยที่คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ซ้ำแล้วซ้ำอีก (Content Analysis) ไปพร้อมกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งได้ข้อสรุปสุดท้าย คือ การตอบคำถามหลัก ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แสดงวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2

แนวความคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง "การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า" นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เข้ามาเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม (Meaning of Participation)

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ มีทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลังและทัศนคติทางวิชาการดังนี้

สหประชาชาติ (United Nation 1978 : 4) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจ และการกระทำ ซึ่งกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม และการจัดสรรทรัพยากร ส่วนกระบวนการกระทำจะต้องเป็นการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ

ไวท์ (White 1982 : 18) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติด้วยกันคือ

มิติที่หนึ่ง คือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรควรทำ และทำอย่างไร

มิติที่สอง คือ มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการ
ตามที่ได้ตัดสินใจ

มิติที่สาม คือ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2527 : 66) ได้ให้ความหมายของการฝึกกำลังเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ เกิดความร่วมมือว่า หมายถึง การระดมพลังของประชาชนให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ระหว่างประชาชนด้วยกันภายในกลุ่มผลประโยชน์ในองค์กรหรือชุมชน และรวมทั้งการปฏิบัติการให้ประชาชนเกิดความร่วมมือร่วมใจกันกับรัฐหรือตัวแทน คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเต็มที่

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6 - 7) ได้ให้ความหมายและหลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนและชุมชน ทั้งในรูปของส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการ และควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิก ในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

นิพัทธเวช สืบแสง (2526 : 10) ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า หมายถึง การกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสถานการณ์ของตนเอง เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนดและดำเนินการของประชาชนเอง โดยมีกระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้น เป็นการมีส่วนร่วมในการค้นหา หรือกำหนดปัญหาของชุมชน การหาสาเหตุของปัญหา หาวิธีการแก้ไขปัญหา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหของชุมชน และประเมินผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา

อาภรณ์ จันทรสว่าง (2522 : 12) อธิบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความ ต้องการ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะต้องมีความพอจนเกิดการริเริ่มทำโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ จะต้องเป็นความพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้า

ร่วมปฏิบัติการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นของการที่คนเรารวมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยหรือทำในนามกลุ่มนั้นได้กระทำผ่านองค์การ (Organization) ดังนั้น องค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำที่จะทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

จากแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการกระทำที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินการ และติดตามตรวจสอบในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการที่กำหนด

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมนั้น คณะผู้วิจัยพบว่า มีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเป็น 2 ลักษณะ คือ **ลักษณะแรก** จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาถึงสาเหตุที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ **ลักษณะที่สอง** จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาถึงตัวแปรความแตกต่างส่วนบุคคล แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาทั้ง 2 ลักษณะ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยเรื่องความเชื่อพื้นฐานและความศรัทธาที่บุคคลมีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของบุคคล กล่าวคือ บุคคลจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ มากขึ้น หากกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐานและความศรัทธาที่บุคคลมีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวจะกลายเป็นค่านิยมและทัศนคติส่วนบุคคล

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาถึงสาเหตุที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น คณะผู้วิจัยได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลอยู่ 2 ปัจจัย คือ

1. **ปัจจัยภายในตัวบุคคล** เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความรู้สึกภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งสิ่งที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีความรู้สึกอย่างมีส่วนร่วม ได้แก่ ความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือต่อบุคคล การที่บุคคลต้องการปฏิบัติให้สอดคล้องกับเป้าหมาย หรือมาตรฐานคุณค่าต่อตนเอง และการที่บุคคลมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

2. **ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล** เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากแรงผลักดันจากภายนอก ได้แก่ การที่บุคคลถูกบีบบังคับจากสังคม (การที่ต้องปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรม หรือบรรทัดฐาน) หรือผู้มีอำนาจเหนือกว่า การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนจากผู้อื่นหรือได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม)

ส่วนการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาถึงตัวแปรความแตกต่างส่วนบุคคลนั้น พบว่า ตัวแปรที่ทำให้บุคคลมีระดับการมีส่วนร่วมต่างกัน ได้แก่ ตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว ค่านิยม ทศนคติ และสถานภาพทางสังคม เช่น ชนชั้นทางสังคม ศาสนา วรรณะ และแหล่งกำเนิดของบุคคลว่ามีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ ซึ่งมีทั้งแนวความคิดที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน พอสรุปได้ดังนี้

โคเฮม และอัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff 1977 : 213 - 218) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ ซึ่งคล้ายคลึงกับแรม พี ยาดาว (Ram P. Yadav 1973 : 3) และปธาน สุวรรณมงคล (ในทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ 2527 : 83) คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ เริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบไปด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานของความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ในกิจกรรมการพัฒนา

องค์การอนามัยโลก (WHO : 1982) ได้เสนอว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงนั้น จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล และประการสำคัญคือ การตัดสินใจด้วย

2. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงิน และการบริการ

3. การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

4. การได้รับผลประโยชน์ (Obtaining Benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นฐานที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ในสังคมหรือวัตถุก็ได้

เจมส์ ดี. ปิ่นทอง (2526 : 10) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล

ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532 : 18) ได้อ้างถึงใน Agbayani เกี่ยวกับการจัดขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง

4. การออกเสียงสนับสนุนคัดค้านปัญหา
5. การออกเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาคเงิน
7. การบริจาควัสดุ
8. การช่วยเหลือด้านแรงงาน
9. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
10. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ
11. การทำงานกับตัวนำการเปลี่ยนแปลง

จอห์น วุฑฒิกกรรมรักษา (2528 : 16) ได้จำแนกตามมีส่วนร่วมไว้เป็น 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นกำหนดความต้องการ
2. ขั้นวางแผนดำเนินการ
3. ขั้นตัดสินใจ
4. ขั้นดำเนินการ
5. ขั้นติดตามผลงาน

อดิน รพีพัฒน์ (2527 : 320) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

จากการศึกษาถึงรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาจากนักวิชาการ และองค์กรต่าง ๆ สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องให้ประชาชนได้บทบาทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การติดตามและประเมินผล

ความสำเร็จและเงื่อนไขของการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

ลี เจ แครี่ (Lee J. Carry อ้างใน เฟื่องฟ้า คณานุรักษ์ : 2530) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขสำคัญสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. ประชาชนจะต้องมีอิสระ ภาวะที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to participation)
2. ประชาชนจะต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to participation)
3. ประชาชนจะต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to participation)

เฟื่องฟ้า คณานุรักษ์ (2530 : 23) ได้สรุป เงื่อนไขของการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ

1. ในส่วนของประชาชน ประชาชนจะต้องช่วยตนเองและเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการพัฒนา ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังนี้

1.1 ประชาชนต้องมีความเต็มใจ เห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม โดยมีได้ถูกบังคับหรือผลักดัน

1.2 ประชาชนต้องมีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม และมีความเห็นไปได้ที่จะเข้าร่วมมือ นอกจากประชาชนมีความพร้อมในระดับหนึ่งแล้ว คือ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ภายภาพที่ไม่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว ประชาชนจะต้องมีโอกาสดังนี้ที่ได้รับจากภาครัฐบาลในการให้อำนาจการตัดสินใจ การกำหนดกิจกรรมที่ตนต้องการในระดับที่เหมาะสมด้วย

1.3 ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม คือ นอกจากจะต้องมีความเต็มใจ ความพร้อม และความเป็นไปได้แล้ว ยังต้องมีความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง ในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ก็ตาม เพื่อพัฒนาชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเองในทุก ๆ ขั้นตอน หรือกระบวนการในการพัฒนา

2. ในส่วนของรัฐบาล รัฐบาลจะต้องยอมรับและสนับสนุนการกระจายอำนาจ เน้นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจของประชาชนในการ

ค้นหาปัญหาและเข้าใจความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญ การต่อรอง การวางแผนการดำเนินการ และการประเมินผลในที่สุด และเน้นการถ่ายทอดความรู้ในแนวคิดพื้นฐาน และนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้แก่ประชาชนและองค์กรประชาชน

อำนาจ อนันตชัย (อ้างใน เฟื่องฟ้า คณานุรักษ์ : 2530) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จของการระดมความร่วมมือขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

1. การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่แรกเริ่มว่ามีปัญหาสาเหตุของปัญหา การแก้ปัญหาด้วยการคิดจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยใช้ประโยชน์จากแรงงาน ทรัพยากรจากท้องถิ่นอย่างเต็มที่
2. การผสมผสานแผนงานและโครงการของทางราชการ ด้วยการพัฒนาความรู้ทักษะความสามารถด้านประชาชน และคุณภาพเจ้าหน้าที่เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อน สนองประโยชน์ประชาชนได้ถูกต้องตามกาลเวลาและสถานที่
3. สร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปัจจัย การดำเนินงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน รวมทั้งการร่วมติดตามประเมินผลดูแลรักษาสืบไป

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ : 2527) ได้กล่าวถึง ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมว่าขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

1. ประชาชนจะต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมในสถานการณ์ฉุกเฉิน
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินค่าผลตอบแทนที่จะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น

4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย

5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคม หากจะมีส่วนร่วม

ส่วนปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ World Health Organization (อ้างใน เฟื่องฟ้า คณานุรักษ์ 2530 : 18 - 19) ได้เสนอไว้มี 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงของชาวบ้านที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากร หรืออื่น ๆ นั้นมีเหตุผลอยู่ 2 ประการ คือ

1.1 การมองเห็นว่าตนจะได้ประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป ซึ่งถือเป็นเรื่องการกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

1.2 การได้รับการบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนให้เข้าร่วม โดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วม แม้ว่าจะเห็นประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่ก็ไม่อาจจะเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการเข้าร่วมหรือเข้าร่วมแล้วก็ไม่ได้รับผลดังที่คาดคิดไว้ เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมกันนั้นมิได้มีการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ กฎระเบียบแบบแผน และลักษณะการทำงาน เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วมจึงควรมีลักษณะ

2.1 เปิดโอกาสให้ทุก ๆ คน และทุก ๆ กลุ่ม ในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจในรูปของการมีตัวแทนหรือเข้าร่วมโดยตรงก็ได้

2.2 ควรมีกำหนดเวลาที่แน่ชัด เพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพเป็นจริงของตน

2.3 กำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

3. ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม โดยปกติที่ผ่านมาในกิจกรรมหนึ่ง ๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วย ได้มีโอกาสเข้าร่วม แต่ก็ไม้อาจกำหนดเป้าหมาย วิธีการ หรือผลประโยชน์ของกิจกรรม แต่จะขึ้นอยู่กับกำหนัดและการจัดสรรเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่อาจจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวบุคคลและสังคม ในด้านตัวบุคคลทฤษฎีทางจิตวิทยาจะช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดมาจากแนวความคิด ความปรารถนา แรงจูงใจ ความจำและความรู้สึก โดยจะศึกษามนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจ (Human Mind) แตกต่างกันในด้านสังคมทฤษฎีทางสังคมวิทยา จะช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดมาจากการกระทำระหว่างกัน (Human Interaction) โดยจะศึกษามนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

1. ทฤษฎีการวิเคราะห์การกระทำ (The Analysis of Action) เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ระบุถึงสาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์ (ฟรีตซ์ ไฮเดอร์ [Fritz Heider] อ้างอิงใน สิทธิโชค วรรณสันติกุล : 89 - 90) ได้อธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมว่าการรับรู้พฤติกรรมนั้นจะต้องสังเกตพฤติกรรมและอนุมาน (Deduce) ว่า พฤติกรรมนี้จะเกิดขึ้นมาได้ ต้องอาศัยอะไรบ้าง เขาได้แบ่งประเภทของสาเหตุดังกล่าวเป็น 2 อย่าง คือ สาเหตุที่มาจากส่วนบุคคล และสาเหตุที่มาจากเงื่อนไขสิ่งแวดล้อม โดยที่สาเหตุทั้ง 2 ประการนี้อยู่ในความสัมพันธ์ลักษณะเพิ่มหรือลดแบบการบวกลบ กล่าวคือ ถ้าจะกระทำการใด ๆ ด้วยความต้องการของบุคคลจะกระทำได้ง่ายขึ้นเมื่อสิ่งแวดล้อมอำนวยให้ แต่จะยากขึ้นเมื่อสิ่งแวดล้อมเป็นตัวขัดขวาง สาเหตุที่เป็นส่วนบุคคลยังถูกแยกออกเป็น 2 สาเหตุย่อย คือ สาเหตุที่เป็นแรงจูงใจให้พยายามทำ (Trying) และที่เป็นความสามารถ (Ability) ช่วยให้ทำพฤติกรรมอันได้แก่ ทักษะและกำลังที่จะทำสาเหตุย่อยทั้งสองส่วนนี้จะสัมพันธ์กันขาดอันใดอันหนึ่งไม่ได้ หมายความว่าบุคคลจะไม่ทำพฤติกรรมออกมา ถ้าหากไม่มีแรงจูงใจอันได้แก่ ความต้องการที่จะกระทำ หรือไม่มีทักษะความสามารถที่จะทำได้

2. ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The Theory of Social Action) เป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่อธิบายถึงการกระทำของมนุษย์ (Human Action) (แมกซ์ เวเบอร์ [Max Weber] อ้างอิงใน จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ 2524 : 54 - 65) ได้อธิบายการกระทำของมนุษย์ว่าเป็นพฤติกรรมทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลึกลับ ซึ่งบุคคลผู้ทำกำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัวตามธรรมชาติของ แมกซ์ เวเบอร์ ความเข้าใจในระบบความหมายว่าเกิดขึ้นได้ 2 ประการ คือ

1. สังเกตโดยตรงจากการกระทำของบุคคล

2. สังเกตจากสิ่งเร้าที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการกระทำ แมกซ์ เวเบอร์ ได้แบ่งแบบอย่างการกระทำทางสังคม ออกเป็น 4 ชั้น เพื่อศึกษาและวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ คือ

2.1 การกระทำที่มีเหตุผล (Rational) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการอันเหมาะสมในอันที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่เลือกไว้อย่างมีเหตุผล การกระทำดังกล่าวมุ่งไปในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

2.2 การกระทำเกี่ยวกับค่านิยม (Value) เป็นการกระทำที่เหมาะสมเช่นกัน เพื่อจะทำให้ค่านิยมสูงสุดในชีวิตมีความสมบูรณ์พร้อม การกระทำเช่นนี้มุ่งไปในด้านจริยธรรม ศาสนา และศีลธรรมอย่างอื่น เพื่การดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

2.3 การกระทำตามประเพณี (Traditional) เป็นการกระทำที่ไม่เปลี่ยนแปลงโดยยึดเอาแบบอย่างที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตเป็นหลัก ในพฤติกรรมการกระทำตามประเพณีไม่คำนึงถึงเหตุผล

2.4 การกระทำที่แฝงด้วยความเสนาหา (Affective) การกระทำที่คำนึงถึงอารมณ์และความผูกพันทางจิต ระหว่างผู้กระทำกับวัตถุที่เป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลอย่างอื่นใดทั้งสิ้นนอกจากเรื่องส่วนตัว

พาร์สัน (Parson 1951 : 279) เป็นนักสังคมวิทยาอีกท่านหนึ่งที่ได้สร้างทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Theory of Social Action) เขาได้อธิบายถึงการกระทำของมนุษย์ (Action

of Human) ในลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้ทางสังคมทั่วไป (A General Theory of Action) กล่าวคือ การกระทำใด ๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับ

1. บุคลิกของแต่ละบุคคล (Personality)
2. วัฒนธรรม (Culture) ในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ (Ideas of Beliefs) ความสนใจ (Primary of Interest) และระบบค่านิยมของบุคคล (System of Value Orientation)

จากทฤษฎีการกระทำทางสังคม จะเห็นได้ว่าการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์นั้น จะต้องมีความเข้าใจในชีวิต จารีตประเพณี ทัศนคติ และค่านิยมของบุคคล ซึ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับค่านิยมนั้น ความเชื่อในจริยธรรมทางศาสนามีส่วนอย่างมากในการสร้างค่านิยมให้แก่บุคคล

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ปรัชญา แนวคิดในงานพัฒนาชุมชน

ความคิดเกี่ยวกับเรื่องงานพัฒนาชุมชนนั้น มิใช่ของใหม่เพราะจัดได้ว่าเป็นการกระทำที่เป็นลักษณะของงานการพัฒนาชุมชนมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีการทำงานร่วมกันเพื่อผลประโยชน์หรือสิ่งอันพึงปรารถนาาร่วมกัน วิวัฒนาการของการศึกษาด้านการพัฒนาชุมชนได้มีเรื่อยมาจนกระทั่งในคริสต์หนึ่งในลักษณะของทฤษฎีแห่งการปฏิบัติ (Theory of Practice) โดยได้พัฒนามาจากหลักของการกระทำ ซึ่งได้มาจากการปฏิบัติจริงที่ได้ผล (ปาริชาติ วลัยเสถียร : เอกสารอัดสำเนา)

เมื่อพิจารณาในภาพรวมของคำว่า "การพัฒนาชุมชน" กล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนคือ การเปลี่ยนแปลงลักษณะและคุณค่าของชุมชนโดยมีการวางแผน (Planned Community Change) การพัฒนาชุมชนจึงเป็นทั้งวิธีการ กระบวนการ โครงการ หรือแผนงาน ขบวนการ ที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs) ของประชาชนในชุมชนนั่นเอง ดังนั้น "การพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จ จึงมิได้ขึ้นอยู่กับผลสำเร็จ

ในทางวัตถุเท่านั้น หากแต่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ ทักษะ ความรู้ และความสามารถของประชาชนเป็นสำคัญ” (สุกิจ จุลละนันท์ 2508 : 745)

ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนให้รู้จักใช้ความสามารถของตนเองช่วยตนเอง (Self - help) ให้มีส่วนร่วม (Participation) ในการสร้างสรรค์ให้เกิดการพัฒนาแก่ชุมชนและให้สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด (Self - reliance) ทั้งนี้เนื่องมาจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า คนเป็นทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) ที่มีความสามารถและศักยภาพ (Potential Ability) ซึ่งพร้อมที่จะนำมาให้เกิดประโยชน์ได้ทุกเมื่อ ในการสร้างความมั่นคงในชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน 2530 : 6)

แนวคิดบางประการในงานพัฒนาชุมชน

อดีตประธานาธิบดีแห่งประเทศฟิลิปปินส์ Ramon Magsaysay ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนไว้ว่า "Give a little more roof over his head, a little more cloth on his back and a little more food in his stomach" จากแนวคิดดังกล่าวพิจารณาได้ว่าการพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานในรูปของการบำบัดทุกข์บำรุงสุข โดยคำนึงถึงการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น การดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้นต้องเริ่มต้นด้วยการค้นหาปัญหาและความต้องการอันแท้จริงของประชาชน จากประชาชนนั่นเอง

แนวความคิดของการพัฒนาชุมชนที่จะเสนอต่อไปนี้ จังยังไม่ถือว่าเป็นข้อยุติหรือเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายทุกคน แนวความคิดอาจมีน้อยกว่ามากกว่า เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้เสมอ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ 2532 : 20)

1. คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด
2. การช่วยเหลือตัวเอง
3. ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน
4. ความคิดริเริ่มของชุมชน
5. ความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน

6. ความสมดุลของการพัฒนา
7. การใช้ทรัพยากรในชุมชน
8. การดำเนินงานตั้งอยู่บนรากฐานของหลักประชาธิปไตย
9. การประสานงาน
10. การปฏิบัติงานร่วมกับผู้นำท้องถิ่น
11. การผสมผสาน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วีระ โสถานนท์ (2521 : 41) ได้ศึกษาเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท" พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องรับใช้เป้าหมายทางเศรษฐกิจและสังคมเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดคือ ทางบ้านเมืองจะต้องสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมบทบาทของประชาชน ในการพัฒนาชนบทพอสมควร และระบบราชการจะต้องมีความยืดหยุ่นพอสมควร ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

กรรณิกา ชมดี (2524 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา "การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี" พบว่า สิ่งจูงใจประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่ ความต้องการที่จะได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีส่วนสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ เพศ ฯลฯ ส่วนปัจจัยที่จูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดคือ เกียรติ และผู้ที่ชักจูงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่ ผู้นำ

นิพัทธเวช สืบแสง (2526 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการพัฒนาหมู่บ้านสตอได้ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชาวเขามีส่วนร่วมก็คือ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางราชการ ทำให้ชาวเขาได้รับคำแนะนำ ได้รับการกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วม

อนุภาพ ธีรลาภ (2528 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์เชิงสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน" พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบและกระตุ้นก่อให้เกิดการมี

ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทที่สำคัญนั้น มีอยู่เพียง 4 ปัจจัย คือ ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน การยอมรับแบบอย่าง และความเชื่อในตัวผู้นำ

ปรัชญา เวลารักษ์ (2528 : 164 - 172) ศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท" ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความปลอดภัย
2. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่นโดยเฉพาะผู้นำ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
3. รางวัลตอบแทน ได้แก่ ค่าตอบแทนแรงงาน เงินปันผลจากสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือธนาคารข้าว

ัญญวน ทองรุต (2528 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาความจำเป็นพื้นฐานที่บ้านลุงเขว้า อำเภอสารภี จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานมากที่สุด ในลักษณะการสมทบเงิน ออกแรง เข้าร่วมประชุม และพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมขั้นประเมินผลน้อยที่สุด สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ความคาดหวังทางเศรษฐกิจ การชักชวนจากผู้นำและเจ้าหน้าที่ ความเข้าใจในการพัฒนา

บังอร ฤทธิภักดี (2529 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน : กรณีศึกษาระดับหมู่บ้าน ผลของการศึกษาพบว่า กิจกรรมสาธารณสุขมูลฐานที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ไม่ใช่กิจกรรมตามแนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) แต่เป็นลักษณะของการให้ความร่วมมือ โดยฝ่ายรัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบของการดำเนินงาน ประชาชนเป็นผู้ให้ความร่วมมือ และผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานตามกิจกรรมที่รัฐกำหนดคือ อสม. ในหมู่บ้าน กระบวนการดำเนินงานตั้งแต่การกำหนดปัญหา การวางแผน การประเมินผล และการควบคุมตรวจสอบนั้น แทบจะไม่มีส่วนร่วมจากประชาชนเลย

โอวาท สุทธนารักษ์ (2531 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของผู้ทำการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเน้นในการศึกษาบทบาทด้วยการสร้างจิตสำนึกเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนและด้านการจัดองค์กรประชาชน เพื่อหนุนช่วยการพึ่งตนเองของชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมิได้จัดสรรบทบาทในการสร้างจิตสำนึก เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนขึ้นภายในกลุ่มของตนอย่างเป็นทางการ หากแสดงบทบาทอย่างไม่เป็นทางการตามลักษณะเด่นของแต่ละคน และผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทในการจัดองค์กรประชาชน 2 องค์กร เพื่อหนุนช่วยการพึ่งตนเองของชุมชน คือ กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและกลุ่มปุ๋ย ในกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำนั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีฐานะเป็นส่วนหนึ่งของแกนนำในการจัดองค์กรร่วมกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และไม่สามารถช่วงชิงการนำภายในองค์กรมาเป็นของตนได้ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมากในการดำเนินงาน ส่วนในกลุ่มปุ๋ยนั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทเป็นกลุ่มแกนในการจัดองค์กร ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูงในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน

ชี้น ศรีสวัสดิ์ (2532 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีบ้านดงเค็ง และบ้านชุมแสง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการพัฒนาและการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้นำทั้งสองหมู่บ้าน ได้เน้นรูปแบบที่คล้ายกันคือ การพัฒนาทางด้านวัตถุ และการพัฒนาทางด้านจิตใจ ในด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้น ผู้นำทั้งสองหมู่บ้านจะใช้วิธีเดียวกัน คือร่วมประชุมหารือ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามผล และร่วมคิดงานใหม่ต่อไป เพียงแต่ผู้นำบ้านดงเค็งได้เข้าไปมีส่วนร่วมบ่อยครั้ง และสม่ำเสมอกว่าผู้นำบ้านชุมแสงเท่านั้น

สุสิทธิ์ วิมุกตานนท์ (2532 : บทคัดย่อ) ศึกษากลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท กรณีศึกษาบ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มท้องถิ่นต่าง ๆ ของบ้านห้วยเม็งจะเกิดการรวมตัวเป็นครั้งคราวตามกิจกรรมในรอบปี หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน สมาชิกของแต่ละกลุ่มมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน และมีปฏิริยาโต้ตอบทางสังคมต่อกัน ที่ทำให้การรวมกลุ่มเกิดขึ้นอย่างถาวรในรูปของวัฏจักรอย่างต่อเนื่องหลายชั่วอายุคน กิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านจะถูกจัดการโดยผ่านกลุ่มท้องถิ่นที่มีลักษณะเชื้ออำนาจต่อการมีส่วนร่วม เช่น ความเป็นเอกภาพ มีอิสระในการจัดการ มีอำนาจการตัดสินใจในชั้น

พื้นฐาน ความเสมอภาค ให้โอกาสในการเข้าร่วมในฐานะเป็นสมาชิกของหมู่บ้าน และโครงสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของกลุ่มท้องถิ่น

ชูศักดิ์ ชูช่วย (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นและหมู่บ้านทั่วไปภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทที่คาดหวังของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นและหมู่บ้านทั่วไป สูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นสูงกว่าหมู่บ้านทั่วไป

นภา ชมไพบูลย์ (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทของกลุ่มเกษตรกร โดยศึกษากรณีกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์แปลงยาว ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกร ส่วนใหญ่สมาชิกมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์มากกว่าขั้นตัดสินใจมีสมาชิกส่วนน้อยที่มีส่วนในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และดำเนินงาน ประธานและกรรมการกลุ่มจึงเป็นผู้ตัดสินใจเป็นส่วนใหญ่ ช่องทางการมีส่วนร่วมเป็นทางการคือ การประชุม การมีส่วนร่วมของกลุ่มยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง ซึ่งได้แก่ ปัจจัยทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมืองและประวัติศาสตร์

ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์ (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานของแผนงานพัฒนาสตรีในด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถในการพัฒนาชุมชนของสตรีในหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า อายุ และระดับการศึกษาของสตรีมีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และความสามารถในการพัฒนาชุมชนของสตรี และความถี่ของพฤติกรรมสื่อสารระหว่างบุคคล เกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนงานพัฒนาสตรีมีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และความสามารถในการพัฒนาชุมชนของสตรี

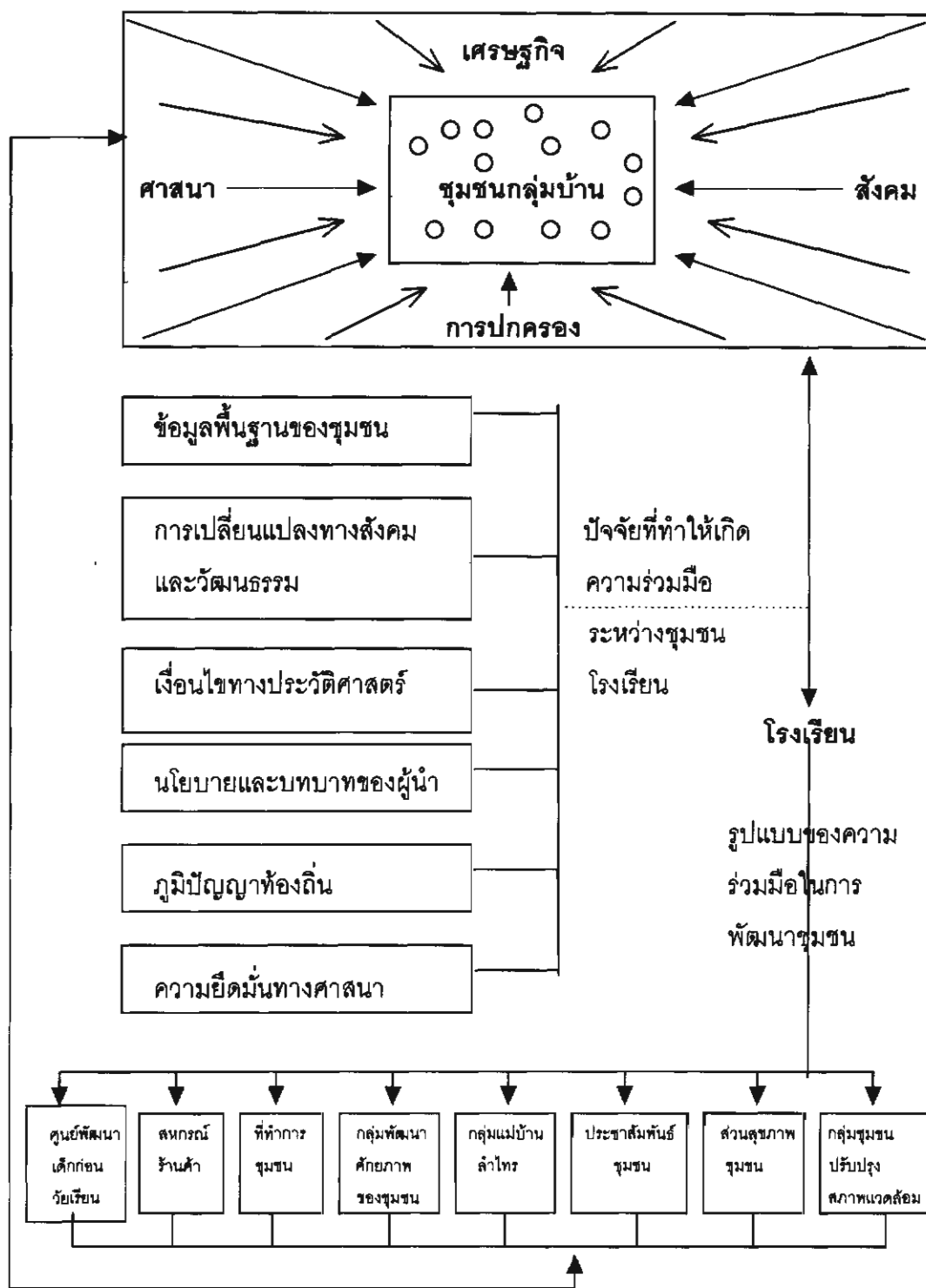
เพ็ญศรี ชื่นประดิษฐ์ (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสามแก้ว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของชุมชนคือ การมีส่วนร่วมในการคิด และการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จาก

กิจกรรม ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของชุมชน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่จะได้รับความช่วยเหลือและบริการจากรัฐ เช่น เงิน วัสดุ อุปกรณ์ การที่จะได้รับผลประโยชน์จากกลุ่ม การที่จะได้รับการสนับสนุน การกระตุ้น และการจูงใจจากผู้นำชุมชน

กุสุมา ภูใหญ่ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาการรับรู้ ความคาดหวัง ความพึงพอใจ และการยอมรับของชาวชุมชนมุสลิมในเขตหนองจอก ต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม ผลการศึกษาพบว่า ชาวชุมชนมีการรับรู้บทบาทที่เป็นข้อกำหนด และบทบาทที่ปฏิบัติจริงของอิหม่ามในระดับปานกลาง มีการรับรู้คุณลักษณะและพฤติกรรมการสื่อสารของอิหม่ามในระดับสูง มีความคาดหวังและความพึงพอใจในบทบาทต่าง ๆ ของอิหม่ามในระดับสูง และมีการยอมรับในความเป็นผู้นำของอิหม่ามในระดับสูงเช่นเดียวกัน

จากการศึกษางานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้นำมาประมวลเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า ได้ดังนี้

กรอบแนวความคิดในการศึกษา
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของชุมชน

การศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยศึกษาจากชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่าเป็นกรณีศึกษานั้น เป็นการศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของชุมชน และศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน

แต่อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักดังกล่าว ทางผู้ศึกษาพบว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมด ดังนั้นจึงมีอาจที่จะไม่กล่าวถึงความเชื่อ และความศรัทธาของชาวชุมชนที่มีต่อศาสนาอิสลาม ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการปฏิบัติพิธีกรรมในศาสนสถานที่เรียกว่า "มัสยิด" ดังนั้น มัสยิดจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์กลางและที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของมุสลิมในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักที่ยึดถือศาสนาเป็นแกนนำชีวิต มัสยิดได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีความสำคัญและมีอาจจะขาดได้ มัสยิดจึงเป็นสื่อกลางในการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและโรงเรียนให้เห็นเป็นรูปธรรมมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งในการศึกษาโดยยึดถือกรอบในเรื่องแกนหลักของสังคมคือ บ้าน โรงเรียน และมัสยิด จึงเป็นการศึกษาที่สอดคล้องตามแนวทาง "บรม" อันเป็นนโยบายของกรุงเทพมหานครในการพัฒนาองค์กรประชาชนและพัฒนาชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ โดยมีองค์กรทางศาสนาเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และใช้หลัก "บรม" คือ บ้าน + โรงเรียน + มัสยิด *

*การพัฒนาตามแนวทาง "บรม" มีแนวคิด พื้นฐาน 4 ประการ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน การช่วยเหลือตนเอง ความคิดริเริ่มของประชาชน และความต้องการของชุมชน

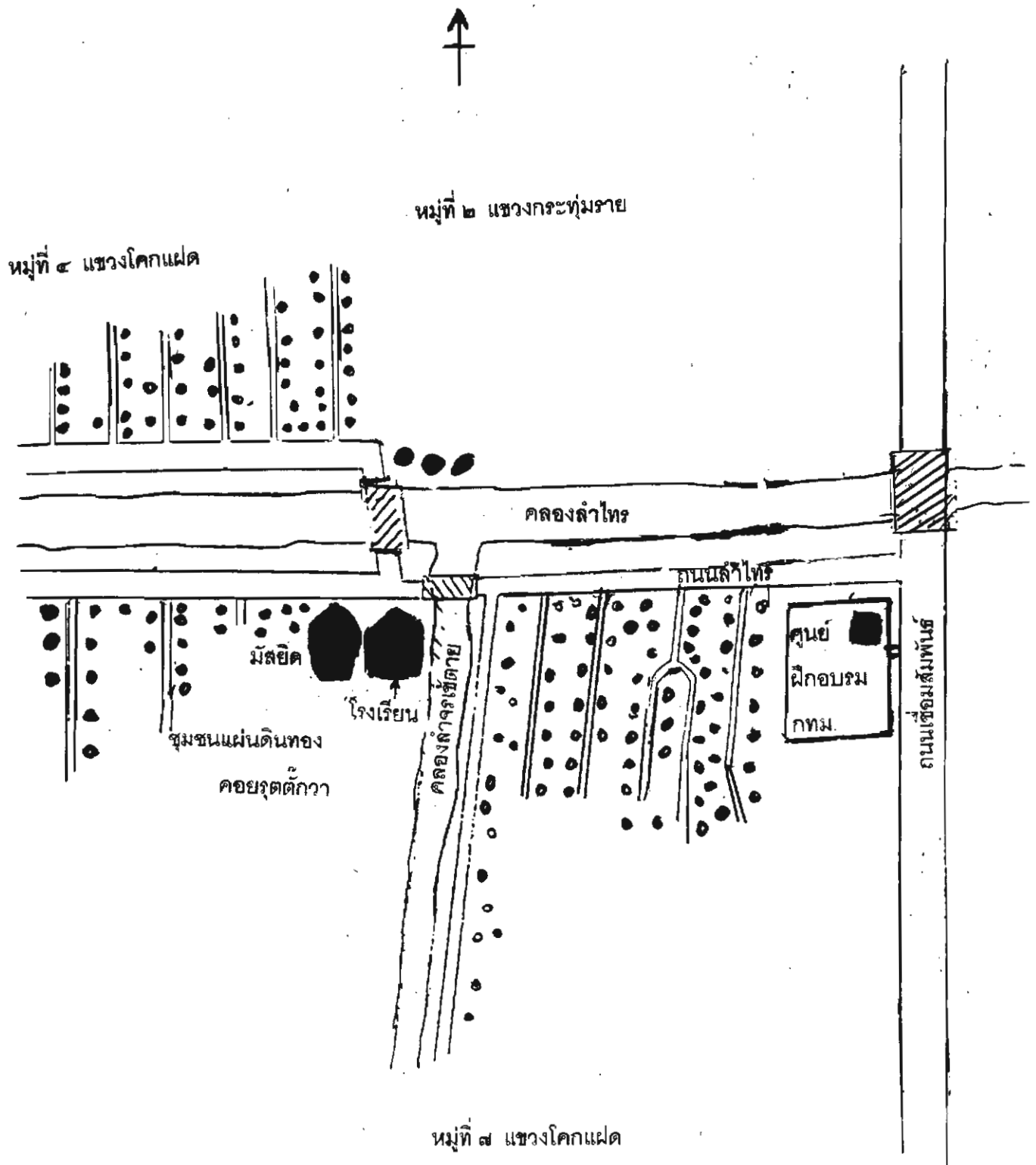
จากเหตุผลที่กล่าวมาจึงเป็นผลให้ในการนำเสนอผลการศึกษาในส่วนของโรงเรียน และชุมชนจำเป็นต้องกล่าวถึง มัสยิด ควบคู่ไปด้วย อันจะทำให้เห็นภาพรวมของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัวได้ชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้นในส่วนของบทที่ 4 ซึ่งเป็นบทที่นำเสนอผลการศึกษาที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน ทางผู้ศึกษาจึงได้แบ่งรายละเอียดของเนื้อหาสาระที่นำเสนอออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ โดยส่วนที่ 1 เป็นการนำเสนอรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว ซึ่งรวมถึงสภาพทางประชากร สภาพทางเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ในส่วนที่ 2 เป็นการนำเสนอรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนอิสลามลำไทร ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักอย่างหนึ่งของชุมชน และเป็นประเด็นหลักประเด็นหนึ่งในการศึกษาครั้งนี้ และในส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นส่วนสุดท้าย เป็นการนำเสนอรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของมัสยิดคอยรุดดีกัว ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักของชุมชน และใช้เป็นประเด็นหลักที่ทำการศึกษาควบคู่ไปกับการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทร และการศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว มีพื้นที่ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ลำไทร เป็นชุมชนที่มีที่ตั้งอยู่ระหว่างบริเวณริมคลองลำไทรและคลองลำจรเข้ต่ายมาบรรจบกัน มีที่ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครมาทางทิศตะวันออก ประมาณ 45 กิโลเมตร

การเดินทางจากกรุงเทพมหานคร - ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว จะต้องเดินทางผ่านเขตมีนบุรี มาตามถนนสุวินทวงศ์ ประมาณ 13 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายไปตามถนนที่จะไปเขตหนองจอก อีกประมาณ 3 กิโลเมตร และเลี้ยวซ้ายอีกครั้งไปตามถนนที่ขนานกับลำคลองประมาณ 1 กิโลเมตร ก็จะเดินทางมาถึงชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว

แผนที่แสดงที่ตั้งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรูดักวา

ที่ตั้ง

พื้นที่ตั้งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา มีอาณาเขตที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่นตามลักษณะการปกครองท้องที่ ดังนี้

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 2 แขวงกระทุมราย
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 7 แขวงโคกแฝด
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 16 แขวงกระทุมราย
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่หมู่ที่ 4 แขวงโคกแฝด

ประวัติความเป็นมาของชุมชน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา พบว่า ชุมชนมีประวัติความเป็นมาดังนี้ (ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา : 1 - 3)

ในอดีต 100 ปีเศษที่ผ่านมา ได้มีการกวาดต้อนผู้คนจากแหลมมลายู (คือประเทศมาเลเซียในปัจจุบัน) มายังบริเวณริมลำคลองแสนแสบทั้งสองฝากฝั่งคลอง และได้มีการปักปันเขตแดนริมฝั่งคลองให้เป็นที่อยู่อาศัยทำมาหากิน ในบรรดาผู้คนที่ถูกกวาดต้อนมาในคราวนั้น มีนายอับดุลเลาะห์ บินอาบีดีน ซึ่งเป็นบิดาของนายอิบรอฮีมรวมอยู่ด้วย นายอิบรอฮีม นี้ได้ใช้ชีวิตอยู่ริมฝั่งคลองแสนแสบจนเป็นหนุ่มใหญ่ และได้แต่งงานกับนางชานี ต่อมาทั้งนายอิบรอฮีมและนางชานี ทั้งคู่ต้องการจะหาที่ตั้งรกรากใหม่ จึงปรึกษากันและได้แยกตัวออกจากกลุ่มผู้อพยพที่มาด้วยกันตรงบริเวณบ้านเจียรต๊บ อำเภอนองจอก เดินลัดทุ่งไปประมาณ 3 กิโลเมตร โดยมุ่งเอายอดไม้ที่สูงสุด มองเห็นแต่ไกลเป็นเป้าหมาย ซึ่งไม่ตั้นนั้นคือ "ต้นสะตือ" (ยังคงมีชีวิตอยู่จนถึงในปัจจุบัน ประมาณกันว่าต้นสะตือต้นนี้มีอายุประมาณเกือบ 300 ปี) นายอิบรอฮีมและนางชานี จึงได้มาปักหลักอยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ใกล้ต้นสะตือใหญ่ ณ ถิ่นฐานลำไทร (ชื่อพันธุ์ไม้หนาที่บริเวณลุ่มน้ำ) ซึ่งเป็นบริเวณที่คลองลำจรเข้ามายาบรรจบกับคลองลำไทร และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าอ้อ แข่ม เป็นที่อยู่อาศัยของเนื้อสัตว์ กวาง ทาราย ช้าง เสือ จระเข้ และปลุกบ้านอยู่อาศัยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

นายอิบรอฮีมและนางขานี ได้ให้กำเนิดบุตรชายหญิงรวม 9 คน และได้ใช้นามสกุล “บีดิลและ” ต่อมาเมื่อนางขานีเสียชีวิต นายอิบรอฮีมได้มีภรรยาอีกคนหนึ่งชื่อนางบัน ซึ่งเป็นผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านลำไทรภายหลัง โดยมีบุตรชายหญิงกับนางบันรวม 4 คน และได้ใช้นามสกุล “บีดิลและ” บุตรทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม และบุตรทุกคนของนายอิบรอฮีมได้ช่วยเป็นเพื่อนร่างกาย แรงใจ ปรับปรุงพื้นที่ทำไร่ ไถนา ขยายอาณาเขตพื้นที่ออกไปอย่างกว้างขวางประมาณ 500 ไร่เศษ เพื่อให้ลูกหลานได้ใช้เป็นพื้นที่อาศัยและพื้นที่ทำมาหากิน เพื่อเลี้ยงชีพสืบไป ในระยะเวลาต่อมาบุตรของนายอิบรอฮีมทั้งหมดนี้ ได้แต่งงานและสร้างครอบครัวกับกลุ่มผู้อพยพที่เข้ามาภายหลัง และทั้งหมดได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว และก่อเกิดเป็นชุมชนขึ้นมาชื่อเรียกว่า “หมู่บ้านลำไทร” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2492 ได้มีการปลูกสร้างมัสยิดขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา และได้มีการจดทะเบียนมัสยิดโดยใช้ชื่อว่า “มัสยิดคอยรุตดีกัว” (คำว่า คอยรุตดีกัว เป็นคำในภาษาอาหรับ) และต่อมาในปี พ.ศ. 2537 ทางราชการได้มีการประกาศนโยบายที่มีชื่อว่า “บรม” “บวร” ขึ้น เพื่อการสร้างสรรค์ชุมชนต่าง ๆ ในเขตหนองจอก รวม 58 ชุมชน ให้เป็นชุมชนแผ่นดินทองหนองจอก จึงได้มีการใช้ชื่อว่า “ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (คำสั่ง คณะกรรมการอำนวยการประสานงานอุดมการณ์แผ่นดินธรรม - แผ่นดินทอง สำนักงานเขตหนองจอก ที่ 35/2537)

สภาพทางประชากร

ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว ได้มีการกำหนดจำนวนประชากรในชุมชน โดยถือเอาอาณาเขตที่อยู่อาศัยของสัปบุรุษมัสยิดคอยรุตดีกัว เป็นพื้นที่ของชุมชนซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 150 หลังคาเรือน (บริเวณพื้นที่นี้ไม่รวมพื้นที่ของการจัดสรรหมู่บ้าน ส่วนของราชการเป็นต้น) มีจำนวนประชากรประมาณ 1,150 คน โดยจำแนกเป็นเพศชาย 650 คน เพศหญิง 500 คน โดยประชากรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่คือ มีอายุระหว่าง 26 - 60 ปี และช่วงวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 16 - 25 ปี

และเมื่อศึกษาลักษณะทางประชากรจำแนกตามโครงสร้างทางการศึกษา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คือระดับชั้นประถมศึกษา ส่วนระดับการศึกษาที่สูงกว่าระดับประถมศึกษา มีดังนี้คือ (แผนพัฒนาหมู่บ้านลำไทร 2540)

ปริญญาโท	2	คน
ปริญญาตรี	20	คน
อนุปริญญา	30	คน
มัธยมศึกษา	150	คน

สภาพทางเศรษฐกิจ

ในสมัยอดีตที่บรรพบุรุษของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกวา ได้เข้ามาสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้กับต้นสะตือใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่คลองลำไทรและคลองลำจรเข้ตายมาบรรจบกันนั้น ในบริเวณนี้มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะสมแก่การประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนา เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีน้ำท่วมถึง อยู่ใกล้แหล่งน้ำคือคลองลำไทรและคลองลำจรเข้ตาย และสามารถจับสัตว์น้ำในคลองดังกล่าวขึ้นมาเพื่อใช้เป็นอาหารในการดำรงชีวิตประจำวันได้

ดังนั้น อาชีพหลักในสมัยก่อนคือ อาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพทำนา ซึ่งเป็นอาชีพที่ประกอบกันเกือบทุกหลังคาเรือน การทำนาในสมัยนั้นยังต้องพึ่งพิงธรรมชาติ ใช้น้ำจากแหล่งธรรมชาติคือ น้ำฝนที่ตกลงมาในฤดูฝน และน้ำจากลำคลองทั้ง 2 ดังกล่าว ไม่มีการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ ทำนาเพียงปีละ 1 ครั้ง ซึ่งเรียกการทำนาแบบนี้ว่า "นาปี" ใช้แรงงานจากสัตว์ประเภทวัว ควาย เป็นหลักในการลากไถ พื้นที่บริเวณที่จะทำนามีการพลิกผิวดินจากชั้นล่างขึ้นมาชั้นบนเพื่อเป็นการพรวนดิน ซึ่งมักทำในช่วงต้นฤดูฝน หลังจากนั้นชาวนาจะทำลายวัชพืชประเภทหญ้าที่ขึ้นอยู่บนพื้นที่นา และหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวลงไป เมื่อข้าวเริ่มเจริญเติบโตก็จะบำรุงรักษาจนข้าวสุก และเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็ใช้วิธีการลงแขกเกี่ยวข้าวโดยใช้แรงงานคนในครัวเรือนและในชุมชน หลังจากนั้นก็จะใช้สัตว์ประเภทวัว ควาย เดินเหยียบลงไปบนรวงข้าวที่เก็บเกี่ยวมาเพื่อให้เมล็ดข้าวหลุดจากรวงข้าว และจึงนำเมล็ดข้าวมาผัดโดยใช้ฝัดหรือการสาด เพื่อแยกละอองฝุ่นข้าวออกจากเมล็ดข้าว ก่อนนำข้าวที่ได้ไปเก็บไว้ในยุ้งฉางที่สร้างขึ้น เพื่อพร้อมที่จะนำไปสีไว้

บริเวณในยามที่ต้องการใช้ในครัวเรือน หรือนำไปขายหรือจำหน่ายเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ในการนำข้าวไปขายนั้นเจ้าของข้าวจะนำข้าวใส่เรือไปขายที่ตลาดในอำเภอนหนองจอก ซึ่งมีระยะทางห่างประมาณ 3 - 4 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางแบบเข้าไป-เย็นกลับ โดยจะเริ่มออกเดินทางจากบ้านประมาณตี 3 - ตี 5 (03.00-05.00 น.) และกลับมาถึงบ้านประมาณช่วงเย็น แต่ในบางครั้งก็นำข้าวที่ผลิตได้ไปแลกเปลี่ยนกับผลผลิตอื่น (Barter System) กับชุมชนใกล้เคียง โดยนำเอาผลผลิตข้าวไปแลกเปลี่ยนกับผลผลิตที่ชุมชนไม่สามารถผลิตได้ หรือผลิตได้ในปริมาณที่น้อยไม่พอเพียงกับความต้องการของชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประเภท กระปิ น้ำปลา น้ำตาล เป็นต้น

“อาชีพในสมัยก่อน ยังคงเป็นเกษตรร้อยละแปดสิบ
คือ ทำนาอย่างเดียวเพราะสถานที่เอื้ออำนวย เป็น
ทุ่งโล่ง มีน้ำจากลำคลอง ไม่มีถนน ไฟฟ้า น้ำประปา
ทำนา ได้ปีละ 1 ครั้งเท่านั้น พอเสร็จก็ลงแขกเกี่ยวข้าว
ช่วยกัน”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“สมัยก่อนทำนาเป็นหลัก ไม่ได้ทำโรงงาน ฟังมา
เปลี่ยนแปลงเมื่อมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาประมาณ
10 กว่าปี”

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

นอกจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้านการทำนาแล้ว อาชีพจับปลาซึ่งเป็นสัตว์น้ำก็เป็นอาชีพเสริมอีกอาชีพหนึ่ง โดยการจับปลานั้นมักจับเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน แรงงานที่ใช้จับปลาก็คือแรงงานที่ใช้ในการประกอบอาชีพทำนา หรืออาจเป็นแรงงานเด็กหรือผู้หญิง เข้ามาร่วมด้วย การจับปลามักทำกันในบริเวณคลองลำไทรและคลองลำจรเข้ตาย ซึ่งมีปลาและสัตว์น้ำประเภทอื่นชุกชุมอุดมสมบูรณ์เป็นจำนวนมาก

“แม่ไปดักปลาที่คลองลำไทร คลองลำจรเข้ตาย ดักช่วงเย็น
เข้าไปดู ถ้าติดก็เก็บ ถ้าไม่ติดก็ใส่เหยื่อใหม่ ดักเช้า
เย็นดู ใช้ตาข่ายใหญ่ 7 - 8 ซม. ได้ปลาตะเพียน
ใช้ตา 5 ซม. ได้ปลาหมอ สลิด ปลาดุก
ใช้ตาเล็ก 3 ซม. ได้ปลากะตัก"

(จินดา สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

นอกจากนั้น การจับปลายังสามารถทำได้ในบริเวณพื้นที่นาที่ปลูกข้าว เนื่องจากเป็นบริเวณหนึ่งที่มีสัตว์ชุม เช่น ปลา ปู กุ้ง หอย โดยเมื่อชาวบ้านหว่านข้าวลงในพื้นที่และเมื่อข้าวกำลังเริ่มเจริญเติบโต ปลาจะว่ายไปวางไข่บริเวณใต้ต้นข้าว และเมื่อข้าวเจริญเติบโตเต็มที่พร้อมที่จะเก็บเกี่ยว น้ำในพื้นที่นาจะเริ่มลด ปลาจะว่ายเข้ามาอาศัยอยู่ในบ่อข้าง ๆ พื้นที่นาเป็นจำนวนมาก ทำให้สามารถจับปลาได้โดยง่าย

“พอถึงฤดูแล้ง ก็จับปลามาเป็นอาหารในครอบครัว
พอหว่านข้าวแล้ว ข้าวโต ปลาก็ขึ้นไปวางไข่ ออกลูก
หาอาหารบนพื้นนา พอรวงข้าวสุก ปลาบางชนิดอาศัย
เก็บข้าวเปลือกกิน น้ำก็เริ่มลด กุ้งปลาชุมมาก
ปลาเล็กเป็นอาหารปลาใหญ่ น้ำก็จะแห้งลงเรื่อย ๆ
จนกระทั่งน้ำแห้งหมด ปลาก็หลบเข้ามาในบ่อ
กีดบ่อให้แห้ง แล้วจับปลา ปลามีหลายชนิด เช่น
ปลาช่อน ปลาดุก ปลาสลิด"

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

ในปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงจากอดีตที่เคยเป็นมา เนื่องจากเริ่มมีการกระจายการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินในชุมชน ซึ่งอาจเป็นผลเนื่องมาจากการแบ่งทรัพย์สินที่ดินให้กับลูก ๆ ในแต่ละครัวเรือน ซึ่งถ้ามีจำนวนลูกหลายคน ที่ดินก็จะถูกแบ่งเฉลี่ยเป็นจำนวนมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะในสมัยคนรุ่นเก่ามักนิยมมีบุตรครอบครัวละไม่ต่ำกว่า 8 - 9 คน โดย

ครอบครัวที่มีบุตรจำนวนน้อย จะมีบุตรประมาณ 5 คน และครอบครัวที่มีบุตรจำนวนมาก จะมีบุตรจำนวนประมาณ 12 - 13 คน (ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์) โดยตามหลักการศาสนาแล้ว จะมีการแบ่งทรัพย์สินที่ดินให้กับลูกผู้ชายและลูกผู้หญิงไม่เท่ากัน ลูกผู้ชายจะได้รับ 2 ส่วน และลูกผู้หญิงจะได้รับ 1 ส่วน ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้การถือครองที่ดินในชุมชนได้แบ่งกรรมสิทธิ์ออกเป็นหลายเจ้าของ เป็นผลให้มีการขายต่อพื้นที่ดินให้กับบุคคลอื่นภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดการมีหมู่บ้านจัดสรรขึ้นภายในชุมชน (คือหมู่บ้านนคราลัย) และเกิดการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ของบุคคลภายนอกอื่นที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับคนในชุมชน รวมทั้ง การเข้ามาอยู่ของบุคคลภายนอกอื่นที่มีได้นับถือศาสนาอิสลามเช่นเดียวกับคนในชุมชนดั้งเดิม (นวลจันทร์ รอดสกาล, สัมภาษณ์)

ในขณะเดียวกัน จากการขายกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ถือครองที่ดิน ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนโดยตรง คือเป็นผลให้มีผู้ประกอบการอาชีพทำนาลดลงจากเดิมที่เคยประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก ก็เปลี่ยนแปลงมาเป็นอาชีพรับจ้างตามบริษัทในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นอัตราส่วนถึง 50 % รองลงมาคือ อาชีพรับราชการ 40 % โดยอาชีพรับราชการนี้แยกเป็นหน่วยงานที่สังกัดได้หลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น และอาชีพเกษตรกรรม และอื่น ๆ 10 % แต่มีข้อน่าสังเกตว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างตามบริษัทหรือโรงงานอุตสาหกรรมนั้น มักเป็นผู้ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ ในขณะที่ผู้ประกอบการและเกษตรกรรมมักเป็นผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนและวัยหนุ่มสาว

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ประกอบการอาชีพทำนาจะมีจำนวนลดลง แต่อาชีพทำนาก็ยังคงเป็นอาชีพหนึ่งที่ประกอบกันอยู่ในชุมชน โดยในปัจจุบันมีผู้ประกอบการอาชีพทำนา จำนวน 10 ราย และจากจำนวน 10 รายนี้ แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 จะเป็นคนในชุมชนเองที่ทำนา โดยเป็นพื้นที่นาส่วนตัวของตนเอง ใช้ทุนของตนเอง แต่ถ้าหากครอบครัวใดไม่มีทุนเป็นของตนเอง ก็สามารถกู้ยืมได้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ หรือสหกรณ์การเกษตรเขตหนองจอก ซึ่งสถาบันการเงินทั้ง 2 แห่งนี้ จะให้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยที่ไม่สูงมากนัก ประมาณร้อยละ 6-9 ต่อปี (มกราคม 2542) ส่วนกลุ่มที่ 2 จะมีลักษณะเป็นคนจากภายนอกชุมชน เข้ามาเช่าพื้นที่นาในชุมชน โดยเสียค่าเช่าเป็นรายปี เงินค่าเช่าที่ต้องเสียให้กับเจ้าของที่นานั้นอาจจะเสียเป็นในรูปแบบของผลผลิตข้าว หรือคิดเป็นในราคาตัวเงิน แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะคิดเป็นอัตราผลผลิตข้าว :

พื้นที่ โดยทำการตกลงกันระหว่างเจ้าของพื้นที่กับผู้เช่าว่าจะคิดค่าเช่าอย่างไร และเท่าใด แต่จากผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่า เมื่อผู้เช่าเก็บเกี่ยวข้าวจากพื้นที่นาแล้ว ผู้เช่าต้องให้ผลผลิตข้าวที่ทำได้กับเจ้าของพื้นที่ (ในอัตราที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับจำนวนพื้นที่ ปริมาณน้ำฝน สภาพภูมิอากาศ เป็นต้น) และเจ้าของพื้นที่นาจะรับค่าเช่าเป็นผลผลิตข้าว หรือเป็นตัวเงินก็ได้แล้วแต่สะดวกหรือแล้วแต่ตกลงกันในเบื้องต้น ในบางครั้งเจ้าของพื้นที่นาอาจจะตกลงรับเป็นผลผลิตข้าวต่อถึงต่อไร่ แต่เมื่อผู้เช่านำเอาผลผลิตข้าวมาให้ เจ้าของพื้นที่นาก็อาจจะฝากขายกับผู้เช่าให้นำไปช่วยขายต่ออีกทอดหนึ่ง และเมื่อขายต่อได้แล้วก็จะรับค่าเช่าเป็นตัวเงิน

"อาชีพทำนาก็ยังคงมีอยู่ แต่น้อยลงแล้ว"

"ทำนาประมาณ 10 หลังคาเรือน เพราะพื้นที่ซีกหมด
บางคนก็ขายที่นาไป ที่ทำนาอยู่ยังไม่ได้ขาย หรือ
อาจไปหาเช่าทำ"

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

ดังนั้น โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนแผ่นดินทองคอยุดตึกวา เมื่อพิจารณาจากอาชีพ จึงแบ่งเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ มีการประกอบอาชีพหลักซึ่งในชุมชนจะประกอบอาชีพรับจ้าง รับราชการ ทำนาและอื่น ๆ และในขณะเดียวกันคนในชุมชนส่วนใหญ่ก็มักมีการประกอบอาชีพรองเสริมควบคู่ ซึ่งอาชีพรองนี้ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงสัตว์พื้นบ้าน เช่น ไก่ ประเภทไก่วง ไก่ต๊อก ไก่บ้าน ไก่แก้วซัง ไก่ดำ ไก่แจ้ เป็ดประเภท เป็ดบาร์บารี ปลาประเภท ปลาช่อน ปลาดุก ปลาแรด ปลานิล นกประเภท นกยูง นกเลิฟเบิร์ด นกพิราบ นกคอลกะเทล เป็นต้น ซึ่งสัตว์พื้นบ้านเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสัตว์เศรษฐกิจ สามารถเลี้ยงเพื่อความสะดวกและจำหน่ายสู่ท้องตลาดได้ และในขณะเดียวกันก็สามารถนำผลผลิตส่วนหนึ่งมาไว้ใช้บริโภคในครัวเรือนได้ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาตลาดภายนอกเท่าใดนัก

"เมื่อก่อนเลี้ยงควาย วัว แต่ไม่มีเวลา เดี่ยวนี้เลี้ยงไก่แจ้
มันสวยดี เวลาประกวดจะได้เจอเพื่อน กะว่าจะเลี้ยงเพิ่ม
เพราะลูกขายได้"

(สุริยา หวังสะเลิบ, สัมภาษณ์)

“คนในชุมชนมาขายที่นี่ แล้วเอาไปขายต่อ สัตว์ที่ได้จาก
ชุมชนมีไก่แจ้ ไก่ดำ ลูกเป็ดเทศ ลูกไก่ชน”

(สวัสดี ปิติลและ, สัมภาษณ์)

นอกจากนั้น ในการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา ยังพบว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา มีเครือข่ายทางด้านเศรษฐกิจในชุมชนในลักษณะของการจัดตั้งเป็น สหกรณ์ร้านค้าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา ซึ่งสหกรณ์ร้านค้านี้เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจของการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา และในปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่า “เกือบทุกครัวเรือนในชุมชน เป็นสมาชิกของสหกรณ์” (ลินดา สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

สหกรณ์ร้านค้าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา จัดตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุมชนในรูปของการพึ่งตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการของเศรษฐกิจในชุมชน และเป็นสวัสดิการทางสังคมให้กับคนในชุมชน สหกรณ์ร้านค้านี้มีการบริหารงานโดยคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ร้านค้านี้ ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ร้านค้านี้ แต่งตั้งขึ้นมาโดยคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา ในปัจจุบัน (มกราคม พ.ศ. 2542) สหกรณ์ร้านค้านี้มีสมาชิกอยู่จำนวนทั้งสิ้น 186 คน เป็นเด็กนักเรียน 92 คน ผู้ใหญ่ 94 คน โดยมีจำนวนหุ้นประมาณ 500 หุ้น (รายละเอียดปรากฏอยู่ในบทที่ 5) (ลินดา สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

นอกจากนั้น เครือข่ายทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนยังออกมาในลักษณะของการจัดตั้งลานค้าชุมชน ซึ่งลานค้าชุมชนนี้เพิ่งเริ่มจัดตั้งขึ้นมาได้ประมาณเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2541 โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมผู้ประกอบการค้ารายย่อยในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นแม่บ้านในชุมชนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งที่แน่นอน แต่อยากจะเข้ามามีส่วนร่วมในการหารายได้ให้กับครอบครัว โดยนำสินค้าประเภท อาหารสด ผัก ผลไม้ ปลา และอาหารประเภทสำเร็จรูป เช่น โจ๊ก ข้าวต้ม ก๋วยเตี๋ยว ก๋วยทอด ขนมไทยพื้นบ้าน เช่น ขนมผิง ขนมต้มข้าวต้มแดง ขนมชั้น ขนมเปียกปูน เป็นต้น มาจำหน่ายในบริเวณหน้ามัสยิดเก่า หรือด้านข้างของโรงเรียนอิสลามลำไทร โดยเปิดจำหน่ายขายของในช่วงเวลาประมาณ 6.30-17.00 น. ปัจจุบันมีผู้ประกอบการค้ารายย่อยในลักษณะนี้ประมาณ 8 - 10 ราย และคาดว่าจะมีจำนวนผู้

ประกอบการค้ารายย่อยเพิ่มขึ้นในอนาคต เนื่องจากได้มีการบรรจุโครงการลานค้าชุมชนไว้ในแผนพัฒนาชุมชนในช่วงปี พ.ศ. 2542 - 2544 (รายละเอียดปรากฏอยู่ในบทที่ 5)

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ในสมัยอดีต วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกว่า เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อาศัยธรรมชาติ การประกอบอาชีพก็ทำเพียงเพื่อพอกินพอใช้ ไม่ได้ทำเพื่อการจำหน่ายหรือสะสมเป็นจำนวนมาก วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนจะเคียงคู่กับธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรประเภทน้ำมาตลอดทุกยุคทุกสมัย ดังจะเห็นได้จากการมีลำคลองเล็ก ๆ รอบชุมชน และบ้านส่วนใหญ่ก็จะมีการขุดคูน้ำธรรมชาติล้อมรอบบ้านเอาไว้ (ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการขุดคูน้ำเอาไว้ล้อมรอบบ้าน ก็คือ คูน้ำที่ยังคงล้อมรอบบ้านของโต๊ะอิหม่ามในชุมชนปัจจุบัน) โดยส่วนใหญ่แล้ว บ้านเรือนเกือบทุกหลังมักตั้งอยู่ริมคลองลำไทรและคลองลำจรเข้ตาย ซึ่งสามารถเชื่อมต่อถึงอำเภอนองจอกได้ ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงใช้เรือในการคมนาคมติดต่อภายในหมู่บ้าน และออกสู่ภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งส่งผลให้การคมนาคมในชุมชนมักจะเดินทางไปมาหาสู่กันด้วยพาหนะทางเรือในฤดูฝน แต่ถ้าเป็นฤดูแล้งที่น้ำไม่ท่วม ก็สามารถเดินทางบนบกได้

“ที่นี่หมดช่วงทำนา ก็ปลูกบ้าน ขุดคูล้อมบ้าน.....”

“จะไปไหนก็ต้องลงเรือไปในฤดูน้ำหลาก หน้าแล้งเดินเท้า
ถ้ามีข้าวของก็ใช้หาบใช้คอน หรือใช้แรงงานจากควาย.....”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนคือ การประกอบอาชีพทำนา ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น การดำรงชีวิตของชาวบ้านในชุมชนจึงเคียงคู่และพึ่งพิงธรรมชาติเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า “ปลูกบ้านอยู่ริมลำคลอง ประกอบอาชีพทำนา เดินทางด้วยเรือ” สภาพชีวิตของชาวบ้านจึงผูกพันกับธรรมชาติ ต่อสู้กับธรรมชาติที่แปรเปลี่ยนตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูหนาว จะมีอากาศหนาวเย็นมาก ซึ่งอาจมีสาเหตุเนื่องมาจากพื้นที่ในชุมชนส่วน

ใหญ่เป็นพื้นที่นา มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม โลง เตียน มีลำคลองล้อมรอบ ดังนั้นเมื่อถึงฤดูหนาว จึงมีอากาศหนาวเย็นเป็นพิเศษ ชาวบ้านในชุมชนจึงต้องคิดค้นวิธีการเพื่อต่อสู้กับอากาศหนาวเย็น ด้วยการให้ประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือใช้ในการทำนาคือ ฟางข้าว เข้ามาให้ความอบอุ่นกับร่างกายเพื่อต่อสู้กับความหนาวเย็น

“ถ้าถึงฤดูเกี่ยวข้าว ก็ลงแขกเกี่ยวข้าว อากาศหนาวเย็นมาก
บางครั้งนอนไม่ได้บนบ้าน ต้องเอาฟางข้าวมาทำเป็นโครง
นอนข้างในให้อบอุ่น นิ้วมือ นิ้วเท้าแตกไปหมด.....”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นถึง วิถีชีวิตที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ธรรมชาติกับชาวบ้านในชุมชนได้อย่างชัดเจน โดยเห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า “กอไผ่เป็นพืชคู่ชีวิต ของคุณในชุมชน” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในสมัยอดีตบ้านเกือบทุกหลังคาเรือนจะมีการปลูกกอไผ่ไว้ ล้อมรอบบ้านเป็นรั้วธรรมชาติ เพื่อให้ประโยชน์ในการป้องกันคนร้ายหรือขโมย บุกรุกเข้ามาใน บ้าน กอไผ่ที่ปลูกจะปลูกไว้ล้อมรอบบ้าน แต่เว้นช่วงไว้หน้าบ้าน เพื่อให้สามารถทำประตูเปิด-ปิด ได้ ประตูจะมีอยู่เพียงประตูเดียว ตรงช่วงหน้าบ้านเท่านั้น นอกจากนั้นชาวบ้านในชุมชนยังใช้ ประโยชน์จากกอไผ่ โดยการนำเอาน้ำอ่อนหรือต้นอ่อนของกอไผ่มาทำเป็นอาหารได้หลาย ประเภท และถ้าในช่วงเวลาใดที่มีหน่ออ่อนของต้นไผ่ออกมาเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านก็จะเก็บ หน่ออ่อนเหล่านั้นนำมาถนอมอาหารด้วยกรรมวิธีการดอง เพื่อเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนได้อีก ประโยชน์อีกประการหนึ่งของต้นไผ่ก็คือ การนำเอาต้นไผ่ที่มีรูปทรงเหมาะสมมาทำเป็นอุปกรณ์ใน การทำนา ซึ่งอุปกรณ์นี้ชาวบ้านมักเรียกกันว่า “โกก” โดยทำไว้สวมคอควาย วัว เพื่อไว้ลาก จูงใน ช่วงการไถนา นอกจากนั้นต้นไผ่ยังสามารถนำมาทำประโยชน์ โดยเอาไว้ทำ “เลื้อน” ซึ่งมีกรรมวิธี การทำโดยเลือกต้นไผ่ที่มีรูปลักษณะคดงอมา 2 ต้น และนำต้นไผ่ 2 ต้นนั้นมาขัดเข้าด้วยกัน แล้ว สวมเข้ากับโกก จากนั้นก็หากระบุง ตะกร้า ที่มีขนาดพอดีที่จะใส่ลงไปในโกกและไม้ไผ่ที่ขัดกัน ก็ จะได้เลื้อนที่บรรทุกใส่ของได้ เลื้อนที่ทำขึ้นนี้ส่วนใหญ่ชาวบ้านเอาไว้บรรทุกของไปตลาด แต่ใน ปัจจุบันนี้กอไผ่ที่เคยใช้ประโยชน์ในชุมชนได้ถูกตัดออกเกือบหมด เนื่องจากประโยชน์ใช้สอยของ ต้นไผ่น้อยลง และความต้องการพื้นที่ที่ปลูกต้นไผ่เอามาทำประโยชน์อย่างอื่น แต่อย่างไรก็ตาม กอไผ่ที่ปลูกไว้ตั้งแต่อดีตและยังคงมีชีวิตอยู่จนถึงปัจจุบัน สามารถหาได้จากบ้านของโต๊ะอิหม่าม

เนื่องจากโต๊ะอิหม่ามต้องการสงวนรักษาเอาไว้ให้คนรุ่นลูกหลาน ได้รู้วิถีชีวิตของบรรพบุรุษในสมัยก่อนเป็นอย่างไร (บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“พ่อผม ปลุกกอไผ่ไว้ล้อมบ้านเป็นรั้ว กอไผ่มีทุกบ้าน
กันไม่ให้คนร้ายบุกเข้ามา พอตตอนเย็น วัว ควาย
เดินเข้ามาในบ้านหมด ก็ปิดประตูที่มีอยู่ประตูเดียว”

“กอไผ่เป็นพืชคู่ชีวิตของคนในชุมชน เพราะได้อาศัย
ต้นไผ่เป็นอาหาร หน่อออกมาก็ต้อง รวมเก็บเอาไว้
เอามาทำต้มเปรอะก็ได้กอไผ่ยังเอามาทำเป็น
อุปกรณ์ในการทำนา อย่างเช่น หน่อไผ่ขึ้นมาอ่อน ๆ
เห็นว่าสวยดี รูปทรงดี ก็เอาไม้มาปัก แล้วตัดต้นไผ่
ให้ได้รูปทรงต้องการ เอาไว้สวมคอควาย ชาวบ้าน
เรียกว่า “โกก” ไว้ไถนา โกกนี้เป็นร้อย ๆ อันในชุมชน”

“กอไผ่สามารถเอามาทำเลื้อน เอาไผ่ฟึง ๆ 2 อัน
มาประกอบ เอาไม้มาขัดกัน แล้วสวมเข้ากับโกก
เอาไว้ใส่บรรทุกของไปตลาดได้.....”

“ผมเก็บต้นไผ่เอาไว้กอเดียว นอกนั้นตัดหมด เก็บเอา
ไว้ให้ ลูกหลานได้รู้ว่า พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย บรรพบุรุษ
เขาอยู่กันอย่างไร”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวบ้านในชุมชนในอดีต ส่วนใหญ่จะตั้งบ้าน
เรือนอยู่ทางทิศใต้ของคลองลำไทรและคลองลำจรเข้ตายมาบรรจบกัน ต่อมาเมื่อมีการรวมตัวกัน
ของชุมชนเพื่อขยายขอบเขตพื้นที่ให้กว้างขวางออกไปมากขึ้น จำนวนครัวเรือนในชุมชนก็เพิ่ม
ปริมาณมากขึ้นตามไปด้วย มักมีการปลูกบ้านเรือนกระจายอยู่ตามแนวลำคลองทั้งสอง โดยมี

ระยะห่างจากจุดกลางชุมชน คือ บ้านของบรรพบุรุษ (บ้านของนายอิบรอฮีม) ไม่เกิน 500 เมตร เป็นส่วนใหญ่ และไม่ค่อยมีครอบครัวใดย้ายออกไปอยู่นอกชุมชน ซึ่งเป็นผลให้ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนจึงเป็นกลุ่มเครือญาติกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะสืบเชื้อสายมาจากนายอิบรอฮีม นางซานี และนางบัน บรรพบุรุษของชุมชนที่มีลูกหลานสืบสกุลมาจนถึงปัจจุบัน

ในส่วนของสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในอดีตนั้น มักมีลักษณะเช่นเดียวกับบ้านไทยทั่วไปในชนบท สร้างด้วยไม้ทั้งหลัง มีลักษณะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ยกใต้ถุนสูง แต่ในชุมชนมีเอกลักษณ์ที่พิเศษอยู่อย่างหนึ่งคือ การนิยมปลูกบ้านทรงไทยด้วยไม้สักทั้งหลัง โดยไม้สักที่ใช้ปลูกนั้นจะมาจากจังหวัดอื่นด้วยการล่องมาตามแม่น้ำ จากนั้นก็นำไม้สักเหล่านี้มาประกอบกัน โดยช่างที่มีความชำนาญทางด้านนี้เฉพาะ ครอบครัวใดเมื่อลูกคนโตออกเรือน ก็มักจะปลูกบ้านทรงไทยไว้อยู่อาศัยแยกตัวออกมาจากครอบครัวของพ่อแม่ แต่ในปัจจุบันบ้านทรงไทยในลักษณะดังกล่าวมีเหลืออยู่เพียง 2 หลังเท่านั้นในชุมชน (คืออยู่ที่กลุ่มบ้านที่ 3 และกลุ่มบ้านที่ 12) เหตุผลที่บ้านทรงไทยหมดความนิยมไปจากชุมชน ก็เพราะค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต สภาพบ้านเรือนที่ผุพังไปตามกาลเวลา ทำให้ไม่แข็งแรงและไม่มั่นคงทนทาน ประกอบกับช่างที่มีความชำนาญในการประกอบ (สร้าง) บ้านก็มีน้อยลง (ส่วนบ้านทรงไทย 2 หลังที่ยังคงมีให้เห็นอยู่ถึงในปัจจุบัน ก็เพราะมีการดูแลบำรุงรักษาตลอดเวลา)

“พอลูกออกเรือนก็จะได้บ้านทรงไทยสาเหตุที่หมดไป เพราะค่านิยมมันเปลี่ยนแปลง บ้านก็สึกกร่อน ไม่แข็งแรง ฝาดอกไก่ บ้านลม จะสั่นคลอน ไม่ทนทาน มันก็สึกหรอ คนอยู่ก็เกรงว่าไม่ปลอดภัย บ้านใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ก็เปลี่ยนมาเป็นทรงสมัยใหม่ ช่างที่ทำทรงไทยก็ไม่มีเหลือ...”
(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

และในส่วนของการใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้น ในอดีตมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ โดยแบ่งออกตามลักษณะการใช้ประโยชน์เป็น 3 ลักษณะคือ พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่แหล่งน้ำ และพื้นที่ทำการเกษตร ในส่วนของพื้นที่อยู่อาศัยนั้น ชาวบ้านจะใช้พื้นที่บริเวณริมคลองลำไทรและคลองลำจรเข้าตาย ทั้ง 2 ฝากคลอง เป็นที่ปลูกบ้านอยู่ริมตามลำคลองและมีการปลูกสร้างบ้านเรือน

ห่างออกมาจากลำคลองแต่ก็ไม่มากนัก ในส่วนของพื้นที่แหล่งน้ำนั้นก็คือพื้นที่ในส่วนของคลองทั้งสองดังกล่าว ซึ่งใช้ประโยชน์ในการเป็นเส้นทางคมนาคม ใช้เพื่อการเกษตรกรรม และใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน และในส่วนของพื้นที่ทำการเกษตรนั้น ก็คือ พื้นที่ที่ใช้ทำนาข้าว ปลูกพืชประเภทพืชสวนครัว ไม้ผล และใช้เลี้ยงสัตว์ เช่น ปลา เบ็ด ไก่ วัว ควาย เป็นต้น โดยส่วนใหญ่แล้วพื้นที่ทำการเกษตรนั้นมักจะอยู่ในบริเวณข้าง ๆ บ้านพักอาศัย หรือถ้าอยู่ห่างออกมาจากบ้านพักอาศัยก็เป็นระยะทางที่ไม่ไกลมากนัก

ในปัจจุบัน สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ซึ่งจะขอนำเสนอรายละเอียดเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

วิถีชีวิต

ในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา ยังคงมีวิถีชีวิตบางอย่างที่คล้ายคลึงกับในอดีต แต่ก็มีบางอย่างที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ เรียบ ๆ อาศัยและพึ่งพิงธรรมชาติ แต่เป็นในลักษณะที่น้อยกว่าอดีต ดังปรากฏให้เห็นจากการประกอบอาชีพที่ยังคงประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเช่นเดียวกับบรรพบุรุษรุ่นก่อน ๆ แต่ก็แบ่งเป็นประเภทอาชีพทางด้านเกษตรกรรมที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น การประกอบอาชีพเลี้ยงไก่แจ้ ไก่ชน เป็ดบาร์บารี นกพิราบ ปลา บึก ปลานิล นกยูง แพะ แกะ ห่าน แมว เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกัน วัตถุประสงค์หลักของการประกอบอาชีพดังกล่าวก็เพื่อไว้จำหน่าย หารายได้มาเลี้ยงครอบครัวมากกว่าการเลี้ยงไว้เพื่อเล่นหรือเพื่อความสวยงามเช่นในอดีต

“เมื่อก่อน เลี้ยงควาย วัว เอาไว้ไถนา แต่ไม่มี
เวลาดูแล เดี่ยวนี้ เลี้ยงไก่แจ้ นกเขาเล็ก นกหงษ์หยก
นกค็อกคาเทล นกพิราบ นกเขาใหญ่.....
กะว่าจะเลี้ยงนกเพิ่ม เพราะลูกมันขายได้ราคาดี”

(วิวัฒน์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

สิ่งที่แสดงถึงวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวชุมชนแผ่นดินทอง คอย รุดตักวา ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดเจนก็คือ การที่ยังยึดถือเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นคือ “ศาสนาเป็นแกน นำชีวิต” ของชาวชุมชนทั้งหลาย เนื่องมาจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ดังนั้นชาวบ้านในชุมชนจึงนับถือศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมดในชุมชน (ประมาณ 95 %) วิถีชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน จึงยึดถือกฎกติกา หลักการ และข้อปฏิบัติตามศาสนา โดยยึดตามคัมภีร์อัลกุรอาน และคำสอนของศาสดาโมฮัมหมัด เป็นฐานในการ นำชีวิต นำชุมชน และนำสังคม

“สภาพสังคม วัฒนธรรม ในชุมชนจะยึดวัฒนธรรม
ของท้องถิ่นโดยใช้ศาสนานำชีวิต”

“วิถีชีวิตของคนในชุมชนใช้ศาสนานำชีวิตเป็นหลัก
และปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของทางราชการ
คุณธรรมนิยมประเพณีที่สืบทอด”

(ถาวร สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

เนื่องจากชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา มีทำเลที่ตั้งอยู่ในบริเวณแขวงโคกแฝด เขตหนองจอก ซึ่งถือว่าเป็นชุมชนในเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน ดังนั้นการดำรงชีวิตส่วนหนึ่งของชุมชน จึงมีลักษณะที่ผสมผสานกันระหว่างชาวชนบทและชาวเมือง กล่าวคือ มีชีวิตที่ต้องพึ่งพิงกับธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน อาทิเช่น มีไฟฟ้า น้ำประปา เครื่องซักผ้า ตู้เย็น โทรทัศน์ โทรศัพท์ วิทยุ รถยนต์ เป็นต้น สภาพการดำรงชีวิตดังกล่าวมีลักษณะเป็นเช่นเดียวกันเกือบทั้งหมดในชุมชน จึงทำให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีความแตกต่างในด้านฐานะความเป็นอยู่ไม่มากนัก ครอบครัวส่วนใหญ่จะมีฐานะความเป็นอยู่ที่ใกล้เคียงกันคือ ในระดับปานกลาง พอมีกินมีใช้ ไม่ขัดสน ประกอบกับครอบครัวส่วนใหญ่ในชุมชนมักนิยมปลูกพืชสวนครัว และไม้ผลที่กินได้ไว้ตามบริเวณบ้าน ที่สามารถปลูกได้ ดังนั้นจึงทำให้ไม่จำเป็นต้องมีรายจ่ายที่เกี่ยวกับอาหารการกินมากเท่าใดนัก พืชผักก็สามารถเก็บได้จากที่ปลูกไว้ในบริเวณบ้าน ปลาก็สามารถจับได้จากในบ่อหรือในลำคลอง

เนื้อสัตว์ประเภท ไก่ แพะ แกะ วัว ก็สามารถมีให้กินได้ตลอดเวลาที่ต้องการ เนื่องจากชาวบ้าน
นิยมเลี้ยงไว้กันเป็นส่วนใหญ่

"ชุมชนจะปรับตัวตามสภาพสังคม....."

"ความเข้มแข็งของชุมชนคือ การยอมรับเทคโนโลยี
ข้างหน้า มีลักษณะ 'ชีวิตชนบทผสมชีวิตเมือง' คือ
เราไม่ปฏิเสธเทคโนโลยี แต่เราไม่ลืมของเก่า
เรารับของใหม่ ของดีงาม เอาของเก่าเข้าไปผสม
รู้ข้างนอก แข็งข้างใน"

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

"ที่บ้านปลูกผักไว้กินเอง อีหม่ามบอกว่า ผักอย่าไปซื้อ
มันมีสารพิษ ให้ปลูกเอาข้างบ้าน"

(จินดา สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

การคมนาคม

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี๊กว่า มีที่ตั้งห่างจากเขตหนองจอกประมาณ 3
กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 45 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดฉะเชิงเทรา
ประมาณ 32 กิโลเมตร ดังนั้น การเดินทางไปมาหาสู่กับชุมชนภายนอกหรือสังคมภายนอก จึง
เป็นไปอย่างไม่ลำบากมากนัก ประกอบกับทางราชการได้ใช้งบประมาณก่อสร้างถนนลำไทร ซึ่ง
เป็นถนนแอสฟัลต์ ขนาดกว้างประมาณ 5 เมตร เป็นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างถนนเชื่อมสัมพันธ์กับ
หมู่ 4 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก โดยถนนได้ตัดผ่านใจกลางชุมชนคือ ตัดผ่านหน้าโรงเรียนอิส
ลามลำไทร และมีขีดยคอยรุตตี๊กว่า ระยะห่างระหว่างถนนเชื่อมสัมพันธ์กับโรงเรียนอิสลามลำไทร
มีความยาวประมาณ 1300 เมตร ซึ่งส่งผลให้การคมนาคมเดินทางจากชุมชนไปยังสถานที่อื่นมี
ความสะดวกมากยิ่งขึ้น

การตั้งบ้านเรือน

การตั้งบ้านเรือนของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่าในปัจจุบัน ตั้งกระจายกันอยู่ตามแนวถนนแอสฟัลต์ที่สร้างขึ้นโดยงบประมาณของทางราชการ เป็นแนวยาวไปตามสองฟากคลองลำไทร โดยมีคลองลำจรเข้ตาย เชื่อมต่อกับคลองลำไทรในบริเวณใจกลางชุมชน และมีโรงเรียนอิสลามลำไทร - มัสยิดคอยรุตต์กว่าตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน

จากสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนที่ถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ จึงทำให้ชุมชนมีการตั้งบ้านเรือนกระจายออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ เช่นเดียวกันคือ ด้านระหว่างถนนเชื่อมสัมพันธ์ (ตรงศูนย์ฝึกอบรมของกรุงเทพมหานคร) กับคลองลำจรเข้ตาย มีบ้านเรือนตั้งอยู่กลุ่มหนึ่ง (คือกลุ่มบ้านที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6,) และระหว่างคลองลำจรเข้ตายกับหมู่ 4 แขวงโคกแฝด มีบ้านเรือนตั้งอยู่อีกกลุ่มหนึ่ง (คือกลุ่มบ้านที่ 7, 8, 9, 10, 11, 12) แต่ถึงแม้จะมีสภาพภูมิศาสตร์และทำเลที่ตั้งที่ถูกแบ่งออกไป แต่ไม่ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และอื่น ๆ ของชุมชนแตกต่างกัน นอกจากในบางช่วงของถนนจะมีถนนซอยแยกจากถนนเลียบคลอง และมีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ๆ อยู่ในซอยแยกเหล่านั้น

สภาพบ้านเรือน

บ้านเรือนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า จะมีลักษณะเช่นเดียวกันบ้านในชนบทโดยทั่วไป โดยมีลักษณะเป็นบ้านคอนกรีตเก่า ปลูกสร้างด้วยไม้ (บ้านสมัยใหม่ในชุมชนมีเพียง 2 - 5 หลังเท่านั้น) มีทั้งบ้านชั้นเดียว และบ้าน 2 ชั้น คละเคล้ากันไป บ้าน 2 ชั้นบางหลังก็ปลูกสร้างด้วยปูนทั้งหลัง ในขณะที่บ้าน 2 ชั้นบางหลัง ชั้นล่างปลูกสร้างด้วยปูน และชั้นบนสร้างด้วยไม้ บ้านส่วนใหญ่ในชุมชน (ยกเว้นบ้านในกลุ่มบ้านที่ 2) จะมีลักษณะปลูกสร้างต่อออกไปเรื่อย ๆ ตามความจำเป็น ส่วนเหตุผลที่ทำให้ต่อบ้านออกไปได้ เนื่องมาจากบ้านแต่ละหลังค่อนข้างมีพื้นที่กว้างขวาง สามารถต่อบ้านออกไปได้โดยไม่เป็นปัญหาแต่อย่างใด

สำหรับบ้านในกลุ่มบ้านที่ 2 นั้น จะมีลักษณะที่แตกต่างออกมาจากกลุ่มบ้านอื่น ๆ เนื่องจากเป็นพื้นที่ของมัสยิด หรือเป็นพื้นที่ที่เรียกกันในภาษาชาวบ้านว่า "ที่วักฟ" (การวักฟคือการบอกอุทิศทรัพย์สินเช่น ที่ดิน บ้าน วัสดุให้แก่มัสยิด เพื่อทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ถึงแม้จะยังไม่โอนกรรมสิทธิ์ ก็ถือว่ามีผลสมบูรณ์ตามหลักการศาสนาอิสลาม) ซึ่งจะ

เป็นพื้นที่ที่ทางมัสยิดให้ผู้ที่ไม่มียศอยู่อาศัยในชุมชนได้เข้ามาเช่าอยู่อาศัย โดยเสียค่าเช่าที่ให้แก่ มัสยิดในอัตราตารางวาละ .50 บาท (50 สตางค์) ดังนั้น บ้านเรือนในกลุ่มที่ 2 นี้จึงค่อนข้างหนาแน่น โดยมีอาณาเขตพื้นที่บ้านแต่ละหลังไม่มากนัก โดยทั่วไปแล้วบ้านแต่ละหลังจะมีพื้นที่ประมาณ 40 ตารางวา ซึ่งทำให้จำนวนหลังคาเรือนในกลุ่มบ้านที่ 2 นี้ มีมากกว่ากลุ่มบ้านอื่น ๆ คือมีประมาณ 22 หลังคาเรือน ในขณะที่กลุ่มบ้านอื่น ๆ มีจำนวนหลังคาเรือนในแต่ละกลุ่มบ้านประมาณ 5 - 10 หลังคาเรือน

สาธารณูปโภค (ไฟฟ้า)

สาธารณูปโภคประเภทไฟฟ้าได้เริ่มเข้ามาเป็นครั้งแรกในชุมชน ประมาณปี พ.ศ. 2512 หลังจากที่สุขาภิบาลหนองจอกได้ทำการก่อสร้างโรงปั่นไฟฟ้าขึ้น เพื่อให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตสุขาภิบาล ชาวบ้านในชุมชนได้ไปเห็นและมีแนวคิดที่จะนำมาใช้ในชุมชน จึงได้ดำเนินการซื้อเครื่องปั่นไฟและเปิดบริการใช้ไฟฟ้าในชุมชนเป็นครั้งแรก โดยมีจำนวนหลังคาเรือนที่ใช้ในครั้งแรกประมาณ 50 หลังคาเรือน และเมื่อเปิดบริการใช้ไฟฟ้าแล้วทางชุมชนได้เรียนเชิญ นายอำเภอฟจัน ภูอารีย์ (ตำแหน่งในขณะนั้น) ซึ่งเป็นนายอำเภอหนองจอก เข้าไปเยี่ยมชมชุมชน

จากการเยี่ยมชมชุมชนของนายอำเภอฟจัน ภูอารีย์ ได้ก่อให้เกิดผลสืบเนื่องตามมา โดยทางชาวบ้านในชุมชนได้ขอให้ทางราชการสนับสนุนงบประมาณก่อสร้างถนนเข้ามาในชุมชน ซึ่งทางราชการก็ให้การสนับสนุนจึงทำให้ชุมชนมีถนนซึ่งมีระยะทาง 1300 เมตร มีชื่อว่า “ถนนลำไทร” เชื่อมระหว่างชุมชนเลียบไปตามแนวคลองลำไทรไปพบกับถนนเชื่อมสัมพันธ์ ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่เชื่อมต่อระหว่างอำเภอหนองจอกกับกรุงเทพมหานคร และอำเภอหนองจอกกับจังหวัดฉะเชิงเทรา (รายละเอียดปรากฏอยู่ที่การคมนาคม)

ในปัจจุบันในชุมชนมีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน

น้ำ

ในปัจจุบันชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า มีการจัดสรรการใช้น้ำเพื่อประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ กัน โดยการใช้ในชุมชนแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ น้ำกิน น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งจะพบว่ามีความสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดินในชุมชน ซึ่งแบ่งลักษณะการใช้น้ำออกได้เป็น 3 ลักษณะเช่นเดียวกันคือ การใช้น้ำพื้นที่เพื่ออยู่อาศัย การใช้น้ำพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งน้ำ และการใช้น้ำพื้นที่เพื่อการเกษตร โดยมีรายละเอียดคือ

พื้นที่เพื่ออยู่อาศัย จะมีลักษณะการใช้น้ำเพื่อการบริโภคคือน้ำกิน น้ำดื่ม ชาวบ้านในชุมชนจะใช้น้ำเพื่อการบริโภค จากน้ำฝนธรรมชาติโดยทำการรองใส่ไว้ในภาชนะ เช่น โอ่ง ตุ่ม แท่งค้ำน้ำ ทำให้สามารถเก็บไว้กินได้ตลอดทั้งปีอย่างเหลือเฟือ แต่ถ้าเก็บน้ำไม่เพียงพอหรือปีใดแล้งเป็นพิเศษ ก็อาจจะสูบน้ำจากบ่อบาดาลที่มีอยู่ในชุมชนขึ้นมาดื่มและเก็บไว้บริโภคต่อไป

พื้นที่เพื่อเป็นแหล่งน้ำ จะมีลักษณะการใช้น้ำจากคลองลำไทร และคลองลำจรเข้ ตาย เพื่อการอุปโภคในชีวิตประจำวัน แต่ในขณะเดียวกันบางหลังคาเรือนก็สูบน้ำจากบ่อบาดาลภายในหมู่บ้านขึ้นมาใช้ในการอุปโภค หรือบางครั้งอาจใช้วิธีการนำน้ำจากบ่อบาดาลขึ้นมาเก็บไว้ในบ่อภายในบ้าน ก่อนจะนำมาใช้ประโยชน์เมื่อต้องการ

พื้นที่เพื่อการเกษตร จะมีลักษณะการใช้น้ำจากคลองลำไทรและคลองลำจรเข้ ตาย โดยสูบน้ำเข้ามาใช้ในการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และทำนาข้าว โดยเฉพาะการทำนาในปัจจุบันมีการทำนาปีละ 2 -3 ครั้ง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้น้ำจากลำคลองดังกล่าวเข้ามาใช้ในการทำนา โดยการใช้เครื่องวิดน้ำ หรือเครื่องสูบน้ำจากคลองเข้าสู่พื้นที่นา

โดยสรุป ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า จะมีการใช้น้ำจากแหล่งต่าง ๆ 3 แหล่ง คือ น้ำจากบ่อบาดาล น้ำจากลำคลอง และน้ำจากน้ำฝนตามธรรมชาติ แต่ถ้าแบ่งตามลักษณะของการใช้ประโยชน์ ก็สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ เป็นน้ำกิน น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร

ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2539 ทางชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา ได้ดำเนินการขุดเจาะบ่อบาดาลขึ้น 2 บ่อ โดยบ่อแรกมีที่ตั้งอยู่ที่บ้านของอาจารย์นวลจันทร์ รอดสกล (กลุ่มบ้านที่ 7) และบ่อที่สองอยู่ที่บ้านนายถาวร สมานตระกูล (กลุ่มบ้านที่ 5) โดยจุดเริ่มแรกของการมีน้ำประปาใช้ภายในชุมชนเริ่มจาก ทางบ้านของอาจารย์นวลจันทร์ รอดสกล ได้บริจาคพื้นที่หน้าบ้านประมาณ 18 ตารางวา (เพื่อไว้ขุดเจาะบ่อบาดาล ประกอบกับในช่วงนั้นมีบของ สก. เข้ามาในชุมชน และจากงบของ สก. นี้ ก็นำมาซื้อแท่งค้ำน้ำ) ทางอาจารย์นวลจันทร์ จึงได้ขอเรียกประชุมชาวบ้านจำนวน 7 คน เพื่อทราบความคิดเห็น และได้ออกไปสำรวจความต้องการใช้น้ำว่าบ้านไหนต้องการใช้น้ำบาดาลบ้าง พร้อมกับทางอาจารย์นวลจันทร์ ได้ขอวัดระยะทางของแต่ละบ้านที่ต้องการใช้น้ำ - จุดพื้นที่ที่จะขุดเจาะบ่อบาดาล พร้อมกับคำนวณค่าใช้จ่ายที่จะต้องเสียจากการต่อท่อน้ำและค่ามิเตอร์ไฟฟ้า ของแต่ละบ้าน ซึ่งผลจากการคำนวณได้ออกมาว่าค่าใช้จ่ายที่แต่ละบ้านจะต้องเสียประมาณบ้านละ 1,300 บาท จากนั้นจึงได้ดำเนินการซื้อท่อและขุดฝังท่อ โดยใช้แรงงานจากชาวบ้านในชุมชนที่ด้อย การใช้น้ำ โดยไม่มีค่าแรงให้ จากนั้นมาชาวบ้านในชุมชนจึงมีน้ำใช้จากบ่อบาดาล ในปัจจุบันทุกหลังคาเรือนในชุมชนใช้น้ำจากบ่อบาดาลทั้ง 2 บ่อนี้.

ในส่วนของราคาค่าน้ำนั้น ทางชาวบ้านไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่ต้องเสียค่าไฟฟ้าที่ปั้มน้ำขึ้นมาจากบ่อบาดาลของแต่ละครัวเรือน โดยทางอาจารย์นวลจันทร์ เป็นผู้รับผิดชอบเดินเก็บค่าไฟฟ้าตามบ้านในหมู่บ้านในแต่ละเดือน โดยอาจารย์นวลจันทร์ เก็บจากกลุ่มบ้านที่ 7, 8, 9, 10, 11, 12 และนายถาวร สมานตระกูล เก็บจากกลุ่มบ้านที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6 สำหรับราคาค่าไฟฟ้าที่เก็บนั้นเก็บเป็นยูนิต ราคายูนิตละ 5 บาท และนำเงินที่ได้จากการเก็บนี้ไปจ่ายค่าไฟฟ้าให้กับทางเขตหนองจอกต่อไป

“บิลไฟที่ปั้มน้ำบาดาลมาอยู่ที่บ้าน เดือนละ 3,000 บาท”

“อีกบ่ออยู่ที่บ้านคุณถาวร คุณถาวร ก็เดินเก็บเหมือนกัน”

(นวลจันทร์ รอดสกล, สัมภาษณ์)

ระบบเครือญาติ

ชีวิตและครอบครัวในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา มีหลักปรัชญาที่ยึดถือคือ “ศาสนานำชีวิต” โดยมีแนวปฏิบัติตามหลักการของศาสนาตามคัมภีร์อัลกุรอาน และแบบอย่างของศาสดาโมฮัมหมัดอย่างเคร่งครัด และเมื่อรวมกับคนในชุมชนมีบรรพบุรุษมาจากบุคคลคนเดียวกัน คือ นายอิบรอฮีม นางขานี และนางบัน ประกอบกับการที่คนในชุมชนมักไม่ค่อยย้ายออก และไม่ค่อยมีคนย้ายเข้ามาในชุมชนมากนัก จึงทำให้ความเป็นเครือญาติมีความแน่นแฟ้นเหนียวแน่นมาก ชาวบ้านที่เกิดในชุมชนจึงมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกับคนในชุมชนในหลายความสัมพันธ์ และเป็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนมาก ดังเห็นได้จาก ชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวาปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ กับคนเกือบทั้งหมดในชุมชน และการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็มักอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ปลูกใกล้เคียงกันในหมู่ญาติพี่น้องที่ใกล้ชิด จึงทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา แต่กลับมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

“คนในชุมชน มาจากบรรพบุรุษเดียวกัน

ญาติพี่น้องกันทั้งหมด คุยกันได้ง่าย”

(ประวัติ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

จากการศึกษาจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ ถึงลำดับเครือญาติของคนในชุมชนแต่ละรุ่น ผลจากการศึกษาพบว่า บรรพบุรุษที่เป็นต้นตระกูลของคนในชุมชนคือ นายอิบรอฮีม นางขานี และนางบัน โดยนายอิบรอฮีม มีลูกกับนางขานี จำนวน 9 คน และนายอิบรอฮีม มีลูกกับนางบัน จำนวน 4 คน ดังนั้น การสืบเชื้อสายของคนในชุมชนจึงสืบเชื้อสายมาจาก 2 สาย คือ สายของนางขานี และสายของนางบัน ซึ่งก่อให้เกิดการสืบเชื้อสายในรุ่นต่อมาจนถึงปัจจุบัน บุตรหลานที่สืบสกุลมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะใช้นามสกุล “บีติลและ” “สมานตระกูล” “มานยาชิ” และ “หวังสะเลิบ” โดยสามารถนำเสนอผังเครือญาติของคนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา ได้ดังนี้

ผังเครือญาติของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา

นางชานี	+	นายอับรอฮิม	ปิติลและ	+	นางปิ่น
---------	---	-------------	----------	---	---------

1. นางหนับ (โต๊ะนะ)	ปิติลและ	1. นายนุรุดดีน ปิติลและ
2. นายหะยีมีนา (แวเงาะห์)	ปิติลและ	2. นางมารียะห์ ยะมามัง
3. นางฮับเซาะห์ (โต๊ะเซาะห์)	ปิติลและ	3. นายอัยยิบ ทองสัมพันธ์
4. นางบู	ปิติลและ	4. นางดีนา มะสกุล
5. นายอุสมาน (แซดอ)	ปิติลและ	
6. นายมุฮัมมัด	ปิติลและ	
7. นางฮาบีเบาะห์	ปิติลและ	
8. นางอุมอ (แหมอ)	ปิติลและ	
9. นางไมมูเนาะห์ (โต๊ะจุ)	ปิติลและ	

สายนางชานี

1. นางหนับ + นายอิสมาแอล (แซพระ) สมานตระกูล

1.1 นางแมะ	สมานตระกูล
1.2 นายหะยีนุห์	สมานตระกูล
1.3 นายอัปดุลเลาะห์	สมานตระกูล
1.4 นางคอดีเยาะห์	หวังสะมะแอล
1.5 นางฮาลีมาะห์	บีดิลและ
1.6 นายสง่า	สมานตระกูล
1.7 นายวิทยา	สมานตระกูล

2. นายหะยีนา + นางแมะ บีดิลและ

2.1 นายสมหวัง	บีดิลและ
2.2 นางยามีเลาะห์	อุมะเซ็น
2.3 นายสมาน	บีดิลและ
2.4 นางตอมะห์	บีดิลและ
2.5 นายซำสุติน	บีดิลและ
2.6 นายสมรรถ	สมานสามัคคี
2.7 นายอาดำ	บีดิลและ
2.8 นางเฟียะห์	

3. นางอัปเซาะห์ + นายซาฟีอี สุขสบาย

3.1 นายละเต็บ (ปะลงเต๊ะ)	สุขสบาย
3.2 นายฮาลี	สุขสบาย
3.3 นางแมะ	สุขสบาย
3.4 นายหะซัน	สุขสบาย

4. นางบู บีดิลและ ไม่มีทายาท

5. นายอุสมาน (แซดอ) + นางมานีห์ บิดิลและ

- 5.1 นายอับลุดมานัฟ บิดิลและ
- 5.2 นางมารียะห์
- 5.3 ลังยอ
- 5.4 นายมุฮัมมัด (เต๊ะหมัด)
- 5.5 นายยูโซ๊ะ (คอโซ๊ะ)
- 5.6 นายสมหวัง (คอหวัง)
- 5.7 นางมะมะ
- 5.8 จูเนวาระห์

6. นายมุฮัมมัด + นางมะมะ บิดิลและ

- 6.1 นายซำสุรี บิดิลและ
- 6.2 นางลาละห์ วันหมัด
- 6.3 นายฮาดะห์ บิดิลและ
- 6.4 นางบะดุยะห์ มีมุข
- 6.5 นางเบาะห์ บิดิลและ
- 6.6 นายซิดล บิดิลและ
- 6.7 นางซีฟา ผลเจริญ
- 6.8 จูฟาน บิดิลและ

7. นางฮาบีเบาะห์ (โต๊ะเบาะห์) + นายดอยยิบ มานยาชิ

- 7.1 นางฮามีเดาะห์ สะนิละ
- 7.2 นายฮารูณ (เงาะห์รอน) มานยาชิ
- 7.3 นางตีเมาะห์ วงศ์ส้มจิ้น
- 7.4 นายแสง (ฮัจยีฮากีม) มานยาชิ
- 7.5 นายอับลุดเลาะห์ (คอหมอ) มานยาชิ
- 7.6 นายมุซา มานยาชิ
- 7.7 นางลาละห์ มานยาชิ
- 7.8 นายซำวิน มานยาชิ

8. นายอุมอ (แวมอ) บิดิลและ + โต๊ะหน้าย
8.1 นางตีวอ บิดิลและ

9. นางไมมูเนาะห์ (โต๊ะจู) + แวฮะ มะสกุล
9.1 นางมะลงเป็ยะห์
9.2 เาะห์โก๊ะ มะสกุล
9.3 นางจินดา (ล้งดา)
9.4 นายฮุกมูน มะสกุล
9.5 นางซำเซี้ยะห์
9.6 นางรอกเกี้ยะห์
9.7 นางเฉลิม ยาทอง

สายนางปั้น

1. นายบุญรัตน์ + นางตีเมาะห์ บิดิลและ

1.1 นางคอยริน	สะนิละ
1.2 นายอนันต์	บิดิลและ
1.3 นายบุญอำมหัด	บิดิลและ

2. นางมารียะห์ + นายหะรอม ยะมานัง

2.1 นายอรรถ	ยะมานัง
2.2 นางอารี	ภิรมย์
2.3 นางอุไร	
2.4 นางอารายา	
2.5 นางอุษณี	

3. นายอัยยิบ + นางเนาะห์ ทองสัมพันธ์ (บิดิลและเดิม)

3.1 นางอัสมะห์	ทองสัมพันธ์
3.2 นางนูรียะห์	ทองสัมพันธ์
3.3 นางไมตรี	เซมชาติ
3.4 นางสาวฟูรอ	ทองสัมพันธ์
3.5 นางปรีดา	ข้ามิน
3.6 นายอำพร	ทองสัมพันธ์
3.7 นายอำพล	ทองสัมพันธ์
3.8 นายสมพงษ์	ทองสัมพันธ์

4. นางตينا + นายประสพ มะสกุล

4.1 นางวรรณิ	หมู่ไพบูลย์
4.2 นายนาศีร์	มะสกุล
4.3 นายบุญอำมหัด	มะสกุล
4.4 นางอามีน	มะสกุล
4.5 นางลีลา	มะสกุล

นางชานี		+	นายอิบรอฮีม	ปิติลและ	+	นางปิ่น
1. นางหนับ (โต๊ะ)	ปิติลและ					1. นายบุญดิน ปิติลและ
2. นายหะยีมีนา (นางสาว)	ปิติลและ					2. นางมารียะห์ ยะมาง
3. นายฮับเซาะห์ (โต๊ะ)	ปิติลและ					3. นายชัยบูล ทองสัมพันธุ์
4. นางบู	ปิติลและ					4. นางคีน่า มะสกุล
5. นายอุสมาน (แขก)	ปิติลและ					
6. นายมุฮัมมัด	ปิติลและ					
7. นางฮาบีบะห์	ปิติลและ					
8. นางอุมมอ (แขก)	ปิติลและ					
9. นางโมญะนะห์ (โต๊ะ)	ปิติลและ					
1. นางหนับ + นายอิสมาแอต (แขก) สมานตระกูล		7. นางฮาบีบะห์ (โต๊ะ) + นายคอบอฮิบ มานยาคี				1. นายบุญดิน + นางคีน่า ปิติลและ
1.1 นางมะมะ	สมานตระกูล	7.1 นางฮาบีบะห์ คอบอ				1.1 นางคอบอ คอบอ
1.2 นายฮะยีมีนา	สมานตระกูล	7.2 นายฮารูน (นางสาว) มานยาคี				1.2 นายฮะยีมีนา ปิติลและ
1.3 นายฮับเซาะห์	สมานตระกูล	7.3 นางคีน่า วงศ์เงิน				1.3 นายมุฮัมมัด ปิติลและ
1.4 นางคอบอ	หังคะมะแอต	7.4 นายแสวง (ฮักบีฮักบี) มานยาคี				2. นางมารียะห์ + นายอะหมัด ยะมาง
1.5 นางฮักบีบะห์	ปิติลและ	7.5 นายฮับเซาะห์ (คอบอ) มานยาคี				2.1 นายฮักบีบะห์ ยะมาง
1.6 นายฮักบี	สมานตระกูล	7.6 นายฮักบี มานยาคี				2.2 นางฮักบี ภิรมย์
1.7 นายฮักบี	สมานตระกูล	7.7 นางคีน่า มานยาคี				2.3 นางฮักบี
2. นายฮักบี + นางมะมะ ปิติลและ		7.8 นายฮักบี มานยาคี				2.4 นางฮักบี
2.1 นายฮักบี	ปิติลและ	8. นายอุมมอ (แขก) ปิติลและ + โต๊ะหน้า				2.5 นางฮักบี
2.2 นางฮักบี	ฮักบี	8.1 นางคีน่า ปิติลและ				3. นายชัยบูล + นางคีน่า ทองสัมพันธุ์ (ปิติลและ)
2.3 นายฮักบี	ปิติลและ	9. นางโมญะนะห์ (โต๊ะ) + นางมะมะ				3.1 นางคีน่า ทองสัมพันธุ์
2.4 นางคอบอ	ปิติลและ	9.1 นางมะมะ				3.2 นางฮักบี ทองสัมพันธุ์
2.5 นายฮักบี	ปิติลและ	9.2 นางคีน่า				3.3 นางฮักบี
2.6 นายฮักบี	สมานตระกูล	9.3 นางคีน่า (ฮักบี)				3.4 นางฮักบี ทองสัมพันธุ์
2.7 นายฮักบี	ปิติลและ	9.4 นายฮักบี				3.5 นางฮักบี
2.8 นางคีน่า		9.5 นางคีน่า				3.6 นายฮักบี ทองสัมพันธุ์
3. นางฮักบี + นายฮักบี ฮักบี		9.6 นางคีน่า				3.7 นายฮักบี ทองสัมพันธุ์
3.1 นายฮักบี (ฮักบี) ฮักบี						3.8 นายฮักบี ทองสัมพันธุ์
3.2 นายฮักบี	ฮักบี					4. นางคีน่า + นายฮักบี มะสกุล
3.3 นางมะมะ	ฮักบี					4.1 นางฮักบี
3.4 นายฮักบี	ฮักบี					4.2 นายฮักบี
4. นางบู ปิติลและ	ไม่มีทายาท					4.3 นายมุฮัมมัด มะสกุล
5. นายอุสมาน (แขก) + นางคีน่า ปิติลและ						4.4 นางคีน่า
5.1 นายฮักบี	ปิติลและ					4.5 นางคีน่า
5.2 นางฮักบี						
5.3 ฮักบี						
5.4 นายมุฮัมมัด (ฮักบี)						
5.5 นายบู (ฮักบี)						
5.6 นายฮักบี (คอบอ)						
5.7 นางมะมะ						
5.8 นางฮักบี						
6. นายมุฮัมมัด + นางมะมะ ปิติลและ						
6.1 นายฮักบี	ปิติลและ					
6.2 นางคีน่า	ฮักบี					
6.3 นายฮักบี	ปิติลและ					
6.4 นางฮักบี	ฮักบี					
6.5 นางฮักบี	ปิติลและ					
6.6 นายฮักบี	ปิติลและ					
6.7 นางฮักบี	ฮักบี					
6.8 นางฮักบี	ปิติลและ					

การแต่งงานและการสืบสกุล

การแต่งงานในชุมชน มักเป็นการแต่งงานในหมู่เครือญาติด้วยกัน โดยเมื่อฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต้องการจะแต่งงานอยู่กินด้วยกัน ก็จะขออนุญาตจากพ่อแม่ และได้รับคำยินยอมจากพ่อแม่แล้ว จึงจะสามารถแต่งงานอยู่กินด้วยกันได้อย่างถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลามและการยอมรับจากคนในชุมชน แต่ถ้าพ่อแม่ไม่อนุญาต ก็ไม่อาจจะแต่งงานกันได้ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วถ้านับถือศาสนาอิสลามเช่นเดียวกัน มักจะได้รับอนุญาตจากพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่อนุญาตให้แต่งงานกันแล้ว ฝ่ายชายจะมาขอฝ่ายหญิงและนัดวันทำพิธีแต่งงาน โดยทั่วไปฝ่ายชายจะนำญาติพี่น้องไปทำพิธีแต่งงาน และประกอบพิธีทางศาสนาที่บ้านของฝ่ายหญิง หรือที่มัสยิด และในการทำพิธีแต่งงานนั้น ส่วนใหญ่มักจะทำพิธีกันในเดือนต่าง ๆ ได้แล้วแต่ต้องการยกเว้นเดือนรอมฎอน ที่จะไม่มีการการทำพิธีแต่งงาน (ในฤดูฝนก็มักจะไม่ค่อยทำพิธีกัน เพราะกลัวปัญหาเรื่องฝนตก ทำให้เตรียมงานไม่สะดวก) และเมื่อเสร็จพิธีแต่งงานแล้ว คู่แต่งงานอาจจะยังคงพักอาศัยอยู่ที่บ้านเดิม ซึ่งอาจจะจะเป็นบ้านของฝ่ายชายหรือบ้านของฝ่ายหญิง หรือในบางครั้งอาจจะแยกครอบครัวออกมาอยู่อาศัยในบ้านใหม่เลยก็ได้

ส่วนในเรื่องการสืบสกุล จะยึดถือสกุลทางด้านฝ่ายชายเป็นหลัก โดยเห็นได้จากบุตรที่เกิดมาจะใช้นามสกุลของบิดา แต่ถึงแม้ว่าการสืบสกุลจะยึดถือทางด้านฝ่ายบิดา แต่ก็ยังคงให้ความสำคัญกับญาติทางฝ่ายมารดา โดยยึดตามลำดับอาวุโสทั้งสองฝ่ายด้วย และในเรื่องของการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกให้กับบุตรชายหญิงนั้น จะ เป็นไปตามคำสั่งหรือตามความต้องการที่พ่อแม่ได้บอกไว้ ซึ่งอาจจะแสดงออกมาด้วยการทำพินัยกรรมหรือไม่ทำพินัยกรรมก็ได้ แต่ถ้าหากไม่มีคำสั่งหรือไม่มีข้อตกลง การแบ่งปันมรดกจะเป็นไปตามข้อบัญญัติในคัมภีร์อันกุลฮาน คือ แบ่งให้บุตรชาย 2 ส่วน และแบ่งให้บุตรหญิง 1 ส่วน แต่ในทางปฏิบัติในชุมชน การแบ่งปันทรัพย์สินมรดกมักจะทำการแบ่งอย่างเท่าเทียมกันทั้งบุตรชายและบุตรหญิง

“ผู้ชาย ผู้หญิงแต่งงานแล้วมีลูกออกมา ลูกผู้ชายจะได้
ทรัพย์สินมากกว่าลูกผู้หญิง ได้มากกว่า 1 เท่า เช่น
สมบัติมี 3 ชิ้น ชายได้ 2 หญิงได้ 1
แต่ส่วนใหญ่ในชุมชนจะแบ่งเท่าเทียมกัน”

(จินตนา สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

การปกครอง

เนื่องจากชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั๊กวา มีพื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่หมู่ที่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จึงมีลักษณะการปกครองโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้คอยดูแล ประสานงาน และเป็นตัวแทนของทางราชการในการดูแลทุกข์สุขของชาวบ้านในชุมชนด้วย

จากที่กล่าวมาในตอนต้นว่า ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั๊กวา ได้ส่งผลให้มีการขายพื้นที่ในหมู่บ้านให้กับคนภายนอกชุมชน ทำให้มีคนภายนอกเริ่มไปมาหาสู่และสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในชุมชน และในหมู่ 5 มากยิ่งขึ้น (ดังเห็นได้จากในพื้นที่หมู่ที่ 5 มีหมู่บ้านจัดสรรของเอกชนเข้ามาก่อสร้าง 2 แห่ง หมู่บ้านแห่งแรกคือ หมู่บ้านนคราลัย ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภายในชุมชน คือ ตั้งอยู่ในกลุ่มบ้านที่ 3 และหมู่บ้านแห่งที่สองคือ หมู่บ้านเนสกาแฟ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีที่ตั้งอยู่ในหมู่ 5 แต่ยังอยู่ภายนอกชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั๊กวา) ดังนั้น จึงทำให้ลักษณะการปกครองของชุมชนต้องอยู่ภายในขอบเขตการปกครองของพื้นที่หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก

ในปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านของหมู่ 5 คือ นางสุณี ทองเจือ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการเลือกตั้งเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2541 และส่งผลให้นายสุริยา หวังสะเลิบ ซึ่งเป็นคนของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั๊กวาและเป็นผู้ใหญ่บ้านเก่าของหมู่ 5 มาประมาณ 17 กว่าปี ต้องพ้นจากตำแหน่งไป เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2541

จากกรณีดังกล่าว ชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั๊กวา มีความเห็นว่า

“ผู้ใหญ่เก่า สุริยา ปลดเกษียณไปเมื่อปีก่อน พอเลือกตั้งใหม่
มีคนสมัคร 4 คน ในกลุ่มชุมชนเราส่ง 3 คน
เสียงเลยแตก คนนอกเลยได้ไป”

“ผู้ใหญ่ใหม่มาร่วมชุมชนบ้างบางครั้ง เวลาที่เชิญไป”

(นวลจันทร์ รอดสกุล, สัมภาษณ์)

“ที่ชุมชนนี้ ผู้ใหญ่บ้านอยู่ไกล ปลายหมู่บ้าน 5
 ดังนั้น จึงเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนน้อยมาก”

(วิวัฒน์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

ส่วนในเรื่องการบริหารงานของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวานั้น จะมีการบริหารงานโดยการแต่งตั้ง “คณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาน” เพื่อคอยประสานงานระหว่างทางราชการกับทางชุมชนกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานพัฒนาชุมชน และเป็นตัวแทนของชุมชนเพื่อดูแลชุมชนให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ คณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวานชุดปัจจุบันนี้ ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายการจัดตั้งระเบียบชุมชนของกรุงเทพมหานคร โดยมีข้อกำหนดให้มีกรรมการได้ไม่น้อยกว่า 7 คน และให้ชาวชุมชนเป็นผู้เลือกตั้งกันเอง (ตามระเบียบจะกำหนดเอาไว้ถึงจำนวนของคณะกรรมการชุมชน ว่าจะมีจำนวนเท่าใด โดยพิจารณาจากจำนวนหลังคาเรือน แต่ต้องไม่น้อยกว่า 7 คน) แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ทางชุมชนจะทำการตกลงกันภายในชุมชนและเสนอชื่อคณะกรรมการชุมชนฯ โดยให้กระจายไปทั่วทั้งชุมชน จากนั้นจึงเสนอชื่อคณะกรรมการชุมชนฯ ขึ้นมา จำนวน 12 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่พอดีกับจำนวนคณะกรรมการที่จะมีได้ในชุมชน ดังนั้นจึงไม่มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยทางเขตหนองจอกได้ทำการแต่งตั้งลงมาตามประกาศสำนักงานเขตหนองจอก เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาน ประกาศ ณ วันที่ 14 เดือนกันยายน พ.ศ. 2539

คณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวานชุดปัจจุบัน มีคณะกรรมการทั้งหมดจำนวน 12 คน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี คือ ปี พ.ศ. 2538-2540 และในส่วนของการประชุมคณะกรรมการนั้น ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องประชุมกันทุกเดือน แต่ในทางปฏิบัติแล้ว จะมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันในกลุ่มคณะกรรมการชุมชนฯ อย่างไม่เป็นทางการตลอดเวลา โดยมักเป็นการพูดคุยกันในลักษณะกลุ่มเล็กก่อน (ถ้าคณะกรรมการชุมชนฯ ท่านใดต้องการที่จะเสนอโครงการหรือต้องการขอความเห็นในเรื่องใด ก็มักจะใช้วิธีการพูดคุยกันเป็นส่วนตัวกับกรรมการคนอื่นที่สนิทชิดเชื้อกัน) เพื่อขอความคิดเห็นและปรับแก้ไขความคิดเห็นนั้นจนเป็นที่ยอมรับกันทั้ง 2 ฝ่าย จากนั้นจึงทำโครงการหรือประเด็นดังกล่าวเสนอเข้าสู่วาระการประชุมของคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักจะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการฯ แต่อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งการประชุมของคณะกรรมการชุมชนฯ จะพ่วงไปกับการประชุมของ

คณะกรรมการชุดอื่น ๆ เช่น คณะกรรมการมัลติด หรือคณะกรรมการการศึกษา เนื่องจากคณะกรรมการมัลติด คณะกรรมการการศึกษา หรือคณะกรรมการชุมชนฯ นั้น จะมีบางท่านที่เป็นบุคคลคนเดียวที่มีสถานภาพและบทบาทในหลายลักษณะในเวลาเดียวกัน

“ถ้าประชุมกลุ่มใหญ่ มักเป็นการแสดงวาตะ
แทนที่จะร่วมมือกัน กลับแตกความสามัคคีกัน”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“เวลาจะประชุมคณะกรรมการชุมชนฯ
มักจับเข้าคุยกัน เป็นแบบ ‘กลุ่มเล็กในกลุ่มใหญ่’ ”

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“ปกติจะคุยกันในวงเล็ก ในกลุ่มที่สนิทกัน
ตกลงกันก่อน แล้วค่อยคุยในวงใหญ่”

(พ.ท.อัมพร สะลิละ, สัมภาษณ์)

“ชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับมัลติด กับโรงเรียน
สาเหตุเพราะเราได้ผู้บริหารมาจากกลุ่มคนเดียวกัน”

(พ.ท.อัมพร สะลิละ, สัมภาษณ์)

คณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า จำนวนทั้งหมด 12 คนนี้ จะมีการรวมตัวกันเหมือนพี่น้อง ปรีกษาหรือ และกระจายความรับผิดชอบไปยังกรรมการแต่ละท่าน โดยพิจารณาจากประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ เป็นพื้นฐาน ซึ่งรายชื่อของคณะกรรมการชุมชนและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละท่าน มีดังนี้

รายชื่อคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า

1. นายประสิทธิ์ มณี	ประธาน
2. นายสมชาย สมานตระกูล	รองประธาน
3. พ.ท.อัมพร สะนิละ	เหรัญญิก
4. นางจินตนา สมานตระกูล	กรรมการฝ่ายแม่บ้าน
5. นายธานี สมานตระกูล	กรรมการฝ่ายเยาวชน
6. นายอนันต์ ปิติลและ	กรรมการฝ่ายการศึกษา
7. นายฮีม วันหมัด	กรรมการฝ่ายผู้อาวุโส
8. นายสุชาย มณี	กรรมการฝ่ายเกษตร
9. นายมนตรี หวังสะเลียบ	กรรมการฝ่ายกิจกรรม
10. นายมุชา มณี	กรรมการฝ่ายประสานงาน
11. นายถาวร สมานตระกูล	กรรมการฝ่ายพิธีการศาสนา
12. นายประวัติ สมานตระกูล	เลขานุการ

นอกจากนี้ ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า ยังมีลักษณะพิเศษประการหนึ่งในด้านการปกครองและการบริหารงานภายในชุมชน คือ มีการแบ่งกลุ่มการบริหารงานดูแลภายในชุมชนออกเป็น 12 กลุ่ม ซึ่งเรียกว่า "กลุ่มบ้าน" โดยยึดจากเครือญาติ สถาปนามิศาสตร์ ทำเลที่ตั้ง และการรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน โดยทางคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือกันของชุมชน และการกระจายการดูแลชุมชนให้ เป็นไปอย่างทั่วถึงกัน ซึ่งถ้าอาศัยแต่เพียงคณะกรรมการชุมชนฯ อาจจะทำให้ดูแลได้อย่างไม่ทั่วถึงกัน และไม่กระจายทั่วทุกพื้นที่ภายในชุมชน แต่ถ้าได้มีการแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ก็จะสามารถดูแลบริหารงานหรือส่งข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ทั่วถึงกันในทุกหลังคาเรือน ซึ่งการบริหารงานดังกล่าวจะเป็นในลักษณะการกระจายอำนาจการปกครองดูแล และกระจายการประสานงานภายในชุมชน โดยทางคณะกรรมการชุมชนฯ เป็นผู้แต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มบ้านขึ้นจำนวน 12 กลุ่มบ้าน ในแต่ละกลุ่มบ้านมีหัวหน้ากลุ่มบ้านเป็นผู้คอยดูแลและประสานงานระหว่างทางคณะกรรมการชุมชนฯ กับชาวบ้านในกลุ่มบ้านที่รับผิดชอบอยู่ รายชื่อคณะกรรมการกลุ่มบ้านชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า มีดังนี้

คณะกรรมการกลุ่มบ้านชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกัว

กลุ่ม 1	พ.ท.อัมพร สะนิละ
กลุ่ม 2	นายสมใจ มณี
กลุ่ม 3	นางรอมะห์ โต๊ะสะฮะ
กลุ่ม 4	นายบรรจง สมานตระกูล
กลุ่ม 5	นายวิวัฒน์ สมานตระกูล
กลุ่ม 6	นายประสิทธิ์ สุขสบาย
กลุ่ม 7	นายสุริยา หวังสะเลิบ
กลุ่ม 8	นายประวัติ สมานตระกูล
กลุ่ม 9	นางกอยยะห์ เจ๊ะยูโซ๊ะ
กลุ่ม 10	นายมุฮัมมัด น้อยวงศ์
กลุ่ม 11	นายเสนห์ บิดิลและ
กลุ่ม 12	นายสวัสดิ์ บิดิลและ

โดยมี นายสมชาย สมานตระกูล เป็นฝ่ายประสานงาน

เนื่องจากการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มบ้าน เป็นการจัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ โดยมีคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้แต่งตั้ง วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มบ้านก็เพื่อกระจายการดูแล และกระจายการประสานงานภายในชุมชนให้เป็นไปอย่างทั่วถึงกัน ดังนั้นการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มบ้านจึงไม่มีข้อกำหนดหรือแนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นทางการ แต่ในทางปฏิบัติแล้วถ้าเป็นกรณีที่ไม่เร่งด่วน คณะกรรมการกลุ่มบ้านจะมารับข่าวสารจากคณะกรรมการชุมชน ที่มีสยิดคอรุดดีกัวในทุกวันศุกร์ที่ต้องมีการทำพิธีละหมาดร่วมกัน แต่ถ้าเป็นกรณีที่เร่งด่วน ทางคณะกรรมการชุมชนจะขอเรียกประชุมคณะกรรมการกลุ่มบ้านเพื่อชี้แจงรายละเอียดให้ทราบ

คณะกรรมการกลุ่มบ้านทั้ง 12 กลุ่มบ้าน จะมีจำนวนหลังคาเรือนที่ต้องดูแลในแต่ละกลุ่มบ้านไม่เท่ากัน ซึ่งขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ กลุ่มเครือญาติ สภาพภูมิศาสตร์ทำเลที่ตั้ง และการรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน โดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มบ้านแต่ละกลุ่ม

มีจำนวนหลังคาเรือนที่ต้องดูแลรับผิดชอบประมาณ 5 - 10 หลังคาเรือน ยกเว้นกลุ่มบ้านที่ 2 ที่มีจำนวนหลังคาเรือนดูแลประมาณ 22 หลังคาเรือน

ที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นลักษณะและรูปแบบของการปกครองภายในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาในระดับชุมชน แต่ถ้าพิจารณาในระดับครอบครัวแล้วจะพบว่า ในชุมชนจะมีลักษณะของครอบครัวส่วนใหญ่เป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) คือ ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ดังนั้นอำนาจการตัดสินใจภายในครัวเรือนจึงอยู่ที่บิดามารดา เป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะทำอะไร ๆ หรือกิจกรรมใด ๆ ซึ่งจะรวมถึงการตัดสินใจที่จะอนุญาตให้บุตรชาย, หญิงแต่งงานด้วย แต่ถ้าในกรณีที่ครอบครัวมีปัญหาใด ๆ หรือเรื่องใด ๆ ที่ไม่สามารถจะแก้ไขหรือตัดสินใจเด็ดขาดว่าจะทำอย่างไร ทางบิดามารดาก็จะขอคำแนะนำหรือปรึกษาหารือจากญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด และให้ความเคารพนับถือมาช่วยในการตัดสินใจ แต่ถ้ายังไม่สามารถจะตัดสินใจได้ ก็จะได้รับคำแนะนำหรือคำตัดสินชี้ขาดจากโต๊ะอิหม่ามในชุมชน

เนื่องจากชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ ซึ่งอาจจะเป็นญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดโดยการสืบสายสกุล หรืออาจเป็นญาติพี่น้องที่มาจากการแต่งงานด้วยกันของคนในชุมชน ดังนั้นในเรื่องของระบบอาวุโสจึงยังคงมีอยู่ในชุมชน ซึ่งแสดงออกด้วยการเคารพนับถือเชื้อพื้กลุ่มผู้อาวุโสในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโต๊ะอิหม่าม ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านศาสนาและรวมถึงการเป็นผู้นำทางด้านจิตใจ โต๊ะอิหม่ามในชุมชนปัจจุบันคือนายบรรจง สมนตระกูล ที่ทำหน้าที่นี้มาเป็นระยะเวลาประมาณ 10 กว่าปีแล้ว

“สังคมของเราเป็นกลุ่มย่อย อยู่ด้วยความรักและผูกพัน

พี่สอนน้อง เด็กเชื่อฟังผู้ใหญ่ ลูกเคารพพ่อแม่”

(พ.ท.อัมพร สะนิละ, สัมภาษณ์)

นอกจากนั้น คณะครูที่เป็นผู้ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนอิสลามลำไทร ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในชุมชนฯ ก็เป็นกลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการเคารพนับถือจากชาวบ้านในชุมชน เนื่องจากคณะครูในโรงเรียนอิสลามลำไทรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของคนในชุมชน ดังนั้น คณะครูเหล่านี้จึงมีความสัมพันธ์อันดีเครือญาติกับชาวบ้านอยู่แล้ว และเมื่อมาประกอบอาชีพครู ซึ่งชาวบ้านถือว่า

เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ทำการอบรมสั่งสอนให้แก่บุตรหลานของตน ก็ทำให้มีความเคารพนับถือมากยิ่งขึ้น

“สมัยก่อนขโมยลักควาย ลักเครื่องยนต์ ลักเครื่องมือทำการเกษตร แต่สมัยนี้ พวกลักเล็กขโมยน้อยไม่มีในชุมชน..... โรงเรียน มัสยิด ก็ไม่ได้ใส่กุญแจแน่นหนาคนในชุมชนเคารพใน 2 สถาบันนี้เป็นพิเศษ ชาวบ้านให้เกียรติกับสถาบันทั้งคู่ สำนึกในบุญคุณ มีความกตัญญูก็จะไม่ทำกัน”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“ของไม่หาย ไม่มีรั้ว คิดว่าเป็นผลจากทางครูเป็นผู้ให้”

(สุรียา หวังสะเลิบ, สัมภาษณ์)

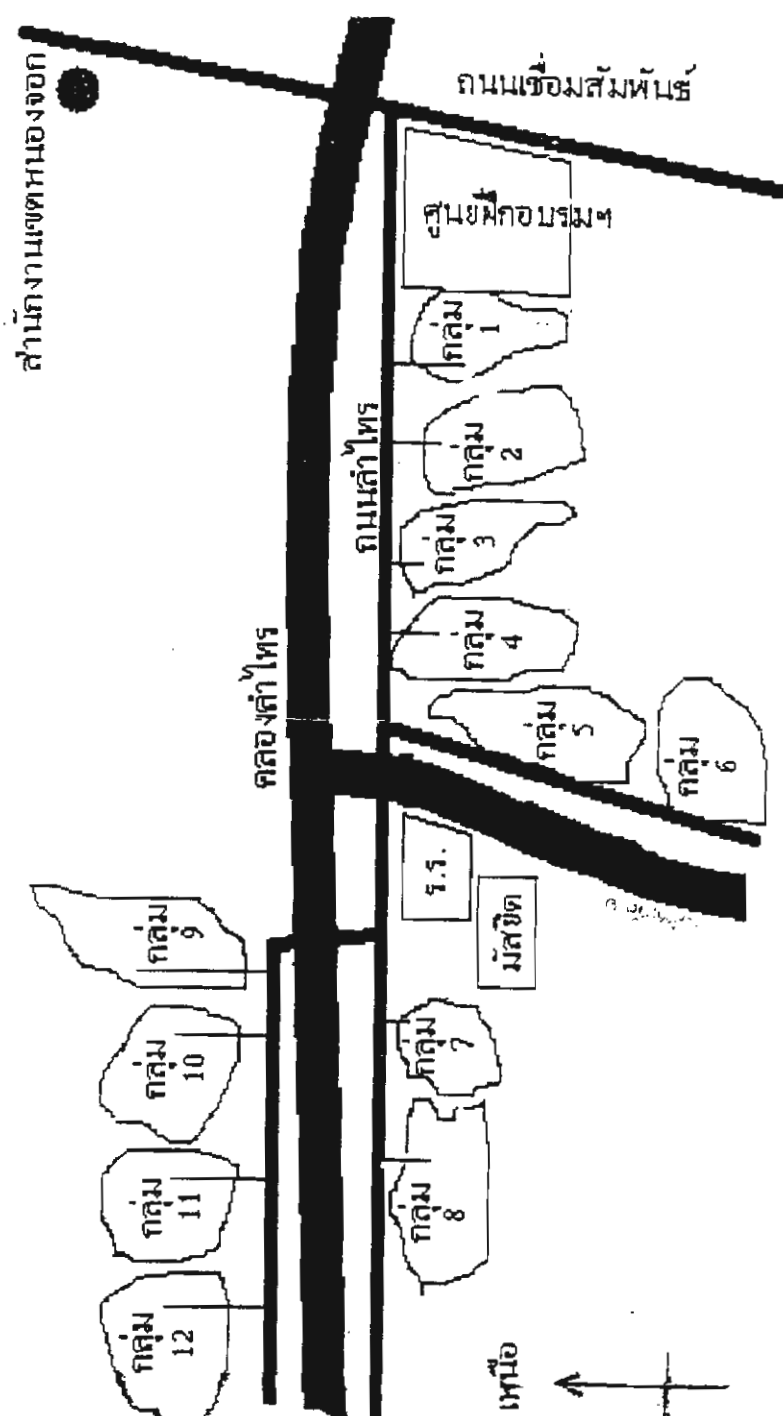
กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวมาไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคณะกรรมการพัฒนาชุมชน คณะกรรมการกลุ่มบ้าน คณะกรรมการมัสยิด คณะครูโรงเรียนอิสลามลำไทรและอื่น ๆ ล้วนแต่มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลทุกข์สุขของชาวบ้านในชุมชน โดยในแต่ละกลุ่มต่างก็มีแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลตามบทบาท และสถานภาพของตนเอง จึงทำให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้ต่างมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจกระทำกิจกรรมใด ๆ ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกวา

“ในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกวา จะมีผู้นำในการพัฒนาคือ อิหม่าม ครูใหญ่ คณะกรรมการชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน”

(วิวัฒน์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“กรรมการกลุ่มบ้านแต่ละกลุ่ม มีหน้าที่บริหารภายในกลุ่มกันเอง บริหารให้แคบลง”

(สวัสดิ์ ปิติลและ, สัมภาษณ์)

แผนผังชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่าแสดงกลุ่มบ้าน

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมาถึงสภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ในสมัยอดีตจะพบว่า สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนในอดีตนั้นส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม คือ ประกอบอาชีพทำนาข้าวเป็นหลัก โดยมีการทำนาขึ้นเกือบทุกครัวเรือน และมีลักษณะการทำนาเป็นนาปี คือทำนาเพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น อาศัยน้ำจากน้ำฝนธรรมชาติและน้ำจากคลองลำไทรและคลองลำจรเข้ตาย การทำนาจะเป็นแบบไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาปราบศัตรูพืช - วัชพืช เป็นการทำนาแบบธรรมชาติ ไม่ใช้เทคโนโลยีมาช่วย วัตถุประสงค์ในการทำนาก็คือ เพื่อไว้บริโภคในครัวเรือน และถ้ามีเหลือก็ไว้จำหน่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินตรา หรือผลผลิตอย่างอื่นที่ไม่สามารถผลิตได้ในชุมชน ในส่วนของแรงงานที่ทำนั้น มักใช้แรงงานในครัวเรือน คือบุคคลที่อยู่ในครัวเรือนของตนเอง ไม่นิยมจ้างแรงงานภายนอกมาทำ สำหรับพื้นที่ที่ใช้ทำนานั้น ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของตนเอง มีกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินกันเป็นส่วนใหญ่

แต่ในปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่นในอดีตได้เปลี่ยนแปลงไป อาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพการทำนาไม่ได้เป็นโครงสร้างหลักทางเศรษฐกิจของชุมชนอีกต่อไป การทำนาเป็นเพียงโครงสร้างหนึ่งทางเศรษฐกิจในชุมชนเท่านั้น ประกอบกับการที่ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ธรรมชาติมีการผันแปรในฤดูกาลต่าง ๆ รวมทั้งประชาชนบางส่วนได้ทำการขายกรรมสิทธิ์ที่ดินพื้นที่ถือครองของตนเองออกไปให้บุคคลอื่น จึงทำให้มีการทำนาลดลง ส่งผลให้วัตถุประสงค์ของการทำนาเปลี่ยนแปลงไป การทำนาในปัจจุบันส่วนใหญ่จึงทำเพื่อการค้าขายพาณิชย์ในเชิงจำหน่ายเท่านั้น และในขณะเดียวกัน บุคคลที่ทำนาก็ไม่ใช่เจ้าของพื้นที่นา แต่เป็นเพียงผู้เช่าเท่านั้น ซึ่งในบางรายก็เป็นบุคคลภายนอกชุมชนที่เข้ามาขอเช่าพื้นที่เพื่อทำนาจากบุคคลในชุมชน และในการทำนาก็มักทำในลักษณะนาปรัง คือทำนาปีละ 2 - 3 ครั้ง มีการนำเทคโนโลยีและเครื่องมือการผลิตมาใช้ ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช การใช้รถไถนา รถเกี่ยวข้าว และอื่น ๆ เพื่อเร่งผลผลิตให้มีมากขึ้น (และในบางครั้งก็มีการวิดน้ำจากคลองลำไทร และคลองลำจรเข้ตาย เข้ามาเพื่อใช้หล่อเลี้ยงต้นข้าว) การทำนาในปัจจุบันเมื่อได้ผลผลิตจะขายให้กับพ่อค้าข้าวในทันที ดังนั้นการผลิตทางด้านการเกษตรจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่และเครื่องจักรกลเข้ามาใช้ในการผลิต เช่น

- การไถนา ได้เปลี่ยนจากการใช้วัว ควาย มาเป็นรถไถนา

- การสูบน้ำหรือวิดน้ำเข้านา ได้เปลี่ยนจากการใช้กังหันลมจุดระหัดมาเป็นเครื่องสูบน้ำหรือเครื่องไถ

- การเกี่ยวข้าว ในบางพื้นที่มีการใช้แรงงานคนตามแบบเดิม แต่ส่วนใหญ่จะใช้รถเกี่ยวข้าว และนวดข้าว โดยไม่ต้องใช้แรงงานคนและแรงงานสัตว์

- การขายข้าว ได้เปลี่ยนจากการบรรทุกข้าวทางเรือไปขายในตัวอำเภอ มาเป็นผู้มาซื้อข้าวและบรรทุกข้าวใส่รถถึงบริเวณพื้นที่ทำนา โดยที่ผู้ทำนาไม่ต้องบรรทุกไปขายให้พ่อค้า

นอกจากวิธีการผลิตที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตแล้ว แนวคิดพื้นฐานด้านการผลิตก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่เคยผลิตเพื่อกินเพื่ออยู่ในครัวเรือน ก็เปลี่ยนแปลงมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ประกอบกับในชุมชนเองก็ได้รับแนวคิดทางด้านการศึกษากจากสังคมภายนอก จึงมีการส่งบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาในระดับสูง ซึ่งในการนี้จำเป็นต้องใช้จ่ายเงินจึงมีการผลิตที่มุ่งหวังเพื่อนำเงินมาใช้ในการศึกษาของบุตรหลาน และนำเงินมาไว้ใช้จ่ายภายในครัวเรือน ดังนั้นจึงเป็นผลให้มีการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมที่หลากหลายประเภท เช่น การเลี้ยงไก่ดำ ไก่แจ้ นกเขา ปลา เป็ด เพื่อเอาไว้จำหน่าย เป็นต้น

“คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ แทบทุกบ้าน

มีอาชีพเสริม เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่สวยงาม

เลี้ยงปลาบ่อ เลี้ยงนกเขา เลี้ยงแมว.....”

(วิวัฒน์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

ในส่วนของสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตบ้างแต่ไม่มากนัก ในสมัยอดีตจะมีลักษณะของสังคมแบบชาวนา คือ เป็นสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ดังเห็นได้จากความร่วมมือในการลงแขกเกี่ยวข้าวของชาวนา แต่ในปัจจุบันพื้นที่การทำนามีน้อยลง ส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพทำนามีสัดส่วนที่ลดลงตามไปด้วย ดังนั้น ความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวจึงมีน้อยลงหรือแทบไม่มีเลย แต่จะมีในรูปของความร่วมมือเพื่อพัฒนาชุมชน

นอกจากนั้นถ้ามองในด้านวัฒนธรรมความเชื่อของคนในชุมชน จะพบว่า ในอดีตและปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปไม่มากนัก ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่เกือบประมาณ 95 % นับถือศาสนาอิสลาม เป็นแกนนำของชีวิต และรากฐานในวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนเช่นในอดีต แต่อย่างไรก็ตาม ผลจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากการทำนาไปเป็นอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม หรืออาชีพพนักงาน ลูกจ้างในบริษัทต่าง ๆ ได้ส่งผลต่อสังคม วัฒนธรรมและความเชื่อในบางส่วน กล่าวคือ ในด้านการปฏิบัติศาสนกิจ ที่ทางศาสนากำหนดให้ทำการละหมาด (นมาซ) วันละ 5 เวลา * ก็อาจจะต้องปฏิบัติน้อยลง เพราะใช้เวลาไปกับการทำหน้าที่การงาน เวลาที่ใช้ในการเดินทาง และเวลาที่ต้องพักผ่อน เพื่อทดแทนความเหน็ดเหนื่อยในการทำงาน

นอกจากนั้น ในบางส่วนของ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน ก็ออกมาในรูปแบบของการที่มีบุคคลภายนอกจากชุมชน เข้ามาตั้งรกรากปักฐานภายในเขตพื้นที่ชุมชน อันเป็นผลเนื่องมาจากการขายพื้นที่ถือครองของคนในชุมชน จึงทำให้เกิดมีหมู่บ้านจัดสรรขึ้นภายในชุมชน 1 แห่ง คือ หมู่บ้านจัดสรรนคราลัย ที่มีที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่กลุ่มบ้านที่ 3 ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้านในชุมชน แผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมือง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านวิถีชีวิตของคนในชุมชนดังนี้ คือ

1. ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน

ความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชนในอดีตมีความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Primary Relation) มีความเป็นเครือญาติกันเกือบทั้งชุมชน ไม่ค่อยมีปัญหาข้อขัดแย้งต่อกัน แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงมาเป็นสังคมเมือง ถึงแม้ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติยังคงมีอยู่ แต่ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ก็เริ่มลดน้อยลง ดังเห็นได้จากการมีปัญหาข้อขัดแย้งในเรื่องต่าง ๆ ของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ที่ดีเหล่านั้นลดน้อยลงตามไปด้วย ไม่เหมือนความสัมพันธ์เช่นในอดีตที่เคยเป็นมา

*รายละเอียดของการทำละหมาด (นมาซ) ได้กล่าวไว้ในหัวข้อศาสนา

“ความสัมพันธ์ในชุมชนลดลง ไม่เหมือนเมื่อก่อนมา
ประมาณ 1 ปีมานี้ ถ้าเป็นอย่างนี้จะมีแนวโน้มเจริญลง
ไม่เจริญเท่าที่ควร”

(สมใจ มณี, สัมภาษณ์)

“ชุมชนขอแรงมาทำงาน มาแต่ทำน้อย เพราะต้องรีบไป
ทำงานของตัวเอง”

(ถาวร สมนานตระกูล, สัมภาษณ์)

“คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันดี แต่ก็มีบ้างที่ขัดแย้ง
ไม่พอใจกัน”

(ประวัติ สมนานตระกูล, สัมภาษณ์)

2. การละเลยวัฒนธรรมบางวัฒนธรรม

ชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่า บางส่วนได้รับเอาวัฒนธรรมบางอย่างจากสังคมภายนอกเข้ามาใช้ในวิถีการดำรงชีวิต และในขณะเดียวกัน ก็ละเลยวัฒนธรรมบางอย่างที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติสืบทอดกันมา ดังตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ วัฒนธรรมการแต่งกาย ในอดีตคนในชุมชนแต่งกายตามแบบอย่างบรรพบุรุษ คือ ผู้ชายนุ่งโจง สวมเสื้อกรุง ใส่หมวกกะเปี้ยะ ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อแขนขาว มีผ้าคลุมศีรษะทั้งเด็กและผู้ใหญ่ แต่ในปัจจุบันการแต่งกายลักษณะเช่นนี้ยังคงมีอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุ หรือกลุ่มผู้อาวุโส ส่วนเด็กและเยาวชน คนรุ่นใหม่สาว จะแต่งกายตามสมัยนิยมหรือแบบสมัยใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังคงมีการแต่งกายตามแบบเดิมบ้างในโอกาสหรือวาระพิเศษนอกเหนือจากปกติ เช่น การไปมีสยิด การไปเรียนศาสนา การไปร่วมงานเลี้ยงน้ำชา หรืองานอื่น ๆ ที่เป็นโอกาสพิเศษ นอกจากนั้นในเรื่องการดื่มสุรานั้นชุมชนก็เริ่มมีขึ้น โดยกลุ่มที่ดื่มสุรามักเป็นกลุ่มเยาวชน และกลุ่มผู้ใหญ่เองในชุมชน

"เดี๋ยวนี้สุราก็เริ่มมี แอบกันทานทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่"

(ธานี สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

"ค่านิยมคนเราก็ชอบของใหม่ ๆ ชอบทันสมัย
ตามยุค ตามสมัย ความเป็นอยู่ในยุคโบราณ
ก็เปลี่ยนแปลง"

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

3. การปฏิบัติศาสนกิจที่น้อยลง

เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมือง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการประกอบอาชีพ จากอาชีพเกษตรกรรม เปลี่ยนแปลงมาเป็นอาชีพรับราชการ หรืออาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ซึ่งส่งผลให้ต้องมีการออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ทำให้ไม่สะดวกที่จะทำการปฏิบัติศาสนกิจโดยเฉพาะการนมาซ ที่จะต้องปฏิบัติให้ครบตามหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งอาจจะมีเหตุผลเนื่องมาจากไม่มีเวลา ไม่สะดวกในสถานที่ และอื่น ๆ จึงทำให้มีการปฏิบัติศาสนกิจลดลง ประกอบกับ ข้อผ่อนผันของศาสนาจึงทำให้การปฏิบัติศาสนกิจไม่เหมือนเมื่อก่อน

"สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนปฏิบัติศาสนกิจ
ได้ไม่เหมือนเมื่อก่อน ต้องรีบเร่งทำงาน และใช้
ข้อผ่อนผันทางศาสนา"

"กรรมการขัดแย้งกันในความคิดเห็น เรื่องการปฏิบัติศาสนกิจ"

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

"ความเจริญ ทำให้คนเปลี่ยนแปลง ไม่เคร่งศาสนา
เหมือนเมื่อก่อน"

(วิวัฒน์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

การรวมกลุ่มทางสังคม

ในชุมชนแผ่นดินทองคอบรูตติกว่า เริ่มมีการรวมกลุ่มทางสังคมกันอย่างชัดเจน เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2536 โดยการรวมกลุ่มทางสังคมจะยึดตามช่วงวัย โดยได้มีการแบ่งช่วงวัย ไว้ 3 ช่วงวัย กล่าวคือ

ช่วงวัยตั้งแต่ 0 - 25 ปี ถือว่า เป็นกลุ่มเยาวชน

ช่วงวัยตั้งแต่ 25 - 50 ปี ถือว่า เป็นกลุ่มวัยทำงานหรือวัยผู้ใหญ่

ช่วงวัยตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป ถือว่า เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ หรือกลุ่มผู้สูงอายุ

จากกลุ่มทั้ง 3 นี้ ก็จะมีการจัดกิจกรรมของกลุ่มในแต่ละช่วงวัย โดยที่กลุ่มเยาวชนจะมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอบรมศาสนา หรือกิจกรรมกีฬา กลุ่มผู้ใหญ่จะมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำงานเป็นคณะกรรมการในชุดต่าง ๆ และกลุ่มผู้สูงอายุ จะเป็นกลุ่มที่ไม่ต้องมีกิจกรรมใดเป็นหลัก เนื่องจากเป็นช่วงวัยแห่งการชื่นชมผลงานที่สร้างมาตั้งแต่อดีต

“จะจัดงานวันเชิดชูผู้สูงอายุ เล่าประวัติว่าเราทำอะไร

ให้ประโยชน์อะไรกับชุมชน จัดงานแล้วมอบของขวัญ

ของขวัญก็ให้ลูกหลานจัดหามาให้เอง.....

จัดทุก 4 ปี คิดว่าปีหน้า 2542 จะจัดอีกครั้ง”

(สมชาย สมนานตระกูล, สัมภาษณ์)

แต่ในขณะเดียวกัน การรวมกลุ่มทางสังคมทั้ง 3 ช่วงวัยนี้ เป็นรากฐานของแนวคิดการรวมกลุ่มโดยได้ขยายผลออกมาในรูปของการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งมีอยู่หลายกลุ่มโดยการมีฐานแนวคิดที่ตรงกัน ซึ่งก่อให้เกิดการรวมตัวกันในลักษณะ “ความพึงพอใจตามภูมิปัญญาของตนเองร่วมกัน” ตัวอย่างเช่น กลุ่มผู้เลี้ยงโค กลุ่มผู้เลี้ยงปลา กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ กลุ่มผู้เลี้ยงปลาสวยงาม (ปลาคู่) เป็นต้น

แต่ในปัจจุบันกลุ่มทางสังคมตามอาชีพเหล่านี้บางกลุ่มยังคงดำรงอยู่และขยายผลที่ออกไป บางกลุ่มได้เปลี่ยนแปลงไปหรือบางกลุ่มยังไม่ได้ล้มเลิก แต่ไม่ได้มีการดำเนินงานต่อ ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ของสังคม

“การขยายผลของกลุ่ม จะสามารถทำให้เป็นตัวอย่างได้
คนตามหลังมา จะชักจูงกันและขยายผลกันเอง”

“ปัจจุบันยังคงมีการจับกลุ่มผู้เลี้ยงนก แต่อาจจะเป็นนก
อย่างอื่น ไม่เหมือนเดิม เช่น นกพิราบเปลี่ยนแปลง
เป็นนกเขาชวา..... โค ก็อาจจะเปลี่ยนแปลงเป็น
อย่างอื่น เป็นเลี้ยงปลาบ่อ เปลี่ยนแปลงตามสภาพ
เศรษฐกิจ สังคม”

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

ศาสนา

จากการที่ชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตั๊กวา สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เป็นญาติพี่น้องกัน จึงทำให้ชาวบ้านในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบ มีความสามัคคีปรองดองกัน รักใคร่กลมเกลียวกันอย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความเชื่อในการนับถือศาสนาเดียวกันเกือบทั้งชุมชน คือศาสนาอิสลาม จึงทำให้ชาวบ้านมีความยึดมั่นในหลักการของศาสนาตามคัมภีร์อัล-กุรอาน และข้อปฏิบัติของศาสนาดำเนินชีวิต โดยยึดถือ “ศาสนาเป็นแกนนำชีวิต” ดังนั้น ชาวบ้านในชุมชนจึงยึดถือศาสนาอิสลามเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของตนเอง และข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นแนวทางในการปฏิบัติเช่นเดียวกันทั้งชุมชน

ในการปฏิบัติศาสนกิจ ตามหลักศาสนาอิสลามของชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตั๊กวา มีศูนย์กลางในการปฏิบัติของชาวบ้านทุกคนในชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามคือ “มัสยิดคอยรูตตั๊กวา” ที่ถือว่าเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจทางศาสนา และเป็นศูนย์รวมของการพบปะพูดคุยกันระหว่างชาวบ้านในชุมชน และจากการเป็นศูนย์กลาง และศูนย์รวมในด้านต่าง ๆ ของ

มัสยิดคอยรุดตั้กวา นี้ จึงทำให้ “โครงการพัฒนาหรือกิจกรรมต่าง ๆ หลาย ๆ โครงการ หรือหลาย ๆ กิจกรรม ล้วนแต่มีจุดกำเนิดเริ่มต้นของโครงการจากมัสยิดคอยรุดตั้กวา”

“มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ศูนย์กลางของความ
ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจในชุมชน”

(จินตนา สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“มัสยิดเป็นสถานที่พูดคุยปรึกษาหารือของเรา
ทำให้เกิดโครงการต่าง ๆ ขึ้นมาหลายโครงการ”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

ในมัสยิดคอยรุดตั้กวา จะมีผู้นำมัสยิดเช่นเดียวกับมัสยิดอื่น ๆ โดยทั่วไปกล่าวคือ จะมีผู้นำในการปฏิบัติกิจทางศาสนา และสอนความรู้แนะนำความรู้ด้านการศาสนา เรียกว่า “อิหม่าม” ซึ่งประชาชนที่เป็นสัปบุรุษของมัสยิดจะเป็นผู้ช่วย ที่รองลงมาคือ “คอเด็บ” และ “บิหลั่น” ในมัสยิดจะมีคณะกรรมการมัสยิดที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนสัปบุรุษทางนิติบัญญัติในการบริหารงานของมัสยิด ซึ่งคณะกรรมการมัสยิดเหล่านี้จะได้รับการคัดเลือกจากประชาชนที่เป็นสัปบุรุษในชุมชน จำนวน 12 คน ซึ่งทางชุมชนจะได้นำรายชื่อผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเสนอต่อสำนักงานเขตหนองจอก เพื่อให้คณะกรรมการกลางอิสลามเป็นผู้แต่งตั้งอีกครั้งหนึ่ง

ดังนั้น ชุมชนจึงดำรงอยู่ได้ด้วยระบบความเชื่อในหลักการของศาสนา และข้อปฏิบัติของศาสนาตามคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในวิถีชีวิตของชุมชน โดยยึดตามหลักปฏิบัติที่ถูกกำหนดไว้ ดังมีรายละเอียดคือ

หลักปฏิบัติที่ถูกกำหนดแก่มุสลิม มี 5 ประการ
 ดังหลักฐานจาก อัล-หะดีษ เมื่อมีผู้ถามท่านศาสดา
 มุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ว่าอิสลามคืออะไร ? ท่านตอบว่า
 “อิสลามคือ การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด
 นอกจากอัลลอฮ์และมุฮัมมัด เป็นศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์
 การดำรงนมาซ การบริจาคซะกาต การถือศีลอด
 ในเดือนรอมฎอน และการทำฮัจญ์ (บุคอรีย มุสลิม
 ตีรมีซี และนะซาอี) *

1. การปฏิญาณตน

เพื่อเป็นการยืนยันว่าตนเป็นมุสลิม โดยผู้นั้นจะต้องปฏิญาณว่า “อัสฮะดุดัลลา
 อิลาฮะอิลัลลอฮ์ วะอัสฮะดุนนะมุฮัมมัดรเราะซูลุลลอฮ์” มีความหมายว่า “ข้าพเจ้าของ
 ปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์”
 ในทางปฏิบัติแล้วมุสลิมทุกคนจะต้องปฏิญาณตนด้วยข้อความนี้วันละไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง เนื่อง
 จากในช่วงการทำงานมาซวันละ 5 ครั้ง ก็ต้องปฏิญาณตนด้วยข้อความเหล่านี้อยู่แล้ว ดังนั้นมุสลิม
 จึงสามารถปฏิญาณตนได้ทุกเวลาเท่าที่ต้องการ

2. การนมาซ

เป็นการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ที่มีรูปแบบเฉพาะด้วยอิริยาบถต่าง ๆ เช่น การยืน
 การโค้ง การกราบ นั่งโดยกระทำวันละ 5 เวลา คือ (โดยที่เวลาในแต่ละวันจะเปลี่ยนแปลงไป
 ผู้ที่จะทำนมาซจะต้องดูปฏิทินอิสลาม ซึ่งคำนวณจากการโคจรของดวงจันทร์)

* ในการอ้างอิง เลขในวงเล็บที่ปรากฏอยู่ใช้เมื่ออ้างอิงในคัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งเป็น
 คัมภีร์หลักของอิสลาม โดยอ้างถึงบท (ซูเราะฮ์) และโองการ (อายะฮ์) เช่น (87 : 1 - 3) หมายถึง
 ถึง คัมภีร์อัล-กุรอาน บทที่ 87 โองการที่ 1 - 3 ส่วนในการอ้างอิงวจาของท่านศาสดามุฮัมมัด
 (ศ็อลฯ) จะระบุชื่อหนังสืออัล-หะดีษ เช่น บุคอรีย มุสลิม ซึ่งมีบันทึกวจาเช่นนั้น ๆ

- ย่ำรุ่ง (ซุบหม์) (5.00 น. - 6.00 น.)
- ป้าย (ซุฮรี) (12.30 น. - 13.30 น.)
- เย็น (อัศรี) (15.30 น. - 16.30 น.)
- พลบค่ำ (มักริบ) (18.30 น. - 19.00 น.)
- กลางคืน (อิซฮาร์) (20.00 น. - 24.00 น.)

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีความจำเป็นในการทำงาน การเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งไม่สะดวกพอที่จะหยุดพักเพื่อทำการนมาซ จะได้รับการผ่อนผันให้ลดจำนวนร็อกอะฮ์ * ของนมาซที่มี 4 ร็อกอะฮ์ ลงเหลือเพียง 2 ร็อกอะฮ์ และยังสามารถรวมละหมาด 2 เวลาไว้ในเวลาเดียวกันได้อีกด้วย โดยจะรวมในเวลาแรกหรือเวลาหลังก็ได้ โดยมีข้อแม้ว่า นมาซที่รวมกันได้คือ ซุฮรี (ป้าย) กับอัศรี (เย็น) และมักริบ (พลบค่ำ) กับอิซฮาร์ (กลางคืน) เท่านั้น ในเรื่องเหล่านี้มีหลักฐานอัล-กุรอาน และอัล-หะดีษว่า

“เมื่อผู้เจ้าเดินทางไปในผืนแผ่นดิน ก็ไม่เป็นโทษแก่ผู้เจ้าในการที่ผู้เจ้าจะลดจำนวน ร็อกอะฮ์จากการนมาซ” (4 : 100)

“จากรายงานของอับนิซิยาบ ซึ่งรายงานมาจากอะนัสว่า แท้จริงท่านนบี (คือลฯ) นั้น เมื่อออกเดินทางก่อนตะวันตกล้อย ท่านปล่อยเวลาซุฮรีล่าไปจนถึงเวลาอัศรี ครั้นแล้วท่านก็ลงจากพาหนะเดินทาง แล้วทำนมาซทั้งสองในเวลาเดียวกัน แต่ถ้าหากตะวันตกล้อยก่อนที่ท่านจะเดินทาง ท่านก็นมาซซุฮรีและอัศรี แล้วก็ขึ้นพาหนะไป” (บุคอรีและมุสลิม)

* มาจากคำว่ารูกะฮ์ คือ การโค้ง ซึ่งเป็นอิริยาบถหนึ่งในการนมาซ การนมาซ 1 ร็อกอะฮ์ จะมีการยืน การโค้ง 1 ครั้ง การกราบ 2 ครั้ง และการนั่งในระหว่างการกราบทั้ง 2 ครั้ง

การมาชมในลักษณะที่กล่าวมานี้ พบมากในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัวในปัจจุบัน เนื่องจากการประกอบอาชีพโดยเฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมที่ออกจากบ้านแต่เช้า และกลับถึงบ้านในเวลาเย็นหรือพลบค่ำ ย่อมไม่สะดวกในการทำมาช่าย ซึ่งตรงกับเวลาที่ทำงาน และเวลาเย็น (อัศรี) หรือพลบค่ำ (มกริบ) ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการเดินทางกลับบ้าน

แต่อย่างไรก็ตาม ในทุกวันศุกร์เวลาประมาณ 12.30 น. ผู้ชายทุกคนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จะไปทำมาช่ายที่มัสยิด แต่ถ้าผู้หญิงที่เป็นภรรยาจะทำมาช่ายที่มัสยิดจะต้องได้รับอนุญาตจากสามีก่อน โดยภายในมัสยิดจะมีสถานที่สำหรับทำมาช่ายของผู้หญิงและผู้ชายแยกจากกัน แต่ในช่วงการถือศีลอดจะมีการเพิ่มการทำมาช่ายในเวลาประมาณ 20.00 น. มุสลิมในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัวส่วนใหญ่จะไปทำการมาช่ายทุกคืน โดยการทำมาช่ายใช้เวลาไม่น้อยกว่า 30 นาที (หมายเหตุ : ในช่วงที่คณะผู้ศึกษาเข้าไปทำการศึกษาและเข้าไปสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมพบว่า มีผู้ไปทำมาช่ายที่มัสยิดคอยรุดดีกัวมากกว่า 100 คนขึ้นไปเกือบทุกครั้ง)

3. การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน

ช่วงการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนตามหลักศาสนาอิสลามจะตรงกับเดือนที่ 9 ในปฏิทินอิสลาม ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปไม่แน่นอนในทุกปี ช่วงการถือศีลอดจะเป็นช่วงที่ละเว้นจากการดื่มกิน การร่วมประเวณี การประพฤติดูชั่วทั้งหลาย การมีจิตอหุศล ตั้งแต่เวลารุ่งสางจนถึงดวงตะวันตก โดยในชุมชนมีช่วงของการถือศีลอดตั้งแต่วันที่ 18 ธันวาคม 2541 ถึงวันที่ 18 มกราคม 2542 โดยส่วนใหญ่จะถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีกลุ่มคนบางกลุ่มที่ไม่ได้ถือศีลอดในช่วงเดือนดังกล่าว โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและกลุ่มผู้ชายที่จำเป็นต้องรับการรักษาพยาบาลรักษาตัว เนื่องจากไม่สบายในช่วงนั้น หรือมีโรคประจำตัวที่จำเป็นต้องรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง

การถือศีลอดในเดือนรอมฎอนมีข้อผ่อนผันให้แก่คนหลายจำพวก ดังปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า “(จงถือศีลอดตาม) วันทั้งหลายที่ถูกนับไว้ แล้วผู้ใดในหมู่ผู้เจ็บป่วยหรืออยู่ในระหว่างเดินทาง (จนถือศีลอดไม่ได้) ดังนั้น (เขาต้องถือศีลอดใช้ จำนวนเดียวกันกับวันที่ขาด) ในวันอื่น และบรรดาที่ถือได้โดยลำบากยิ่ง (เช่น คนชรา, คนทำงานหนัก เช่น กรรมกรแบกหาม,

หญิงมีครรภ์, แม่ลูกอ่อน) การชดใช้คือการให้อาหารแก่คนขัดสนหนึ่งคน (ตามที่เขาบริโภคแต่ละวัน) แต่ผู้ใดสมัครใจทำดี (ชดใช้เกินกว่านี้) ดังนั้นมันเป็นการดีสำหรับเขา และที่สุเจ้าถือศีลอด (ในกรณีเช่นนั้น) ยิ่งดีกว่าสำหรับสุเจ้า ถ้าสุเจ้ารู้ (2 : 184)

คนรุ่นก่อน ๆ ในชุมชนไม่ค่อยมีความลำบากในการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน อันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพอิสระ เช่น การทำนา การเลี้ยงสัตว์ เพราะสามารถงดเว้นหรือเลื่อนภาระงานไปทำในวันอื่น ๆ นอกเดือนรอมฎอนได้ หรือจะค่อย ๆ ทนอยทำไปเรื่อย ๆ ก็ได้ แต่ในปัจจุบัน มุสลิมในชุมชนที่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้แรงงานมาก ๆ หรือมีความจำเป็นต้องทำงานหนักที่ไม่สามารถจะเลือกหรือเลื่อนไปทำงานเบา ๆ ที่มีรายรับพอใช้ในแต่ละวันได้ในช่วงของการถือศีลอด ในวันใดที่เห็นว่าหากถือศีลอดแล้วจะทำงานไม่ไหว ก็อาจไม่ถือศีลอดในวันนั้น แล้วค่อยมาถือใช้ในวันอื่น ๆ ให้ครบตามจำนวนที่ขาดไปก็ได้

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาถึงจำนวนเด็กนักเรียนที่รับประทานอาหารกลางวันในช่วงการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนของโรงเรียนชุมชนอิสลามลำไทร พบว่า เด็กนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามในโรงเรียน มีการประพฤติปฏิบัติถือศีลอดเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ในอัตราที่ค่อนข้างสูง ประมาณมากกว่า 50 % ของเด็กนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด (เด็กนักเรียนในโรงเรียนอิสลามลำไทร มีจำนวนทั้งหมดประมาณ 224 คน เป็นเด็กนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามประมาณ 200 คน แต่รับประทานอาหารตามโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประมาณ 100 กว่าคน)

“มีเด็กนักเรียนทานอาหารกลางวันของโรงเรียนประมาณ
100 กว่าคน เท่านั้นในช่วงถือศีลอด”

(วิศิษฐ์ เจริญผล, สัมภาษณ์)

“เด็กนักเรียนที่นี้ค่อนข้างเคร่งครัดเหมือนผู้ใหญ่ในชุมชน
จะรับประทานอาหารกลางวันในช่วงของเดือนถือศีลอด
ไม่มากนัก”

(นวลจันทร์ รอดสกาล, สัมภาษณ์)

ปฏิทินเดือนรอมฎอน ฮ.ศ. 1419 กรุงเทพฯและจังหวัดใกล้เคียง

ธันวาคม พ.ศ.2541								
		เดือนอาหรับ	มักริบ	อิชา	ซุบด์	ซุรูก	ดูฮรี	อัฟร์
18	ศุกร์	ชะบาน 29	17.54	19.10	05.10	06.35	12.15	15.29
19	เสาร์	30	17.54	19.10	05.10	06.35	12.15	15.29
20	อาทิตย์	รอมฎอน 1	17.54	19.11	05.10	06.36	12.15	15.30
21	จันทร์	2	17.55	19.11	05.11	06.36	12.16	15.30
22	อังคาร	3	17.55	19.12	05.11	06.37	12.16	15.31
23	พุธ	4	17.56	19.12	05.12	06.37	12.17	15.31
24	พฤหัสบดี	5	17.56	19.13	05.12	06.38	12.17	15.32
25	ศุกร์	6	17.57	19.13	05.13	06.38	12.18	15.32
26	เสาร์	7	17.58	19.14	05.13	06.38	12.18	15.33
27	อาทิตย์	8	17.58	19.14	05.14	06.39	12.18	15.33
28	จันทร์	9	17.59	19.15	05.14	06.39	12.19	15.34
29	อังคาร	10	17.59	19.15	05.15	06.40	12.19	15.34
30	พุธ	11	18.00	19.16	05.15	06.40	12.20	15.35
31	พฤหัสบดี	12	18.00	19.16	05.16	06.41	12.20	15.35

มกราคม พ.ศ.2542								
		เดือนอาหรับ	มักริบ	อิชา	ซุบด์	ซุรูก	ดูฮรี	อัฟร์
1	ศุกร์	13	18.01	19.17	05.16	06.41	12.21	15.36
2	เสาร์	14	18.02	19.18	05.17	06.42	12.22	15.36
3	อาทิตย์	15	18.02	19.18	05.17	06.42	12.22	15.37
4	จันทร์	16	18.03	19.19	05.18	06.42	12.22	15.38
5	อังคาร	17	18.03	19.19	05.18	06.43	12.23	15.38
6	พุธ	18	18.04	19.20	05.18	06.43	12.23	15.39
7	พฤหัสบดี	19	18.04	19.20	05.19	06.43	12.24	15.39
8	ศุกร์	20	18.05	19.21	05.19	06.44	12.24	15.40
9	เสาร์	21	18.06	19.21	05.19	06.44	12.25	15.40
10	อาทิตย์	22	18.06	19.22	05.20	06.44	12.25	15.41
11	จันทร์	23	18.07	19.22	05.20	06.44	12.25	15.41
12	อังคาร	24	18.07	19.23	05.20	06.45	12.25	15.42
13	พุธ	25	18.08	19.23	05.21	06.45	12.26	15.42
14	พฤหัสบดี	26	18.08	19.24	05.21	06.45	12.26	15.43
15	ศุกร์	27	18.09	19.24	05.21	06.46	12.27	15.43
16	เสาร์	28	18.09	19.24	05.22	06.45	12.27	15.44
17	อาทิตย์	29	18.10	19.25	05.22	06.45	12.28	15.44
18	จันทร์	30	18.11	19.25	05.22	06.46	12.28	15.45
19	อังคาร	เชาวาล 1	18.11	19.26	05.22	06.46	12.28	15.45
20	พุธ	2	18.12	19.26	05.22	06.46	12.28	15.46
21	พฤหัสบดี	3	18.12	19.27	05.23	06.46	12.29	15.46
22	ศุกร์	4	18.13	19.27	05.23	06.46	12.29	15.46

คำนวณโดย นาวาเอก (พิเศษ) นคร ทนวงศ์ ร.น.

(อัญญีฮาลี บิน มุฮัมมัด)

ที่มา : ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

4. การจ่ายชะกาด

การจ่ายชะกาด หมายถึง การจ่ายทานบังคับจากผู้มีทรัพย์สินครบรอบปี เมื่อถึงจำนวนที่กำหนด โดยจ่ายให้บุคคลที่มีสิทธิรับชะกาดตามอัตราที่กำหนดไว้ร้อยละ 2.5 โดยจะต้องนำมาจ่ายให้กับมัลลิกทุกเดือน ทางมัลลิกมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลเกี่ยวกับชะกาดเรียกว่า "อาแมน" สำหรับผู้ที่มีสิทธิจะได้รับชะกาดจะมี 8 ประเภท คือ

1. บุคคลยากจน
2. ผู้ขัดสน
3. เจ้าหน้าที่ (ผู้เก็บชะกาด)
4. ผู้เข้ารับศาสนา
5. ทาส
6. ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
7. ผู้เดินทาง
8. ในหนทางของอัลเลาะห์

(มัลลิกจะพิจารณาในสิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์)

ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่า การจ่ายชะกาดยังไม่ถือปฏิบัติกันทุกคน (ในบุคคลที่ต้องจ่ายชะกาด) มีเพียงคนบางกลุ่มเท่านั้นที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่ ซึ่งเป็นประเด็นที่ทางผู้นำชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่าจะพยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดขึ้น โดยทางผู้นำชุมชนมีความเห็นว่า เนื่องจากคนเรายังคงมีกิเลสกันอยู่ ทั้ง ๆ ที่การบริจาคที่กล่าวนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม และการบริจาคจะทำให้เรารู้จักการให้ รู้จักการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

“การบริจาคจากทรัพย์สินที่หามาได้ 2.5 %

สำหรับคนที่มียาได้แล้วต้องทำ.....ตรงข้อนี้

ยังไม่ปฏิบัติกันทุกคน เป็นเรื่องของการมีกิเลสกันอยู่”

“คำสอนข้อนี้ยังไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร ความอ่อนแอของข้อนี้คือ ความเห็นแก่ตัว กิเลสยังคงมีอยู่”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

5. การประกอบพิธีฮัจญ์

ตามข้อกำหนดของศาสนา บุคคลควรประกอบพิธีฮัจญ์ ณ นครมักกะฮ์ อย่างน้อย 1 ครั้ง เมื่อมีความสามารถพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและทรัพย์สิน โดยทั่วไปบุคคลที่ไม่ประกอบพิธีฮัจญ์ มักจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและทรัพย์สิน ผู้ที่ยังไม่พร้อมก็ยังไม่ต้องไป จึงทำให้ไม่เป็นการกดดัน หรือสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ใดทั้งสิ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่า คนรุ่นก่อน ๆ ในชุมชนสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ตามบัญญัติของศาสนาโดยไม่ต้องอาศัยบทบัญญัติที่เป็นข้อผ่อนผันมากเท่ากับคนในยุคปัจจุบัน แต่ทั้งนี้ก็ได้อาจทำให้สามารถสรุปได้ว่า บรรพบุรุษของชาวชุมชนแผ่นดินทองคอยรดตึกว่า มีศรัทธาในศาสนาเข้มแข็งกว่าลูกหลานในยุคปัจจุบัน หากแต่เป็นเพราะผู้คนรุ่นก่อน ๆ มีการประกอบอาชีพที่เป็นอิสระมากกว่า จะหยุดหรือทำงานเวลาไหนก็ได้ตามใจ ไม่มีผลกระทบที่ร้ายแรงต่อความเป็นอยู่ของครอบครัวมากเท่าชีวิตของคนในปัจจุบัน และถ้ามีการใช้ข้อผ่อนผันทางศาสนาก็มักอยู่ในขอบเขตที่หลักการศาสนาอนุญาต ไม่ใช่เพราะละเลย หรือเกียจคร้าน ซึ่งก็ถือว่าไม่เป็นความบกพร่องทางศาสนาแต่ประการใด

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนอิสลามลำไทร

โรงเรียนอิสลามลำไทร (โรงเรียนประชาบาลโคกแฝด 4) เป็นโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ เป็นโรงเรียนสามัญเพียงโรงเรียนเดียว ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกวาแผ่นดินทองคอยรุตดีกวา

ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนอิสลามลำไทร

การสร้างโรงเรียนในหมู่บ้านลำไทร (หรือชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกวา ในปัจจุบัน) ได้สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2479 โดยที่หะยีแอและนางหนับ ได้ยกที่ดินให้ 2 ไร่เศษ และมีประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องช่วยกันบริจาคทรัพย์ (จากการขายข้าวเปลือก ราคาเกวียนละ 17 - 20 บาท แล้วรวมกันนำไปซื้อไม้ที่หัวลำโพง เพื่อกลับไปสร้างโรงเรียนในหมู่บ้านลำไทร การไปซื้อไม้ในครั้งนั้นใช้วิธีการแจวเรือไปซื้อ ซึ่งระยะทางจากหมู่บ้านลำไทรถึงหัวลำโพง ประมาณ 60 กิโลเมตร) โดยโรงเรียนที่สร้างขึ้นมีเสาอาคารหล่อด้วยปูนซีเมนต์ ซึ่งเสาดังกล่าวยังเหลือให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน การก่อสร้างอาคารโรงเรียนได้ใช้แรงงานของประชาชนในหมู่บ้านช่วยกันสร้างโดยไม่คิดค่าจ้างแต่อย่างใด

“พออายุได้ 3 ปี บรรพบุรุษมีไม้ก็ครอบครวั ก็ร่วมบริจาค
เงินจากการขายข้าวทำนา รวบรวมเงินซื้อไม้มาก่อสร้าง
โรงเรียนประชาบาลได้ 1 หลัง”

“ยายผมได้บริจาคที่ดิน เงินบริจาค 1,000 บาท
ซื้อไม้มาสร้างโรงเรียน”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

เมื่อสร้างโรงเรียนเสร็จแล้วจึงได้ยกให้กับทางราชการ มีชื่อว่าโรงเรียนประชาบาล โศกแผ่นดิน 4 (อิสลามลำไทร) ครูใหญ่คนแรกและเป็นครูคนเดียวที่มาสอน ชื่อนายผิน น้อยเกตุ ดังนั้นบุตรหลานของหมู่บ้านลำไทรรุ่นต่อมาจึงได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนในหมู่บ้าน และแทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีผู้ใดในหมู่บ้านที่ไม่รู้หนังสือ หรือไม่ได้เรียนหนังสือ เมื่อจบการศึกษาในหมู่บ้านแล้วจะถูกเคี่ยวเข็ญให้ไปเรียนต่อในชั้นสูงขึ้น และเรียนเป็นครูในที่สุด โดยจะมีผู้ใหญ่ในหมู่บ้านเป็นผู้เคี่ยวเข็ญและพาไปโรงเรียน ผู้ที่เรียนจะมาเป็นครูรุ่นแรก ๆ ได้แก่ อาจารย์สง่า สมานตระกูล อาจารย์วิทยา สมานตระกูล อาจารย์ทวี สมานตระกูล เป็นต้น ปัจจุบันโรงเรียนมีชื่อเป็นทางการว่า “โรงเรียนอิสลามลำไทร”

ในปัจจุบันโรงเรียนอิสลามลำไทร เป็นโรงเรียนที่ค่อนข้างเป็นที่รู้จักกันดี เนื่องจาก การได้รับรางวัลในกิจกรรมด้านต่าง ๆ หลายกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ในส่วนของผู้บริหารของโรงเรียน ตั้งแต่ก่อตั้งโรงเรียนมาจนถึงปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 8 คน โดยอาจารย์ใหญ่คนปัจจุบันมีชื่อว่า นายวิศิษฐ์ เจริญผล สำหรับรายชื่อผู้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนอิสลามลำไทรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีดังนี้

1. นายผิน น้อยเกตุ	พ.ศ. 2479 - พ.ศ. 2486
2. นายสง่า สมานตระกูล	พ.ศ. 2486 - พ.ศ. 2519
3. นายวิทยา สมานตระกูล	พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2521
4. นายสมชาย สมานตระกูล	พ.ศ. 2521 - พ.ศ. 2522
5. นายบุญเหลือ สมานตระกูล	พ.ศ. 2522 - พ.ศ. 2527
6. นายสุรินทร์ รื่นสุข	พ.ศ. 2527 - พ.ศ. 2537
7. นางกัลยา พลัรักษ์	พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2540
8. นายวิศิษฐ์ เจริญผล	พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน

สำหรับจำนวนบุคลากรในโรงเรียนอิสลามลำไทรในปัจจุบันนั้น มีครูทั้งหมดจำนวน 12 คน เจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คน และนักการภารโรง 1 คน ดังแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

สถิติจำนวนบุคลากรของโรงเรียน เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2541

ตำแหน่ง	วุฒิ	ชาย	หญิง
อาจารย์ใหญ่	ค.บ.	1	-
อาจารย์ 2 ระดับ 7	ศษ.บ.	-	1
อาจารย์ 2 ระดับ 7	ค.บ.	2	2
อาจารย์ 2 ระดับ 7	พ.บ.	-	1
อาจารย์ 2 ระดับ 7	ปก.ศ.	1	-
อาจารย์ 2 ระดับ 6	ค.บ.	1	-
อาจารย์ 2 ระดับ 6	ศศ.บ.	1	-
อาจารย์ 2 ระดับ 5	ศศ.ม.	1	-
อาจารย์ 2 ระดับ 5	ศษ.บ..	-	1
เจ้าหน้าที่ธุรการ ชั้น 1	ปวช.	-	1
นักการภารโรง	ป.4	1	-
นักเรียน		132	92

สำหรับจำนวนนักเรียนของโรงเรียนอิสลามลำไทรในปัจจุบันมีทั้งหมด 224 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียนชาย 132 คน นักเรียนหญิง 92 คน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ลำดับที่	ชาย	หญิง	รวม	หมายเหตุ
ชั้นอนุบาล 1	6	4	10	ครูพิเศษ - นางนวลจันทร์ รอดสกาล ฝ่ายวิชาการ
ชั้นอนุบาล 2	15	7	22	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	23	14	37	- นายสมชาย สมนานตระกูล ฝ่ายธุรการ-กลุ่ม สปช.
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	18	14	32	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	15	16	31	- นายเจน ดาวประจักษ์ กลุ่ม สสน.
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	18	12	30	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	18	10	28	- นายสุชาติ ไตรถิ่น กลุ่ม กพอ.
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	19	15	34	
รวม	132	92	224	

มีผู้กล่าวว่า หมู่บ้านลำไทรเป็นหมู่บ้านครู ทั้งนี้เนื่องจากว่าในอดีตได้มีบุคคลในหมู่บ้านไปมีภริยาเป็นคนพื้นเพอยู่บ้านดอน และได้มีโอกาสไปพบว่า ผู้ที่อยู่อาศัยแถบบ้านดอนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างสบาย เนื่องจากอยู่ในแหล่งที่เจริญกว่า และได้รับการศึกษาจึงมีความรู้ไปประกอบอาชีพ ดังนั้นจึงมีความคิดว่าควรจะให้บุตรหลานของตนได้เรียนหนังสือทุกคน และนำความคิดนั้นมาบอกแก่ญาติพี่น้องในหมู่บ้านลำไทร ซึ่งทุกคนมีความเห็นพ้องกันว่าควรจะให้บุตรหลานได้เรียนหนังสือทุกคน จึงได้ส่งบุตรหลานในหมู่บ้านลำไทรไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนหนองจอกพิกุลสรณ์ ซึ่งอยู่ริมคลองแสนแสบ ห่างจากหมู่บ้านลำไทรประมาณ 4 กิโลเมตร ผู้ที่ไปเรียนหนังสือรุ่นแรกไปเรียนหนังสือโดยการพายเรือไป และไปพักค้างกับญาติพี่น้องที่อยู่ริมคลองแสนแสบใกล้กับโรงเรียน ต้องหุงหาอาหารกินกันเอง เมื่อถึงวันหยุดในวันสุดสัปดาห์ก็จะพายเรือกลับมาบ้าน เพื่อเตรียมเสบียงอาหารไปกินในสัปดาห์ต่อไป ซึ่งผู้ที่ไปโรงเรียนทุกคนจะต้องปฏิบัติเช่นนี้มาโดยตลอด ต่อมาได้ย้ายไปเรียนกันที่โรงเรียนลำอิ้วซึ่งอยู่ใกล้กว่า จนกระทั่งมีโรงเรียนในหมู่บ้าน จึงได้เรียนหนังสือในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน แทนจะกล่าวได้ว่าทุกคนในหมู่บ้านลำไทรต้องเป็นผู้ได้รับการศึกษาอย่างน้อยระดับชั้นประถมศึกษา และเมื่อเรียนจบแล้วก็จะส่งต่อไปเรียนทางด้านครู เพราะมีความเห็นว่าครูจะสามารถช่วยคนให้รู้หนังสือและมีความรู้ ซึ่งสามารถที่จะรับรู้และเข้ากับการเรียนศาสนาอิสลามได้ดี (เสน่ห์ บิดิลและ, สัมภาษณ์)

จากการศึกษาพบว่า บุคคลผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นครูในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า ในปัจจุบัน (ธันวาคม 2541) มีอยู่ประมาณ 25 คน ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

1. ครูวิจิตร สมานตระกูล
2. ครูวิฑูรย์ สมานตระกูล
3. ครูมาลินี สมานตระกูล
4. ครูซัลมา สมานตระกูล
5. ครูศิริชัย สมานตระกูล
6. ครูสมชาย สมานตระกูล
7. ครูวิวัฒน์ สมานตระกูล
8. ครูสุไล สมานตระกูล
9. ครูอรุณ สมานตระกูล
10. ครูกรวิภา สมานตระกูล

11. ครูปทุมมา สมานตระกูล
12. ครูศิริพร รื่นสุข
13. ครูเกษม รื่นสุข
14. ครูเสนีย์ ปิติลและ
15. ครูลัดดา ปิติลและ
16. ครูปรีชา มานยาธิ
17. ครูสังวาลย์ มานยาธิ
18. ครูอนันต์ ปิติลและ
19. ครูนวลจันทร์ รอดสกาล
20. ครูคำนวณ รอดสกาล
21. ครูสุชาติ ไตรถิ่น
22. ครูพิสณฑ์ ศิลปะดำรงกุล
23. ครูภา ผลเจริญ
24. ครูจินตนา สมานตระกูล
25. ครูศรินารถ หวังละเล็บ

และสำหรับบุคคลที่ประกอบอาชีพรับราชการครู แต่ได้ลาออกจากการรับราชการ และในปัจจุบันบุคคลเหล่านี้ก็ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชน 2 ท่าน คือ ได้ะอิมามบรรจง สมานตระกูล ปัจจุบันดำรงตำแหน่งได้ะอิมามของชุมชน และครูประวิติ สมานตระกูล ปัจจุบันดำรงตำแหน่งคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

โรงเรียนอิสลามลำไทร ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องจากในอดีตจนถึงในปัจจุบันโรงเรียนอิสลามลำไทร เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงแพร่หลายเป็นที่รู้จักกันดี เนื่องจากมีผลงานที่ดีเด่นและชนะเลิศรางวัลต่าง ๆ ดังนี้คือ

- รางวัลชนะเลิศ การประกวดระดับประเทศ การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม จากสมาคมครูวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย

- รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 4 ระดับประถมศึกษา การประกวดวาดภาพด้วยคอมพิวเตอร์ในนิทรรศการ เปิดประตูสู่โลกคอมพิวเตอร์ ปี 2539

นอกจากนี้ ยังมีบุคคลในชุมชนที่เป็นผู้นำในด้านความคิดให้กับชุมชนแผ่นดินทอง คอยรุดตีความมาโดยตลอด ซึ่งท่านผู้นี้ก็คือ อาจารย์สมชาย สมนานตระกูล ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มในโครงการต่าง ๆ หลายโครงการในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนอิสลามลำไทร ให้มีความเจริญก้าวหน้า และอีกทั้งยังเป็นผู้ประสานความคิดในการพัฒนาโรงเรียน พัฒนาชุมชน พัฒนามัสยิด เข้าด้วยกัน เนื่องจากอาจารย์สมชาย ดำรงตำแหน่งในหลาย ๆ คณะกรรมการจากผลงานที่สร้างสมมานี้ส่งผลให้ได้รับเกียรติในการเป็น “ข้าราชการครูผู้มีผลงานสมควรยกย่อง ปี 2541 ของกรุงเทพมหานคร ในวันครู 16 มกราคม 2541”

ปรัชญาของโรงเรียนอิสลามลำไทร

“รักโรงเรียนให้เหมือนบ้าน ส่งเสริมวิชาการ และคุณธรรม”

คำขวัญของโรงเรียนอิสลามลำไทร

“เรียนดี กีฬาเด่น เน้นวินัย ให้คุณธรรม”

นโยบายของโรงเรียนอิสลามลำไทรในปัจจุบัน - อนาคต

1. พัฒนาคุณภาพการศึกษาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน
2. ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วินัย แก่ครูและนักเรียน
3. ปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน
4. ส่งเสริมด้านโภชนาการแก่นักเรียนอย่างทั่วถึง
5. เสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียน
6. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ชุมชน
7. ดำเนินการจัดสอนคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แผนพัฒนาโรงเรียนอิสลามลำไทร

แผนพัฒนาโรงเรียน

1. ปรับปรุงบริเวณโรงเรียน

- บริเวณหน้าอาคารเรียน
- บริเวณเสาธง

2. ปรับปรุงห้องสนับสนุนการเรียนการสอน

- ห้องวิชาการ
- ห้องธุรการ
- ห้องสมุด
- ห้องวิทยาศาสตร์
- ห้องพยาบาล
- ห้องโสตทัศนอุปกรณ์

3. ปรับปรุงห้องเรียน

- ห้องชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6
- ห้องเด็กอ่อนเกณฑ์ (เด็กเล็ก)

แผนพัฒนานุเคราะห์

1. ปรับปรุงด้านวิชาการ

- ส่งเสริมครูให้มีความรู้ดี พัฒนาพฤติกรรมการสอนของครู ส่งเสริมการอ่านการเขียน สนับสนุนการเรียนวิทยาศาสตร์

2. ส่งเสริมสวัสดิการครู - นักเรียน

- รักษาความสะอาด การแต่งกาย การประหยัด

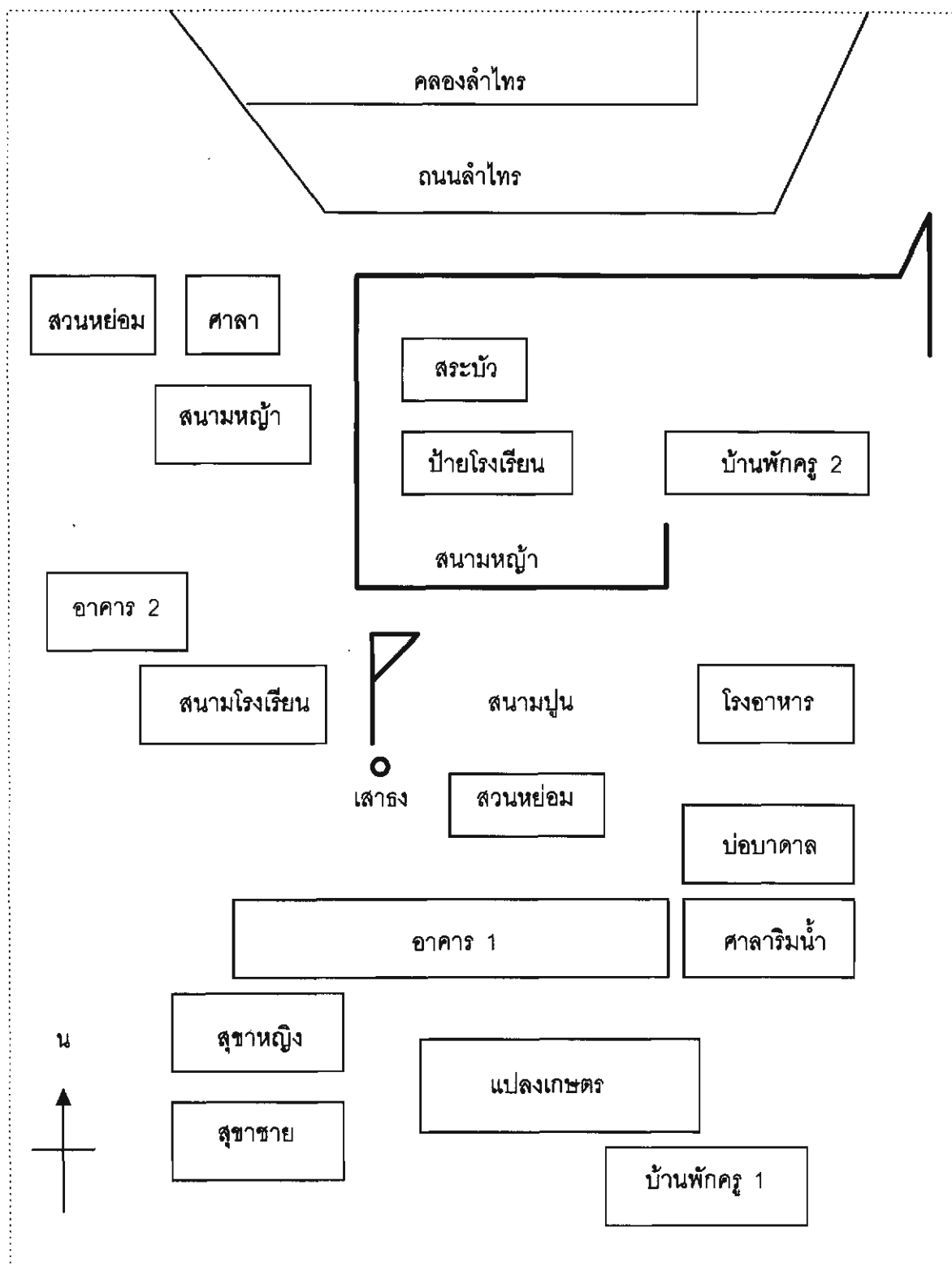
3. ปรับปรุงจริยธรรม

- ปฏิบัติกิจทางศาสนา ปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรม

การให้บริการด้านนักเรียน

1. จัดหาทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนขาดแคลน เรียนดี
2. จัดอาหารกลางวันแบบให้เปล่า
3. เปิดรับนักเรียนก่อนการศึกษาเพิ่มมากขึ้น
4. จัดตั้งเครื่องกรองน้ำ 2 เครื่อง และตู้ทำน้ำเย็น 1 ตู้ (รับบริจาค)
5. จัดทำกระเป๋าหนังสือเท่าจำนวนนักเรียน (แจกฟรี)
6. จัดหารองเท้านักเรียน (รับบริจาค)

แผนผังที่ดิน สิ่งก่อสร้างโรงเรียนอิสลามลำไทร
แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

จากปรัชญาของโรงเรียนได้นำมาสู่นโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียนอิสลามลำไทร โดยขยายผลไปสู่การปฏิบัติจริงในรูปของโครงการต่าง ๆ หลายโครงการ ซึ่งโครงการเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นโครงการที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพ ความสามารถ สติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ ของเด็กนักเรียนให้ได้แสดงออกอย่างเต็มความสามารถ โดยโครงการต่าง ๆ นี้มีหลายโครงการที่นอกเหนือจากจะเป็นการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของเด็กนักเรียนแล้วยังเป็นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นซึ่งก็คือ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า ดังนั้นแนวทางการปฏิบัติในโครงการต่าง ๆ นี้จึงถือได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า ในการพัฒนาชุมชนและพัฒนาตัวเด็กนักเรียนร่วมกัน

จากการศึกษาโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนอิสลามลำไทร พบว่า มีจำนวนหลายโครงการและแต่ละโครงการก็มีจุดเน้นที่แตกต่างกัน แต่โครงการที่มีรูปแบบของความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน ได้อย่างเด่นชัดคือ โครงการ “กิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (เรารักษ์ - ลำไทร)” ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ปีที่ 2 ระหว่างวันที่ 2 - 3 ธันวาคม 2540 และโครงการ “ร้อยใจ - ลำไทรรักษ์พัฒนา” ซึ่งเป็นโครงการที่ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและรักษาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ การพัฒนาการเรียนการสอน และการพัฒนาทรัพยากรนักเรียน ให้รู้จักพัฒนาการอนุรักษ์พลังงานและพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อชุมชนท้องถิ่น ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างพอเพียงและอย่างยั่งยืน สำหรับรายละเอียดโครงการทั้ง 2 โครงการนั้นจะนำเสนอไว้ในภาคผนวก

ในส่วนของการบริหารงานโรงเรียนอิสลามลำไทรนั้น จะเป็นในรูปของคณะกรรมการโรงเรียนอิสลามลำไทร ซึ่งแต่งตั้งมาจากบุคคลที่มีประสบการณ์ต่าง ๆ จำนวน 15 คน ดังมีรายละเอียดคือ

คณะกรรมการโรงเรียนอิสลามลำไทร

โรงเรียนอิสลามลำไทร ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ดูแล บริหารงาน ของโรงเรียน โดยจำนวนของคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทร มีทั้ง

สิ้น จำนวน 15 คน ซึ่งคณะกรรมการเหล่านี้แต่งตั้งโดยคณะกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติ์กวา เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2541 เนื่องจากกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นมาเป็นบุคคลที่เป็นทั้งครูในโรงเรียน เป็นคณะกรรมการพัฒนาชุมชน เป็นชาวบ้านทั่วไปในชุมชน จึงทำให้การดูแลและบริหารงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างกว้างขวาง ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพ สำหรับรายชื่อคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทรในปัจจุบัน มีดังนี้

1. พันโทอัมพร สะนิละ	ประธานกรรมการ
2. นายบรรจง สมานตระกูล	รองประธานกรรมการ
3. นายประสิทธิ์ มณี	กรรมการ
4. นายสุชาย มณี	กรรมการ
5. นางสุณี ทองเจือ	กรรมการ
6. นายขวัญชัย บุญคุ้ม	กรรมการ
7. นายเสน่ห์ ปิณฑิลและ	กรรมการ
8. นายวิฑูร สมานตระกูล	กรรมการ
9. นายปรีชา มานยาธิ	กรรมการ
10. นายนิรศ มะสกุล	กรรมการ
11. นางนวลจันทร์ รอดสกาล	กรรมการ
12. นางลัดดา ปิณฑิลและ	กรรมการ
13. นายอนันต์ ปิณฑิลและ	กรรมการ
14. นายวิศิษฐ์ เจริญผล	กรรมการและเลขานุการ
15. นายสมชาย สมานตระกูล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นอกเหนือจากโรงเรียนอิสลามลำไทรที่ตั้งอยู่ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติ์กวา และทำการสอนในวิชาสายสามัญแล้ว ในชุมชนยังมีโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามลำไทรตั้งอยู่ด้วย โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามลำไทรนี้จะทำการสอนเฉพาะด้านศาสนาอิสลามเท่านั้น รายละเอียดของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามลำไทร มีดังนี้

โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามลำไทร

ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตั๊กวา ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนศาสนาอิสลามลำไทรขึ้นมา โดยโรงเรียนศาสนาอิสลามลำไทรนี้ เป็นโรงเรียนที่ทำการสอนเฉพาะด้านศาสนาอิสลาม มีที่ทำการโรงเรียนอยู่บริเวณชั้นบนของมัสยิดไม้หลังเก่า

โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามลำไทร เริ่มมีมานานแล้วตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2498 โดยในปัจจุบันมีอาจารย์ถาวร สมานตระกูล เป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามลำไทร และมีครูสอนศาสนาประจำอยู่ 4 คน คือครูนภา ผลเจริญ, ครูปริญญา สมานตระกูล, ครูวิภาดา สมานตระกูล และครูลลิตา สมานตระกูล (สอนในช่วงเย็นของทุกวัน แต่ในช่วงของการสอนภาคฤดูร้อน ก็อาจมีครูมาช่วยสอนศาสนาเพิ่มอีกหลายท่าน)

ในเรื่องช่วงเวลาของการสอนนั้นจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ถ้าเป็นลักษณะแรกคือเรียนทุกวันจะเริ่มเรียนในเวลาประมาณ 16.30 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังจากเลิกเรียนการศึกษาสามัญที่เรียนอยู่ในช่วงกลางวัน (ซึ่งส่วนใหญ่มักเรียนที่โรงเรียนอิสลามลำไทร) โดยใช้เวลาเรียนประมาณ 1 ชั่วโมง เลิกเรียนประมาณเวลา 17.00 น. ส่วนลักษณะที่สอง ก็เป็นการเรียนศาสนาในช่วงปิดภาคเรียนฤดูร้อนหรือช่วงปิดเรียนภาคปลายในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี

ในการเรียนของโรงเรียนศาสนาอิสลามลำไทร ทางโรงเรียนมักจะใช้วิธีการให้ผู้ปกครองกึ่งบังคับเด็กมาเข้าเรียน ซึ่งค่อนข้างจะประสบผลสำเร็จ เพราะเด็กในชุมชนส่วนใหญ่มาเข้าเรียนที่โรงเรียนศาสนาอิสลามลำไทร (ในช่วงปิด เอเขียนเกมส์ทางโรงเรียนศาสนาอิสลามลำไทร ก็จัดเปิดสอนเป็นการเรียนในช่วงสั้น ๆ โดยมีเด็กเข้ามาเรียนประมาณ 60 คน และในเรื่องของการจัดกลุ่มเด็กเพื่อเข้าเรียนนั้น ได้มีการแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (แต่บางครั้งก็แบ่งเป็น 4 ระดับ ขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กนักเรียน) คือ

ระดับที่ 1

เป็นชั้นเด็กเล็ก ส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 5 - 7 ปี เรียนในระดับพื้นฐานของศาสนาอิสลาม ตัวอย่างเช่น เรียนรู้เรื่องอิสลามว่าเป็นอย่างไร ความเชื่อมั่นในศาสนทูต

ระดับที่ 2

เป็นขั้นที่สูงขึ้นมาจากขั้นเด็กเล็ก เด็กส่วนใหญ่อายุ 7 - 10 ปี เรียนในเรื่องของการอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน ว่าอ่านหรือไม่ อ่านได้มากน้อยเพียงไร รวมทั้งในเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ ความเข้าใจในศาสนาและจริยธรรมของศาสนาอิสลาม

ระดับที่ 3

เป็นขั้นที่สูงและมีความลึกซึ้งมาก เด็กส่วนใหญ่ที่เรียนในระดับที่ 3 นี้ มักมีอายุประมาณ 12 ปี โดยเนื้อหาที่เรียนจะเกี่ยวข้องกับการให้เอกภาพต่อพระเจ้า (การเรียนรู้ให้ได้ว่าพระเจ้านั้นมีเพียงหนึ่งเดียว และพยายามสร้างให้เป็นจิตสำนึก) ความเข้าใจในศาสนาตั้งแต่เกิดตาย ควรปฏิบัติอย่างไร เมื่อโตแล้วมีจริยธรรมอย่างไร

ระดับที่ 4

เป็นขั้นที่สูงที่สุด และมีความลึกซึ้งในเนื้อหามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเรียนเพื่อให้สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การแต่งงาน การใช้ชีวิตคู่ การเรียนเกี่ยวกับสุศึกษาของผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งในระดับนี้เป็นระดับที่เตรียมพร้อมเพื่อที่จะใช้ชีวิตในวันข้างหน้า

ในส่วนของการประเมินผลการเรียนในแต่ละระดับนั้น จะทำเพียงประมาณปีละ 1 ครั้ง โดยให้อำนาจกับครูผู้สอนเป็นผู้ใช้วิจารณญาณของตัวเองว่า เด็กสมควรจะขึ้นเรียนในระดับต่อไปหรือไม่

และจากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์คณะครูผู้สอนโรงเรียนศาสนาอิสลามลำไทร ถึงเหตุผลของการเข้ามาสอนเป็นครูในโรงเรียน เนื่องจากเหตุใดเป็นเหตุผลหลัก เพราะถ้าพิจารณาในแง่ของผลตอบแทนด้านเงินเดือนแล้วจะไม่คุ้มค่า คือได้รับผลตอบแทนเป็นตัวเงินประมาณเดือนละ 1,000 บาท โดยที่ครูให้เหตุผลว่า การที่เข้ามาเป็นครูสอนศาสนาอิสลามที่โรงเรียนเพราะต้องการได้บุญ เนื่องจากในศาสนาอิสลามมีความเชื่อในเรื่องของการได้รับภาคผลในวันหน้า

“โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามลำไทร มีครู 4 คน
 จะขอบริจาคจากชุมชน ค่าบริจาคที่ให้กับครูสอน
 คือเดือนละ 1,000 บาทครูที่สอนได้รับ
 เงินเดือนไม่คุ้ม แต่สอนเพราะการได้รับภาคผลในวันหน้า”
 (ธานี สมานตระกุล, สัมภาษณ์)

“มีคำสอนอีกบทคือ เราให้เขาทำความดี เปรียบเสมือน
 เราทำความดี ก็เป็นแรงจูงใจให้เขาทำความดี
 ด้วยเป็นพลังทางจิตใจที่จะทำงาน”
 (ธานี สมานตระกุล, สัมภาษณ์)

“เงิน 1,000 บาทไม่คุ้ม แต่ทำเพื่อสังคมและศาสนา
 ทำในหนทางของพระเจ้า จะได้บุญสูง”
 (ถาวร สมานตระกุล, สัมภาษณ์)

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลพื้นฐานมัสยิดคอยรุตตัควา

ในสมัยก่อน ชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตัควานับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด ต่อมาเมื่อความเจริญได้แพร่กระจายเข้ามายังหมู่บ้าน มีเส้นทางการคมนาคมเดินทางที่ติดต่อกับภายนอกได้สะดวกมากขึ้น ประกอบกับมีการซื้อขาย เปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์พื้นที่กัน จึงเป็นผลให้มีการอพยพย้ายถิ่นของบุคคลภายนอกเข้ามาในชุมชน จึงเริ่มมีประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธอพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน แต่ก็เป็นจำนวนน้อยไม่มากนัก การประกอบพิธีทางศาสนาตามหลักของศาสนาอิสลามในช่วงระยะแรกก็ได้ใช้สถานที่ของโรงเรียนศาสนาอิสลามลำไทรเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาอิสลามอยู่เป็นเวลานานหลายปี ต่อมาได้มีการก่อสร้างมัสยิดหลังที่ 1 ขึ้นในปี พ.ศ. 2492 โดยทำการปลูกสร้างมัสยิดในลักษณะได้ถุนสูง มุงหลังคาจาก (ก็คือพื้นที่บริเวณข้างหลังอาคารเรียนใหม่ของโรงเรียนอิสลามลำไทร) และต่อมาก็ได้ปลูกสร้างมัสยิดหลังที่ 2 ขึ้น (ปัจจุบันคือ โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในชั้นบน และชั้นล่างคือ สหกรณ์ร้านค้า/ที่ทำการกลุ่มชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตัควา)

ต่อมาในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2536 ทางชุมชนได้มีแนวคิดที่จะปลูกสร้างมัสยิดที่เป็นอาคารถาวรขึ้นในชุมชน เนื่องจากมัสยิดหลังที่ใช้อยู่ (คือโรงเรียนสอนศาสนาในปัจจุบัน) ไม่สามารถจุหรือรองรับคนได้มาก เพราะมีพื้นที่แคบ (ช่วงใดที่มีงาน เช่น งานศพ ก็ไม่สามารถจะรองรับคนจำนวนมากที่มาร่วมงานได้ทั้งหมด) โดยผู้นำที่เริ่มแนวคิดนี้คือ โต๊ะอิหม่ามของชุมชน โดยอิหม่ามคิดว่า มัสยิดหลังที่ใช้อยู่ค่อนข้างเก่าแล้ว ดังนั้นจึงได้ถามความเห็นของชาวบ้านในชุมชนว่า ควรทำการซ่อมแซมใหม่หรือสร้างขึ้นมาใหม่ 2 อย่างนี้ อย่างใดจะดีกว่ากัน ถ้าคิดจะซ่อมแซมควรจะซ่อมแซมกันอย่างไร และถ้าคิดจะสร้างใหม่ จะทำการสร้างกันอย่างไร เงินทุนที่ใช้ในการก่อสร้างจะหาได้จากที่ไหน ผลสุดท้ายจากการประชุมร่วมกันก็ได้แนวคิดไว้ ถึงแม้จะไม่มีเงินทุนก็ต้องสร้างมัสยิดใหม่ขึ้นมาให้ได้ และได้ทำการคัดเลือกสถานที่ที่จะใช้สร้างมัสยิด ซึ่งก็ตกลงกันว่าใช้พื้นที่ด้านหลังของมัสยิดหลังเก่า (หลังที่ 2) จึงได้ทำการปรับพื้นที่ และถมพื้นที่ โดยได้จัดงานขอบริจาคเงินคนละเล็กคนละน้อย ในการสมทบทุนสร้างมัสยิด ซึ่งผลจากการจัดงานและเชิญบริจาสดังกล่าว ได้รับเงินบริจาคเป็นจำนวนมาก จึงทำให้สามารถเริ่มต้นตอกเสาเข็มมัสยิดได้ ในการก่อสร้างมัสยิดนี้ใช้แรงงานจากชุมชนร่วมกันก่อสร้างโดยทำในสิ่งที่สามารถทำได้ ในสิ่งที่ทำไม่ได้ก็ขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจากวิศวกร ช่างออกแบบ ซึ่งวิศวกรและช่างออกแบบนี้ทำให้ฟรีไม่คิดเงิน จากนั้นก็เริ่มดำเนินการก่อสร้าง โดยได้กำหนดวางแผนการก่อ

สร้างมัสยิดไว้เป็นเวลา 6 ปี (ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 - 2542) ซึ่งในปัจจุบันนี้ (2541) งานก่อสร้างมัสยิดได้เสร็จไปแล้วประมาณ 90 % ยังคงเหลืออีก 10 % ที่จะต้องทำการก่อสร้างห้องอาบนํ้า และการตกแต่งภายในมัสยิด แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ามัสยิดยังก่อสร้างไม่เสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์ แต่ก็สามารถเปิดใช้งาน (มัสยิด) ได้มาหลายปีแล้ว

คณะกรรมการมัสยิดคอยรุดดีกัว

คณะกรรมการมัสยิดคอยรุดดีกัว จัดตั้งขึ้นมาตามระเบียบการแต่งตั้ง ถอดถอนกรรมการอิสลามประจำมัสยิด (สุเหร่า) และวิธีดำเนินการอันเกี่ยวแก่ศาสนกิจของมัสยิด (สุเหร่า) พ.ศ. 2492

คณะกรรมการมัสยิดคอยรุดดีกัว ประกอบด้วยคณะกรรมการจำนวนไม่เกิน 15 คน อันประกอบด้วย อิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น ซึ่งเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง โดยมีอิหม่ามเป็นประธานกรรมการ คอเต็บ เป็นรองประธานกรรมการ และกรรมการ ซึ่งมีไม่น้อยกว่า 7 คน แต่ไม่เกิน 12 คน โดยในปัจจุบันผู้ดำรงตำแหน่งอิหม่ามคือ นายบรรจง สมานตระกูล ผู้ดำรงตำแหน่งคอเต็บคือ นายฮาซัน บิดิลและ ผู้ดำรงตำแหน่งบิหลั่นคือ นายแสง มานยาชี และผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการมัสยิดคอยรุดดีกัว มีจำนวน 11 คน (เสียชีวิตไป 1 คน) ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

1. นายละมุน สะนิละ
2. นายประสิทธิ์ มณี
3. พ.ท.อัมพร สะนิละ
4. นายสมใจ มณี
5. นายฮีม วันหมัด
6. นายวีระ บิดิลและ
7. นายบุญเหลือ สมานตระกูล
8. นายศิริชัย สมานตระกูล
9. นายวรวัช สะนิละ
10. นายประสพ มะสกุล
11. นายซัมซุดดิน วงศ์สัมพันธ์

คณะกรรมการมัสยิดคอยรุดตั้กวา มีบทบาทหน้าที่เป็นไปตามข้อกฎหมายที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

1. จัดการบำรุงรักษามัสยิดและศาสนสมบัติ (วากัฟ) ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย ระเบียบ และมติของที่ประชุมให้เป็นไปโดยเรียบร้อย มั่นคง และเกิดผลประโยชน์
2. แนะนำตักเตือนปวงสัปบุรุษ ให้ปฏิบัติศาสนกิจโดยเคร่งครัด และมีความสามัคคี
3. จัดทำเอกสารบัญชีต่าง ๆ ของมัสยิดให้ถูกต้องและครบถ้วน
4. จัดทำทะเบียนสัปบุรุษ รักษาสมุดทะเบียน และจำหน่ายแก้ทะเบียน ให้ถูกต้องอยู่เสมอ
5. วางระเบียบปฏิบัติภายในมัสยิด เพื่อให้การบำเพ็ญศาสนกิจและพิธีกรรม เป็นไปโดยเรียบร้อย
6. ระวังข้อพิพาทเรื่องศาสนาของปวงสัปบุรุษ
7. แจ้งการเห็นเดือนชะฮ์บาน รอมฎอน เชาวาล ชุลฮิจยะห์ ต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
8. จัดการเรื่องครอบครัวและมรดกตามพระธรรมวินัย
9. แสดงบทยอดบัญชีรับจ่ายเงิน และทะเบียนศาสนสมบัติ ต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ภายในเดือนมกราคมทุกปี
10. กรรมการแต่ละคนต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตน และต้องรับผิดชอบร่วมกันในกิจการทั่วไปของมัสยิด

สำหรับตำแหน่งอิหม่าม คอเต็บ และบิหลัน มีบทบาทหน้าที่ เป็นไปตามข้อกำหนดหมายเช่นเดียวกัน ดังมีรายละเอียดคือ

หน้าที่ของอิหม่าม

1. ปฏิบัติหน้าที่อิหม่ามตามพระธรรมวินัย
2. ปกครองและสอดส่องให้สัปบุรุษในมัสยิดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ข้อบังคับ และระเบียบการของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
3. อำนวยความสะดวกแก่บรรดาสัปบุรุษในการบำเพ็ญกุศล
4. ส่งสอนอบรมวิทยาการทางศาสนาอิสลามแก่ปวงสัปบุรุษ

หน้าที่ของคอเต็บ

1. ปฏิบัติการในหน้าที่ของคอเต็บตามพระธรรมวินัย
2. การแสดงธรรมกถา อบรมสั่งสอนธรรม และพระธรรมวินัยแก่ปวงสัปบุรุษ

หน้าที่ของบิหลัน

1. ปฏิบัติการในหน้าที่บิหลันตามพระธรรมวินัย
2. คอยดูดวงจันทร์ของเดือนชะอ์บาน รอมฎอน เชาวาล และซุลฮิจญะห์ ในเวลาพลบค่ำของวันต้นเดือนนั้น

คณะกรรมการมัสยิดคอยรุดตั้กว่า นอกจาก อิหม่าม คอเด็บ และบิหลัน ให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 4 ปี แต่อย่างไรก็ตาม กรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. ขาดคุณสมบัติตามหมวด 1
4. สัปบุรุษในเขตมัสยิดเกินกว่ากึ่งหนึ่งยื่นคำร้อง และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสอบสวน พิจารณาสั่งให้ออกจากตำแหน่ง
5. คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด วินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่ง โดยเห็นว่ามีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่มัสยิด
6. คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด วินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่ง โดยเห็นว่าเป็นผู้ดำเนินกิจการของมัสยิดไปในทางไม่สงบเรียบร้อย หรือขัดต่อพระธรรมวินัย หรือกระทำการอันอาจเสื่อมเสียประโยชน์ของมัสยิด
7. มัสยิดสิ้นสภาพลงโดยถูกยุบหรือเพิกถอน

แต่ถ้าตำแหน่งกรรมการอิสลามประจำมัสยิดว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวออกตามที่กล่าวมา ถ้ามีเหตุอันสมควรก็ให้ประชุมสัปบุรุษเลือกตั้งกรรมการขึ้นแทน แต่กรรมการซึ่งเข้ามาแทนนั้น ย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของตำแหน่งที่ตนดำรงแทนเหลืออยู่

บทที่ 4

ภูมิหลังผู้นำชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิดในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ศึกษากรณี ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว นั้น มีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งเพื่อศึกษาถึงภูมิหลังของผู้นำชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว เพราะภูมิหลังของผู้นำชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ จากการศึกษาพบว่า เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ดังนั้น ในส่วนนี้จึงเป็นการเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นพลังผลักดันสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เกิดขึ้น โดยจะนำเสนอผลการศึกษาตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ประวัติส่วนตัว
2. ประวัติการทำงาน
3. ฐานะทางเศรษฐกิจ
4. แรงผลักดันหรือแนวคิดในการเป็นผู้นำ
5. ผลงานหรือโครงการในการพัฒนาชุมชน
6. ความคาดหวังในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน

(1) นายบรรจง สมานตระกูล

ประวัติส่วนตัว

นายบรรจง สมานตระกูล ดำรงตำแหน่งโต๊ะอิหม่ามของชุมชนแห่งนี้ เกิดเมื่อ 1 มีนาคม 2476 ที่บ้านเลขที่ 34 หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอายุ 66 ปี โดยเป็นบุตรของนายหะยีเลาะ และนางแมะ สมานตระกูล มีพี่น้องรวมบิดามารดา

6 คน เป็นหญิง 5 คน ชาย 1 คน มีภรรยาชื่อ นางปราณี สมานตระกูล มีบุตร 7 คน เป็นชาย 2 คน และหญิง 5 คน

ประวัติการศึกษา

โต๊ะอินหม่าม ได้รับการศึกษาเบื้องต้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2482 และจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อปี พ.ศ. 2485 ที่โรงเรียนอิสลามลำไทร ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ตาและยายของโต๊ะอินหม่ามได้บริจาควัสดุอุปกรณ์ ทุนทรัพย์ แรงงาน ร่วมกับชุมชนในการสร้างโรงเรียนดังกล่าว และได้เข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปี พ.ศ. 2486 และสอบไล่ได้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อปี พ.ศ. 2490 และไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้น จึงได้เข้าศึกษาต่อด้านศาสนาอีก 5 ปี จบการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2496 และได้เข้ารับราชการครูตั้งนั้น เป็นต้นมา

ประวัติการทำงาน

โต๊ะอินหม่ามได้เข้ารับราชการครูหลังจากจบการศึกษาใน พ.ศ. 2496 ในเขตอำเภอหนองจอก เป็นครูที่ไม่มีวุฒิทางครู และสมทบสอบเพิ่มวุฒิกับกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่วุฒิครู พ., นป., พม., ตามลำดับ ตำแหน่งที่รับราชการตั้งแต่ครูประจำชั้นจนถึงครูใหญ่ ชีวิตราชการต้องย้ายที่ทำการสอนไปเรื่อย ๆ ไม่มีโอกาสได้ย้อนกลับเข้ามาในชุมชนคอยรดตึกวา ซึ่งเป็นบ้านเกิดเลย ตลอดระยะเวลาการรับราชการ 40 ปี ทำให้ได้ประสบการณ์ในการทำงาน (แต่ละโรงเรียนที่ไปรับหน้าที่ในการสอนส่วนใหญ่ขาดแคลนอาคารเรียน ต้องอาศัยศาลา สุเหร่า ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน การคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีถนน) และเมื่อย้ายกลับเข้ามาที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรดตึกวา ได้เห็นสภาพเด็ก ๆ ไปโรงเรียนต้องลุยน้ำลุยโคลนไปโรงเรียน ด้วยความสงสาร จึงปรึกษากับกรรมการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ตัดถนนเข้าโรงเรียน ระยะทาง 3 กิโลเมตร เริ่มตั้งแต่การสำรวจระยะทาง ติดต่อเจ้าของที่ดิน หาทุนดำเนินการ จนกระทั่งสำเร็จตามโครงการโดยมิได้อาศัยงบประมาณจากทางราชการ เป็นความภาคภูมิใจและอยู่ในความทรงจำจนกระทั่งทุกวันนี้

ฐานะทางเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจของใต้ะอินหม่าม รายได้ส่วนใหญ่ได้มาจากการทำนา โดยมีพื้นที่ทำนาเกือบทั้งหมด ยกเว้นที่อยู่อาศัย ต่อมาการทำนาลดลงก็มาทำการเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ 10 ไร่ มีการทำนาและทำสวนผลไม้ ได้แก่ ปลูกข้าว มะม่วง ขนุน กระท้อน มะพร้าว ปลูกผักสวนครัว พืชสมุนไพร ไม้ประดับ เลี้ยงปลา และเลี้ยงสัตว์ รายได้จากการทำการเกษตรและเลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ตกประมาณเดือนละ 5,000 บาท ซึ่งเพียงพอต่อการใช้จ่าย เพราะรายจ่ายเกี่ยวกับอาหารการกินค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีพร้อมอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นพืชผัก ปลา ไข่ เป็นต้น รายจ่ายส่วนใหญ่จะถูกใช้ไปในเรื่องของ เสื้อผ้า ยารักษาโรค อุปกรณ์ภายในบ้าน และการบำรุงรักษาบ้าน และภายในบริเวณบ้าน

แรงผลักดันหรือแนวคิดในการเป็นผู้นำ

เนื่องจากบิดาของใต้ะอินหม่าม ซึ่งดำรงตำแหน่งใต้ะอินหม่ามถึงแก่กรรม ตำแหน่งใต้ะอินหม่ามหรือผู้นำด้านศาสนาว่างลง ประชาชนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาจึงพร้อมใจกันมอบตำแหน่งนี้ให้เป็นผู้นำด้านศาสนาแทน

แนวคิดในการเป็นผู้นำ จากแนวคิดเดิม ๆ เป็นผู้นำศาสนานั้น เป็นเพียงชี้นำช่องทางสู่สวรรค์เท่านั้น แต่เมื่อศึกษาถึงคำสอนจริง ๆ แล้ว หน้าที่โดยตรงของผู้นำศาสนานั้นคือ ผู้นำการพัฒนาชุมชนนั่นเอง ดังคำสอนที่ว่า “พระเจ้าจะไม่เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาชุมชนให้นอกจากเขาจะร่วมกันพัฒนาด้วยมือของเขาเอง”

จึงเกิดแนวคิดขึ้นว่า การพัฒนานั้นจะต้องเป็นกลุ่มเป็นขบวนการทำด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากความภาคภูมิใจ และความผาสุกของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา

ผลงาน/โครงการในการพัฒนาชุมชน

ผลงานการพัฒนาชุมชนนั้นโดดเด่นมาแต่อดีต สัมผัสได้เป็นร่องรอยให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา ได้จำเป็นแบบอย่าง การพัฒนาทุกโครงการจะต้องผ่านขบวนการทางการศึกษา ดังเช่นชุมชนนี้เริ่มพัฒนามาด้วยการลงทุนสร้างอาคารเรียน ด้วยมือของชาวบ้าน ผู้ที่ลงทุนล้วนแต่เป็นผู้อ่านไม่ได้เขียนไม่เป็นทั้งสิ้น แต่ลูกหลานของเขาได้เข้าโรงเรียนอ่านหนังสือออก รู้จักวิธีการรักษาอนามัย การจัดการบ้านเรือน การรักษาความสะอาด การรักษาสิ่งแวดล้อม รู้จักรักต้นไม้ ให้ร่มเงาให้ความสดชื่น รู้จักความรัก ความสามัคคี

ผลงานของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่าที่ได้รังวางวัลคือ “ร่วมใจทำไทยสะอาด” และ “วัฒนธรรมไทยสู่ภัยเศรษฐกิจ”

โครงการที่จะพัฒนาต่อไปก็คือ โครงการรุ่งอรุณ เป็นโครงการที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประหยัดพลังงาน

ความคาดหวังในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน

- ความสามัคคี เป็นหัวใจของการพัฒนา
- การศึกษาที่สูงขึ้นในชุมชน
- การช่วยกันรักษาความสะอาด
- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นทุกครัวเรือน
- และให้ปลอดจากยาเสพติดทุกชนิด รวมทั้งบุหรี่ด้วย

(2) นายประสิทธิ์ มณี

ประวัติส่วนตัว

นายประสิทธิ์ มณี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา เกิดเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2477 ณ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของ นายเซ็น มณี และนางโสม มณี นายประสิทธิ์ มณี ได้แต่งงานกับนางเฟาะห์ มณี

ประวัติการศึกษา

นายประสิทธิ์ มณี ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือภาคบังคับ ที่โรงเรียนประชาบาลโคกแฝด 4 (อิสลามลำไทร) ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในชุมชนแห่งนี้ จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่มีโอกาสได้ศึกษาระดับที่สูงกว่านี้ เพราะในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวานี้ไม่มีโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา และต้องช่วยบิดามารดาทำนา ช่วยเลี้ยงดูน้อง 6 คน เมื่อเติบโตอายุครบ 21 ปี ก็ได้รับใช้ประเทศชาติ ด้วยการเข้ารับราชการทหาร และได้เป็นทหารอยู่ 2 ปี ช่วงเป็นทหารดังกล่าวได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าในเรื่องความสามัคคี ความอดทน การเสียสละ ความมีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานของชีวิตในการนำไปใช้ในชีวิตวันข้างหน้าอย่างมั่นคง

ประวัติการทำงาน

นายประสิทธิ์ มณี รับราชการทหารอยู่ 2 ปี หลังจากนั้นก็อำลาราชการทหาร แล้วกลับมาช่วยพ่อแม่ทำนา ทำสวน เพื่อช่วยหาเงินใช้จ่ายในครอบครัว และเป็นค่าใช้จ่ายของน้อง ๆ ในการเรียนให้สูงขึ้น การทำนาบางปีก็ไม่พอกับค่าใช้จ่าย จึงได้รับจ้างทำงาน โดยเป็นช่างก่อสร้างทั่วไป ซึ่งรายได้ก็ดีมีเงินมาจุนเจือครอบครัว และได้ยึดอาชีพนี้มาจนถึงปัจจุบัน

ฐานะทางเศรษฐกิจ

รายได้ของครอบครัวส่วนใหญ่จะได้จากการทำงาน รายได้ก็ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ และราคาข้าวในท้องตลาดเป็นหลัก ต่อมาการทำนาลดลง มาประกอบอาชีพเสริมการเลี้ยงไก่สวยงาม นกสวยงาม และเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้ครอบครัวได้เป็นอย่างดี และรายได้ของครอบครัวส่วนหนึ่งได้จากการไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เพราะรอบ ๆ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวามีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมาก โดยมีรายได้ประมาณเดือนละ 8,000 บาท และรายจ่ายส่วนใหญ่จะเป็นค่าเสื้อผ้า ยารักษาโรค อาหาร และที่อยู่อาศัย

แรงผลักดันหรือแนวคิดในการเป็นผู้นำ

จากสภาพความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพและวิถีชีวิตของตนเอง ไม่มีความสมบูรณ์มากนัก มีความขาดแคลนและอยู่โดดเดี่ยว ขาดการพึ่งพากัน ประกอบกับในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวามีความเป็นเครือญาติกัน ถ้าได้ประสานความคิดความร่วมมือกัน ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน น่าจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยส่วนรวมของชุมชน จากแนวความคิดนี้ได้มาพูดคุยกันในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวามี และเห็นพ้องกันว่าควรจะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวามี

ผลงานหรือโครงการในการพัฒนาชุมชน

ตั้งแต่เป็นประธานคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวามี ได้ร่วมกับพี่น้องในชุมชน ร่วมกันพัฒนาชุมชน หลายกิจกรรมเช่น การร่วมใจทำไทยให้สะอาด ผลจากการทำกิจกรรมทำให้ชุมชนมีความสะอาด และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี จนได้รับรางวัลในการประกวดชุมชนของกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ได้ร่วมกับชุมชนในการสร้างอาคารมัสยิดหลังใหม่ สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

ความคาดหวังในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน

ผลจากการพัฒนาในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า ก่อให้เกิดความสำเร็จและเกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาชุมชนต่อไป โดยจะทำโครงการพิพิธภัณฑ์ของชุมชน เพื่อการศึกษาชีวิตและความเป็นอยู่เพื่อเป็นสถานที่ศึกษา ให้ความรู้เรื่องราวของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในแง่ของ เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ความเป็นอยู่ นอกจากนี้ยังอยากให้ลูกหลานในชุมชนได้มีการศึกษาที่สูงขึ้น ปลูกฝังเยาวชนให้รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า

(3) นายวิศิษฐ์ เจริญผล

ประวัติส่วนตัว

นายวิศิษฐ์ เจริญผล ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยุดักว้า และดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนอิสลามลำไทรในปัจจุบัน เกิดเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2483 บิดาชื่อ นายเล็ก เจริญผล มารดาชื่อ นางสาย เจริญผล อาชีพเกษตรกร (ปัจจุบันถึงแก่กรรมทั้งสองคน) ภรรยาชื่อ นางมาลี เจริญผล อาชีพธุรกิจของตนเอง มีบุตรชาย 2 คน หญิง 2 คน คนโตเป็นหญิง การศึกษาจบนิติศาสตร์ ทำงานที่องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (สำนักงานใหญ่) คนที่ 2 และ 3 เป็นชาย จบการศึกษาระดับ ปวส. และกำลังเรียนมหาวิทยาลัย คนเล็กเป็นหญิงเรียนจบการศึกษาระดับ ปวส. และกำลังเรียนต่อมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 206/3 ถนนสุขุมวิท ซอย 62/1 แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร 10250

ประวัติการศึกษา

การศึกษาเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาราม ตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 5 โรงเรียนนาคประสิทธิ์ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนดำเนินสะดวกสายธรรมจันทร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 7 - 8 โรงเรียนปทุมคงคา และไปเรียนวิทยาลัยครูธนบุรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา (ปกศ)

สอบได้วิชาครูพิเศษมัธยม (พม.) ได้ 5 ชุด ศึกษาต่อวิทยาลัยครูพระนครจบการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิต พ.ศ. 2523

ประวัติการทำงาน

เป็นครูโรงเรียนราษฎร์และหลังจากจบการศึกษา ปกศ. และสอบวิชาชุดพิเศษครูมัธยม ได้สอบบรรจุรับราชการครูองค์การบริหารจังหวัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2514 โรงเรียนวัดชุมทอง เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ย้ายมาอยู่โรงเรียนวัดบางนาใน เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ. 2527 ผู้ช่วยครูโรงเรียนสุเหร่าทางควาย เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร และ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ. 2530 ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ. 2532 ย้ายมาเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งเรืองอุฬาร เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

ฐานะทางเศรษฐกิจ

นายวิศิษฐ์ เจริญผล มีรายได้จากการรับราชการ และทำการเกษตรในพื้นที่ 20 ไร่ และการประกอบธุรกิจขายของชำและทำห่อพัก ส่วนรายจ่ายนั้นจะจ่ายไปในเรื่อง ค่าอาหาร ไฟฟ้า โทรศัพท์ ค่าเดินทางไปทำงาน นอกจากนี้เป็นรายจ่ายทั่ว ๆ ไป เช่น งานศพ บวช แต่งงาน งานโรงเรียน มัสยิด วัด

แรงผลักดันหรือแนวคิดในการเป็นผู้นำ

ความเหลื่อมล้ำในสังคมทุกระดับชั้น การศึกษา การปกครอง ทางเศรษฐกิจ ของสังคม และโรงเรียนในฐานะเป็นสถาบันหนึ่งในชุมชน ควรจะมีบทบาทในการช่วยเหลือชุมชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ประกอบการโรงเรียนเป็นแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ผลงานหรือโครงการในการพัฒนาชุมชน

ตั้งแต่มารับตำแหน่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนอิสลามลำไทรได้ร่วมกับคณะครูและชุมชนในโครงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น วันเด็ก วันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมก่อนเปิดภาคเรียน การจัดโครงการร่วมกันชุมชน เช่น โครงการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โครงการการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อม เรื่องเรารักษ์-ลำไทร จนได้รับรางวัลชนะเลิศและได้ไปศึกษาดูงานต่างประเทศ และเข้าร่วมทำกิจกรรมโครงการรุ่งอรุณ ของสำนักงานนโยบายพลังงานแห่งชาติ

ความคาดหวังในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน

ความร่วมมือในกิจกรรมทุกด้านของชุมชนกับโรงเรียน ทางการศึกษา ศาสนา ความเป็นอยู่ ให้เป็นแบบอย่างได้ตามสมควรของสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ต้องการเห็นชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกว่า มีความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และมีศักยภาพในการร่วมมือร่วมแรงในการทำกิจกรรม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนมากยิ่งขึ้น

(4) นายประวัติ สมนานตระกูล

ประวัติส่วนตัว

นายประวัติ สมนานตระกูล ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเลขานุการคณะกรรมการชุมชน แผ่นดินทองคอยรุดตักวา เกิดเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2482 ที่บ้านเลขที่ 15 หมู่ 5 ถนนลำไทร แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของนายสง่า สมนานตระกูล และนางเสี่ยม สมนานตระกูล ได้สมรสกับนางสุนีย์ สมนานตระกูล โดยมีบุตร 7 คน เป็นชาย 3 คน เป็นหญิง 4 คน

ประวัติการศึกษา

นายประวัติ สมนานตระกูล ได้รับการศึกษาเบื้องต้น ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ ที่โรงเรียนอิสลามลำไทร และจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2493 และเข้าศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนหนองจอกพิทยาสรรณ์ หลังจากนั้นได้ศึกษาที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และจบประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา ในปี พ.ศ. 2500

ประวัติการทำงาน

นายประวัติ สมนานตระกูล จบการศึกษาแล้วได้รับราชการครูโรงเรียนวัดหนองจอก กรุงเทพมหานคร ในตำแหน่งครูผู้สอน ในปี พ.ศ. 2504 ได้โอนมาอยู่โรงเรียนภักดินรเศรษฐ ต่อมาย้ายมาสอนอยู่ที่โรงเรียนอิสลามลำไทร รับราชการครูมาจนถึงปี พ.ศ. 2542 ได้ลาออกจากราชการ เพื่อต้องการพักผ่อนและประกอบอาชีพส่วนตัว

ฐานะทางเศรษฐกิจ

นายประวัติ สมนานตระกูล มีรายได้จากเงินบำนาญประมาณเดือนละ 20,000 บาท และอีกส่วนหนึ่งได้มาจากการประกอบอาชีพเสริมคือ การปลูกพืชสวนครัว การเลี้ยงเป็ด การเลี้ยงนกพิลาปสายพันธุ์ยุโรป ไก่แจ้ และนกกวัก ซึ่งการประกอบอาชีพดังกล่าวทำให้รายได้ดีอย่างน้อยเดือนละ 10,000 บาท บางเดือนรายได้ถึง 40,000 บาท ส่วนรายจ่ายส่วนใหญ่จะจ่าย

เงินไปในเรื่อง ค่าอาหารสัตว์เลี้ยง ค่าเสื้อผ้า ค่ายารักษาโรค และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

แรงผลักดันหรือแนวคิดในการเป็นผู้นำ

การเข้าร่วมในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า นั้นเกิดจากการมองเห็นว่า การจะพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญนั้นจำเป็นต้องก้าวไปพร้อม ๆ กัน นั้นหมายความว่า ผลของการพัฒนาทำให้คนในชุมชนมีฐานะความเป็นอยู่ รายได้ของคนดีขึ้น ทุกคนในชุมชนและมีหลักการทำงานว่า

1. ต้องปรึกษาหารือกัน
2. ไม่เก่งคนเดียว
3. ไม่เหยียบแซง เหยียบขา
4. มีขวัญและกำลังใจ
5. ร่วมมือกันแก้ปัญหา
6. มีความสามัคคีกัน
7. ความมีระเบียบวินัย
8. ซื่อสัตย์ สุจริต

ผลงานหรือโครงการในการพัฒนาชุมชน

ตั้งแต่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเลขานุการคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า ได้ร่วมกับชุมชนในการพัฒนา คือ

- สนับสนุนสำนักงานเขตหนองจอก ให้สอดคล้องกับนโยบายของกรุงเทพมหานคร โดยสนับสนุนให้มีการประกวดชุมชน ทุกระดับตามที่บรรพบุรุษได้สร้างและนำทางไว้ พวกเราเป็นเพิ่มสืบสานต่อ ตั้งแต่ระดับเขต ระดับบวรพา ระดับกรุงเทพมหานคร และระดับประเทศ
- โครงการจัดฝึกอบรมผู้ปกครองและเยาวชนในเรื่องชุมชนปลอดภัยเสถียร
- โครงการสัมมนา - และประกวดแม่บ้าน
- โครงการคลองสวยน้ำใส

- โครงการสหกรณ์ชุมชน
- โครงการร้านค้าชุมชน
- โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติ และพื้นที่สีเขียว เช่นมีพื้นที่ปลูกนาข้าว และมีสวน
นกตามธรรมชาติ (ห้ามล่านกทุกชนิด)
- โครงการอยู่ค่ายพักแรม อบรบจริยธรรมทางศาสนา 2 คืน 3 วัน

ความคาดหวังในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน

- เป็นชุมชนแนวหน้า และนำร่อง
- เป็นชุมชนปลอดยาเสพติด
- รักษามาตรฐาน ความดี ความเด่น ที่ชนะการประกวดได้รับมาให้อนุชนรุ่นหลัง
- ทรงไว้ซึ่งคุณธรรม สัจธรรม และศาสนธรรม
- มีความรักใคร่ ความสามัคคี และความผูกพันกันมากยิ่งขึ้น

(5) พันโทอัมพร สะนิละ

ประวัติส่วนตัว

พันโทอัมพร สะนิละ ปัจจุบันเป็นเหรียญกิตติคุณกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า เกิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2488 ที่บ้านเลขที่ 46/2 หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของนายละมุล สะนิละ นางกุหลาบ สะนิละ มีภรรยาชื่อ นางสมาลี สะนิละ มีบุตร 4 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 1 คน

ประวัติการศึกษา

พันโทอัมพร สะนิละ ได้รับการศึกษาเบื้องต้น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนอิสลามลำไทร แล้วศึกษาต่อที่โรงเรียนวัดหนองจอก จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อ พ.ศ. 2505 จากนั้นได้ศึกษาต่อโรงเรียนนายสิบทหารบก ลพบุรี โรงเรียนสงก่าลังบำรุง โรงเรียนทหารราบศูนย์การทหารราบ หลักสูตรนายร้อย และนายพัน

ประวัติการทำงาน

หลังจากจบโรงเรียนนายสิบ รับราชการเป็นทหารชั้นประทวน ชั้นยศสิบตรีกองพันที่ 2 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ และไปสู้รบในสงครามเวียดนามในตำแหน่งพนักงานวิทยุ ในปี 2513 - 2514 และปราบปรามผู้ก่อการร้ายในประเทศ ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ เลย น่าน และอุทัยประเทศ ปัจจุบันรับราชการประจำแผนกกรมยุทธศึกษาทหารบก พันโทอัมพร สะนิละ เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า ทั้ง 3 ตำแหน่ง คือ เป็นประธานกรรมการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทร กรรมการมัธยมคอยรุดดีกว่า และคณะกรรมการบริหารชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า

ฐานะทางเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจของพันโทอัมพร สะนิละ ค่อนข้างดี มีรายได้จากการรับราชการ และทำการเกษตรในพื้นที่ 3 ไร่ นอกจากนี้ได้จัดทำโครงการเลี้ยงนกหงส์หยก เลี้ยงไก่แจ้

ปลูกพืชสวนครัว ผลไม้ การใช้จ่ายส่วนใหญ่จะจ่ายไปในเรื่องการบริโภค อุปโภคประจำวัน การช่วยเหลือในการทำบุญ และเป็นค่าอาหารสัตว์เลี้ยง

แรงผลักดันหรือแนวคิดในการเป็นผู้นำ

- ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่า ประชาชนเป็นผู้ที่มีฐานะยากจนเป็นส่วนใหญ่ อยากจะให้ประชาชนในชุมชนมีฐานะดีขึ้น จึงอยากจะมีการพัฒนาบุคคล สถานที่ เพื่อให้เกิดพลังก่อนที่จะทำอย่างอื่น ๆ เพื่อให้เกิดผลตามมา
- ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่าที่เป็นอยู่ในสภาพเดิม เราได้สำนึกว่าบรรพบุรุษของเราได้ช่วยกันทะนุถนอมไว้จนถึงปัจจุบันนี้ จึงได้ชักชวนประชาชนในหมู่บ้านร่วมกัน โดยมีการประชุมวงย่อย ๆ ก่อนจนขยายเป็นวงใหญ่ ตลอดจนมีการประชุมปรึกษาหารือกันในการที่จะทำอย่างไร เพื่อให้เป็นไปในทางเดียวกัน ชุมชนจะเจริญกว่าปัจจุบัน
- ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่าที่ตั้งอยู่ปัจจุบันนี้ เป็นพื้นที่ติดกับส่วนราชการ มีบุคคลผ่านไปมาเสมอ อยากจะพัฒนาให้เจริญขึ้น
- ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่าที่อยู่รวมกันส่วนใหญ่จะเชื่อฟังกัน และเป็นอยู่อย่างฉันทัญญาติ หากจะทำอะไรที่ให้เป็นแนวทางเดียวกันแล้ว น่าจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม จึงได้ริเริ่ม
- ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่าเรามีศูนย์รวมคือ มัสยิดที่ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามใช้ประกอบศาสนกิจ หรือใช้ประชุม พวกเราได้ก่อสร้างมาด้วยหยาดเหงื่อแรงงานของชุมชน จึงเป็นศูนย์รวมใจของชุมชนได้
- อยากให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่าเกิดพลังเป็นแนวอย่างของชนรุ่นหลัง และเด็กรุ่นหลังจะมีทำอะไรให้เกิดความเสื่อมเสียได้ เพราะประชาชนได้รวมตัวกันเป็นอย่างดี

ผลงานหรือโครงการในการพัฒนาชุมชน

- ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า มีความรัก ความสามัคคี เชื้ออาหารต่อกัน
- ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า มีการตื่นตัว มีการเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น
- ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่ามีความเชื่อฟัง มีแนวคิดที่จะร่วมกันสร้างสรรค์ไม่ว่าจะทำงานใด ๆ ขึ้นในหมู่คณะ
- สร้างงานให้กับชุมชนมีงานทำมากขึ้น
- เกิดความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน
- ได้รับรางวัลชนะเลิศในเขตบูรพาของกรุงเทพมหานคร ที่แบ่งเขตและมีการแข่งขันชุมชน
- ได้รับโล่พระราชทานชุมชนชนะเลิศในการรวมใจสู้ภัยเศรษฐกิจ ระดับกรุงเทพมหานคร ปี 2541
- จะพัฒนาบุคคลในชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกว่าปัจจุบัน โดยแสดงตัวอย่างความเสียสละก่อน
- เสริมสร้างอาชีพเสริมให้กับชุมชนในการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา ปลูกต้นไม้ ฯลฯ
- จะร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

ความคาดหวังในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน

- ต้องการให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
- ต้องการความสงบสุข เป็นปึกแผ่นในหมู่คณะ
- ต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อย สดงามต่อผู้พบเห็น
- ต้องการความเป็นเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคมเดียวกัน
- ต้องการความร่วมมือด้วยใจรัก โดยมีต้องมีการบังคับ
- ต้องการความพร้อมเพรียงของหมู่คณะที่อยากจะเป็นความสามัคคี โดยเชื่อฟังซึ่งกันและกัน
- ต้องการเห็นภาพที่ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยยังไม่มีใครช่วยเหลือ
- ต้องการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่คณะ

(6) นายสมชาย สمانตระกูล

ประวัติส่วนตัว

นายสมชาย สมานตระกูล เกิดเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2492 บุตรนายทวี สมานตระกูล และนางจินดา สมานตระกูล มีพี่น้องรวม 7 คน คือ

1. นายสมชาย สมานตระกูล
2. นายณรงค์ สมานตระกูล
3. นายสุชาติ สมานตระกูล
4. นางจินตนา สมานตระกูล
5. นางสาวสิรินาถ หวังสะเลิบ (สมมาท สมานตระกูล)
6. นางสาวอารี ปิติลและ (อารี สมานตระกูล)
7. นางนภา ผลเจริญ (นภา สมานตระกูล)

เมื่อยังเป็นเด็ก ถึงแม่พ่อจะมีอาชีพรับราชการครูก็ตาม รายได้ของครอบครัวไม่พอสำหรับการเลี้ยงดูครอบครัวของพี่น้องด้วยกัน จึงต้องหารายได้เพิ่มเติมด้วยอาชีพการเกษตร คือ การทำนา จบจนอายุได้ 20 ปี ได้เข้าสมรสนางลลินดา สุขสบาย (สมานตระกูล ปัจจุบัน) เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2516 เข้ารับราชการครูเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2512 กับอาชีพทำน่ายังคงดำเนินควบคู่กันอยู่ ตลอดจนมาเป็นระยะเวลาประมาณ 10 ปี ก่อกำเนิดบุตรธิดารวม 4 คน คือ

1. นายธাত্রี สมานตระกูล (18 มีนาคม 2517)
2. นายนที สมานตระกูล (22 พฤษภาคม 2518)
3. นายปริญญญา สมานตระกูล (21 ธันวาคม 2520)
4. นางสาวชลิดา สมานตระกูล (25 มกราคม 2525)

ประวัติการศึกษา

จากวิถีชีวิตดังกล่าวในเบื้องต้นได้สร้างสมประสบการณ์ให้ตนเองได้รู้จักคำว่า อดทน อดออม และแบ่งปันให้ตนเองและผู้อื่น การเริ่มต้นชีวิตด้วยการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนอิสลามลำไทร ที่อยู่ใกล้บ้านเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) เมื่อ มี พ.ศ. 2502 ได้มีโอกาสไปเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาที่ 1 ที่โรงเรียนวัดหนองจอกใกล้อำเภอ หนองจอก ห่างจากบ้านประมาณ 4 กิโลเมตร ด้วยความยากลำบากเพราะไม่มีเส้นทางคมนาคม (ถนน) ต้องเดินลัดทุ่งนาเป็นเวลาติดต่อกัน 6 ปี จนจบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2507 ได้สมัครเรียนต่อในระดับ ปกศ.ต้น แต่พลาดโอกาสไม่สามารถสอบผ่านเข้าเรียนฝึกหัดครูได้ จึงหัน ชีวิตมารับจ้างทั่วไป ทำงานได้ 1 ปี ได้เข้าเรียนกวดวิชาเพื่อเทียบเข้าสอบอีกครั้งหนึ่ง ผลการสอบ เป็นที่ยินดีเข้าเรียนในระดับ ปกศ.ต้น ที่โรงเรียนเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ เป็นเวลา 3 ปี จนจบ ปกศ.ต้น พ.ศ. 2509 และสมัครสอบวิชาชุด พ.ม.ของกองส่งเสริมวิทยฐานะของกระทรวงศึกษาธิการ ได้เมื่อปี พ.ศ. 2515 เป็นครูที่โรงเรียนสุเหล่านาดับ ได้ 1 ปี สมัครสอบครูองค์การบริหารส่วน จังหวัดพระนคร ได้บรรจุเป็นครูจัตวา โรงเรียนสุเหล่านาดับ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2512

เมื่อปี พ.ศ. 2527 จากคำชักชวนและร้องขอจากผู้บังคับบัญชาให้ไปเรียนต่อจึงได้ สมัครเรียน กศ.บป.ภาคคำ ที่วิทยาลัยครูพระนคร ในหลักสูตร ค.บ.วิชาเอกการบริหารโรงเรียน ใช้ เวลา 2 ปี จบการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2529

ประวัติการทำงาน

เมื่อครั้งจบการศึกษาในระดับ ปกศ.ต้น ปี พ.ศ. 2509 เริ่มต้นเข้าวิถีชีวิตของคำว่า “ครู” ด้วยการสมัครเป็นครูที่โรงเรียนสุเหล่านาดับ (การศึกษาเอกชน) ตำบลโคกแฝด เขต หนองจอก กรุงเทพมหานคร เป็นเวลา 1 ปี

พ.ศ. 2512 ได้สมัครสอบบรรจุครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนคร ได้รับการคัดเลือกเป็นครูจัตวา โรงเรียนสุเหล่านาดับ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2512 หมู่ 5 ตำบลโคกแฝด เขต หนองจอก กรุงเทพมหานคร ในขณะนั้นมีครู 2 คน 4 ชั้นเรียน (ป.1 - ป.4) ทำการสอนเป็นเวลา 6 ปี

พ.ศ. 2519 ได้ขอย้ายมาดำรงตำแหน่งครูตรีโรงเรียนอิสลามลำไทร หมู่ 5 ตำบลโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จนถึงปัจจุบัน

นอกเหนือไปจากการรับราชการครูตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาประมาณ 28 ปี ได้เข้าร่วมกับการพัฒนาของอำเภอหนองจอก ซึ่งเป็นท้องถิ่นที่อยู่อาศัยเช่น พัฒนาการคมนาคมทางน้ำ (ใช้เรือพายและเรือเครื่องหางยาว) ขุดถนนเข้าสู่หมู่บ้านลำไทร (ถนนลำไทร ปัจจุบัน) ร่วมกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้าหมู่บ้าน (ปี 2512) ขุดลอกคลอง การก่อสร้างมัสยิดคอยรุดดีกัว หลังที่ 3 (อาคารไม้ หน้าอาคารคอนกรีตปัจจุบัน) เป็นกรรมการหมู่บ้านลำไทรพัฒนา (2525) เป็นคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบัน

ฐานะทางเศรษฐกิจ

จากรายได้ของการรับราชการครูตั้งแต่ต้นและรายได้จากอาชีพเสริมทางการเกษตร เช่น การทำนา ปลูกพืชผลในสวนและแปลงนา ซึ่งมีไม่มากนัก บางครั้งก็ขาดทุน แต่อาศัยความเคยชินในพื้นที่อาศัยรายได้ของการเป็นครู ตั้งแต่แรกบรรจุ 750 บาท ได้ปรับขึ้นและเลื่อนเงินเดือนไปตามระบบของราชการจนถึงปัจจุบัน 20,468 บาท และรายได้จากการทำนาในระยะนั้นไม่มาก ได้เก็บข้าวเปลือกไว้สีข้าวเป็นข้าวสารไว้บริโภค หาปลา ปลูกผักผลไม้ไว้สำหรับครอบครัว มีรายได้จากการขายไม่มากนัก

ฐานะรายรับทั้งส่วนมาจากราชการครู ส่วนหนึ่งเป็นปลูกบ้านพักอาศัย (กู้เงินสหกรณ์ครูมาดำเนินการ) ส่วนที่ 2 เป็นค่าเล่าเรียนบุตรทั้ง 4 คน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายค้อยทวิศุณมาเรื่อย ส่วนที่ 3 เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว (ค่าอาหาร เสื้อผ้า อื่น ๆ) ส่วนที่ 4 ช่วยเหลือทางสังคม เช่น งานการกุศล บริจาคพัฒนาท้องถิ่น (ดำเนินการก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สหกรณ์ร้านค้า ฯลฯ)

แรงผลักดันหรือแนวคิดในการเป็นผู้นำ

สืบเนื่องมาจากประวัติการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น เมื่อ 100 ปีเศษ จะพบว่า บรรพบุรุษต่าง ๆ ได้ต่อสู้วิถีชีวิตมาด้วยความลำบาก ยากเข็ญ ก่อตั้งพื้นที่หมู่บ้านจนทำให้เกิดความสุขสบายของชนรุ่นหลังสืบมา

เราเป็นคนรุ่นหลังที่ได้มีโอกาสรับรู้วิถีชีวิตของบรรพชนเหล่านั้น ที่ได้ต่อสู้ให้ได้มาซึ่งสถาบันการศึกษา (โรงเรียนอิสลามลำไทร) สถาบันศาสนา (มัสยิดคอยรุดดีกวา) และที่อยู่อาศัย (หมู่บ้าน) ซึ่งเป็นองค์การที่มีความสำคัญของท้องถิ่นอย่างมากมาย ถ้าหากเราเองเมินเฉยหรือละทิ้งสิ่งเหล่านี้ไม่ก็เท่ากับเราทำลายตัวเอง นั่นคือ สังคมที่เรา กำลังอยู่และอนาคตที่อาจจะต้องล้มเหลว

ในฐานะที่ตนเองได้มีโอกาสเรียนรู้และเห็นสังคมภายนอกมา มีความต้องการและคิดจะสานต่อเจตนารมณ์ของบรรพชนในยุคก่อนมานั้น ที่ได้ก่อตั้งมาเราเพียงเป็นส่วนหนึ่งของการขอมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ประกอบกับการประโยชน์ของส่วนราชการสู่ท้องถิ่น

ผลงานหรือโครงการในการพัฒนาชุมชน

ตั้งแต่มารับราชการครูโรงเรียนอิสลามลำไทร ซึ่งเป็นท้องถิ่นของตนเอง จึงมีแนวคิดขั้นพื้นฐานว่าทำอย่างไรจะให้ชุมชนหรือหมู่บ้านมีความน่าอยู่ โดยมีวิถีชีวิตที่มีระบบ จึงได้เริ่มดำเนินการทดลองโดยมีโครงการและผลงานดังนี้

1. ด้านการศึกษา ได้ก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งวิถีชีวิตของประชาชนได้เปลี่ยนจากการเกษตรเป็นอุตสาหกรรม พ่อแม่ทั้งบุตรอยู่กับผู้ชราในบ้าน โดยอาศัยอาคารมัสยิดคอยรุดดีกวา ปัจจุบันเป็นอาคาร คสล. สามารถรับเด็กอายุ 2 1/2 - 5 ขวบ ได้ประมาณ 40 คน

2. เศรษฐกิจ ได้ก่อตั้งสหกรณ์ร้านค้าชุมชน โดยระดมทุนจากประชาชนในท้องถิ่น เพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกัน และการแบ่งปันตามสิทธิของตนเอง สามารถรองรับการจัดหาปัจจัยขั้นพื้นฐานของครอบครัวในชุมชนได้เป็นอย่างดี

3. ด้านสังคม การอยู่ร่วมกันย่อมมีปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับครอบครัวของตนเองและบ้านใกล้เคียง เพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วน จึงเกิดโครงการติดต่อกันมาประมาณ 20 ปีเศษ ดังนี้

3.1 กองทุนชุมชนแผ่นดินทองคอยุดดีกว่า

3.2 กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชน

3.3 อบรมภาคฤดูร้อน (เยาวชน)

บางโครงการกำลังดำเนินการเช่น

1. โครงการพัฒนาอาชีพ (ซีเมนต์บล็อก)

2. โครงการลานค้าชุมชน

3. โครงการลานกีฬา

ส่งโครงการและกิจกรรมเข้าประกวดในโครงการชุมชนดีเด่นในการร่วมใจสู้ภัยเศรษฐกิจ ได้รับรางวัลชนะเลิศของกรุงเทพมหานคร รับพระราชทานโล่รางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2542

4. ด้านสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ของชุมชนมีความสำคัญต่อการรักษาสภาพแวดล้อมสู่ความ “น่าอยู่” จึงได้จัดสภาพแวดล้อมโดยวางแผนพัฒนาชุมชนหมู่บ้านลำไทร เมื่อปี พ.ศ. 2540 ได้ส่งโครงการชุมชนสะอาดเข้าประกวดชุมชนสะอาดตามโครงการร่วมใจทำไทยให้สะอาด ของกรุงเทพมหานคร ได้รับรางวัลชนะเลิศ รับโล่รางวัลจาก ดร.พิจิตร รัตตะกุล ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

5. ด้านพัฒนาการเรียนการสอน โรงเรียนอิสลามลำไทร เป็นโรงเรียนในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ของเยาวชนในท้องถิ่นเพื่อสนองและสอดคล้องความต้องการของท้องถิ่น จึงได้วางแผนพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ของนักเรียน ส่งโครงการและกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม เรื่อง เรารักษาลำไทร เข้าประกวดของสมาคมครูวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย ได้รับรางวัลชนะเลิศในระดับประถมศึกษา รับโล่รางวัลและทุนศึกษาดูงานการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร และชิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย

นอกจากนี้โรงเรียนและชุมชนกำลังดำเนินการทดลองอนุรักษ์พนักงานและสิ่งแวดล้อม ตามโครงการร้อยใจ-ลำไทรรักษ์พัฒนา สนับสนุนโดยโครงการรุ่งอรุณ ของสำนักงานนโยบาย พลังงานแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย จึงจะมีผลการนำไปสู่การ แก้ไขปรับปรุงหลักสูตรในปี พ.ศ. 2543

ความคาดหวังในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน

ชุมชนแผ่นดินทองคอยุดดีกว่าเป็นชุมชนฐานเมืองของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความแตกต่างจากเขตชั้นในนั่นคือ ความเป็นกึ่งชนบท ยังมีให้เห็นรูปแบบการเกษตรผสมผสาน อุตสาหกรรม สิ่งที่เราควรสงวนไว้ซึ่งชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งสืบทอดมาช้านาน ความต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน

1. การศึกษา เด็กทุกคนควรได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน โดยผ่านกระบวนการศึกษา ตั้งแต่ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เข้าสู่ชั้นประถมศึกษาอย่างทั่วถึง
2. มีสภาพแวดล้อมในชุมชนระหว่างมนุษย์กับต้นไม้ สัตว์อย่างกัลยาณมิตร ไม่นำเอาเทคโนโลยีรุกรานทำลายทรัพยากรแวดล้อมในท้องถิ่น
3. ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ โดยอาศัยกระบวนการศึกษาสู่การพัฒนาท้องถิ่น รัฐควรเพียงสนับสนุนและการช่วยเหลือมิใช่สั่งการโดยมีโรงเรียน มัสยิด เป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง

ชุมชนได้เสนอขอความช่วยเหลือตามโครงการต่าง ๆ ดังนี้

1. ตามโครงการหมู่บ้านน่ามอง ในโครงการสวนป่าชุมชน จากสำนักงานเขตหนองจอก
2. ตามโครงการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม จากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
3. โครงการจักรยานชุมชน จากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
4. โครงการสวนสมุนไพร ร่วมใจประหยัดพลังงานจากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

(7) นางจินตนา สمانตระกูล

ประวัติส่วนตัว

นางจินตนา สมานตระกูล เป็นครูเด็กเล็กของชุมชนแผ่นดินทองคอยุดตักวา เกิดเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2502 ณ บ้านเลขที่ 27/11 หมู่ที่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของ นายทวี สมานตระกูล และนางจินดา สมานตระกูล ได้สมรสกับ นายสมชาย สุริยา มีบุตร 2 คน เป็นชาย 1 คน เป็นหญิง 1 คน

ประวัติการศึกษา

เริ่มเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนอิสลามลำไทร ประมาณปี พ.ศ.2509 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีครูสง่า สมานตระกูล เป็นครูใหญ่ เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วได้ไปสมัครเข้าเรียนที่โรงเรียนภักดินรเศรษฐ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 -ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และประถมที่ 7 ซึ่งมีอาจารย์อรุณ วรชุน เป็นครูใหญ่ หลังจากจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 แล้วได้ไปสอบเรียนต่อที่โรงเรียนสตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงมัธยมปีที่ 3 ซึ่งมีอาจารย์กัลยา บริสุทธิ เป็นอาจารย์ใหญ่ ขณะนี้กำลังศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประวัติการทำงาน

หลังจากที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนสตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ ก็ว่างงาน 1 ปี และได้แต่งงานและเป็นแม่บ้านพร้อมทำอาชีพเสริมเย็บปักถักร้อย และได้ประดิษฐ์ของใช้เช่น เข็มกลัดปูนพลาสเตอร์ขายบ้างใช้บ้าง ในช่วงลูกยังเล็ก ๆ ออกไปทำงานไม่ได้ ปักจลผ้า ออกแบบลายปักจลผ้า จากนั้นได้ไปเรียนตัดเสื้อสตรีที่โรงเรียนฝึกอาชีพที่แยกแม่น้ำสี (ภูเขาทอง) เป็นเวลาหลักสูตร 3 เดือน และเรียนตัดเสื้อสตรีชั้นสูงอีก 3 เดือน หลังจากจบแล้วก็มารับตัดเสื้อที่บ้านประมาณ 3 ปี

จากนั้นได้รับเลือกเป็นประธานแม่บ้าน และได้ไปฝึกทำผ้าบาติก ที่สำนักงานเขตหนองจอก สมัย ผอ.อนันต์ ศิริภักธราภรณ์ และหัวหน้าฝ่ายสัญญาลักษณ์ ช้วนนุกูล เป็นงานที่

อยากทำอยากเรียนรู้ และได้ทำต้งตั้งใจไว้เป็นงานที่รักมากที่สุด เพราะใช้เงินงานที่ถ่ายทอดอารมณ์ไม่มีใครมาเป็นผู้บัญชาการ เป็นงานที่ตัวของตัวเองมากที่สุด

ในช่วงเดียวกันก็ได้รับตำแหน่งเป็นกรรมการชุมชน ตั้งแต่สมัยนั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ก็ได้เป็นเลขานุการชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำ

ในปี พ.ศ. 2540 ได้รับเกียรติจากคณะกรรมการชุมชนให้เข้ารับตำแหน่งเป็นครูพี่เลี้ยงอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนลำไทร ก็เลยจำเป็นต้องทิ้งงานที่ตัวเองรักมากมาอยู่กับเด็กดูแลเด็ก ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบมาก ตอนแรกคิดว่าจะทำไม่ได้เมื่อทำไป ๆ ก็เกิดรักงานนี้ เพราะเป็นงานที่ปลูกฝังเด็กซึ่งเป็นก้าวแรกที่จะพัฒนาชุมชนต่อไป

ฐานะทางเศรษฐกิจ

ในอดีตเคยช่วยพ่อแม่ ทำนาตั้งแต่สมัยอยู่ชั้นประถม ซึ่งปู่ย่าตายายมีที่ดินมาก ซึ่งส่วนใหญ่ทำการเกษตร เคยช่วยท่านจนมีสมาชิกก็เป็นงานที่รักมากอีกอย่างหนึ่ง เคยเกี่ยวข้าวเป็น คำนาคือ เลี้ยงควายกลางนา เลี้ยงเป็ดกลางนา ตอนเด็กเคยคลุกคลีอยู่กับท้องไร่ท้องนา

ในสภาพปัจจุบันพื้นที่เกษตรน้อยลง ในพื้นที่จากพ่อแม่แบ่งให้เป็นมรดกประมาณ 90 ตารางวา ก็พยายามจะใช้พื้นที่ทั้งหมดปลูกต้นไม้กินได้กับเลี้ยงสัตว์บางตามความเหมาะสม ใช้พื้นที่ให้คุ้มค่าที่สุดเท่าที่ปัจจุบันปลูกพืช ผลไม้ให้ได้มากที่สุด ให้เข้าแนวเศรษฐกิจพอเพียง

รายได้จากการปลูกต้นไม้ บริเวณบ้านไม่มีปลูกไว้เฉพาะไว้รับประทานในบ้านและญาติพี่น้อง หรือบ้านใกล้เคียงไว้แลกกันบ้าง ในระยะเร็ว ๆ นี้จะเปิดร้านขายต้นไม้ที่บ้านเพราะสถานที่เหมาะสมเพื่อเป็นรายได้เพิ่มบ้าง

รายได้จากเป็นครูพี่เลี้ยงได้ค่าตอบแทน 4,100 บาท เมื่อเดือนตุลาคม 2542 จากเดิม 3,000 บาท เงินส่วนนี้ใช้ซื้อของใช้ส่วนตัวบ้างตามโอกาสหรือจำเป็น ให้ลูกไปโรงเรียนบ้าง บางโอกาสประมาณวันละ 20 บาท และซื้อของเล็กน้อยใช้ในบ้านของกระดูกกระดูกเท่าที่จำเป็น

เป็นพยายามเฉลี่ยให้พอเดือน ส่วนชื่อของเซ่น ข้าวสาร อาหารแห้ง ก็เป็นหน้าที่ของพ่อบ้าน หรือต่างคนต่างช่วยกันซื้อตามความสำคัญ เหลือบ้างไว้เป็นค่ารักษาพยาบาล บางครั้งก็พอดีที่จะใช้ต่อเดือน

แรงผลักดันหรือแนวคิดในการเป็นผู้นำ

ตั้งแต่เรียนจบมาการทำงานในด้านต่าง ๆ ทุกอย่างที่ทำผู้ใหญ่ในชุมชนได้มองอยู่ซึ่งทำงานทุกครั้ง และทุกชิ้นทำด้วยความตั้งใจจะได้ค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้ก็ทำด้วยความตั้งใจทุกครั้ง

ประกอบกับที่โชคดีที่ได้เกิดมาเป็นลูกหลานของบรรพบุรุษที่อยู่ที่นี่และสร้างชุมชนนี้ด้วยหยาดเหงื่อของท่าน เราเป็นลูกหลานซึ่งมีสายเลือดของคนในชุมชนนี้ท่านได้สร้างขึ้นมาและปลูกฝังให้รักหวงแหนในแผ่นดินที่ท่านสร้าง ซึ่งเรามีอยู่เราต้องหวงแหนซึ่งถ้าเราเห็นแก่ความร่ำรวย หมายถึง มีที่ดินแล้วขาย ชั่วครู่ชั่วครวเราได้เงินมาอาจจะดูว่ามากทำให้กินดีอยู่ดี แต่เป็นความคิดที่ผิด ถ้าขายคนอื่นมาอยู่อะไรจะเกิดขึ้นอาจจะดีทำให้เงินสะพัด หรืออื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย แผ่นดินที่บรรพบุรุษถางป่าไว้ให้เป็นที่ทำกินก็จะกลายเป็นแหล่งมั่วสุม สกปรกรกไปด้วยขยะ บรรพบุรุษคงนอนตายตาไม่หลับที่เห็นลูกหลานทำกับพื้นดินที่ท่านสร้างมาก

เพราะความหวงแหนในแผ่นดิน รักชุมชน ความสัมพันธ์ที่เป็นสายเลือดของต้นตระกูล ซึ่งมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ยึดหลักคำสั่งสอนของศาสนา และปู่ย่าตายายทำให้เรารักชุมชน รักความเป็นธรรมชาติ ถ้ามีใครมาสร้างโรงหนังหรือห้างสรรพสินค้า ตึกรามบ้านช่องใหญ่โตเราคงไม่เอา

ซึ่งแนวคิดนี้มันฝังลึกไปในจิตใจและมีแนวคิดร่วมกับผู้ใหญ่หลาย ๆ ท่านอยากเห็นชุมชนเป็นอยู่อย่างนี้ เพื่อให้บรรพบุรุษนอนตายตาหลับและจะถ่ายทอดเจตนารมณ์ไปสู่ลูกหลานต่อไป

ผลงานหรือโครงการในการพัฒนาชุมชน

หลังจากได้รับเลือกเป็นประธานแม่บ้านและกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุติ์กว่า หลายสมัยมาก็ได้รับมอบหมายให้ดูแลทางด้านศูนย์เด็กเล็ก และกลุ่มแม่บ้าน รวมถึงประชุมแทนผู้ใหญ่ซึ่งบางท่านติดราชการ นำรายงานกิจกรรมชุมชนไปเสนอในที่ประชุมต่าง ๆ ไปดูงาน ที่ต่าง ๆ และนำแนวคิดหรือวิธีการมาเสนอกับผู้ใหญ่ (กรรมการ) ซึ่งท่านได้มอบหมายให้ทำแทน ตั้งแต่ได้รับเกียรติมาก็เป็นที่ไว้วางใจของผู้ใหญ่ ซึ่งท่านกำลังมองเราอยู่ ซึ่งท่านจะให้เราแทนเป็นผู้ใหญ่แทนท่านอยู่ ในอนาคตเพื่อสานเจตนารมณ์และแนวคิดของผู้ใหญ่ได้

จากได้ร่วมงานกับผู้ใหญ่ก็ก้าวไปพร้อมกับท่าน และซึ่งเรามีแนวความคิดไปในทางเดียวกัน ซึ่งขณะนี้ทางชุมชนก็ได้รับรางวัล

(1) ร่วมใจทำไทยให้สะอาด ซึ่งได้รางวัลที่ 1

(2) ร่วมใจสู้ภัยเศรษฐกิจถดถอย ซึ่งก็ได้รับรางวัลพระราชทานของสมเด็จพระเทพฯ

พระเทพฯ

โครงการพัฒนาชุมชนซึ่งจะทำต่อไป พยายามนำสิ่งที่หุดหายไปให้กลับคืนมาบ้าง ถึงอาจไม่หมดเหมือนเดิมก็ตาม เช่น น้ำในลำคลอง มีคลองสายนน้ำใส ปลุกต้นไม้เพิ่ม คืนความเป็นธรรมชาติ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า ลดขยะ ปลุกฝังเยาวชน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เยาวชนสานเจตนารมณ์ต่อจากเราไป

ความคาดหวังในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน

ในอนาคตซึ่งตามความคาดหวังที่ต้องการในชุมชน ซึ่งในปัจจุบันเยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนก็มีมาก ซึ่งเราพยายามปลุกฝังและมอบสิ่งดี ๆ ให้รักษาสีน้ำเงิน รักษ์สิ่งแวดล้อม รู้จักใช้พลังงาน รักธรรมชาติ คิดว่าในอนาคตก็ยังมีสภาพชุมชนที่เหมือนเดิม ถึงแม้จะไม่ถึง 100 % ก็ตาม แต่เด็กและเยาวชนซึ่งจะโตเป็นผู้ใหญ่ข้างหน้า ที่มีจิตสำนึกในจิตใจก็คงสานเจตนารมณ์เดินทางและดูแลชุมชนให้เป็นไปตามแนวทางของเราและดังคำสอนบรรพบุรุษสอนสืบๆ ต่อกันมา เราคงเห็นชุมชนเหมือนเดิม น้ำใส ธรรมชาติสวยงาม เหมือนกับเราได้รับการปลุกฝังมาซึ่งอยู่ภายใต้ของความยึดเหนี่ยวของศาสนาเป็นที่ตั้ง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในส่วนของการเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวานั้น จากการศึกษาพบว่า ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวานมีองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายมากมาย ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ก็คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทั้งพลังและศักยภาพในการผลักดันให้ชุมชนสามารถพัฒนาและดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้จะเห็นได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวานที่ปรับประยุกต์มาจากวิถีชีวิตการประกอบอาชีพดั้งเดิมของชุมชน เช่น การเลี้ยงสัตว์ การจับปลา การปลูกพืช เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาในครั้งนี้ ทางคณะผู้ศึกษาจะได้นำเสนอเฉพาะภูมิปัญญาบางภูมิปัญญาเท่านั้น และในการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้จะนำเสนอรายละเอียดของผู้ให้ภูมิปัญญาความรู้ไปพร้อมกันด้วย

การเลี้ยงแมวไทย

การเลี้ยงแมวไทยเป็นภูมิปัญญาของนายวิจิตร สมานตระกูล ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในการเลี้ยงแมวไทยจนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและนอกชุมชน

ประวัติส่วนตัว

นายวิจิตร สมานตระกูล เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเลี้ยงแมวไทยจนเป็นที่ยอมรับในชุมชนและนอกชุมชน เกิดเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486 โดยเป็นบุตรของนายสง่า สมานตระกูล และนางเสี่ยม สมานตระกูล และมีภรรยาคือ นางมาลินี สมานตระกูล มีบุตรสาว 1 คน ชื่อ นางสาววิจิตร สมานตระกูล ซึ่งปัจจุบันพักอยู่บ้านเลขที่ 14/1 หมู่ที่ 5 ถนนลำไทร แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร การศึกษาเบื้องต้นของนายวิจิตร สมานตระกูล ศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ที่โรงเรียนอิสลามลำไทร เขตหนองจอก เมื่อ พ.ศ. 2494 - 2498 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี เมื่อ พ.ศ. 2506 หลังจากนั้นได้เข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา (ปกศ. ต้น) และศึกษาด้วยตนเองจนจบ พ.ม. ในปี พ.ศ. 2513 และในปี พ.ศ. 2520 ได้เข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยครูพระนคร จนจบครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) ในปี พ.ศ. 2523

ประวัติการทำงาน

นายวิจิตร สมานตระกูล ปัจจุบันรับราชการครู โดยบรรจุครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2507 ตำแหน่งครูอัตราจ้าง ที่โรงเรียนบ้านเจียรดับ เขตหนองจอก ปัจจุบันเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทยของโรงเรียนหนองจอกวิทยานุสรณ์ ในตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 7 นอกจากการเป็นครูแล้วยังประกอบอาชีพเสริมที่ทำรายได้เป็นอย่างดีคือ การเลี้ยงแมวไทย

แรงผลักดันในภูมิปัญญา

เนื่องจากแมวไทยเป็นแมวพันธุ์แท้ที่สืบเชื้อสายมาจากแมวโบราณ ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นแมวพันธุ์ชนชั้นที่สวยสง่าที่สุดในโลก และแมวไทยยังเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีความน่ารัก

น่าเอ็นดู เป็นที่นิยมกันทั่วโลกอีกด้วย คนไทยส่วนใหญ่ต่างเข้าใจว่าแมวที่เลี้ยงกันอยู่ทั่วไปในเมืองไทยนั้น เป็นแมวพันธุ์แท้ทุก ๆ ตัว ซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นแมวลูกผสมเกือบทั้งสิ้น

ในอดีตที่ผ่านมา นั้น เมืองไทยมีแมวพันธุ์แท้ถึง 17 ชนิด เกือบจะเรียกได้ว่า แมวที่มีอยู่ในเมืองไทยสมัยนั้น เป็นแมวไทยพันธุ์แท้ทุกตัว แต่ปัจจุบันนี้ เมืองไทยของเราเหลือแมวไทยพันธุ์แท้เพียง 5 ชนิดเท่านั้นเองประกอบกับในปัจจุบันนี้มีแมวจากต่างประเทศเข้ามาแพร่หลายในเมืองไทย ทำให้คนไทยบางกลุ่มหันไปนิยมชมชอบเพราะเห็นว่าเป็นของแปลกของใหม่ มองข้ามความสวยงาม ความน่ารักของแมวไทยไปชื่นชอบแมวต่างประเทศ

เมื่อเป็นเช่นนี้ คนรักแมวไทยหลาย ๆ คนเกรงไปว่า ถ้าคนไทยไม่รู้จักแมวไทยพันธุ์แท้ว่ามีลักษณะรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร และคนไทยยังหันไปสนใจแมวต่างประเทศกันเช่นนี้ในอนาคต แมวไทยพันธุ์แท้คงจะสูญพันธุ์ไปจากเมืองไทยแน่ จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งชมรมขึ้นโดยให้ชื่อชมรมว่า "ชมรมคนรักแมวสยาม" มีคำขวัญว่า "แมวดีมีคุณค่า แมวที่ว้าคือแมวไทย" โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้คนไทยรู้คุณค่าของแมวไทย รักและหวงใยแมวไทย เพื่อที่จะได้ช่วยกันอนุรักษ์แมวไทยให้คงอยู่คู่ประเทศไทยเช่นในอดีตที่ผ่านมาและตลอดไป

การทำตู้ฟักไข่

ตู้ฟักไข่อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนแห่งนี้ สามารถนำมาใช้ในการเลี้ยงสัตว์อันจะส่งผลต่อความสะดวกรวดเร็ว และประหยัดในการเลี้ยงเป็นอย่างยิ่ง

ประวัติส่วนตัว

นายถาวร สมานตระกูล เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการผลิตตู้ฟักไข่ขึ้นมาใช้ จนประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ เกิดเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2486 บ้านเลขที่ 33 หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยเป็นบุตรของนายหะยีน สมานตระกูล และนางสงวน สมานตระกูล มีภรรยาชื่อ นางสมใจ สมานตระกูล มีบุตรจำนวน 4 คน เป็นบุตรชาย 2 คน คือ นายธานี สมานตระกูล และนายไชยา สมานตระกูล มีบุตรหญิง 2 คน คือ นางสาวปทุมมา สมานตระกูล และนางสาววิภาดา สมานตระกูล การศึกษาเบื้องต้นของนายถาวร จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วได้เรียนต่อมาทางด้านศาสนา อิสลามจนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านศาสนาในท้องถิ่น จนได้รับการยอมรับของคนในชุมชนให้เป็นครูสอนศาสนาอิสลามในชุมชนแผ่นดินทองคอยุดตักวา

การประกอบอาชีพนอกเหนือจากการทำงานในโรงเรียนอิสลามลำไทร ยังประกอบอาชีพด้านการเกษตร ปลูกข้าว ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย แพะ แกะ และสัตว์ปีก จนทำรายได้ให้ครอบครัวไม่ต่ำกว่า 300,000 บาท/ปี โดยได้จากการขายปลาในบ่อ 150,000 บาท ขายผลไม้ในสวนรอบบ่อ 30,000 บาท ขายสัตว์ปีกประมาณ 100,000 บาท และอื่น ๆ ประมาณ 20,000 บาท ส่วนรายจ่ายเป็นเรื่องของค่าอาหารสัตว์ ค่าปรับปรุงบ่อ และโรงเรียน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และค่าเล่าเรียนบุตรประมาณปีละ 200,000 บาท

แรงผลักดันในภูมิปัญญา

สืบเนื่องจากการเลี้ยงสัตว์ปีกหลายชนิดทำให้ได้คิดว่าการที่จะให้สัตว์ฟักไข่เองนั้นย่อมทำให้เสียเวลาในการเพิ่มจำนวนของสัตว์นั้น ๆ จึงหาวิธีที่คิดว่าน่าจะทำตู้ฟักไข่แทนแม่ของมันเอง จึงเกิดภูมิปัญญาเกิดขึ้นว่า

1. ในเมื่อทำตู้ฟักไข่ แล้วนำไข่มาฟักออกเป็นตัวแล้วจะทำอย่างไรที่จะป้อนอาหารให้แก่สัตว์ที่แรกเกิด
2. สัตว์ปีกแต่ละชนิดการกินอาหารแรกเกิดจะไม่เหมือนกัน เช่น แม่-พ่อ ต้องคอยป้อนอาหารให้จนกว่าจะโต แต่สัตว์บางชนิดจะหาจิกกินอาหารเอง
3. สัตว์ปีกที่เลี้ยงอยู่จะฟักตู้ฟักแทนแม่ฟักเป็นบางชนิดเท่านั้น เช่น ไข่เป็ด ไข่ห่าน ไข่ไก่ แต่ถ้าประเภทนกจะไม่ฟักกับตู้ฟักเพราะว่าถ้าลูกออกมาแล้วจะเอามาป้อนเอง เพราะแม่ของมันจะมีน้ำนมเฉพาะของสัตว์นั้น ๆ แล้วตัวจะเล็กมาก

การทำตู้ฟักไข่

จากการที่มีอาชีพเสริมในการเลี้ยงสัตว์จำเป็นจะต้องหาวิธีการในการเพิ่มผลผลิตให้ทันต่อความต้องการของตลาดและชุมชน ประกอบกับเป็นบุคคลที่ชอบค้นคว้าทดลอง ใฝ่หาความรู้ จนทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ประดิษฐ์ตู้ฟักไข่ขึ้นเองโดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์มาทดลองได้ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2509 การออกแบบตู้ฟักไข่จะใช้วัสดุพื้นบ้านที่มีอยู่และซื้อบางส่วน และส่วนอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น เทอร์โมมิเตอร์ เครื่องตัดไฟอัตโนมัติ พัดลม จะซื้อมาเป็นส่วนประกอบโครงสร้าง นำมาประกอบกันและทดลองใช้ ตอนแรก ๆ มักจะเกิดความผิดพลาดเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่นำไปศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขจนเหมาะสม จนสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้มาจนถึงปัจจุบัน

การทำฉมวก

การทำฉมวกนับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ที่ในสมัยก่อนมีการทำกันเป็นจำนวนมาก แต่ในสมัยปัจจุบันมีการทำกันน้อยลง ทางคณะผู้ศึกษาจึงนำเสนอไว้เพื่อเป็นความรู้เฉพาะ ซึ่งอาจจะหมดไปได้ในอนาคต

ประวัติส่วนตัว

นายมุสฎาฟา เจ๊ะยูโซ๊ะ อายุ 48 ปี เป็นบุตรคนโตของนายมุฮัมมัด นางรอกอยยะห์ เจ๊ะยูโซ๊ะ อยู่บ้านเลขที่ 26/3 หมู่ที่ 5 ถนนลำไทร แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร การศึกษาเบื้องต้นซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ที่โรงเรียนอิสลามลำไทร หลังจากจบการศึกษาแล้วไม่ได้ศึกษาต่อออกมาช่วยครอบครัวทำอยู่ในขณะนั้น และได้ทำฉมวกติดต่อกันมาประมาณ 40 ปีแล้ว แต่ปัจจุบันทำน้อยลงเพราะอายุมากแล้ว การทำฉมวกนั้นเริ่มแรกทำเพื่อใช้ในครัวเรือน เพราะสมัยนั้นสัตว์น้ำชุกชุมมากและโจรสลัด แต่เมื่อทำขึ้นมาใช้มีคนสนใจก็มาจ้างทำ และทำมากขึ้นตามลำดับ จนเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวมีรายได้เลี้ยงชีพและสามารถนำเงินไปซื้อที่นาได้ 10 ไร่ โดยการส่งผลผลิตไปขายที่ตลาดน้อย และจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีราคาจำหน่าย 2 ราคา คือ ฉมวกขนาดเล็ก ราคา 70 บาท ฉมวกขนาดใหญ่ราคา 100 บาท การทำฉมวกซึ่งเป็นรายได้ดีมาก นอกเหนือจากการทำนาและสวน การทำฉมวกถือว่าเป็นอาชีพที่ถ่ายทอดจากมาบรรพบุรุษโดยมีวิธีการทำดังนี้

วิธีการทำฉมวก

1. ซื้อเหล็กมาจากท้องตลาด ส่วนใหญ่จะไปซื้อที่คลองถมและมหานาค
2. เอาเหล็กเส้นยาว ๆ มาตัดให้มีขนาดเท่า ๆ กัน
3. นำเหล็กที่ตัดแล้วมาใส่เตาเผา เพื่อให้เหล็กร้อนจนเป็นสีแดง
4. เมื่อเหล็กเป็นสีแดงก็เอามาตีบนแท่นตี โดยใช้ค้อน 2 ปอนด์ ตีบนแท่งเหล็กให้เป็นตา คือ ลักษณะคล้ายเบ็ดตกปลา แต่มีขนาดใหญ่กว่า
5. เมื่อตีเหล็กเสร็จแล้ว ก็ใช้หินเจียตกแต่งให้สวยงาม
6. ขั้นตอนไปคือ นำเหล็กมาตีให้เป็นแท่งเพื่อสำหรับสวมเข้าไปในไม้ ซึ่งเรียกว่า "ก้น"

7. เอาเหล็กแบน ซึ่งถูกตีแล้วมาห่อตัวกันให้กลม
8. ใช้กระดาษมาห่อ 3 ส่วน ให้เข้ากัน ด้วยน้ำประสานทอง
9. เอาไม้มาสวมที่กัน เพื่อทำเป็นด้าม
10. ตกแต่งให้เรียบร้อย

การทำอมวกในปัจจุบัน จะมีปัญหาอยู่บ้างที่ไม่สามารถทำต่อเนื่องได้ เพราะราคาเหล็กเส้นแพงมาก ราคาสูงประมาณ 10 เท่าของราคาเหล็กที่เริ่มทำ และปัจจุบันมีเทคโนโลยีอื่นนำมาใช้แทนอมวกที่ดีกว่า และในบางเดือนช่วงถือศีลต้องหยุดทำ

การทำปลานูด

การทำปลานูด เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งแม่บ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรดดีกว่า นิยมผลิตขึ้นมาไว้บริโภคในครัวเรือนและอาจนำออกมาจำหน่ายเพื่อหารายได้ให้ครอบครัว

ประวัติส่วนตัว

นางจินดา สมานตระกูล เกิดเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2468 เป็นบุตรของนายฮ้อยอับดุลเลาะ และนางมะ สมานตระกูล มีสามีชื่อ นายทวี สมานตระกูล ซึ่งได้เสียชีวิตไปแล้ว มีบุตร 7 คน เป็นชาย 3 คน และหญิง 4 คน การศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ และออกมาช่วยทำงานช่วยครอบครัว จนแต่งงานแล้วเป็นแม่บ้านเพราะสามีเป็นข้าราชการครู นางจินดาจึงทำหน้าที่แม่บ้านดูแลบุตรและธิดา ครอบครัวของนางจินดานอกจากสามีรับราชการครูแล้ว ยังมีอาชีพทางด้านการเกษตรด้วยคือ การทำนา ทำผักสวนครัว บางครั้งก็ค้าขายเล็ก ๆ น้อยประกอบไปด้วย เมื่อช่วยฐานะของครอบครัวซึ่งมีบุตรและธิดาหลายคน และสามารถส่งบุตรและธิดาจนจบการศึกษาและมีหน้าที่การงานทำทุกคน อาชีพเสริมอีกอย่างที่ช่วยเสริมรายได้ให้ครอบครัวคือการทำปลานูดขาย ทำให้มีรายได้พอส่งลูกเข้าเรียนได้ทุกคน การทำปลานูดเป็นการประกอบอาชีพที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งทำสืบต่อกันมา การทำปลานูดขายนั้นเกิดจากความคิดที่ว่าสภาพเศรษฐกิจสมัยก่อนมีปลามาก หาง่าย เมื่อหามาได้ก็พยายามที่จะเก็บเอาไว้เป็นอาหารเพื่อให้ได้รับประทานยาวนาน ซึ่งนอกเหนือจากการทำปลาตากแห้ง ปลาจืด ปลาต้ม แล้ว การทำปลานูดก็สามารถเก็บเอาไว้ได้นาน และสามารถนำไปขายเป็นรายได้ให้ครอบครัวอีกด้วย

วิธีการทำปลานูด

อุปกรณ์ในการทำปลานูด (ปลาร้าข้าวคั่ว)

1. ปลาที่มีขนาดเท่า ๆ กัน หรือชนิดเดียวกัน
2. เกลือดำหรือบดให้ละเอียด
3. ข้าวคั่ว (ข้าวตากแห้งที่นำมาคั่ว แล้วบดหรือตำให้ละเอียด)
4. ภาชนะสำหรับใส่ปลาหมัก เช่น กะละมัง อ่างเคลือบ ไห

วิธีการทำ

1. นำปลาโดยขอดเกล็ด ตัดครีบ ผ่าท้องเอาไส้ออกให้หมด แล้วนำไปล้างหลาย ๆ ครั้งให้สะอาด ใส่ตะแกรงพักให้น้ำสะอาด
2. เมื่อปลาสะอาดแล้วนำมาคลุกเกลือให้ทั่ว พร้อมกับใส่ไปในท้องของปลาด้วย ควรใส่เกลือให้ให้มาก แต่การทำปลาเค็มตากแห้ง
3. นำปลาที่คลุกเกลือไปหมักไว้ในภาชนะเช่น ไห หรืออ่างเคลือบ เรียงปลาใส่ลงไปพร้อมกับกดลงไปให้แน่น ปลานี้จะหมักเกลือประมาณ 2 คืน จึงเอาออกจากไหใส่ตะแกรงให้สะอาดน้ำเกลือ (ไม่ต้องนำปลาไปล้างเกลือออก)
4. นำปลามาคลุกกับข้าวคั่ว ให้ทั่วตัวปลาพร้อมทั้งใส่ในท้องของตัวปลาด้วย จากนั้นนำปลาเรียงใส่ลงในไหโดยให้ปลาชั้นใหญ่หรือตัวใหญ่อยู่ด้านล่าง เรียงลงไปจนเต็มไห
5. นำพลาสติกหรือกาบของก้านหมากปิดด้านบนของเนื้อปลา แล้วนำไม้มามัดอีกที
6. ละลายเกลืออ่อน ๆ ใส่ลงไปในไห ให้น้ำท่วมปากไห ควรระวังอย่าให้น้ำแห้ง (และน้ำที่เต็มห้ามนำน้ำฝนเติมลงไปเด็ดขาด) เพราะจะทำให้ปลาบูดูเสีย
7. หมักปลาไว้ประมาณ 45 วัน ให้สังเกตปากไหถ้ามีฝ้าขึ้นสีขาว ๆ แสดงว่าปลาบูดูนั้นสามารถจะนำขึ้นมาประกอบเป็นอาหารได้

บทที่ 5

การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว เป็นการศึกษาถึงรูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามทางผู้ศึกษาได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่า การศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัวจะไม่สมบูรณ์และเห็นภาพของชุมชนได้อย่างไม่ชัดเจน ถ้าทางผู้ศึกษาไม่กล่าวถึงมัสยิด ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติตามศาสนกิจของศาสนาอิสลาม โดยทั่วไปในชุมชนอื่น ๆ มัสยิดจะเป็นศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวชุมชนนั้น ๆ แต่ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว มัสยิดคอยรุดดีกัว นอกจากจะเป็นศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวชุมชนแล้วยังเป็นศาสนสถานอันรวมพลังความคิด ความร่วมมือ ความสามัคคี ความพร้อมเพรียง และความเสียสละ ที่ภาคภูมิใจของชาวชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัวอีกด้วย ดังนั้นในการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในพื้นที่นี้ จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงมัสยิดร่วมด้วยทุกครั้ง เนื่องจากมัสยิดมีความสำคัญดังที่ได้กล่าวมา และในขณะเดียวกันมัสยิด โรงเรียน และชุมชน ก็คือโครงสร้างหลักทางสังคมของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกาวนั่นเอง

ความสัมพันธ์ของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด

ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัวมีโครงสร้างทางสังคมที่เป็นโครงสร้างหลักของชุมชนคือ โครงสร้างทางด้านการศึกษา การปกครอง ศาสนา ครอบครัว และเศรษฐกิจ ที่มีความเชื่อมโยงผสมผสานซึ่งกันและกัน โดยที่โครงสร้างทางด้านการศึกษาของชุมชนแสดงออกมาในรูปของการจัดเป็นองค์กร คือ โรงเรียนอิสลามลำไทร ซึ่งมีคณะกรรมการการศึกษาเป็นผู้ดูแลและบริหารจัดการ ในส่วนของโครงสร้างการครองแสดงออกมาโดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน แต่ละกลุ่มบ้านก็มีครอบครัวเป็นองค์

ประกอบย่อย (โครงสร้างทางครอบครัว) และโครงสร้างทางศาสนาซึ่งมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้นำสูงสุดทางศาสนา โดยมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของความศรัทธาในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีคณะกรรมการมัสยิดเป็นผู้ดูแล ในขณะที่โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจก็เข้าไปมีส่วนสัมพันธ์กับโครงสร้างหลักอื่น ๆ ของชุมชนอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด

แต่ถ้าพิจารณาในประเด็นที่ว่า บ้าน โรงเรียน และมัสยิด ก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนจะประกอบไปด้วย ประชาชน ชาวบ้าน ครอบครัว ต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนนั้นรวมตัวกัน โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา และมัสยิดเป็นศูนย์กลางทางศาสนา ภาษา และความเชื่อ โดยแต่ละส่วนต่างก็มีผู้ที่ได้รับอำนาจมาคอยดูแล โดยฝ่ายทางการศึกษามีครูใหญ่เป็นผู้ดูแล ฝ่ายมัสยิดมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้ดูแล และฝ่ายชุมชนมีประธานคณะกรรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้ดูแล โดยแต่ละฝ่ายต่างก็มีการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการที่คอยดูแลและประสานงานอีกต่อหนึ่ง

ดังนั้น ความสัมพันธ์ของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด จึงมีลักษณะเป็นองค์กรที่มีความสัมพันธ์ร่วมกันเป็น 3 องค์กร (ซึ่งมีความสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ) ประสานงานกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังจะเห็นได้จากโรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นโรงเรียนที่ไม่มีรั้วโรงเรียน เพราะมีจุดประสงค์ที่ต้องการสร้างความรู้สึกให้ประชาชนในชุมชนว่าโรงเรียนเป็นสถานที่และเป็นสมบัติส่วนรวมของชุมชน โรงเรียนไม่เป็นสิทธิเฉพาะของผู้ใดผู้หนึ่ง ประชาชนในชุมชนสามารถเข้ามาในโรงเรียนได้ตลอดเวลา เพราะโรงเรียนก็คือชุมชน และชุมชนก็คือชาวบ้าน ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งจะแสดงออกมดั่งคำพูดที่ว่า

“คนในชุมชนสร้างโรงเรียน สร้างมัสยิด และ
ขณะเดียวกัน โรงเรียน มัสยิด ก็ให้บริการแก่ชุมชน”

“คนล้อมบ้าน บ้านล้อมโรงเรียน โรงเรียนล้อมมัสยิด”

(วิวัฒน์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ยังเป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ไม่สามารถขาดส่วนใดส่วนหนึ่งได้ ดังจะเห็นได้จาก

“โรงเรียนเป็นมันสมอง

มัสยิดเป็นจิตใจ

บ้านเป็นร่างกาย”

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

จากคำพูดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ใน 3 ส่วน โดยเปรียบเทียบให้เห็นว่า โรงเรียนเปรียบเสมือนส่วนที่เป็นมันสมอง เป็นที่สร้างความคิด ในขณะที่มัสยิดเปรียบเสมือนส่วนของจิตใจที่มีแต่ความดีงาม และบ้านเปรียบเสมือนร่างกายที่เป็นที่อยู่ของทั้งสมองและจิตใจ โครงสร้างทั้ง 3 ส่วนนี้ ไม่สามารถขาดส่วนใดส่วนหนึ่งได้ ร่างกายที่ขาดจิตใจและมันสมองจะเป็นแต่ร่างกายที่เดินได้ ไม่มีความคิดและจิตใจ ในขณะที่จิตใจและมันสมองไม่สามารถจะดำรงอยู่ได้ถ้าปราศจากที่อยู่อาศัยคือ ร่างกาย ร่างกายที่มีความสมบูรณ์คือ ร่างกายที่ประกอบไปด้วยมันสมองที่เฝ้าหาความรู้ มีความคิด รู้จักพินิจพิเคราะห์ และมีจิตใจที่เฝ้ายอมพร้อมด้วยความดีงาม ความมีคุณธรรม อันเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นบ้านจึงเป็นร่างกายที่มีโรงเรียนเป็นมันสมอง และมีมัสยิดเป็นจิตใจ และจิตวิญญาณ ที่ได้รับการพัฒนามาแล้ว

“ชุมชนที่ไม่มีโรงเรียนตั้งอยู่ มีแต่มัสยิด จะมีแต่

จิตใจไม่มีสมอง แต่ถ้ามีโรงเรียน ไม่มีมัสยิด

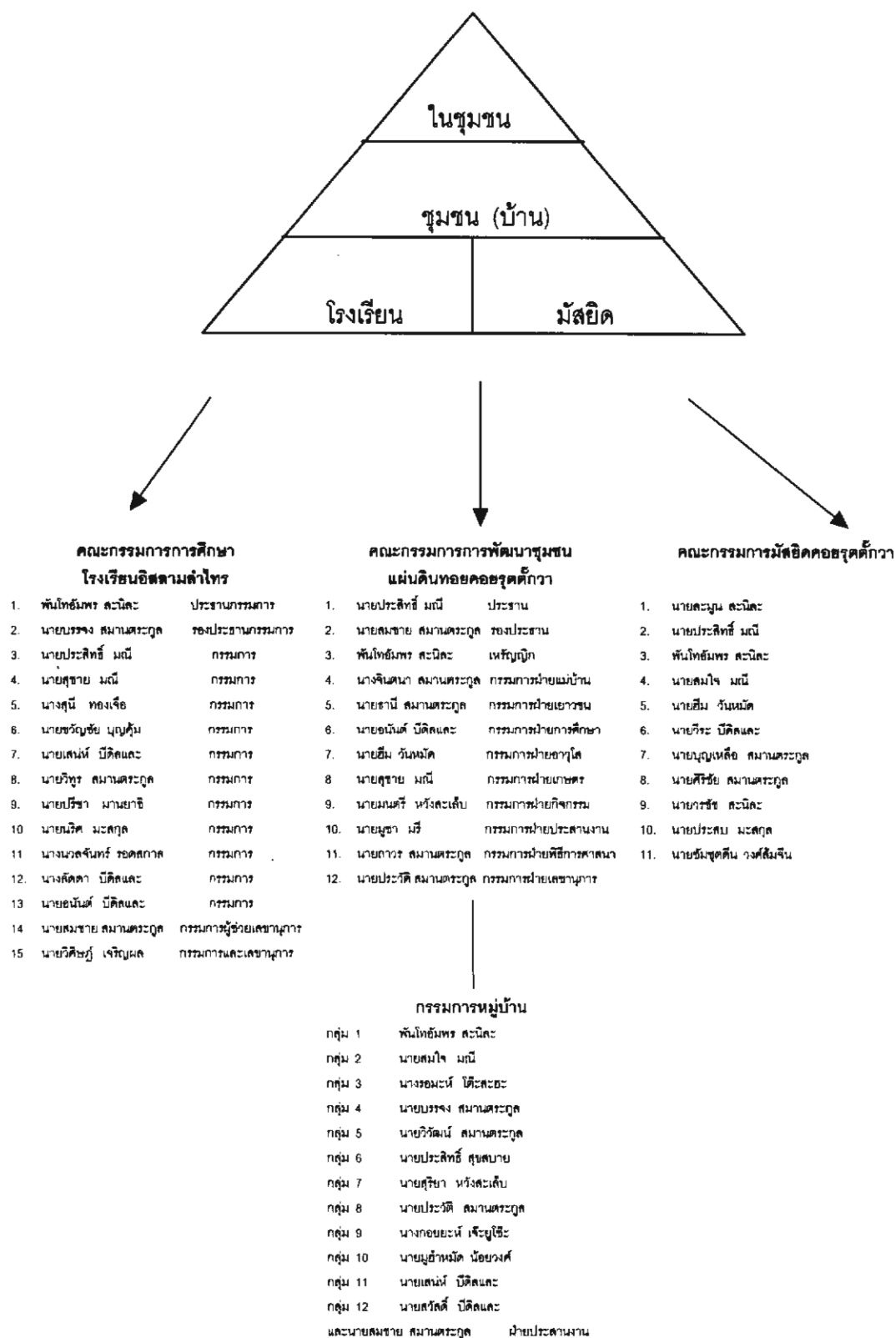
ก็เป็นชุมชนที่ไม่เต็มร่าง”

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

จากเหตุผลที่กล่าวมา จะเห็นถึงความสำคัญของ 3 ส่วน คือ โรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ที่แยกจากกันไม่ได้ แต่ขณะเดียวกันก็สามารถตอบคำถามให้กับคำถามที่ว่า “ทำไมบรรพบุรุษคนรุ่นก่อนของหมู่บ้านลำไทร จึงมีความคิดที่จะสนับสนุนในการปลูกสร้างโรงเรียนก่อนการสนับสนุนปลูกสร้างมัสยิด” ซึ่งอาจมีเหตุผลเนื่องมาจากคนรุ่นก่อนต้องการให้ชนชั้นรุ่นลูกรุ่น

หลานมีความคิด และความคิดของคนเราจะสร้างขึ้นมาได้ก็โดยผ่านกระบวนการศึกษาจากโรงเรียน เพราะเมื่อคนเราได้รับการศึกษา มีความรู้ ก็สามารถที่จะแยกแยะความดี ความชั่ว ความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องได้ และส่งผลต่อความคิดในการพัฒนามุมบ้านของตนเองได้ จากการที่บรรพบุรุษคนรุ่นก่อนให้ความสำคัญกับการสร้างโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งของการศึกษาเป็นอันดับแรก จึงส่งผลมาถึงในปัจจุบัน ดังเห็นได้จากในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาในปัจจุบัน มีผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นครู อาจารย์ ประมาณ 25 คน ถึงกับมีการเรียกกันว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา เป็น “หมู่บ้านครู” (รายละเอียดปรากฏอยู่ในบทที่ 4)

นอกจากนั้น ถ้าพิจารณาในแง่ของบุคลากรของทั้งโรงเรียน บ้าน และมัสยิด 3 ส่วนนี้แล้ว จะเห็นว่า บุคลากรในโครงสร้างทั้ง 3 ส่วนนี้ จะมีบุคลากรส่วนหนึ่งที่เป็นบุคลากรร่วมอยู่ในทั้ง 3 ส่วนนี้ ซึ่งเป็นผลให้ความสัมพันธ์ของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่นมากขึ้น และถ้าพิจารณาต่อไปว่า บุคลากรในโครงสร้างทั้ง 3 ส่วนนี้ เกือบทั้งหมด (99 %) ก็มีความสัมพันธ์กันในระบบเครือข่ายอยู่ในตัวเองอยู่แล้ว จึงทำให้โครงสร้างทั้ง 3 ส่วน คือ โรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ยังมีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ โต๊ะอิหม่ามเป็นผู้นำของมัสยิด มีตำแหน่งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของโรงเรียน และในขณะเดียวกัน โต๊ะอิหม่ามก็มีสถานภาพเป็นผู้นำของชุมชน (อย่างไม่เป็นทางการ) ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือมาก หรือ พันโทอัมพร สะนิละ กรรมการของคณะกรรมการพัฒนาชุมชนอีกท่านหนึ่ง ที่มีตำแหน่งเป็นกรรมการฝ่ายทรัพยากร มีอีกตำแหน่งหนึ่งเป็นประธานกรรมการทางการศึกษา และกรรมการของมัสยิด พร้อมกันไปด้วย 3 ตำแหน่ง ในขณะที่บุคคลอื่น ๆ อาจจะได้ดำรงตำแหน่งทั้ง 3 ตำแหน่งอย่างที่กล่าวมา แต่ก็มีความสัมพันธ์เป็นญาติพี่น้องกันเกือบทั้งสิ้น ดังนั้น โดยสถานภาพของคณะกรรมการพัฒนาชุมชนก็จะรู้อยู่แล้วว่าปัญหาชุมชนคืออะไร ต้องการพัฒนาชุมชนอย่างไร และเมื่อดำรงตำแหน่งของกรรมการการศึกษา และกรรมการมัสยิดก็จะรู้ว่าต้องการพัฒนาการศึกษาอย่างไร ต้องการพัฒนามัสยิดอย่างไร ก็สามารถที่จะใช้สิ่งที่ต้องการพัฒนาทั้ง 3 ประการนั้นมาหลอมรวมกัน สามารถทำงานพร้อมกันไปด้วย และประสานงานให้สอดคล้องกัน จึงทำให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวานี้ เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งชุมชนหนึ่งในการพัฒนา

นอกจากนั้น ยังพบว่าโรงเรียน และมัสยิดเป็นสถานที่ที่อยู่ภายในอาณาเขตติดต่อกันโดยไม่มีรั้ว การไปมาหาสู่ระหว่างโรงเรียนและมัสยิดทำได้ตลอดเวลา พื้นที่ของโรงเรียนเดิมก็คือ พื้นที่ของมัสยิด นอกจากนั้นในโรงเรียนเองก็มีเด็กอิสลามเป็นนักเรียนที่มีจำนวนประมาณ 204 คน จากเด็กนักเรียนทั้งหมด 215 คน (95 %) และในวันศุกร์ทุกวันศุกร์เด็กนักเรียนอิสลามก็จะไปทำพิธีละหมาดที่มัสยิดที่อยู่บริเวณใกล้เคียง และในวันธรรมดาของทุกวัน (จันทร์-ศุกร์) หลังจากเลิกเรียนแล้ว ก็มีการจัดสอนศาสนาอิสลามในลักษณะของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามลำไทร โดยเปิดสอนในช่วงเวลา 15.30 - 16.30 น. ทำการสอนเฉพาะด้านศาสนาอิสลาม มีครูสอนศาสนาเป็นครูสอน ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ 3 - 4 คน นอกจากนั้นในช่วงเทอมที่ผ่านมา ในเขตหนองจอกได้มีการทดลองเปิดวิชาอิสลามศึกษาในหลักสูตรการเรียนการสอนปกติ โดยกำหนดไว้ว่าโรงเรียนในเขตหนองจอกที่มีนักเรียนเป็นอิสลามมากกว่าครึ่งหนึ่งสามารถเปิดสอนหลักสูตรวิชาอิสลามศึกษาได้

รูปแบบการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว

ในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว โดยชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น นอกจากจะมีส่วนร่วมในการก่อสร้างโรงเรียน ก่อสร้างมัสยิดหลังที่ 1 หลังที่ 2 หลังที่ 3 และหลังที่ 4 ก่อสร้างถนนและไฟฟ้า ดังที่ได้กล่าวรายละเอียดมาแล้ว ประชาชนยังเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในอีกหลาย ๆ กิจกรรม โดยสามารถสรุปรูปแบบการพัฒนาได้ใน 2 ลักษณะคือ การพัฒนาชุมชนที่เน้นการพัฒนาด้านวัตถุ และการพัฒนาชุมชนที่เน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัวจะออกมาในรูปแบบการพัฒนาที่เน้นทางด้านวัตถุมากกว่าการพัฒนาที่เน้นทางด้านจิตใจ แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทั้ง 2 ลักษณะดังกล่าว จะมีลักษณะที่เชื่อมโยง สอดคล้อง ซึ่งกันและกันตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น การก่อสร้างสหกรณ์ร้านค้าในชุมชน ในระยะแรกของการก่อตั้งสหกรณ์ มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือและฝึกประสบการณ์การปฏิบัติจริงทางด้านสหกรณ์ของนักเรียนโรงเรียนอิสลามลำไทร แต่ในระยะเวลามาได้พัฒนามาเป็นการสร้างความร่วมมือของโรงเรียนและชุมชน ของคณะครู - นักเรียน - ชาวบ้านในชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุ และการพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่กันไปด้วย

“สหกรณ์ก่อตั้งแรกเริ่มเพื่อฝึกนักเรียนได้ทดลอง
ปฏิบัติจริง เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน”

(นวลจันทร์ รอดสกาล, สัมภาษณ์)

“สหกรณ์ร้านค้าทำก่อนเขตมีนโยบายอีก ที่ทำเนื่องจาก
โรงเรียนมีหลักสูตรสหกรณ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ที่ผ่านมาก็เรียนกันแต่ในหนังสือ ไม่ได้ปฏิบัติจริง
ทางโรงเรียนต้องการให้นักเรียนได้เห็นรูปแบบสหกรณ์
จึงเอาสินค้ามาวางให้เด็กนักเรียนเป็นสมาชิก
เมื่อเด็กได้เรียนรู้ ก็เกิดการขยายตัวขึ้น ให้ประชาชน
เข้ามาถือหุ้นด้วย ความต้องการก็เพิ่มขึ้น โรงเรียน
ทำไม่ไหว จึงโอนไปให้ชุมชนทำ สหกรณ์จัดตั้งมา
เป็นเวลา 13-14 ปี แล้ว”

(วิศิษฐ์ เจริญผล, และ

ลินดา สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว พบว่า
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัวมีกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ที่ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่เกิดจาก
ความร่วมมือของโรงเรียน และชุมชน รวมถึง มีสภิตหลาย ๆ กิจกรรม ดังรายละเอียดคือ

1. กิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่เน้นทางด้านวัตถุ

1.1 การทำป้ายชื่อกลุ่มบ้าน

1.2 การก่อตั้งสหกรณ์ร้านค้าชุมชน

1.3 การก่อตั้งที่ทำการชุมชน

1.4 การทำความสะอาดบ้านเรือนในชุมชน

1.5 การทำความสะอาดและบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน

1.5.1 การรักษาความสะอาดคลองลำไทร

และคลองลำจรเข้ตาย

1.5.2 การรักษาความสะอาด ถนนเชื่อมสัมพันธ์

และถนนซอยต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน

- 1.6 การจัดตั้งลานค้าชุมชน
- 1.7 การจัดตั้งศูนย์สุขภาพชุมชน
- 1.8 การจัดตั้งสวนสุขภาพชุมชน
- 1.9 การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนอิสลามลำไทร
- 1.10 การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน
- 1.11 การจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจ
- 1.12 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำบาดาล
- 1.13 การอบรมทำปฎิบัติจากเศษขยะ
- 1.14 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชน

2. กิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่เน้นด้านจิตใจ

- 2.1 การพัฒนาศักยภาพเยาวชน
- 2.2 การจัดงานบุคคลตัวอย่าง
- 2.3 การจัดงานผู้อาวุโส

การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และมัสยิดในการพัฒนาชุมชน

จากการศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอยุดดีกัว ในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และมัสยิดในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนั้นพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และมัสยิด ดังกล่าวค่อนข้างเห็นได้ชัดเจน โดยชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยุดดีกัว มีพลังที่จะทำการพัฒนาหรือมีศักยภาพในการพัฒนาได้ด้วยตนเองมาตั้งแต่อดีต ตั้งแต่เริ่มสร้างชุมชนจนถึงปัจจุบัน โดยการทำงานร่วมกันทั้งทางด้านความคิด แรงงาน เงินทอง และอื่น ๆ เพื่อที่จะทำให้ชุมชนของตนเองมีความเจริญ ดังเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้ที่แสดงให้เห็นถึงภาพของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นคือ โรงเรียน และมัสยิด ของชาวบ้านในชุมชนได้อย่างชัดเจน

การสร้างโรงเรียนอิสลามลำไทร

การสร้างโรงเรียนอิสลามลำไทรในหมู่บ้านลำไทรสมัยก่อน (หรือที่เรียกกันว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กว่าในปัจจุบัน) เกิดจากความช่วยเหลือทั้งทางด้านทรัพย์สิน เงินทอง กำลังแรงงาน และกำลังแรงใจ ของชาวบ้านในหมู่บ้าน ที่ต้องการจะสร้างโรงเรียนไว้ในหมู่บ้าน เพื่อให้ลูกหลานของตัวเองได้ศึกษาเล่าเรียนโดยสะดวก ไม่ต้องลำบากกับการเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนในพื้นที่อื่น โรงเรียนอิสลามลำไทร สร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2479 โดยมีคนในชุมชนคือ หะยีแอ และนางหนับ ได้บริจาคพื้นที่ประมาณ 2 ไร่เศษ ให้เป็นสถานที่สร้างโรงเรียน และพร้อมกันนั้นชาวบ้านในชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นพี่น้องและเป็นเครือญาติกันเกือบทั้งหมู่บ้านได้ช่วยกันบริจาคเงินที่ได้จากการขายข้าวเปลือก จากการประกอบอาชีพทำนา (โดยในสมัยนั้นราคาข้าวเปลือกมีราคาขายประมาณเกวียนละ 17 - 20 บาท) แล้วรวมนำเงินทั้งหมดไปซื้อวัสดุที่ใช้ในการสร้างโรงเรียนคือ ไม้ที่หัวลำโพง เพื่อไปสร้างโรงเรียนในหมู่บ้านของตนเอง การเดินทางไปซื้อไม้ในครั้งนั้นใช้วิธีการแจวเรือพายไปซื้อ โดยมีระยะทางจากหมู่บ้านลำไทรถึงหัวลำโพงประมาณ 60 กิโลเมตร การก่อสร้างอาคารโรงเรียนในครั้งนั้นใช้วิธีการใช้แรงงานของประชาชนในหมู่บ้านช่วยกันสร้างโดยไม่คิดค่าจ้างแรงงาน อาคารเรียนไม้ที่สร้างขึ้นนั้นมีลักษณะเป็นทรงปั้นหย่า มีขนาดความกว้าง 7 เมตร ยาว 15 เมตร ใต้ถุนสูง มีเสาอาคารที่หล่อด้วยปูนซีเมนต์ ซึ่งเสาดังกล่าว ยังคงมีปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

“ยายเป็นคนให้ที่สร้างโรงเรียน และให้มัสยิด

โรงเรียนสร้างเมื่อปี 2479 คนในหมู่บ้านเป็นผู้สร้าง

โดยให้ข้าวคนละเกวียนมาขาย แล้วสร้างโรงเรียน

ปัจจุบันยังเหลือเสาดินอยู่”

(จินดา สมนานตระกูล, สัมภาษณ์)

การสร้างมัสยิดคอยรุดต์กว่า

มัสยิดคอยรุดต์กว่า ปลูกสร้างครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2490 (โดยในช่วงแรกก่อนการปลูกสร้างมัสยิดในปี 2490 การประกอบพิธีตามความเชื่อทางศาสนาอิสลาม ใช้สถานที่ของโรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา อยู่เป็นเวลา 2 ปี) โดยก่อสร้างใน

ลักษณะเรือนไม้ ใต้ถุนสูง หลังจากนั้นก็มีการก่อสร้างมัสยิดคอยรุตต์กว่า เป็นหลังที่ 2 หลังที่ 3 และหลังที่ 4 ซึ่งเป็นหลังปัจจุบัน ซึ่งเป็นมัสยิดที่มีลักษณะของศาสนสถานอันถาวร สวยงาม สำหรับเหตุผลที่มีการก่อสร้างมัสยิดหลังปัจจุบัน เนื่องมาจากมัสยิดหลังที่ใช้อยู่ใน (หลังที่ 3) มีพื้นที่ไม่กว้างมากนัก จุคนได้เป็นจำนวนน้อย โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการนมัสการที่มีคนเสียชีวิต จะมีคนมาร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถรับคนทั้งหมด ประกอบกับความมั่นคงทนทานของอาคารหลังที่ใช้อยู่มีไม่มากนัก อาจทำให้รับน้ำหนักของคนไม่ไหว สามารถพังลงมาได้ นำมาซึ่งการเสียชีวิตและทรัพย์สิน จึงเป็นมูลเหตุที่มีการก่อสร้างมัสยิดหลังปัจจุบัน สำหรับการก่อสร้างมัสยิดหลังปัจจุบันนี้ ผู้นำในการก่อสร้างคือ โต๊ะอิหม่ามคนปัจจุบัน (บรรจง สมานตระกูล)

ดังนั้น มัสยิดจึงเป็นศาสนสถานที่แสดงถึงความร่วมมือร่วมใจของชาวชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า ที่ได้ร่วมมือช่วยเหลือกันจนมัสยิดสามารถก่อสร้างสำเร็จลง โดยที่ในช่วงแรกของการก่อสร้าง ไม่มีทุนในการก่อสร้างเลย สำหรับวิธีการที่ทำให้มัสยิดสามารถก่อสร้างสำเร็จลง (ปัจจุบันยังไม่แล้วเสร็จ) มีวิธีการดังนี้ คือ

“เราก็ตั้งใจก่อนว่า มัสยิดของเราเก่าแล้ว ท่าน (หมายถึงชาวบ้านในชุมชน) คิดว่าควรซ่อม หรือสร้างใหม่ อย่างไร จะดีกว่ากัน ถ้าซ่อมจะซ่อมอย่างไร ถ้าสร้างใหม่จะสร้างอย่างไร สดางค์ก็ไม่มี ผลสุดท้ายก็ได้แนวคิดว่ามีเงินหรือไม่มีเงินก็ควรสร้างใหม่ จากนั้นก็มีปัญหาเรื่องสถานที่อีกว่าเอาสถานที่ไหนเหมาะ เมื่อตกลงเรื่องสถานที่ได้แล้ว ก็มีความเห็นว่า มันควรถมที่เพื่อปรับพื้นที่ก่อน ซึ่งที่ประชุมส่วนใหญ่เห็นด้วย ก็มาลงที่เงินทุนว่าจะหาได้อย่างไร ช่วงหาเงินทุนก็เขียนแบบในการก่อสร้างมัสยิด พร้อมกันไปด้วย และคำนวณราคาจากแบบออกจากเป็นตัวเลขว่าต้องใช้เท่าไร จากนั้นก็หาในชุมชนว่าใครจะบริจาคเท่าไร ชาวบ้านก็ช่วยกันบริจาคคนละเล็กคนละน้อย และจัดงานเลี้ยงน้ำชาเชิญบริจาค คนแก่เวลามาร่วมงานบุญ ไม่มีเงินมาบริจาค ก็ถือมะพร้าวมาลูกหนึ่งเพื่อบริจาค ผมถ่ายภาพไว้และจัดเป็นนิทรรศการรวมน้ำใจ

บางทีก็เล่าให้คนอื่นฟัง เป็นการบอกปากต่อปาก แสดงถึงความ
มีน้ำใจ ช่วยเท่าที่ช่วยได้..... มันเป็นจิตวิทยาที่ผมใช้
เพื่อทำให้คนอื่นให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น
ทำให้มียอดเงินบริจาคท่วมท้น ก็สามารถดอกเสาะเพิ่มได้ช่วงที่
จะทำการก่อสร้างก็ใช้ช่างในชุมชน ใช้แรงงานในชุมชน
สิ่งไหนที่ทำได้ก็ขอความร่วมมือจากช่างออกแบบ, วิศวกร
โดยไม่เสียเงินทางช่าง, วิศวกร ก็ทำให้ฟรี ช่วงที่ทำการก่อสร้าง
ก็ดูว่าควรจะทำอะไรก่อนหลัง..... ผมวางแผนไว้ 6 ปี
(พ.ศ. 2536 - 2542) ว่ามัสยิดควรจะสร้างเสร็จ แต่จริง ๆ
เราใช้งานมัสยิดมาเป็นปีแล้ว ถึงแม้จะยังสร้างไม่แล้วเสร็จ
เพราะเราพิจารณาว่าควรทำอะไรก่อน - หลัง จึงจะทำให้
ใช้งานได้"

"การสร้างมัสยิด แทนที่เราจะแตกความสามัคคี กลับทำให้
เราร่วมมือกันมากขึ้น"

"เขาภาคภูมิใจว่า สถานที่นี้เขาร่วมกันสร้างขึ้นมา
เป็นความเบิกบานทางจิตใจ"

"ผมก็หวังในความโปรดปรานของพระเจ้า หวังให้เป็น
อนุสรณ์สถานของความรักความสามัคคี ของคนในชุมชน"
(บรรจง สมนานตระกูล, สัมภาษณ์)

การผลิตกระแสไฟฟ้า

หมู่บ้านอิสลามลำไทรเริ่มมีไฟฟ้าใช้เป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2512 เนื่องจาก
หมู่บ้านลำไทรได้เห็นแบบอย่างโรงปั่นไฟฟ้าของพื้นที่สุขาภิบาลอำเภอหนองจอก ที่ปั่นไฟฟ้าไว้
บริการแก่ประชาชนในเขตสุขาภิบาล จึงได้รวบรวมเงินกันซื้อเครื่องปั่นไฟเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าขึ้น
ใช้เองในหมู่บ้าน ด้วยเครื่องยนต์ 60 แรงม้า และมอเตอร์ขนาด 30 แอมป์ เพื่อใช้ในหมู่บ้าน

“ชาวบ้านบริจาคเงินกันเอง เอาไว้ซื้อเครื่องปั่นไฟ
เพราะเห็นว่ามันมีประโยชน์”

(ประวัติ สมานตระกุล, สัมภาษณ์)

การสร้างถนน

จากการที่หมู่บ้านลำไทร ได้ซื้อเครื่องปั่นไฟฟ้าและผลิตกระแสไฟฟ้าขึ้นไว้ใช้ภายในหมู่บ้าน จึงได้เชิญนายอำเภอพจน์ ภู่อารีย์ นายอำเภอหนองจอกในขณะนั้นไปเยี่ยมชมนหมู่บ้าน เมื่อนายอำเภอพจน์ ภู่อารีย์ ไปเยี่ยมชมได้ขอให้ทางราชการสนับสนุนงบประมาณสร้างถนน หมู่บ้านลำไทรจึงมีถนนลำไทรจากหมู่บ้าน เลียบคลองลำไทรไปบรรจบกับถนนเชื่อมสัมพันธ์ ถนนลำไทรสายนี้จึงถูกสร้างขึ้นโดยการสนับสนุนจากทางราชการและชาวบ้านในหมู่บ้านร่วมแรงกันสร้างถนนลำไทร ซึ่งมีความยาวประมาณ 1,300 เมตร

“ถนนลำไทรสร้างขึ้นมาจากงบหลวง และชาวบ้านร่วมกัน
ทำขึ้น สร้างมาหลายปีแล้ว ช่วง 2 - 3 ปีมานี้
ถนนตรงท้าย ๆ ชุมชนก็ถูกสร้างใหม่”

(ประวัติ สมานตระกุล, และ
นวลจันทร์ รอดสกาล, สัมภาษณ์)

รูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิดในการพัฒนาชุมชน

จากการเข้าไปศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า โดยเน้นในด้านการศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชน ผลจากการศึกษาถึงรูปแบบของกระบวนการดำเนินงานขององค์กรทั้ง 3 องค์กร สามารถสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ได้ดังนี้

1. ร่วมงานแผนประชุมปรึกษาหารือ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า คณะกรรมการต่าง ๆ ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติกว่า มีเป็นจำนวนหลายคณะด้วยกัน โดยส่วนใหญ่เป็นการจัดตั้งคณะกรรมการให้สอดคล้องกับโครงสร้างทางสังคมของชุมชน คณะกรรมการที่สำคัญในชุมชนมีอยู่ 3 คณะกรรมการคือ คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทร คณะกรรมการมัสยิดคอยรุตติกว่า และคณะกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติกว่า คณะกรรมการแต่ละคณะจะมีจำนวนสมาชิกของคณะกรรมการแต่ละชุดไม่เท่ากัน กล่าวคือ คณะกรรมการการศึกษาในโรงเรียนอิสลามลำไทร มีจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด จำนวน 15 คน คณะกรรมการมัสยิดคอยรุตติกว่ามีจำนวนคณะกรรมการทั้งหมดจำนวน 14 คน และคณะกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตติกว่า มีจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด จำนวน 12 คน โดยที่กรรมการแต่ละท่านสามารถที่จะดำรงตำแหน่งได้หลายตำแหน่ง จึงเป็นผลให้กรรมการบางท่านดำรงตำแหน่งหลาย ๆ ตำแหน่งในเวลาเดียวกัน โดยอาจจะดำรงตำแหน่งทั้ง 3 ตำแหน่ง คือ เป็นทั้งกรรมการศึกษา กรรมการมัสยิด และกรรมการพัฒนาชุมชน หรือดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการ 2 ตำแหน่ง ประกอบกับกรรมการส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์อันดีกันอยู่แล้ว (เนื่องจากระบบเครือญาติในชุมชน) จึงทำให้กรรมการในแต่ละคณะสามารถที่จะพูดคุย ปรึกษาหารือกันได้ นอกจากนั้นยังพบว่าในการร่วมวางแผนประชุมปรึกษาหารือกันในกลุ่มคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในชุมชนนั้น มักมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

- เป็นการประชุมอย่างไม่เป็นทางการ จากการศึกษาพบว่า ในการประชุมอย่างไม่เป็นทางการนี้ มักจะมีลักษณะของการพูดคุยปรึกษาหารือในเรื่องที่คณะกรรมการเห็นว่า เป็นปัญหาที่สมควรจะได้รับการแก้ไข จึงมีการพูดคุยกันเองในกลุ่มกรรมการที่สนิทสนม คู่กันเคยกัน จำนวน 1 - 3 คน เพื่อหาข้อคิดเห็น ข้อสรุป หรือแนวทางการแก้ไข แต่ในบางครั้งจะมีลักษณะเป็นการที่กลุ่มกรรมการที่คุ้นเคยสนิทสนมกันจำนวนไม่มาก พูดคุยกันในเรื่องทั่ว ๆ ไป และในการพูดคุยกันนั้น ก็อาจจะมีการยกประเด็นต่าง ๆ ขึ้นมาเป็นหัวข้อสนทนา และเชื่อมโยงมาถึงประเด็นปัญหาในชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจ สมควรได้รับการแก้ไข ก็มีการพูดคุยกันต่อเนื่อง เพื่อเตรียมหาแนวทางในการดำเนินการแก้ไขต่อไป ซึ่งโดยส่วนใหญ่การประชุมอย่างไม่เป็นทางการนี้ จึงมีลักษณะเป็น “การประชุมกลุ่มเล็กในกลุ่มใหญ่” ก่อนที่จะนำเสนอเป็นประเด็นหรือวาระในการประชุมอย่างเป็นทางการของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ดังนั้น จึงมีลักษณะเป็นการลอบบีความคิดเห็นก่อนเข้าประชุมใหญ่ เพื่อป้องกันไม่ให้มีปัญหาหรือมีปัญหาน้อยที่สุดเมื่อประชุมจริง

อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีข้อน่าสังเกตว่า ในการดำเนินการพัฒนาชุมชนในลักษณะของการทำโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ นั้น จุดเริ่มต้นมักเกิดจากการวางแผนร่วมประชุมปรึกษาหารือกันอย่างไม่เป็นทางการ

“ถ้าคิดว่าอยากจะทำอะไร ก็เชิญคนเสมอกันมาปรารถให้ฟังว่าจะทำอย่างนี้ หาแนวร่วม ทำให้ได้ข้อคิด ข้อดี ข้อเสีย และหาแนวร่วมที่ 3 4 5 พอพูดคุยได้มากพอสมควรแล้ว ก็เชิญกลุ่มใหญ่มาพูดคุยกัน ทำอย่างนี้ตกลงกันง่าย”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“การประชุมกลุ่มใหญ่ มักเป็นการแสดงวาทะมากกว่าช่วยกันคิด หรือร่วมมือกัน แทนที่จะร่วมมือกลับแตกความสามัคคีกัน”

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

● การประชุมอย่างเป็นทางการ เป็นการประชุมที่มักเกิดขึ้นต่อเนื่องจากการประชุมอย่างไม่เป็นทางการ โดยมีลักษณะเป็นการประชุมคณะกรรมการใหญ่ทั้งชุดมาร่วมเข้าประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียด เรียนให้ทราบ หรือแจ้งข่าวคราวเร่งด่วน ในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรรมการชุดนั้น ๆ โดยทั่วไปแล้วคณะกรรมการทั้ง 3 ชุดได้กล่าวมามากไม่มีการกำหนดวาระการประชุมอย่างเป็นทางการให้ชัดเจนว่าจะมีการประชุมเมื่อไหร่ แต่มักจะเป็นการเรียกประชุมคณะกรรมการในกรณีที่มีเรื่องด่วนต้องชี้แจงขอความร่วมมือ หรือขอความเห็น ซึ่งในการประชุมมักมีปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำคือการหาข้อสรุปหรือข้อยุติของการประชุมไม่ได้ บางครั้งก็มีความคิดเห็นที่ขัดแย้ง ไม่สอดคล้องกัน จึงมักมีปัญหาข้อขัดแย้งกันในระหว่างกรรมการด้วยตนเอง

“เวลาทำโครงการร่วมกันคิดว่าจะทำอย่างไร”

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

“เวลาการประชุมชุดใหญ่ มักเป็นการแสดงวาทะ
แทนที่จะร่วมมือกัน กลับแตกความสามัคคีกัน”

(บรรจง สมนานตระกูล, สัมภาษณ์)

“คณะกรรมการไม่ได้กำหนดว่าจะประชุมทุกเดือน
แต่เวลาประชุม คณะกรรมการมัสดิก็ประชุม
คณะกรรมการพัฒนาชุมชนด้วย เพราะเป็นบุคคลซ้อนกัน”

(สมชาย สมนานตระกูล, สัมภาษณ์)

แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ในการประชุมอย่างเป็นทางการของคณะกรรมการบางชุดนั้น เมื่อประชุมจบแล้วในบางครั้งจะมีการประชุมต่อในประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องอื่นที่มีได้มีความเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการชุดนั้น เนื่องจากกรรมการส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งหลาย ๆ ตำแหน่งอยู่ (และเป็นเครือญาติกัน) เมื่อมาพบกันแล้ว จึงมักประชุมต่อเนื่องออกไปด้วยอย่างเช่น คณะกรรมการการศึกษา และคณะกรรมการพัฒนาชุมชน มีกรรมการหลายท่านที่ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการทั้ง 2 ชุด เมื่อมีการเรียกประชุมอย่างเป็นทางการของคณะกรรมการการศึกษา ก็มาเข้าร่วมประชุม เมื่อประชุมจบแล้ว บางครั้งก็อาจมีการประชุมต่อในเรื่องของการพัฒนาชุมชนควบไปด้วย

2. ร่วมดำเนินการ

เป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในการวางแผนปรึกษาหารือกัน ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เมื่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะดำเนินการนั้น เห็นชอบร่วมกันและตกลงใจที่จะปฏิบัติ ก็จะกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติออกมา โดยมักแสดงในลักษณะของการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ

ในการดำเนินการในเชิงปฏิบัติที่ออกมาในรูปของโครงการหรือกิจกรรมนี้ ในบางครั้งทางคณะกรรมการที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในชุดนั้น ๆ อาจขอความสนับสนุนจากทางราชการ

หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามโครงการดังกล่าว ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ได้ขอความสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชน ของเขตหนองจอก หรือการจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ ขอความสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น แต่โดยทั่วไปแล้วจะขอความสนับสนุนจากเขตหนองจอก และจากสำนักงานพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร เป็นหลัก

“ที่ประชุมส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าจะสร้างมัสยิด ก็หาในชุมชน
ว่าใครจะบริจาคเท่าไร ช่วยกันบริจาคคนละเล็กคนละน้อย
จัดงาน เชิญบริจาค มีเงินบริจาคท่วมท้น ก็ตอกเข็มได้
ใช้ช่างในชุมชน ใช้แรงงานในชุมชน”
(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“โดยหลักการแล้ว ทุกฝ่ายของรัฐจะต้องบริการที่
ประชาชน..... จะขอสนับสนุนไปที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง”
(สุชาย มณี, สัมภาษณ์)

“เราต้องการขอความสนับสนุนในเรื่องอะไร ก็จะประสาน
งานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่จำเป็นว่าต้องเป็นเขต
สำนักงานพัฒนาชุมชน ของกรุงเทพมหานคร”
(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

นอกจากการดำเนินการในทางปฏิบัติด้วยการจัดทำเป็นโครงการหรือกิจกรรม โดยขอรับความสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นแล้ว ถ้ามีโครงการหรือกิจกรรมใดที่ทางชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่า สามารถดำเนินการได้เองก็จะกระทำ และร่วมลงมือปฏิบัติกันเอง โดยทางชุมชนจะเป็นผู้ดำเนินการเองทุกอย่าง แต่อย่างไรก็ตาม จากที่กล่าวมาแล้วว่ากรรมการในคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ในบางส่วนเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น ในการจัดทำโครงการในเชิงปฏิบัติจึงออกมาใน

ลักษณะเป็น “โครงการพัฒนาร่วมกันระหว่างโรงเรียน/ชุมชน/มัสยิด” โดยอาจมีองค์กรใดองค์กรหนึ่งใน 3 องค์กรนี้เป็นแกนนำ และมีองค์กรอื่นคอยสนับสนุนและประสานความร่วมมือ

“มัสยิด โรงเรียน ชุมชน จะทำอะไรก็ทำงานพร้อมกัน
ทั้ง 3 ส่วน ถ้าส่วนไหนสามารถประสานกันได้
ก็จะทำร่วมกัน”

(พันโทอัมพร สะนิละ, สัมภาษณ์)

3. ร่วมติดตามผล

เมื่อได้ดำเนินการปฏิบัติตามกิจกรรมหรือโครงการไประยะหนึ่งแล้ว คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวจะมีการติดตามผลดูว่า กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ มีการปฏิบัติเป็นไปตามที่กำหนดไว้ มีผลงานหรือสิ่งที่ได้กระทำไปมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ ก็จะมีการประชุมปรึกษาหารือในลักษณะทั้งที่เป็นการประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (ตามที่ได้อธิบายมาแล้วในหัวข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนประชุมปรึกษาหารือ) และนำมาดำเนินการเพื่อหาหนทางปรับปรุง แก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ลุล่วงไป (ตามที่อธิบายมาแล้วในหัวข้อที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ)

“ก็คุยกันเป็นระยะ ๆ ทำแล้วมีปัญหาอะไร ใครคิดอย่างไร
จะแก้ไขอย่างไร ก็พยายามหาวิธีการแก้ไขให้ทันหมดไป”
(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

“บางทีก็ประชุมคณะกรรมการชุดใหญ่ เข้าที่ประชุมว่ามี
ปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้น ที่ประชุมก็จะปรึกษากัน และหา
แนวทางแก้ไขออกมา ก็นำไปปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติแล้วยังแก้ไม่ได้
ก็มาประชุมกันใหม่”

(สุชาย มณี, สัมภาษณ์)

4. ร่วมคิดค้นงานใหม่พัฒนาและขยายผลจากงานเดิม

การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้คือการพัฒนางานเดิมให้คงอยู่ต่อไป โดยเน้นในด้านการดูแล บำรุงรักษา ผลผลิตที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรมว่าเป็นอะไร ก็พยายามดูแล บำรุงรักษา ผลผลิตนั้น

นอกจากจะพัฒนางานเดิมให้คงอยู่แล้วก็ร่วมคิดค้นงานใหม่ ซึ่งเป็นการตอบสนองหรือขยายผลจากงานเดิมเพื่อประโยชน์ในวงกว้าง ซึ่งเป็นประโยชน์เพื่อชุมชนส่วนรวม ในการคิดค้นงานใหม่นี้ ทางชุมชนมักจะพิจารณาจากนโยบายของหัวหน้างานของรัฐ หรือสภาพปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ ตลอดจนผลงานของชุมชนอื่นๆที่มีรูปแบบการดำเนินกิจกรรม/โครงการที่น่าสนใจสามารถนำมาปรับประยุกต์ เข้ากับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตัก

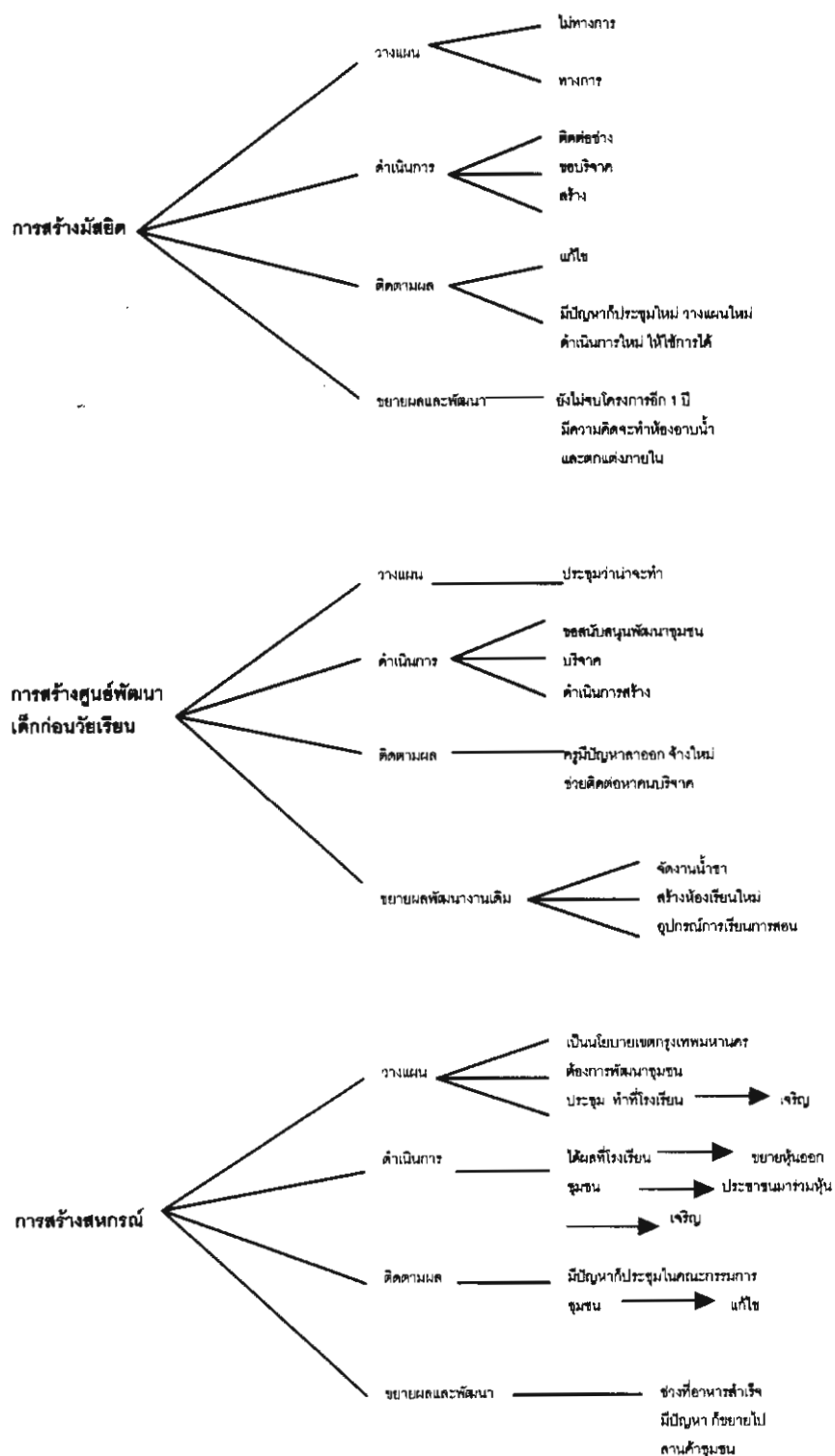
“ชุมชนจะจัดทำโครงการ ที่ปรับตามสภาพสังคม”

“ลานค้าชุมชนเป็นโครงการที่แยกมาจากโครงการสหกรณ์
ร้านค้าชุมชน เป็นเรื่องของการแปรรูปผลผลิต”

“โครงการลานค้าชุมชนมีแนวโน้มจะขยายให้เป็น
ตลาดกลางของชุมชน และโปรโมตให้คนนอกมาซื้อ”

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

กรณีตัวอย่าง

ลักษณะการมีส่วนร่วมของโรงเรียน/ชุมชน และมัสยิดในการพัฒนาชุมชน

นอกเหนือจากชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว มีรูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียน/ชุมชน/มัสยิด ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว การเข้ามามีส่วนร่วมของโรงเรียน/ชุมชน/มัสยิด ในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว ส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะในรูปของการทำโครงการ/กิจกรรมในชุมชนร่วมกัน การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว มักจะกระทำโดยผ่านกลุ่มทางสังคมหรือคณะกรรมการต่าง ๆ ที่จะดำเนินการให้เกิดมีโครงการ/กิจกรรมขึ้นมา โดยโครงการ/กิจกรรมนั้น มักเกิดจากพื้นฐานของความต้องการของชาวบ้านในชุมชน หรือเป็นประเด็นปัญหาของชาวบ้านที่ประสบอยู่ในช่วงระยะเวลานั้น

ผลจากการศึกษาพบว่า มีโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ หลายโครงการ ที่ทางชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัวได้คิดร่วมกันขึ้นมามีดำเนินการในชุมชนเอง โดยทางชุมชนมองว่าโครงการนั้นสามารถแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ได้ และในระยะเวลาต่อมา มักปรากฏว่าโครงการเหล่านี้หลาย ๆ โครงการมีความสอดคล้องกับโครงการที่เป็นนโยบายของรัฐหรือของสำนักงานเขตหนองจอก ที่จะให้จัดทำขึ้นมา ดังนั้นโครงการที่มีลักษณะเหล่านี้จึงสามารถดำเนินการในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ซึ่งส่งผลให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัวได้กลายมาเป็นชุมชนนำร่องในหลาย ๆ โครงการของทางเขตหนองจอกหรือทางกรุงเทพมหานคร จนทำให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี และได้รับรางวัลในกิจกรรมด้านต่าง ๆ หลายรางวัล ดังนี้คือ

ด้านการศึกษา

- พ.ศ. 2539 รองชนะเลิศอันดับ 4 ระดับประถมศึกษาในการประกวดวาดภาพด้วยคอมพิวเตอร์ ในนิทรรศการ "เปิดประตูสู่โลกคอมพิวเตอร์"

- พ.ศ. 2540 รางวัลชนะเลิศการประกวดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ระดับประเทศ 2540.

- พ.ศ. 2541 รางวัลชนะเลิศดีเด่น ด้านความสะอาด โครงการโรงเรียนสะอาด ปี 2541.

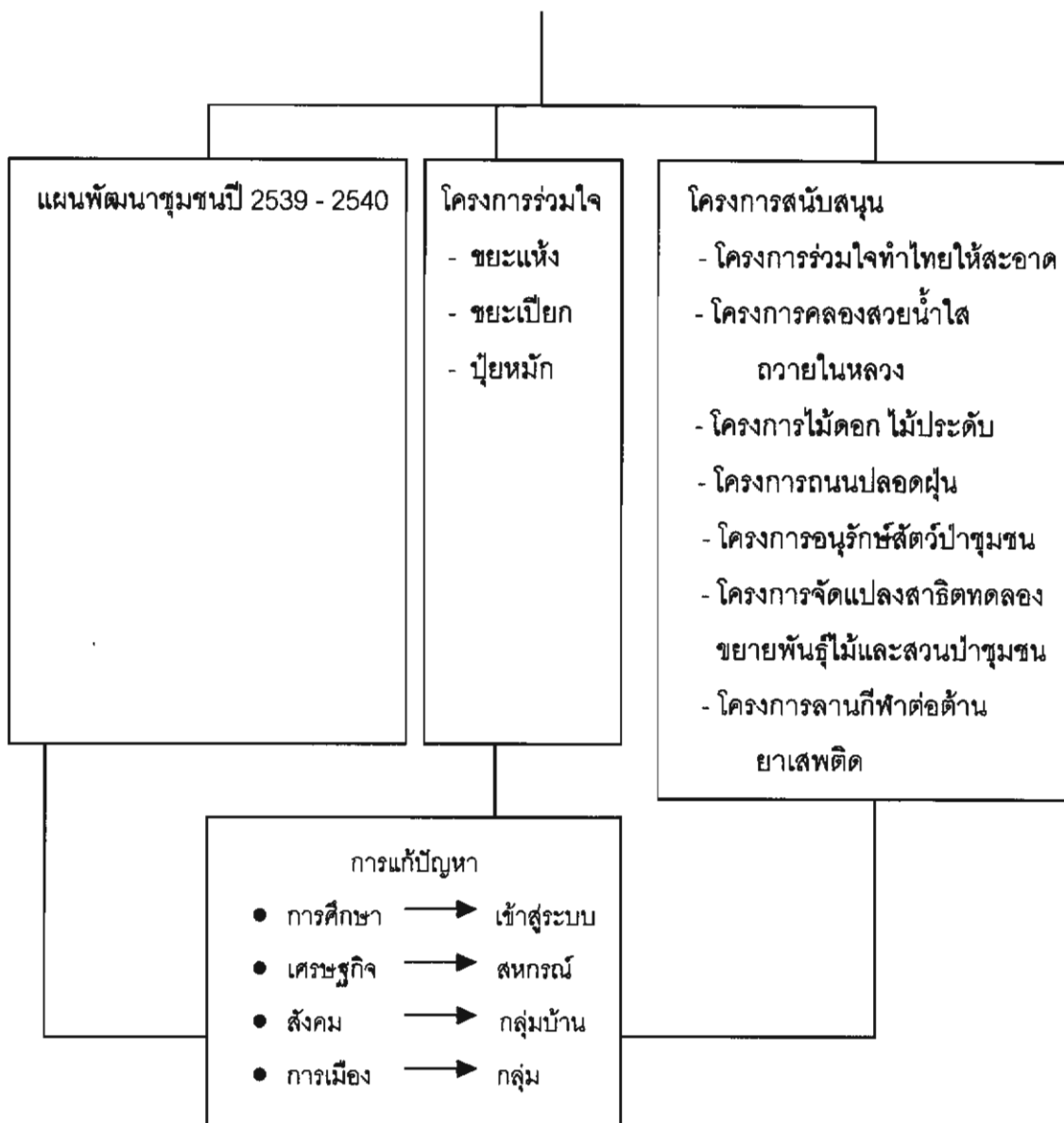
ด้านชุมชน

- พ.ศ. 2540 รางวัลชนะเลิศประเภทชุมชนชนานเมือง กลุ่มบูรพา การประกวดชุมชนดีเด่น ด้านรักษาความสะอาด ตามโครงการร่วมทำไทยให้สะอาด

- พ.ศ. 2540 รางวัลชนะเลิศประเภทชุมชนชนานเมืองของกรุงเทพมหานคร การประกวดชุมชนดีเด่น ด้านรักษาความสะอาด ตามโครงการร่วมใจทำไทยให้สะอาด ปี 2540.

- พ.ศ. 2541 รางวัลที่ 1 ในการประกวดสวมหมวกกันน๊อคได้ล้านคนเมือง 100 ปี ของดีหนองจอก ปี 2541.

ชุมชนน่าอยู่
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตต์กัว

กิจกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา

จากการศึกษาโครงการหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา พบว่า ลักษณะของการที่โรงเรียน ชุมชน และมัสยิด เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนนั้น ส่วนใหญ่แล้วปรากฏในรูปของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยทางโรงเรียน ชุมชน มัสยิด ปรากฏอยู่ในโครงการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา ประจำปี 2539 - 2540 คือ

1. โครงการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
2. โครงการพัฒนาสหกรณ์ร้านค้าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา
3. โครงการพัฒนาที่ทำการชุมชน และศูนย์สุขภาพชุมชน
4. โครงการพัฒนาศักยภาพของชุมชน
5. โครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านมัสยิดคอยรุดตักวา
6. โครงการประชาสัมพันธ์
7. โครงการสวนสุขภาพชุมชน
8. โครงการจัดกลุ่มชุมชน
9. โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชน

แต่ขณะเดียวกันก็มีโครงการที่เป็นนโยบายของราชการ ซึ่งทางชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาได้จัดทำคือ โครงการร่วมใจทำไทยให้สะอาด

นอกจากนั้น ก็มีโครงการสนับสนุนที่ทางชุมชน โรงเรียน มัสยิด คิดขึ้นมาเอง และในบางครั้งอาจเป็นโครงการที่ทางราชการมีนโยบายลงมาในแต่ละเขตต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม โครงการสนับสนุนเหล่านี้ก็สามารถตอบสนองโครงการในแผนพัฒนาชุมชน ปี 2539 - 2540 (9 โครงการ) และโครงการร่วมใจทำไทยสะอาด ดังนี้คือ

- โครงการคลองสอยน้ำใส ปลูกไม้ใหญ่ถวายเป็นหลวง
- โครงการถนนปลอดฝุ่น
- โครงการไม้ดอก ไม้ประดับ

ถ้าพิจารณาจากโครงการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกว่า จำนวน 9 โครงการ โครงการร่วมใจทำไทยให้สะอาด และโครงการสนับสนุนต่าง ๆ จะพบว่า โครงการดังที่ได้กล่าวมาประกอบไปด้วย กิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมการพัฒนาการศึกษา
2. กิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ
3. กิจกรรมการพัฒนาองค์กรชุมชน
4. กิจกรรมพัฒนานามัยสิ่งแวดล้อม

โดยในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดคือ

(1) กิจกรรมการพัฒนาการศึกษา

โครงการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

โครงการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เป็นกลุ่มกิจกรรมพัฒนาชุมชนในงานพัฒนาเด็ก ตามโครงการแผ่นดินทองหนองจอก ของสำนักงานเขตหนองจอก ที่พยายามผลักดันให้ชาวบ้านในชุมชนดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า ก็สามารถได้รับการจัดตั้งจนประสบผลสำเร็จและดำเนินการพัฒนาต่อเนื่องเรื่อยมา บรรลุเป้าหมายที่โครงการต้องการ จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2542) ในทางปฏิบัติแล้ว ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า ได้เริ่มมีการทำงานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมาก่อนที่จะมีโครงการแผ่นดินทองหนองจอก โดยได้เริ่มทำงานด้านนี้มาตั้งแต่ปี 2532 ด้วยความคิดริเริ่มของชุมชนเอง เริ่มจากการที่ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านและอาสาสมัครสาธารณสุข ได้มีแนวคิดที่จะพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนร่วมกัน หลังจากที่ได้ไปดูงานด้านการพัฒนา เมื่อต้นปี 2532 และผู้นำชุมชนกลุ่มนี้ได้กลับมาปรึกษาหารือกับผู้นำอื่น ๆ และคนในชุมชน และมีความเห็นตรงกันว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากอาชีพทำนา มาเป็นอาชีพทางอุตสาหกรรม ส่งผลให้เด็กวัย 3 - 5 ปี ต้องถูกทอดทิ้งอยู่กับผู้สูงอายุในบ้าน ทำให้การพัฒนาการตามช่วงวัยของเด็กต้องขาดช่วงไป ในที่สุดจึงตกลงร่วมกันที่จะจัดให้มีศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า ในปี พ.ศ. 2532 โดยได้ใช้สถานที่ชั้นล่างของมัสยิดเปิดเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยในระยะแรกมีเด็กอายุระหว่าง 3 - 5 ปี มาเล่าเรียนประมาณ 10 คน โดยมีนางสาวศรัญญา หวังสะเลิบ เป็นอาสาสมัครดูแลเด็ก โดยที่ประชาชนได้ร่วมกันสละทรัพย์เพื่อจัดหาโต๊ะ เก้าอี้ ประกอบกับได้รับเงินสนับสนุนจากสหกรณ์ร้านค้าชุมชนส่วนหนึ่งมาเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อสีทาห้อง

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งชุมชนเป็นผู้ริเริ่มนั้น ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2532 จนถึงปี 2537 ทางสำนักงานเขตหนองจอกได้นำโครงการแผ่นดินทองเข้ามาในชุมชน ประกอบกับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยฝ่ายพัฒนาและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ทำให้จำนวนเด็กมาเล่าเรียนมากขึ้น จำเป็นต้องจัดสร้างอาคารเรียนใหม่ให้เหมาะสม เจ้าอาวาสวัดธรรมมงคล, พันโทชนินทร์ - กุลยา ชูจิตารมณ ได้ร่วมบริจาคเงินสร้างศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในโครงการมูลนิธิประทีปเด็กไทย ศูนย์พัฒนาเด็ก

ก่อนวัยเรียน จึงได้รับการปลูกสร้างอาคารใหม่ในปี 2539 โดยมีนางสาวอารยา มะดาเร็ด และนางจินตนา สมนานตระกูล เป็นอาสาสมัครดูแลนักเรียนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนแผ่นดินทองคอยรดดีกว่า มีจำนวนเด็กนักเรียนทั้งหมดประมาณ 36 คน โดยรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 5 ขวบ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ทางศูนย์จะรับเด็กนักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 2 ½ ขวบขึ้นไป โดยทางผู้ปกครองเด็กนักเรียนจะพาเด็กมาสมัคร ถ้าเด็กมีอายุต่ำกว่า 2 ½ ขวบ ทางครูผู้ดูแลเด็กทั้ง 2 คนจะเป็นผู้พิจารณาว่าสามารถรับเด็กได้ไหม เด็กมีความพร้อมและสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้หรือไม่ (ในช่วงที่ทำการศึกษา พบว่า เด็กที่มีอายุต่ำสุด มีอายุยังไม่ถึง 2 ขวบ) และเมื่อทางศูนย์รับเด็กนักเรียนแล้ว ก็จะมีการคัดเลือกเด็กเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกจะคัดเลือกเฉพาะเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 2 ขวบ อีกกลุ่มหนึ่งจะเป็นเด็กที่มีอายุสูงกว่า 3 ขวบ

ในส่วนของกิจกรรมการเรียนการสอนในศูนย์นั้น จะเป็นไปตามช่วงเวลาดังนี้

8.30 น.	เคารพธงชาติหน้าศูนย์ฯ
เข้าห้องเรียน พูดคุยสนทนากับเด็ก ตรวจสอบสุขภาพ
นม, เล็บ, ฟัน,
ร้องเพลงเด็ก สอนอ่านท่อง ก - ฮ สอนภาษาอาหรับ
ประเภท A B C
ออกกำลังกาย (ทั้งนี้ดูตามสภาพการณ์ว่าควรสอน
อะไรในแต่ละวัน)
11.00 น.	เริ่มทานอาหารกลางวัน โดยมีอาหารประเภทข้าวผัด
ต้มจืด กว๊วยเดี่ยว กว๊วยจับ ซึ่งจะมีการเปลี่ยน
แปลงหมุนเวียนไปในแต่ละวัน
12.00 น.	นอนกลางวัน
14.00 น.	อาหารว่างช่วงบ่าย โดยเป็นอาหารว่างประเภทผลไม้
และขนมไทย (จำพวกขนมตะโก้ ขนมต้ม
ขนมกล้วย ทั้งนี้จะสั่งซื้อจากกลุ่มแม่บ้าน
และบางวันอาจมีนมสดให้ร่วมด้วย)
14.30 น.	กลับบ้าน

ในส่วนของกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ทางศูนย์มีเป้าหมายที่จะพัฒนาเด็กเล็กในชุมชนให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้นจึงอาจไม่เน้นในด้านการฝึกให้เด็กอ่านออก เขียนได้ แต่จะเน้นในกิจกรรมฝึกพัฒนาการ ประสาทการป้อนดินน้ำมัน เขียนตามรอยประ พิมพ์สีจากวัสดุธรรมชาติ เป็นต้น และสำหรับผลงานของเด็กที่ได้ทำขึ้นนี้ ทางศูนย์จะเก็บผลงานให้กับผู้ปกครองทุกเดือน แต่ในบางครั้งก็ให้เป็นรายเทอม ทั้งนี้แล้วแต่จะมีเวลาจัดเก็บผลงานของเด็กนักเรียน นอกเหนือจากภาระงานประจำหรือไม่

ในกรณีที่ถ้าทางศูนย์เกิดมีปัญหาเร่งด่วน หรือจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข ทางครูอาสาสมัครทั้ง 2 คน จะขอคำปรึกษาจากอาจารย์สมชาย สมานตระกูล เพื่อแก้ไขไปก่อน แล้วจึงเข้าในวาระการประชุมของคณะกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่า เพื่อขอคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาอีกครั้งหนึ่ง

สำหรับงบประมาณของทางศูนย์นั้น จะมีรายได้โดยได้รับการสนับสนุนจากทางสำนักงานพัฒนาชุมชน เขตหนองจอก และจากทางการเก็บเงินจากผู้ปกครองของนักเรียนในอัตราเดือนละ 200 บาท (โดยแบ่งเป็นอาหาร 100 บาท และค่าบำรุงการศึกษา 100 บาท) และบางครั้งอาจจะได้รับการสนับสนุนเป็นนมผงกระป๋องใหญ่จากทางสำนักงานพัฒนาชุมชน หน่วยงานของรัฐอื่น ๆ หรือองค์กรเอกชนเข้ามาร่วมสนับสนุนด้วย

ในเรื่องอัตราค่าตอบแทนครูอาสาสมัครดูแลเด็กนักเรียนของศูนย์นั้น จะได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือน ประมาณเดือนละ 4,100 บาท โดยได้จากทางสำนักงานเขตหนองจอก เป็นอัตราค่าตอบแทนประเภทลูกจ้างชั่วคราว

เด็กนักเรียนจะเรียนอยู่ที่ศูนย์ประมาณ 2 ปี หลังจากนั้น เด็กก็จะไปเรียนต่อในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะเรียนต่อที่โรงเรียนอิสลามลำไทร

ความต้องการในอนาคตของทางศูนย์นั้น มีความต้องการที่จะกันห้องเรียนให้แบ่งออกมาเป็น 2 ห้อง ในลักษณะที่ไม่ทึบ แยกครูดูแลประจำแต่ละห้อง และรับแม่บ้านมา 1 คน เพื่อดูแลในเรื่องความสะอาดเรียบร้อย อาหารกลางวันของเด็กนักเรียน และอื่น ๆ เป็นต้น

(2) กิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ

โครงการสหกรณ์ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา

สหกรณ์ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา ได้จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในครั้งแรก เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2532 แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ได้มีการจัดตั้งและดำเนินการโดยโรงเรียนอิสลามลำไทร ก่อนที่ทางสำนักงานเขตหนองจอก จะได้จัดทำขึ้น สำหรับมูลเหตุที่ทางโรงเรียนมีแนวคิดที่จะจัดตั้งสหกรณ์นั้น เนื่องมาจากเหตุผล 2 ประการ คือ

1. ระยะทางจากชุมชนถึงตลาดมีระยะห่างไกลพอสมควร ประมาณ กิโลเมตร ทำให้ชาวบ้านต้องเสียค่ารถในการเดินทางไปกลับเพื่อหาซื้อของ และถ้าเป็นลักษณะมาซื้อสินค้าเพื่อเอาไปขายให้แก่ชาวบ้านในชุมชนอีกต่อหนึ่ง ก็จะทำให้ราคาของสินค้านั้นมีราคาแพงมากขึ้น

2. เป็นการทดลองฝึกประสบการณ์ปฏิบัติจริงของนักเรียน เนื่องจากทางโรงเรียนมีหลักสูตรการเรียนการสอนในหัวข้อ สหกรณ์ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดังนั้น ถ้ามีการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นมาก็จะเป็นการฝึกประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน

ในระยะแรกของการจัดตั้งสหกรณ์ฯ ได้ใช้สถานที่ภายในโรงเรียนอิสลามลำไทร ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำชุมชนเป็นสถานที่ดำเนินการ โดยในครั้งแรกเปิดขายหุ้นให้แก่สมาชิก ซึ่งมีเด็กนักเรียนเป็นสมาชิก จากผลการทดลองปรากฏว่า เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้จริงและการดำเนินงานของสหกรณ์ดำเนินไปด้วยดี จึงเกิดการพัฒนารุ่งขึ้นและมีการขยายรูปแบบการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปในลักษณะสหกรณ์ของชุมชน โดยมีชุมชนเป็นผู้ดำเนินงาน และในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามาเป็นสมาชิกถือหุ้นในสหกรณ์ฯ โดยมีราคาหุ้นละ 20 บาท มีจำนวนสมาชิก 45 คน ระดมทุนทั้งสิ้น 7,050 บาท เปิดดำเนินการค้าในรูปแบบสหกรณ์ร้านค้า โดยมีกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ประกอบด้วย

- กรรมการที่ปรึกษา 3 คน คือ อิมาม ครูใหญ่ และผู้ใหญ่บ้าน
- กรรมการบริหาร 7 คน จากครูในโรงเรียน
- กรรมการที่มาจากนักเรียนจำนวน 7 คน

การดำเนินการสหกรณ์ร้านค้าได้ดำเนินการมาด้วยดี มีประชาชนและนักเรียนให้การสนับสนุน เนื่องจากมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งสหกรณ์ และได้ขยายผลออกมาจนกล่าวได้ว่าสหกรณ์ที่ตั้งขึ้นนี้เป็นสหกรณ์ร้านค้าของชุมชนโดยแท้จริง เพราะมีสมาชิกครอบคลุมแทบทุกครัวเรือนในชุมชน โดยมีสมาชิกที่ประกอบด้วย

- ประเภทนักเรียน 92 คน
- ประเภทประชาชน 94 คน

ในปัจจุบันสหกรณ์ฯมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 186 คน แยกเป็นสมาชิกที่เป็นเด็กนักเรียน 92 คน สมาชิกที่เป็นชาวบ้านในชุมชน 94 คน (แต่มีข้อสงสัยกล่าวว่า เด็กนักเรียนโรงเรียนอิสลามลำไทรที่เป็นสมาชิก เมื่อจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ออกจากโรงเรียนแล้ว ก็มักจะให้เลขที่สมาชิกกับน้องหรือบุคคลอื่นในครอบครัวใช้แทน โดยไม่สมัครเป็นสมาชิกใหม่)

เนื่องมาจากการดำเนินงานของสหกรณ์เป็นไปในรูปแบบที่เรียกหุ้นจากสมาชิก มียอดการจำหน่ายสินค้าหมุนเวียนในแต่ละเดือนประมาณ 100,000 - 150,000 บาท ทำให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์จากการซื้อสินค้าในทางตรง คือ มีการจัดแบ่งเงินปันผลให้กับสมาชิกในอัตราประมาณ 3 % ต่อปี โดยในระยะแรกนั้นจะจ่ายเงินปันผลคืนให้กับสมาชิกทุก 6 เดือน/ครั้ง แต่ในระยะ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา การจ่ายเงินปันผลจะจ่ายให้กับสมาชิกเป็นรายปี และในขณะเดียวกันก็ได้รับผลประโยชน์ในทางอ้อม กล่าวคือ ผลกำไรส่วนหนึ่งที่สหกรณ์ฯได้รับจะกลับคืนสู่ชุมชน ด้วยการที่ทางสหกรณ์ฯบริจาคเงินให้แก่ชุมชนเพื่อนำไปสมทบทุนสร้างมัสยิดโรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

สหกรณ์ฯเปิดทำการทุกวัน ยกเว้นวันเสาร์วันเดียวที่ปิดดำเนินการ โดยเปิดทำการในช่วงเวลา 7.00-17.00 น. แต่ในทางปฏิบัติจริง ๆ สหกรณ์ฯจะปิดทำการในช่วงเวลาประมาณ 17.30 น (เนื่องมาจากการเรียนศาสนาในช่วงเวลาประมาณ 16.30 - 17.00 น.)

สำหรับสินค้าที่ทางสหกรณ์ฯได้นำมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกนั้น ส่วนใหญ่ทางสหกรณ์ฯจัดหามาจากร้านค้าในตลาดหนองจอก โดยมีร้านค้าเจ้าประจำอยู่ 2 ร้าน คือ ร้านของคนจีนที่ชื่อ เจ๊แก้ว (ขายขนม) และเจ๊อ่ำ (ขายเครื่องใช้) เป็นร้านค้าที่ติดต่อดีต่อกันมาตั้งแต่แรกตั้งสหกรณ์ฯ แต่ในกรณีที่ร้านค้าทั้ง 2 ร้านไม่มีสินค้าที่ทางสหกรณ์ฯต้องการ ทางสหกรณ์ฯ

ก็จะไปซื้อที่ห้างแมคโครที่อยู่ใกล้กัน โดยปกติแล้วทางสหกรณ์จะจัดหาสินค้ามาวางจำหน่าย โดยซื้อเป็นงวด ๆ ไป งวดละประมาณ 2 - 3 อาทิตย์ โดยมีราคาซื้อประมาณ 20,000 - 30,000 บาทต่องวด และในการซื้อสินค้าทางสหกรณ์จะซื้อในลักษณะของเงินเชื่อก่อน และเมื่อนำมาขายให้แก่สมาชิกที่เป็นชาวบ้าน และนักเรียนในชุมชนแล้ว เมื่อได้เงินพอกับราคาของสินค้าที่ซื้อ ด้วยเงินเชื่อมา ก็จะเอาเงินไปให้ทางร้านค้าที่ซื้อสินค้ามา

ในส่วนของราคาสินค้าที่จำหน่ายให้แก่สมาชิกนั้น จะจำหน่ายให้ในอัตราราคา เท่ากับราคาท้องตลาด โดยแบ่งสินค้าเป็น 2 ประเภท คือ สินค้าที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของเด็กนักเรียน ในส่วนของสินค้าที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันนั้น จะมีการจัดแบ่งไว้เป็นกลุ่มต่าง ๆ คือ อาหารสัตว์ปีก ยาสามัญประจำบ้าน ขนม อาหารแห้ง ข้าวสาร ผงซักฟอก ไฟฟ้า ประปา ยาสิฟัน ยาสระผม เป็นต้น และในส่วนของสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของเด็กนั้นก็จัดแบ่งไว้เป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่นเดียวกัน คือ สมุด ไม้บรรทัด ปากกา ดินสอ และอื่น ๆ เป็นต้น สำหรับสินค้าที่มียอดจำหน่ายสูงของสหกรณ์คือ ข้าวสาร น้ำมันพืช และของที่ใช้ในครัวเรือน

การดำเนินงานของสหกรณ์สหกรณ์ชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตติ์กัว นอกจากจะจัดหาสินค้าและนำสินค้ามาจำหน่ายให้กับสมาชิกที่เป็นชาวบ้านในชุมชนแล้ว สหกรณ์ยังมีส่วนช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้กับสมาชิก เนื่องมาจากสมาชิกของสหกรณ์สามารถนำสินค้าหรืออาหารมาฝากวางจำหน่ายในสหกรณ์ได้ด้วย เช่น ไข่ไก่ มะพร้าว ปลาว่า ขนมไทย เป็นต้น ซึ่งเท่ากับว่าชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยทางอ้อมอีกทางหนึ่งด้วย และจากจุดเริ่มต้นของการฝากสินค้าของชาวบ้านมาวางจำหน่ายที่สหกรณ์นี้ จึงได้ขยายผลไปสู่การจัดทำ “โครงการกิจกรรมลานค้าชุมชน” ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินงานโดยคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตติ์กัว

โครงการกิจกรรมลานค้าชุมชน

โครงการกิจกรรมลานค้าชุมชนเกิดขึ้นเมื่อปี 2541 เป็นโครงการที่ขยายผลมาจากสหกรณ์ร้านค้าชุมชน เนื่องมาจากการขายสินค้าที่ผลิตขึ้นได้ในท้องถิ่นอาจไม่สะดวกต่อการที่จะนำมาขายที่สหกรณ์ฯ ทางกลุ่มแม่บ้านของชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตติ์กัว จึงได้มีแนวคิดที่จะนำ

เอาสินค้าหรือผลผลิตที่ผลิตขึ้นมาเอง มาวางขายไว้โดยจัดเป็นลานขายสินค้า ซึ่งลานขายสินค้านี้จะตั้งอยู่ในบริเวณลานด้านข้างโรงเรียนอิสลามลำไทร หรือหน้าอาคารที่ทำการชุมชน / สหกรณ์ร้านค้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการเพิ่มรายได้ซึ่งเป็นปัจจัยของการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ นอกจากนั้นลานค้าชุมชนนี้ยังเป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนผลผลิตซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายที่ประชาชนทั่วไปในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว และแม่บ้านที่มาส่งลูกมาโรงเรียนตอนเช้า จะได้ซื้ออาหารกลับไปทำที่บ้านพร้อมกันไปด้วย

สำหรับแม่บ้านที่นำสินค้ามาวางขายนี้ในปัจจุบันมีอยู่จำนวน 6 - 8 ราย ช่วงเวลาที่นำมาขายนี้ประมาณ 6.30 - 9.00 น. และในช่วงเย็นเวลาประมาณ 16.00 - 17.00 น. ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะประเภทอาหารสด อาหารสำเร็จรูป หรือขนมที่ทำขึ้นเองโดยแม่บ้าน ประเภทโจ๊กไก่ ไก่ย่าง กล้วยแขก มันทอด ไส้กรอกทอด ลูกชิ้นทอด ทอดมัน น้ำหวาน น้ำมะพร้าว น้ำกระเจียบ กระเพาะปลา เป็นต้น ในส่วนของค่าเช่าที่ในบริเวณลานค้าชุมชนนี้ไม่มีการเก็บเงินค่าที่แต่อย่างใด เว้นแต่จะบริจาคตามจิตศรัทธา ก็จะนำเงินจำนวนนี้ไปสมทบทุนกองทุนฌาปนกิจของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว

ในอนาคตลานค้าชุมชนนี้ สามารถที่จะพัฒนาไปเป็นตลาดกลางของชุมชนได้ในโอกาสต่อไป

(3) กิจกรรมการพัฒนาองค์กรชุมชน

โครงการกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชน

โครงการกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชน เป็นโครงการที่ก่อตั้งขึ้นมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2522 และดำเนินการต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงในปัจจุบัน (พ.ศ. 2542) โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อตอบสนองต่อการปฏิบัติตามศาสนาอิสลามที่กำหนดไว้ว่า "ผู้เสียชีวิตจำเป็นจะต้องทำพิธีการทางศาสนาภายใน 24 ชั่วโมง" แต่การเสียชีวิตของบุคคลใดไม่สามารถกำหนดเวลาได้จึงอาจก่อให้เกิดปัญหากับญาติพี่น้องได้ ทางคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว จึงได้จัดโครงการนี้ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือจัดการตามความจำเป็นในสภาวะคับขันและเร่งด่วนของครอบครัวผู้เสียชีวิตให้สำเร็จลุล่วงไปได้ โครงการกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นมานี้อยู่

ในความดูแลรับผิดชอบ ของคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า โดยทางคณะกรรมการชุมชนฯได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการโครงการกองทุนฌาปนกิจ อันประกอบด้วย

1. นายบรรจง สมานตระกูล	ประธานกรรมการ
2. พันโทอัมพร สะนิละ	รองประธานกรรมการ
3. นายประสิทธิ์ มณี	กรรมการ
4. นางนภา ผลเจริญ	กรรมการ
5. นายถาวร สมานตระกูล	กรรมการ
6. นายสุริยา หวังสะเลิบ	กรรมการ
7. นายสมชาย สมานตระกูล	กรรมการและเลขานุการ

กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชนนี้ มีรายได้ส่วนหนึ่งมาจากการบริจาคของคนในชุมชนเป็นรายครอบครัว ๆ ละ 50 บาท/ปี (สามีและภรรยาเพิ่งแต่งงานกันใหม่ และอาศัยอยู่ในครอบครัวของพ่อแม่ ไม่ได้ย้ายออกมาตั้งบ้านเรือนใหม่ ก็ถือเป็น 1 ครอบครัว ต้องเสียเงินเข้ากองทุนฯ 50 บาท/ปี เช่นเดียวกัน) ซึ่งการบริจาคนี้อาจบริจาคในรูปของตัวเงินและสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ผ้าขาว ไม้กระดาน เป็นต้น

ในปัจจุบัน กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ มีสมาชิกอยู่ 25 ครอบครัว และทางกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชน ต้องทำการจ่ายสงเคราะห์ให้แก่ครอบครัวของผู้เสียชีวิตในอัตราดังต่อไปนี้ (แต่ในบางปีเงินกองทุนมีไม่เพียงพอ เพราะมีสมาชิกถึงแก่กรรมมาก จึงต้องมีการเรียกเก็บเพิ่มในปีนั้น)

อายุแรกเกิด - 5 ปี	จ่ายเงินสงเคราะห์	800 บาท
อายุ 6 - 10 ปี	จ่ายเงินสงเคราะห์	1,200 บาท
อายุ 11 - 15 ปี	จ่ายเงินสงเคราะห์	2,000 บาท
อายุ 16 ปีขึ้นไป	จ่ายเงินสงเคราะห์	2,500 บาท

โครงการกองทุนพัฒนาชุมชนคอยรุตตักวา

โครงการกองทุนพัฒนาชุมชนคอยรุตตักวา เป็นโครงการที่ทางคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตักวาเป็นผู้จัดทำโครงการขึ้นมา เพื่อปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามที่ได้กล่าวไว้ว่า “การบริจาคเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธาต่อพระเจ้า (อัลลอฮ์)” โดยการนำเอาเงินที่ได้จากการบริจาค้นั้นมาใช้เป็นปัจจัยในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนที่เกิดขึ้นเนื่องจากในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน ปัญหาต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นอยู่เสมอ ดังนั้น ถ้ามีการจัดหาเงินไว้เป็นกองทุน เพื่อช่วยเหลือชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ จากคนมีผู้คนยากไร้ จากสภาวะปกติสู่สภาวะคับขัน ก็จะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะนำชุมชนไปสู่ความยั่งยืนได้

โครงการกองทุนพัฒนาชุมชนคอยรุตตักวา เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน รวมทั้งเป็นสวัสดิการให้แก่บุคคลต่าง ๆ ในชุมชน สำหรับเป้าหมายของโครงการก็เพื่อจัดให้มีกองทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชน (ซาบีลิลลา) ในหนทางของพระเจ้า (อัลลอฮ์) โดยไม่หวังผลตอบแทน

ในส่วนของคณะกรรมการดำเนินงานของโครงการพัฒนาชุมชนคอยรุตตักวา มีจำนวน 5 คน โดยมี นายบรรจง สมานตระกูล เป็นประธานกรรมการฯ และนายประวิติ สมานตระกูล เป็นเลขานุการ ดังมีรายชื่อคณะกรรมการต่อไปนี้

1. นายบรรจง สมานตระกูล	ประธานกรรมการ
2. พันโทอัมพร สะนิละ	รองประธานกรรมการ
3. นายประสิทธิ์ มณี	กรรมการ
4. นายวิวัฒน์ สมานตระกูล	กรรมการ
5. นายประวิติ สมานตระกูล	กรรมการและเลขานุการ

สำหรับการจัดหาเงินเข้ากองทุนนั้น ใช้วิธีการขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป จากการจัดหากระป๋องออมสินฝากไว้กับชาวบ้านในชุมชน บ้านละ 1 กระป๋อง ภายในระยะเวลา 3 - 5 เดือน เมื่อครบกำหนดเวลาก็นำกระป๋องออมสินเก่ามาเปลี่ยนเป็นกระป๋องออมสินใบใหม่ และรวบรวมเงินที่ได้จากกระป๋องออมสินในแต่ละงวดไปฝากธนาคารออมสิน และจากการจัดงานเลี้ยง

เพื่อหาเงินเข้ากองทุนฯเป็นครั้งคราว และในส่วนของก็นำเงินกองทุนฯออกมาใช้จ่ายนั้น ทางคณะกรรมการฯได้ออกระเบียบเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการใช้จ่าย ดังนี้

1. กรณีเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น ซ่อมบำรุง สาธารณภัย หรือ กิจกรรมที่ไม่มีรายได้ ยอดเงินที่นำออกไปใช้จ่ายไม่ต้องคืนกองทุน

2. กรณีสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนที่มีรายได้กลับคืนมา ยอดเงินที่นำออกไปใช้จ่ายจะต้องใช้คืนในระยะเวลาที่แจ้งไว้ต่อคณะกรรมการฯ

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ทางกองทุนฯได้นำเงินไปสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ ไปแล้วเป็นจำนวนเงิน 96,580 บาท ดังนี้

สนับสนุนกิจกรรมสหกรณ์	20,000 บาท
สนับสนุนกิจกรรมสร้างงาน	5,000 บาท
สนับสนุนกิจกรรมกลุ่มเยาวชน, กลุ่มแม่บ้าน	2,000 บาท
ทะนุบำรุงสาธารณประโยชน์	
• มัสยิดคอยรุดดีกัว	40,000 บาท
• ซ่อมถนนและทางเดิน	2,500 บาท
• ทำสะพานเหตุการณ์น้ำท่วม	12,000 บาท
• ทำความสะอาดบริเวณศาสนสถาน	5,000 บาท
• ปรับปรุงห้องสมุดและที่ทำการชุมชน	10,080 บาท

โครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านคอยรุดดีกัว

โครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านคอยรุดดีกัว มีการจัดตั้งขึ้นมาเป็นระยะเวลา 4 - 5 ปีมาแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แม่บ้านในชุมชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สามารถประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้ช่วยเหลือและจุนเจือครอบครัวได้ จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มของแม่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่มีความรู้เป็นแม่บ้าน ไม่มีงานประจำภายนอก โดยมีอายุประมาณ 40 - 50 ปีขึ้นไป

ในปัจจุบันประธานโครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านคอยรุดดีกัว คือ นางจินตนา สมานตระกูล และมีนางภา ผลเจริญ เป็นเลขานุการ และเหรัญญิกของกลุ่มฯ สมาชิกของกลุ่มแม่บ้านมีจำนวน 20 กว่าคน (โดยสมาชิกเหล่านี้กระจายกันอยู่ตามกลุ่มบ้านทั้ง 12 กลุ่ม) แต่แม่บ้านที่ทำกิจกรรมร่วมกันในเกือบทุกครั้ง มีจำนวนประมาณ 15 คน เนื่องจากแม่บ้านบางคนติดภาระงานบ้าน หรือภาระทางด้านการค้าขาย ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

คณะกรรมการโครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านคอยรุดดีกัว

1. นางจินตนา สมานตระกูล	ประธาน
2. นางสมนึก หวังสะเลิบ	กรรมการ
3. นางสุณี สมานตระกูล	กรรมการ
4. นางจินดา สมานตระกูล	กรรมการ
5. นางลินดา สมานตระกูล	กรรมการ
6. นางมาเรียม สลามเต๊ะ	กรรมการ
7. นางสะอาด มณี	กรรมการ
8. นางรอมะ โต๊ะสะฮะ	กรรมการ
9. นางปราณี สมานตระกูล	กรรมการ
10. นางสาวเนียง บุญเลิศ	กรรมการ
11. นางอารีเดห์ เณรพงษ์	กรรมการ
12. นางกอยยะ เจ๊ะยูไ้ยะ	กรรมการ
13. นางบุญเรือน เจริญวงศ์	กรรมการ
14. นางรัชณี มณี	กรรมการ
15. นางนภา ผลเจริญ	เหรัญญิกและเลขานุการ

ในส่วนของการประชุมกลุ่มฯอย่างเป็นทางการนั้น ไม่ได้กำหนดเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม ขึ้นอยู่กับความสะดวกและเรื่องราวที่จะเข้าสู่วาระการประชุม แต่ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ หรือแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกัน ในวันศุกร์ที่มาพบกัน ในช่วงเวลาก่อนหรือหลังการละหมาดที่มัสยิดคอยรุดดีกัว

สำหรับกิจกรรมที่ทางกลุ่มได้ดำเนินการไปแล้ว มีดังนี้คือ

1. พาสมาชิกกลุ่มไปศึกษาดูงาน - ทัศนศึกษา ที่สำนักงานพัฒนาชุมชน เทศบาลเมือง จังหวัดชลบุรี เพื่อการทำดอกไม้ประดิษฐ์ โดยทางกลุ่มขอเก็บค่ารถจากสมาชิกเฉลี่ยคนละ 100 บาท

2. พาไปศึกษาดูงาน ที่อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยพาไปดูที่ "วนเกษตร" ของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม พร้อมทั้งศึกษาถึงคุณประโยชน์ของต้นไม้ พืชสมุนไพร แต่ละประเภท เพื่อนำมาดัดแปลงใช้ในครัวเรือนของตน

3. ฝึกทำขนมไทย ประเภทขนมตะโก้ ขนมกล้วย ขนมต้มขาว-ต้มแดง ขนมถั่วแปบ ขนมผิง ขนมเหนียว เป็นต้น เพื่อทำไว้บริโภคในครัวเรือนและในบางครั้งได้ทำไว้เพื่อจำหน่ายหารายได้มาเสริมในครัวเรือน และได้มีสมาชิกกลุ่มบางคนได้ทำขนมไทยมาส่งที่โรงเรียนอิสลามลำไทร ในทุกวัน-ศุกร์ เพื่อใช้เป็นขนม-อาหารว่างให้กับเด็กนักเรียนของโรงเรียน และเด็กนักเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

นอกจากนั้น ในช่วงที่ทางชุมชนมีการจัดงาน เช่น งานเลี้ยงน้ำชา งานเลี้ยงต้อนรับ หรือต้องการไปเป็นของชำร่วย ทางกลุ่มแม่บ้าน โดยนางนภา ผลเจริญ จะเป็นผู้จัดทำขนมดอกจอก เพื่อใช้ในงานดังกล่าว ซึ่งในบางครั้งทางเขตหนองจอกหรือชุมชนอื่น ก็อาจสั่งเพื่อใช้ในงานต่าง ๆ

และอีกกิจกรรมหนึ่งที่เป็นผลงานของทางกลุ่มฯ คือ การให้แม่บ้านนำเอาผลผลิตในครัวเรือน ทั้งประเภทวัตถุดิบและสำเร็จรูปออกมาวางจำหน่าย ประเภท มะพร้าว ผักสด ปลาสด ปลานึ่ง ไข่ กุ้งเตี๋ยว กระเพาะปลา กล้วยทอด มันทอด ลูกชิ้นทอด เป็นต้น โดยวางจำหน่ายไว้ในร้านสหกรณ์ร้านค้า ซึ่งได้ขยายผลและพัฒนามาเป็น "โครงการลานค้าชุมชน" (รายละเอียดปรากฏอยู่ที่โครงการพัฒนาเศรษฐกิจ บทที่ 5)

กิจกรรมในอนาคตที่ทางกลุ่มได้วางแผนเอาไว้คือ การพาสมาชิกไปดูงานศึกษาที่วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งทางกลุ่มได้รับทราบข่าวสารจากการอ่านหนังสือ

เทคโนโลยีชาวบ้าน ว่าทางวัดไร่ขิงมีการปั้นดอกไม้ด้วยดินเซรามิค ทางกลุ่มจึงอยากศึกษาเพื่อนำมาดัดแปลง ปรับปรุง กับทางชุมชนของตน

โครงการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน

โครงการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนชุมชนแผ่นดินทองคอยรุติดีกัว ที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น เป็นการรวมตัวกันของเยาวชนเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์แก่ชุมชนและสังคม ให้คำปรึกษาแก่เยาวชนในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งเชื่อมความสัมพันธ์ในหมู่เยาวชนด้วยตนเอง ตลอดจนการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ไม่ก่อปัญหาให้เกิดแก่ตน ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยทางคณะกรรมการฯได้กำหนดปณิธานของเยาวชนลำไทร ไว้คือ

- เน้นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- สร้างความสามัคคีซึ่งกันและกัน
- พยายามพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ
- สร้างสังคมให้น่าอยู่

โครงการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน ได้จัดการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการกลุ่มเยาวชนลำไทร โดยมีรายชื่อคณะกรรมการดังนี้

1. นายธานี สมานตระกูล	ประธานคณะกรรมการ
2. นายชาติรี สมานตระกูล	รองประธานคณะกรรมการ
3. นายปริญญา สมานตระกูล	กรรมการ
4. นายประสิทธิ์ สุขสบาย	กรรมการ
5. นายนที สมานตระกูล	กรรมการ
6. นายวสันต์ สมานตระกูล	กรรมการ
7. นางสาวปทุมมา สมานตระกูล	กรรมการ

ในส่วนของกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนได้แบ่งเป็น 2 กิจกรรมคือ

1. กิจกรรมหลัก

1.1 กิจกรรมการเข้าค่ายอบรมภาคศาสนาอิสลาม

มีการจัดกิจกรรมขึ้นในช่วงปิดภาคเรียนของเยาวชนจากการเรียนภาคสามัญ โดยร่วมกับโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามลำไทร โดยจัดการอบรมความรู้และวิธีปฏิบัติตนให้ดี ถูกต้องกับหลักศาสนา ฝึกฝนการมีจริยธรรมที่ดี เป็นการเสริมสร้างอนาคตของชาติ ให้มีคุณภาพและมีจริยธรรมที่ดี

1.2 กิจกรรมกีฬาประจำปี

เยาวชนลำไทร ได้จัดให้มีการแข่งขันกีฬาประจำปี ขึ้นทุก ๆ วันที่ 26 เมษายน ของทุกปี โดยการแข่งขันจะเน้นเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนต่อเยาวชน เยาวชนต่อผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุต่อผู้สูงอายุ เพราะในวันกีฬาได้มีการจัดแข่งขันกีฬาให้กับผู้สูงอายุ เป็นการยกระดับความสัมพันธ์ในหมู่บ้านให้ดียิ่งขึ้นและเป็นการชี้้นำให้เยาวชน หันมาสนใจกีฬา ไม่สนใจยาเสพติด

โครงการพัฒนาที่ทำการชุมชนและศูนย์สุขภาพชุมชน

โครงการพัฒนาที่ทำการชุมชนเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาสถานที่ที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมของกลุ่ม หรือของคณะกรรมการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งเป็นสถานที่เพื่อไว้สำหรับการประชุมวางแผน ปรัชญาหรือกัน ทำให้การดำเนินงานในกลุ่มโครงการ หรือในรูปของคณะกรรมการ มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นโครงการพัฒนาที่ทำการชุมชนนี้ยังรวมถึงการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ ประเภท โต๊ะประชุม ตู้เก็บเอกสาร และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในสำนักงาน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้มากยิ่งขึ้น โครงการพัฒนาที่ทำการชุมชนนี้ มีนางนภา ผลเจริญ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ มีสถานที่ตั้งอยู่ที่ชั้นล่างอาคารมัสยิดเก่า ติดกับร้านสหกรณ์ร้านค้าในชุมชน และศูนย์สุขภาพชุมชน และในปัจจุบันโครงการนี้ได้ดำเนินการและใช้งานแล้ว ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

โครงการศูนย์สุขภาพชุมชน เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลรักษาสุขภาพของคนในชุมชน และทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้แก่คนในชุมชน โครงการศูนย์สุขภาพชุมชนนี้

มีผู้รับผิดชอบโครงการคือ นางนภา ผลเจริญ นางจินตนา สมนตระกุล และนายสุชาย มณี โดยทำงานร่วมกันเป็นทีม ทุกคนเป็นหลักในโครงการ

กิจกรรมที่ทางศูนย์สุขภาพชุมชนได้ดำเนินการไปแล้วคือ

- การหาอาสาสมัครชุมชน ซึ่งเป็นเยาวชนและทำงานร่วมกันได้ จำนวน 7 คน เพื่อไปอบรมที่สำนักอนามัยมโนบุรี โดยการอบรมนี้แบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกทำการอบรมประมาณ 3 วัน ในหัวข้อการบริหารงานศูนย์สุขภาพชุมชน การจัดตั้งกองทุนฯ เมื่อผ่านการอบรมในช่วงแรกแล้ว ทางอาสาสมัครจะได้รับใบประกาศนียบัตรว่าผ่านการอบรมแล้ว จากนั้นในช่วงที่ 2 ก็ทำการอบรมประมาณ 3 วันเช่นเดียวกับช่วงแรก โดยทำการอบรมในเรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การทำแผล การวัดความดันโลหิต ซึ่งอาสาสมัครที่ผ่านการอบรมในช่วงที่ 2 นี้ ก็จะได้รับใบประกาศนียบัตรว่าผ่านการอบรมเช่นเดียวกัน

ในส่วนของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้วคือ การวัดความดันโลหิตให้แก่ผู้สูงอายุ และบุคคลทั่วไป (ชาวบ้าน) ของชุมชน ที่มาละหมาดในวันศุกร์ ณ ที่มีสยิดคอยรุดดีกัว และได้ทำการปฐมพยาบาลในเบื้องต้นให้แก่เด็ก เยาวชน และชาวบ้านทั่วไป ที่ได้รับบาดเจ็บ แต่ถ้ามีการเจ็บป่วยที่อยู่ในระดับนอกเหนือจากการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจะช่วยให้ ทางศูนย์สุขภาพชุมชนก็จะนำไปส่งที่โรงพยาบาลหนองจอก ในการดำเนินการรักษาที่ได้ดำเนินการไปนั้น ทางศูนย์สุขภาพชุมชนไม่ได้เก็บเงินค่ารักษาพยาบาล แต่ถ้าผู้ใดจะบริจาคให้แก่ทางศูนย์ฯ ทางศูนย์ฯก็ยินดีรับเงินบริจาคเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชนต่อไป

ปัญหาในปัจจุบันที่ทางศูนย์สุขภาพชุมชนประสบอยู่คือ การยังไม่ได้ทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ศูนย์ฯนี้ได้เปิดให้บริการมาเป็นเวลาประมาณ 1 ปีมาแล้ว และปัญหาอีกประการหนึ่งที่ทางศูนย์ฯประสบอยู่คือ ปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฐมพยาบาล ซึ่งยังไม่ได้รับจากสำนักอนามัยมโนบุรี (นอกเหนือจากที่ได้รับแล้วเช่น เตียง อ่าง ล้างมือ โต๊ะ ตู้ เก้าอี้ เครื่องวัดความดันโลหิต กระเป๋ายา)

โครงการจัดกลุ่มชุมชน

โครงการจัดกลุ่มชุมชนเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นมา เนื่องจากสภาพที่อยู่อาศัยของชุมชนที่กระจายอยู่รอบพื้นที่ชุมชน โดยในการกระจายนี้จะมีการรวมกลุ่มอยู่ตามแยก ตรอก ซอย โดยอาศัยความผูกพันในการเป็นพี่น้อง และเป็นญาติสนิทที่มีมาแต่เดิม อยู่รวมกลุ่มกันกลุ่มละประมาณ 3 - 5 ครัวเรือน ดังนั้น ถ้ามีการจัดตั้งกลุ่มของการอยู่อาศัยให้ออกมาเป็นกลุ่ม ๆ ไปได้จะทำให้ส่งผลต่อการดูแล ปกครอง สื่อสาร ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างทันที โครงการจัดกลุ่มชุมชนนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานของชุมชน ตลอดจนสานความสัมพันธ์อันดีของกลุ่มบ้านที่อยู่ใกล้ชิดให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนอีกด้วย

การจัดกลุ่มชุมชนนี้ในปัจจุบัน มีการจัดกลุ่มออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน โดยแต่ละกลุ่มบ้านจะมีแกนนำกลุ่มบ้าน ที่เป็นผู้คอยประสานและสื่อสารระหว่างคณะกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกว่า กับชาวบ้านในแต่ละกลุ่มบ้าน โดยคณะกรรมการกลุ่มบ้านทั้ง 12 กลุ่มบ้าน มีรายชื่อดังนี้

กลุ่มบ้านที่	1	พันโทอัมพร ละนิละ
กลุ่มบ้านที่	2	นายสมใจ มณี
กลุ่มบ้านที่	3	นายรอมะห์ โต๊ะสะฮะ
กลุ่มบ้านที่	4	นายบรรจง สมานตระกูล
กลุ่มบ้านที่	5	นายวิวัฒน์ สมานตระกูล
กลุ่มบ้านที่	6	นายประสิทธิ์ สุขสบาย
กลุ่มบ้านที่	7	นายสุริยา หวังสะเลิบ
กลุ่มบ้านที่	8	นายประวัติ สมานตระกูล
กลุ่มบ้านที่	9	นางกอยยะห์ เจ๊ะยูไธ๊ะ
กลุ่มบ้านที่	10	นายมุฮัมหมัด น้อยวงศ์
กลุ่มบ้านที่	11	นายเสนห์ บิดิลและ
กลุ่มบ้านที่	12	นายสวัลดี บิดิลและ

นอกจากนั้น ยังมีการจัดทำป้ายชื่อกลุ่มบ้านแต่ละกลุ่มทั้ง 12 กลุ่ม รวมทั้งรายชื่อสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มบ้านนั้น ๆ ผลจากการดำเนินงานตามโครงการจัดกลุ่มชุมชน ทำให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว เป็นชุมชนที่มีการบริหารจัดการในด้านโครงสร้างของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว และไปอย่างทั่วถึงทุกหลังคาเรือนในชุมชน ทำให้ได้รับการร่วมมือจากชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างดี

(4) กิจกรรมการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อม

โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชน

โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความเป็นระเบียบ สะอาด สะอาด และสวยงาม ในชุมชน โดยมีสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการคือ ชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว ทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่มอายุ ทุกอาชีพ ทุกกลุ่มบ้าน ได้รวมพลังมาสร้างสรรค์ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ดีขึ้น โดยเฉพาะการปรับปรุงสนาม ทางเข้า ถนน คลอง ในบริเวณชุมชนฯ

ในส่วนของวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุต่อวัตถุประสงค์ของโครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชน คือ

1. ประชุมคณะกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว คณะกรรมการเยาวชนชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว และคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว
2. ปรับปรุงไม้ดอกไม้ประดับไม้ยืนต้น บริเวณสนามมัธยมคอยรุดดีกัว บริเวณถนนลำไทร และคลองลำไทร

3. จัดเก็บขยะลอยน้ำ เช่น ผักตบชวา จอก แหน เศษพลาสติกต่าง ๆ ที่ลอยอยู่ในบริเวณคลองลำไทร และคลองลำจรเข้ตาย

4. แบ่งเขตพื้นที่โดยใช้แกนบ้านเป็นหลัก เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมในกลุ่มแกนบ้านของแต่ละกลุ่ม

5. จัดหาไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ยืนต้น ปลูกตามแนวถนน โดยทั่ว ๆ ไปของชุมชน

จากผลของโครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน ได้ส่งผลให้ชุมชนในปัจจุบันมีสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และสวยงาม ประกอบกับได้มีการขยายผลโครงการนี้ออกมาเป็น "โครงการ ถนนสวย ปลอดภัย" "โครงการคลองสวย น้ำใส" จึงทำให้ชุมชนมีโครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่อเนื่องเรื่อยมา ซึ่งส่งผลกลับต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

ปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชน

สำหรับปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน มัสยิด ในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว นั้นมีหลายปัจจัยด้วยกัน แต่เมื่อแยกเป็นปัจจัยใหญ่ ๆ แล้วจะมีอยู่ 3 ปัจจัยด้วยกันคือ

1. ปัจจัยด้านผู้นำ ได้แก่ คุณสมบัติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวของผู้นำ ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นทั้งตัวเสริม และตัวปิดกั้นโอกาสของการมีส่วนร่วมของผู้นำเอง ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1.1 มีความรู้ดี ผู้นำในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว ส่วนใหญ่แล้วค่อนข้างจะเป็นผู้ที่มีความรู้ดี และมีประสบการณ์ที่กว้างขวาง เนื่องจากพื้นฐานเดิมของผู้นำ

ชุมชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาค่อนข้างสูง เคยประกอบอาชีพรับราชการครู หรือยังคงประกอบอาชีพรับราชการครูอยู่ในปัจจุบัน ดังเห็นได้จากผู้นำทางด้านศาสนาของชุมชน คือ นายบรรจง สมานตระกูล ดำรงตำแหน่งโต๊ะอิหม่ามของมัสยิดคอยรุดดีกวา เดิมเคยประกอบอาชีพรับราชการครูอยู่ที่โรงเรียนอิสลามลำไทรก่อนที่จะลาออกมารับตำแหน่งผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางด้านสังคม คือ นายสมชาย สมานตระกูล ดำรงตำแหน่งรองประธานคณะกรรมการพัฒนาชุมชนฯ ปัจจุบันก็ยังคงประกอบอาชีพรับราชการครูอยู่ที่โรงเรียนอิสลามลำไทร และนายประวิติ สมานตระกูล ดำรงตำแหน่งเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาชุมชนฯ เคยประกอบอาชีพรับราชการครูอยู่ที่โรงเรียนอิสลามลำไทร ก่อนที่จะลาออกมาดำรงสถานภาพในคณะกรรมการพัฒนาชุมชนฯ เพียงอย่างเดียว นอกจากนั้น ก็มีกรรมการอีกหลายท่านในคณะกรรมการพัฒนาชุมชนฯ ที่ประกอบอาชีพรับราชการเป็นครู หรือข้าราชการพลเรือนในหน่วยงานราชการอื่น ๆ

“ชุมชนนี้ประสบผล.....

มีผู้นำ มีการศึกษาดี สามารถระดมเงินสมทบมาช่วยกัน”

(สุรียา หวังสะเลิบ, สัมภาษณ์)

“ผู้นำของชุมชนเรามีความรู้ และมีประสบการณ์ดี

จึงทำให้สามารถพัฒนาไปได้มากกว่าชุมชนอื่น ๆ”

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

1.2 มีความสามารถสูง ผู้นำดังกล่าวนอกจากจะมีความรู้และประสบการณ์มากกว่าชาวบ้านอื่น ๆ แล้ว ยังเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประสาน ชักชวน ให้คนในชุมชนมองเห็นความสำคัญ และความจำเป็นของการพัฒนา จนเข้ามาร่วมกันในการพัฒนาด้วย ดังเห็นได้จากการก่อสร้างมัสยิดคอยรุดดีกวา ที่ทำการก่อสร้างได้จนเกือบสำเร็จ ทั้ง ๆ ที่ในช่วงเริ่มต้นการก่อสร้างไม่มีทุนในการก่อสร้างเลย หรือการก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนฯ การจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในชุมชนฯ และอื่น ๆ ขึ้นมาจนประสบผลสำเร็จในปัจจุบัน นอกจากจะมีความสามารถชักชวนให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้วยการบริจาคเงินหรือสมทบทุนการก่อสร้างแล้ว ยังสามารถชักจูงให้ชาวบ้านมาร่วมแรงงานในการปฏิบัติงานตาม

โครงการต่าง ๆ ได้สำเร็จ นอกจากนี้ยังมีความสามารถติดต่อประสานกับแหล่งวิทยาการ ความรู้ที่อยู่ภายนอกชุมชนได้ดี โดยเฉพาะหน่วยงานราชการต่าง ๆ ทั้งในเขตหนองจอก เขตมีนบุรี หรือแม้แต่ในสำนักกรุงเทพมหานคร ที่ทางผู้นำชุมชนมีความสามารถในการติดต่อได้ประสานงานจนส่งผลให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกว่าเป็นที่รู้จักกันดีในหน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชน อีกทั้งยังเป็น "ชุมชนนาร่อง" ในโครงการต่าง ๆ หลายโครงการของทางสำนักงานเขตหนองจอก ที่ต้องการจะริเริ่มโครงการอื่น ๆ ขึ้นมาจัดทำ นอกจากนั้น โรงเรียนอิสลามลำไทรยังเป็นหนึ่งในไม่กี่โรงเรียนของทางกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนในโครงการรุ่งอรุณอีกด้วย

"รัฐเอาโครงการมาให้เราทำแบบจิกป่อย แต่ถ้าเป็นโครงการของเรา เราจะทำกันเอง แล้วก็เลี้ยงกันเอง และจะบริหารกันเอง"

(พันโทอัมพร สะนิละ, สัมภาษณ์)

"เวลาจะทำโครงการอะไร จะชักชวนชาวบ้านให้เห็นความสำคัญ ให้เห็นว่าโครงการนั้นมีประโยชน์กับพวกเรา กับชุมชน"

(ประวัติ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

"ชุมชนของเราเป็นชุมชนนาร่อง เพราะเขตให้เป็นตัวอย่าง และมีชุมชนอื่นมาดูเป็นแบบอย่าง"

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

1.3 บุคลิกผู้นำ และความสำคัญในการเป็นเจ้าของชุมชน โดยบุคลิกส่วนตัวของผู้นำชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่า ทั้งผู้นำทางด้านศาสนาและผู้นำชุมชน จะมีบุคลิกเป็นคนกล้าพูด กล้าทำ เด็ดเดี่ยว ซึ่งทำให้ชาวบ้านในชุมชนให้ความเชื่อถือและเชื่อฟัง ประกอบ

กับในชุมชนเองเป็นชุมชนอิสลาม ที่นับถือศาสนาอิสลามและมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักศาสนา ชาวบ้านมีความนับถือในตัวผู้นำมาก ดังนั้น เมื่อผู้นำชี้แนะหรือชักจูงในการให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จึงประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการ

นอกจากนั้น ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนยังเป็นผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ดังนั้นความรู้สึก ความสำนึก หรือความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน จึงมีอยู่ในตัวผู้นำและชาวบ้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องการให้ชุมชนของตนเองพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ จึงทำให้ประสานความร่วมมือกันได้อย่างดี

“ชุมชนจะเกิดได้ต้องมีผู้นำแสดงที่เป็นตัวอย่างที่ดี

ชุมชนก็สามารถพัฒนาไปได้”

(พันโทอัมพร สะนิละ, สัมภาษณ์)

จากปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำดังที่ได้กล่าวมา ได้ส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้นำในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตีกว่า ให้มีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น จากการที่ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ได้เข้าเรียนหนังสือ และมี “ปัญญาชน” ในชุมชนเป็นจำนวนมาก ย่อมมีผลให้สามารถสนับสนุนบทบาทของผู้นำในการพัฒนาชุมชน โดยออกมาในลักษณะของคณะกรรมการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นรูปของการกลั่นกรองคนที่จะเข้าไปเป็นกรรมการ หรือในรูปของการเข้าร่วมงานพัฒนาของโครงการต่าง ๆ ที่ทางชุมชนคิดขึ้นมา หรือเป็นนโยบายตรงลงมาจากทางเขตหนองจอก เนื่องจากในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น จำเป็นที่คนในชุมชนจะต้องมีความรู้อันเป็นประสบการณ์ร่วมกันของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นรู้นั้นจะมาจากภายในหรือพัฒนาขึ้นเองในชุมชน และไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่เป็นทางการหรือความรู้ที่ได้จากการประสบการณ์ในชีวิตจริง ดังที่เราจะเห็นได้จากการที่คณะกรรมการพัฒนาชุมชน สามารถนำให้คนในชุมชนทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาได้เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมด้านการประชุมชี้แจงประชาชน การจัดอบรม การพาไปดูงาน ทักษะศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสารทางสื่อต่าง ๆ การพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนถึงความสามารถในการจัดตั้งกลุ่มทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนประเภทต่าง ๆ อันได้แก่ กลุ่มพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสหกรณ์ร้านค้า กลุ่มบริหารบ่อบาดาลชุมชน เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านชุมชน ชุมชนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้นำ และชาวบ้านในการพัฒนาเป็นอย่างมาก ในกรณีของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตึกว่า มีประเด็นสำคัญพอจะชี้ให้เห็นได้ดังนี้

2.1 การยอมรับเชื้อพืงผู้นำของชุมชน ชาวบ้านในชุมชนเกือบทั้งหมดจะพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า โต๊ะอินหม่าม ครูใหญ่ ประธานคณะกรรมการชุมชน คือบุคคลสำคัญที่สุดในชุมชน เป็นผู้ที่วางรากฐานของการพัฒนาชุมชน สืบต่อตามเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ ซึ่งทำให้ชาวบ้านให้การยอมรับและเชื้อพืง เมื่อชาวบ้านยอมรับและเชื้อพืงผู้นำ พร้อมทั้งจะตามผู้นำได้ทุกเมื่อเช่นนี้ จึงเป็นการเสริมสร้างบทบาทของผู้นำให้มีมากยิ่งขึ้น และพร้อมที่จะทำหน้าที่ในฐานะผู้นำต่อไปด้วยความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจ

“คนในชุมชนมีคุณลักษณะเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
โดยไม่ถือเรื่องอายุ ความรู้ สามารถปรับตัวเข้ากับ
สถานการณ์ เป็นได้ทั้งผู้นำที่ดี และผู้ตามที่ดีตลอดเวลา”

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

2.2 ชุมชนยอมรับและเข้าใจปัญหาที่ประสบอยู่ ชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตึกว่า ส่วนใหญ่มีความเข้าใจดีกว่าปัญหาของชุมชนของตนคืออะไร ทำไมจึงต้องแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้หมดสิ้นไป ดังนั้นเมื่อมีโครงการต่าง ๆ ทั้งที่ชาวบ้านเป็นผู้คิดค้นเอง หรือโครงการที่ทางราชการมีนโยบายลงมา ชาวบ้านจึงยอมรับโครงการเหล่านั้นโดยง่าย และให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ในการดำเนินงานโครงการ เนื่องจากชาวบ้านหรือชุมชนมีความรู้ความสามารถและความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนอยู่แล้ว

“เราก็ตีเแนะว่า เรามีปัญหาในชุมชน เราต้องทำอย่างไร
เช่นความสะอาดในชุมชนยังไม่ได้พอ เราก็ตีเแนะลงไป
ชาวบ้านก็จันัดแนะกัน ปรีกษาหารือกันว่าจะทำ
อะไรบ้าง.....”

(ประวัติ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

2.3 ชุมชนมีความพอใจและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เนื่องจากโครงการต่าง ๆ ของชุมชนนั้น ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่ทางชุมชนคิดจัดทำขึ้นมา เช่น แผนพัฒนาชุมชน ประจำปี 2540 ที่ประกอบไปด้วย โครงการต่าง ๆ 9 โครงการหลัก (คือ โครงการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โครงการพัฒนาสหกรณ์ร้านค้าชุมชน แผ่นดินทองคอยรุดดีกว่า โครงการพัฒนาที่ทำการชุมชนและศูนย์สุขภาพชุมชน โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชน โครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านลำไย โครงการประชาสัมพันธ์ชุมชน โครงการสวนสุขภาพชุมชน โครงการจัดกลุ่มชุมชน โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชน) นั้น ล้วนแต่เป็นผลผลิตของคนในชุมชนเองทั้งสิ้น ดังนั้นชาวบ้านในชุมชนจึงมีความรู้สึกพอใจและมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโครงการเหล่านั้น และพร้อมใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมสร้างเสริมให้โครงการเหล่านั้น สามารถดำเนินการไปได้อย่างราบรื่นและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งผลสุดท้ายก็ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง

“ทางเขตให้ต้นไม้กับชุมชนเรา ประชาชนต้องดูแล
ก็มีคำถามว่า ปลูกลงแล้วทำอะไร ก็ให้คำตอบไปว่า
ถ้าท่านปลูกต้นไม้หน้าบ้านท่านใครได้ ถ้าเขตปลูก
เขตได้ ถ้าเราปลูกเราได้ อย่างน้อย เข้าตึ้นขึ้นมาก็
เห็นความสวยงาม..... จากนั้น ก็เห็นว่าบ้านที่มี
ต้นไม้ปลูกหน้าบ้านจะคอยดูแลรดน้ำ”

(สมชาย สมนานตระกูล, สัมภาษณ์)

2.4 การจัดองค์กรในชุมชน เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีส่วนในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของโรงเรียน มัสยิด และชุมชน ในการพัฒนาชุมชนเนื่องมาจากการจัดองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน มีหลายองค์กร ซึ่งแต่ละองค์กรก็มีวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เฉพาะขององค์กรนั้น อย่างเช่น การจัดองค์กรเป็นกลุ่มแกนนำชุมชน (กลุ่มบ้านต่าง ๆ 12 กลุ่มบ้าน) กลุ่มพัฒนาแม่บ้าน กลุ่มพัฒนาเยาวชน กลุ่มพัฒนาอาชีพต่าง ๆ และอื่น ๆ ซึ่งการจัดกลุ่มองค์กรเช่นนี้ ส่งผลดีในแง่ของการประสานความร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มองค์กร ชุมชนจะสามารถพัฒนาไปในด้านต่าง ๆ อย่างพร้อมเพรียงกัน ซึ่งทำให้บรรลุถึงเป้าหมายสุดท้ายที่ทุกชุมชนต้องการให้เกิดคือ “การพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง”

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การจัดกลุ่มองค์กรเป็นองค์กรย่อย ๆ ในชุมชน เป็นการพัฒนาชุมชนด้วยการสร้างเครือข่าย (องค์กรย่อย ๆ) ในชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ จากนั้นเมื่อองค์กรย่อย ๆ มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ก็จะส่งผลให้ชุมชนใหญ่มีความเข้มแข็งตามไปด้วย แต่ถ้าพิจารณาในภาพรวมของชุมชนจะพบว่า ชุมชนประกอบไปด้วยองค์กรใหญ่ ๆ 3 องค์กร คือ ชุมชน โรงเรียน มัสยิด ซึ่งแต่ละองค์กรใหญ่นี้ก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลรับผิดชอบและบริหารจัดการตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งทั้ง 3 องค์กรนี้ต่างก็ประสานความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี

“เมื่อก่อนยังไม่มียุทธศาสตร์บ้าน เราก็ปกครองกันไม่ได้ แต่ไม่ได้
เท่านั้น แต่พอแบ่งเป็นกลุ่มบ้าน ก็สามารถปกครอง
กลุ่มใครกลุ่มมันได้ มีการปกครองกันได้”

(สวัสดิ์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

2.5 ระบบเครือญาติในชุมชน เป็นปัจจัยภายนอกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการมีส่วนส่งเสริมให้ชุมชน โรงเรียน และมัสยิด เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ระบบเครือญาติในชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำตักความเป็นเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของชุมชนฯ ที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนนี้สามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาอย่างในปัจจุบัน เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนมีความเป็นญาติพี่น้องกันเกือบทั้งชุมชน นามสกุลที่ใช้ในชุมชนมีอยู่เพียง 2 - 3 นามสกุลหลักเท่านั้น ดังนั้นคนในชุมชนจึงเกี่ยวข้องกันในสายตระกูล ซึ่งอาจจะมาจากทางฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงก็ได้ นอกจากนั้น ระบบเครือญาติในชุมชนยังถูกผูกพันให้มีความสนิทชิดเชื้อกันมากยิ่งขึ้น ด้วยระบบกลุ่มบ้านในชุมชนที่แบ่งออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน โดยแต่ละกลุ่มบ้านมีสมาชิกประมาณ 5 - 10 ครอบครัว ซึ่งสมาชิกเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องสายตรงที่ใกล้ชิดกันมาก จึงทำให้ความสัมพันธ์นี้ไม่เสื่อมลงไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม

“คนในชุมชนเป็นเครือญาติกันเกือบทั้งนั้น ไม่เป็นญาติ
ฝ่ายพ่อ ก็ญาติฝ่ายแม่ จะเป็นพี่น้องกันเกือบทั้งชุมชน”

(นภา เจริญผล, ละมุน สะนิละ, สัมภาษณ์)

2.6 การปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า เนื่องจากวิธีการดำรงชีวิตในชุมชนที่ยึดหลักตามคำสอน และปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ซึ่งมีส่วนต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ การก่อสร้างมัสยิดเพื่อเป็นสถานที่สำหรับทำศาสนพิธีในการมาฆของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งส่งผลให้มีการรวมตัวกันในด้านของทรัพย์สินเงินทอง กำลังแรงใจ ร่วมออกแรงงาน และระดมสมองความคิดในการก่อสร้างขึ้นมา จนเป็นมัสยิดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในชุมชน

นอกจากนั้น ในชุมชนเองก็มีการจัดตั้งโครงการกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ และโครงการกองทุนพัฒนาชุมชน เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านในชุมชนทั้งที่เสียชีวิต และที่ไม่เสียชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ได้ในชุมชน

“ชุมชนของเรา คนปฏิบัติตามหลักศาสนาค่อนข้าง
เคร่งครัด เพราะชุมชนเรารู้ว่าศาสนาเป็นหลัก
ในการดำเนินชีวิต”

(ถาวร สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

2.7 ระบบองค์ความรู้ในชุมชน เป็นปัจจัยหนึ่งของประชาชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และมัสยิดในการพัฒนาชุมชน จากการศึกษาประวัติของชุมชนพบว่า ในอดีตบรรพบุรุษของชุมชนแห่งนี้ให้ความสำคัญต่อการศึกษามาก โดยการส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน และร่วมมือกันสร้างโรงเรียนก่อนสร้างมัสยิด ในระยะแรกก่อนสร้างโรงเรียนบุตรหลานของชุมชนจะต้องพายเรือไปเรียนในโรงเรียนที่อยู่หมู่บ้านอื่น เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วก็จะสนับสนุนให้เรียนต่อในชั้นที่สูงขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่บุตรหลานในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่าได้เรียนจบ และประกอบอาชีพรับราชการครูถึง 25 คน จนเป็นที่เรียกขานกันว่า “หมู่บ้านครู”

"จุดที่น่าสนใจในชุมชนนี้ก็คือ การให้ความรู้
ให้การศึกษาแก่เด็ก เยาวชน เป็นการสร้าง
ความคิด สร้างความรู้ สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชน"
(วิศิษฐ์ เจริญผล, สัมภาษณ์)

3. ปัจจัยภายนอก ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกว่าได้รับการชมเชยจากหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงาน โดยเฉพาะทางสำนักงานเขตหนองจอก ได้ให้ชุมชนเป็นชุมชนตัวอย่างในโครงการนำร่องต่าง ๆ หลายโครงการ เนื่องจากผลงานการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาและจากการที่ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมืออย่างดี จึงส่งผลให้โครงการต่าง ๆ ที่ลงไปในชุมชนมักจะประสบผลสำเร็จ จึงมักได้รับการเสนอชื่อให้เป็น "ชุมชนในโครงการนำร่องต่าง ๆ" ของสำนักงานเขตหนองจอก อยู่เสมอ ผลงานการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาที่ส่งผลให้ชุมชนเป็นที่รู้จักกันดี เช่น ในปี พ.ศ. 2540 ได้รับรางวัลประเภทชุมชนชานเมือง กลุ่มบูรพา ในการประกวดชุมชนดีเด่นด้านรักษาความสะอาด และรางวัลชนะเลิศประเภทชุมชนชานเมือง ของกรุงเทพมหานคร ในการประกวดชุมชนดีเด่นด้านรักษาความสะอาด ในปี พ.ศ. 2541 ได้รับรางวัลที่ 1 ในการประกวดสวนหย่อมกินได้ลานคนเมือง 100 ปี ของดินหนองจอก เป็นต้น จากการที่ชุมชนได้รับรางวัลอยู่เสมอ ๆ จึงทำให้มีชาวบ้านในหมู่บ้านอื่นเข้ามาเยี่ยมชมอยู่เป็นประจำ จากสภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นผลให้ผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีความภาคภูมิใจในผลงานการพัฒนาชุมชนของตัวเอง ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้มีกำลังใจที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชน เพราะมั่นใจว่าผลงานที่ได้ทำลงไปเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในสังคม

"น่าจะมีการขยายผลของชุมชนออกไป ขยายทั้งผล
ขยายทั้งพื้นที่ ที่ต้องมีการขยาย เพราะเราเป็นชุมชน
นำร่อง ต้องทำให้ชุมชนอื่นด้วย"
(สุชาย มณี, สัมภาษณ์)

ปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชน

ถึงแม้ว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว จะมีปัจจัยที่เป็นส่วนส่งเสริมสนับสนุนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านปัจจัยผู้นำ ปัจจัยจากชุมชน และปัจจัยภายนอก แต่ในขณะเดียวกัน จากการศึกษาพบว่า ทางชุมชนก็มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมขององค์กรทั้งสามในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น คือ

1. ความไม่เป็นเอกภาพของชุมชนในด้านพื้นที่ ถึงแม้ว่าพื้นที่ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว จะตั้งอยู่ในอาณาบริเวณของหมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แต่พื้นที่ของชุมชนก็ถูกแบ่งแยกออกเป็น 2 ส่วน โดยคลองลำไทร และคลองลำจรเข้ ตาย จึงทำให้พื้นที่ของการปกครองถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่อยู่ด้านติดกับศูนย์ฝึกอบรมข้าราชการพลเรือนของกรุงเทพมหานคร คือ กลุ่มบ้านที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6 กลุ่มที่อยู่ด้านติดกับโรงเรียนอิสลามลำไทร และมัสยิดคอยรุดดีกัว คือกลุ่มบ้านที่ 7, 8 และกลุ่มที่อยู่ตรงข้ามกับโรงเรียน มัสยิดคลองลำไทร คือกลุ่มบ้านที่ 9, 10, 11, 12 ทั้ง 3 กลุ่มนี้จะถูกแบ่งแยกโดยสภาพทางภูมิศาสตร์คือ คลองสายหลักทั้ง 2 ของชุมชน ซึ่งจากผลของการแบ่งด้วยสภาพภูมิศาสตร์นี้ ทำให้ความเป็นเอกภาพของชุมชนอาจลดน้อยลง การร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอาจไม่เต็มที่ ส่งผลให้ในอนาคตอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ โดยเฉพาะกลุ่มบ้านที่กระจายอยู่ห่างแยกตัวจากชุมชนออกมา

2. ภาวะความเป็นผู้นำของชุมชนมีสูง จากที่กล่าวมาแล้วจะพบว่า ภาวะและบทบาทของผู้นำในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว มีสูงมาก มีคุณสมบัติทั้งในด้าน ความรู้ ความสามารถ และบุคลิกภาพของผู้นำ จึงทำให้ชุมชนพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกัน ถ้าพิจารณาอีกด้านหนึ่งถ้ามีความเป็นภาวะผู้นำสูง ก็อาจเป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดภาวะการ "พัฒนาชุมชนแบบเบ็ดเสร็จ" โดยมีศูนย์รวมอยู่ที่ตัวผู้นำ ดังนั้นการจะเกิดภาวะการณดังกล่าวหรือไม่ คงขึ้นอยู่กับชาวบ้านในชุมชน และการบริหารจัดการของชุมชนในรูปของคณะกรรมการต่าง ๆ (ซึ่งปัจจัยข้อนี้เป็นเพียงข้อชี้แนะถึงสภาพการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต)

และอีกประการหนึ่งที่เป็นข้อควรพิจารณาคือ การเป็นระบบเครือข่ายในชุมชน เกือบทั้งชุมชน ซึ่งในปัจจุบันยังคงดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่น แต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมในชุมชนในภายภาคหน้า ส่งผลให้ระบบความสัมพันธ์อันดีเครือข่ายในชุมชนลดน้อยลงไป ก็อาจทำให้เกิดภาวะการณพัฒนาชุมชนแบบเบ็ดเสร็จได้ในอนาคต

สภาพปัญหาในชุมชน

จากการศึกษาในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่า พบว่า สภาพปัญหาที่พบในชุมชนมีอยู่ 2 ประการ คือ

1. ปัญหายาเสพติด ในชุมชนเองปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาหนึ่งที่พบในชุมชน ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนของผู้ติดยาเสพติดเพียงแค่ประมาณ 4 - 6 คน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่ค่อนข้างน้อย แต่ถ้ามองว่าจากจำนวนผู้ติดยาเสพติดเหล่านี้ อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นของการติดยาเสพติดของบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนได้ ผู้ติดยาเสพติดเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นในชุมชน โดยวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดเหล่านี้มักจะเกาะกลุ่มกันเองในหมู่ผู้ติดยา และมักไม่ค่อยออกมาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งทางชุมชนเองไม่ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มติดยาเสพติดเหล่านี้ เนื่องจากมีแนวคิดว่าถ้าไปให้ความสำคัญกับวัยรุ่นกลุ่มนี้ จัดการแก้ไข หรืออาจจัดนิทรรศการ หรือเป็นโครงการต่าง ๆ ก็เท่ากับว่าไปส่งเสริม หรือให้ความสำคัญ ซึ่งอาจจะกลายมาเป็นแรงจูงใจทางด้านลบของการติดยาเสพติด ดังนั้นทางชุมชนเองจึงไม่ได้เข้าไปจัดการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลวัยรุ่นกลุ่มนี้เลิกติดยาเสพติด แต่คอยเฝ้าระวังไม่ให้กลุ่มวัยรุ่นนี้ออกมาติดต่อกับคนวัยรุ่นหรือเยาวชนอื่น ๆ ในชุมชน โดยคิดว่า บุคคลที่ติดยาเสพติดเหล่านี้ไม่สามารถจะแก้ไขได้ เพราะโดยหลักการของศาสนาอิสลามแล้ว การติดยาเสพติดถือว่าเป็นการผิดหลักศาสนา ดังนั้นเมื่อเขาเหล่านี้ไม่สามารถเลิกด้วยตัวเองแล้ว บุคคลอื่นก็ไม่สามารถจะเข้าไปช่วยเหลือได้ สิ่งที่ทำได้คือ ให้บุคคลเหล่านี้เสียชีวิตเนื่องจากพิษภัยอันตรายของยาเสพติดเอง ส่วนกลุ่มวัยรุ่นอื่น ๆ ทางครอบครัวก็ต้องเข้ามามีส่วนส่งเสริมในการป้องกันบุตรหลานของตัวเองให้ปลอดภัยจากยาเสพติด และขณะเดียวกันทางโรงเรียน หรือทางชุมชน หรือแม้กระทั่งทางมัสยิด ก็พยายามที่จะให้ความรู้แก่นักเรียนและเยาวชนของชุมชน ผ่านทางระบบการศึกษาในโรงเรียน หรือผ่านทาง การพบปะพูดคุยใน

กลุ่มหัวหน้ากลุ่มบ้าน หรือผ่านทางการอบรม ชี้แจง ในทุกวันศุกร์ที่มีการทำมาชเป็นประจำที่ มัสยิด

“เรื่องยาเสพติด เราไม่กลัวขยายผล ใช้วิธีตัวต่อตัว
ให้คนที่คนติดยาเชื่อถือมาพูดคุยกับคนติดยา
ว่าคิด ๆ ได้ แต่อย่าขยายผลไปถึงคนอื่น”

(พันโทอัมพร สะนิละ, สัมภาษณ์)

“เราไม่สนใจกับเด็กติดยา ไม่ยุ่งเลย แต่ถ้าใคร
ต้องการความช่วยเหลือก็ช่วย เราไม่คบค้าสมาคม
ดิงเด็กดีออกมาจากกลุ่มพวกนั้น เอาศาสนา
เป็นภูมิป้องกัน”

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“เด็กกลุ่มติดยาเสพติดไม่ขยายวงกว้าง เพราะให้
แต่ละกลุ่มบ้านดูแลลูกของตัวเอง ให้สถาบัน
ครอบครัวดูแลกันเอง”

(วิวัฒน์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

2. ปัญหาความไม่เข้าใจกันในกลุ่มองค์กร เป็นปัญหาอีกปัญหาหนึ่งที่พบในชุมชน ซึ่งสถานการณ์ของความไม่เข้าใจนี้สมควรได้รับการแก้ไข เพราะถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงปัญหาเล็กน้อยที่เกิดขึ้นในชุมชน และอาจเป็นปัญหาทั่วไปที่พบในชุมชนอื่น ๆ แต่ถ้าสามารถจัดการปรับความเข้าใจนี้ได้ ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยุดดีกว่า ให้มีความเป็นเอกภาพและสามารถพัฒนาต่อไปได้ในอนาคต ปัญหาความไม่เข้าใจนี้จะพบใน 2 ลักษณะ คือ ความไม่เข้าใจกันในระหว่างกลุ่มบ้านด้วยกันเอง อันมีสาเหตุเนื่องมาจากความไม่เท่าเทียมกันในด้านการพัฒนากลุ่มบ้านแต่ละกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มบ้านแต่ละกลุ่มมีสมาชิกจำนวนไม่เท่า

เทียมกัน ถึงแม้ว่าจำนวนสมาชิกโดยเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มบ้าน ประมาณ 5 - 10 หลังคาเรือน แต่ก็มีกลุ่มบ้านบางกลุ่มที่มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกถึงประมาณ 20 กว่าหลังคาเรือน และบางกลุ่มบ้านก็มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกเพียง 5 หลังคาเรือนเท่านั้น และปัญหาความไม่เข้าใจในอีกลักษณะหนึ่งก็คือ ความไม่เข้าใจในกลุ่มคณะกรรมการมัสยิด ที่มีข้อขัดแย้งกันทางความคิดที่ไม่สอดคล้องกัน จึงทำให้การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการมัสยิดไม่เป็นเอกภาพ มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในการประชุมคณะกรรมการ ซึ่งถ้าปัญหาความไม่เข้าใจในกลุ่มองค์กรหลักของชุมชนทั้ง 2 องค์กรนี้ได้รับการแก้ไข ก็จะทำให้ชุมชนมีความเป็นหนึ่งเดียวในการพัฒนา ประกอบกับทางชุมชนเองก็มีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนด้วยตัวเองอยู่แล้ว จากปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา ก็จะส่งผลให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกว่า เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นรูปแบบในการพัฒนาของชุมชนอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

“กรรมการมัสยิดของเราเป็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน
อยู่ในตัว”

“ถึงแม้จะมีปัญหากับบางคน แต่ส่วนใหญ่ก็เข้าใจกันดี
แทนที่เราจะแตกความสามัคคีไปตามคนบางคน
กลับทำให้เราร่วมมือกันมากขึ้น”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กวนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพของชุมชนทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนั้นยังศึกษาถึงลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยสนับสนุนปัจจัยอุปสรรค ต่อการพัฒนาชุมชน ตลอดจนบทบาทของผู้นำในการพัฒนาชุมชน

ในส่วนของวิธีการศึกษานั้น ทางคณะผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน โดยที่การศึกษาในเชิงคุณภาพนั้น คณะผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์แบบลึกกับกลุ่มผู้นำชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน นอกจากนี้ยังใช้วิธีการศึกษาด้วยการสังเกตการณแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งกิจกรรมเนื่องในวันเด็ก กิจกรรมงานเลี้ยงน้ำชาเพื่อหาทุนในการก่อสร้างมัสยิด งานเลี้ยงปันผลเงินสหกรณ์ และหาทุนเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในส่วนการศึกษาเชิงปริมาณนั้น ทางคณะผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาด้วยแบบสอบถาม โดยทำการศึกษาในระดับครัวเรือนของชุมชน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามโดยทำการสัมภาษณ์ทุกครัวเรือนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กวนั้น

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กวนั้น (หมู่บ้านลำไทร) ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ถนนลำไทร แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีประวัติความเป็นมาพอสรุปได้ดังนี้

เมื่อราว 100 ปี นายอิบรอฮีม นางชานี สองสามีภรรยาได้อพยพถิ่นฐานจากปัตตานี มุ่งสู่แถบคลองแสนแสบ (ปัจจุบัน) อันเป็นที่หยุดพักและปักถิ่นฐานของกลุ่มเพื่อนอพยพในคราวนั้น แต่สองสามีภรรยาได้มองการณ์ไกลได้ตัดสินใจผ่าน แมกไม้มานานาพันรั่มุ่งสู่แผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยฝูงปลาและไม้ผล ที่เขียวชอุ่มสองแถบคลอง (คลองลำไทร และคลองจรเข้ตายปัจจุบัน) มาปักหลักพักผ่อนความเมื่อยล้า อ่อนเพลีย ปลุกเฟิงพักอาศัยริมต้นสะตือ (ยังอยู่ใน

ปัจจุบัน) เเท่าที่พอเป็นที่กำบังแดด ลมได้ ออกถางแผ้วป่า ปลุกถั่วงา อาศัยเป็นอาหารประทังชีวิตท่ามกลางความเจียบ ความวิเวก วังเวงจากผู้คนและการติดต่อกันได้ด้วยความสุขใจในยามฝัน บริเวณต้นสะตือไม่ใหญ่ที่โดดเด่น จวบจนเวลาผ่านไปราว 30 ปีเศษ ได้กำเนิดบุตรชายช่วยเป็นเพื่อนแรงกายแรงใจ ปรับปรุงพื้นที่ทำไร่ไถนา ขยายพื้นที่ออกอย่างกว้างขวางราว 500 ไร่เศษ ปกครองพื้นที่ส่วนนี้ให้ลูกหลานได้อาศัยเป็นพื้นที่พักอาศัยหาเลี้ยงชีพอย่างอบอุ่น ชุมชนแห่งนี้จึงได้อุบัติขึ้นตั้งแต่ยุคนั้นมาจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า "หมู่บ้านลำไทร"

จากนั้นความเจริญได้แผ่ขยายเรื่อยมาจากพื้นที่เป็นป่า ก็ถูกแผ้วถางเป็นที่ทำสวนไร่นาของลูกหลานเรื่อยมาท่ามกลางแห่งความเจริญและนานาอารยธรรมในสถานที่นี้ จึงได้รับการก่อตั้งสถานที่คือ

1. โรงเรียนประชาบาลโคกแฝด 4 (อิสลามลำไทร) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2479 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันคือ โรงเรียนอิสลามลำไทร สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เปิดสอนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. มัสยิดคอยรุดตักวา ลำไทร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 ถึงปัจจุบัน กำลังก่อสร้างเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก

สองสถาบันคือ ศาสนาและการศึกษา จึงเป็นสถาบันศูนย์กลางทางสังคมในชุมชนแห่งนี้ ที่คอยหล่อหลอม ส่งเสริม ร่างกาย จิตใจ วิญญาณ โดยมีศาสนานำวิถีชีวิตของลูกหลานของบรรพชนเหล่านั้นมาโดยตลอด

สภาพเศรษฐกิจ

ในสมัยอดีตที่บรรพบุรุษของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา ได้เข้ามาสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้กับต้นสะตือใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่คลองลำไทรและคลองจรเข้ตายมาบรรจบกันนั้น ในบริเวณนี้มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะสมแก่การประกอบอาชีพทางการเกษตร ดังนั้นอาชีพหลักในสมัยก่อนคือ อาชีพทำนา ซึ่งประกอบกันเกือบทุกครัวเรือน การทำนาในสมัยก่อนต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ ไม่ใช้วิทยาการสมัยใหม่ ทำนาเพียงปีละ 1 ครั้ง ใช้

แรงงานในครัวเรือนในการประกอบอาชีพทำนา และผลผลิตข้าวที่ได้ก็นำไปขายให้กับพ่อค้าที่อำเภอหนองนอ นอกจากการประกอบอาชีพทำนาแล้วชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีอาชีพจับปลาควบคู่ไปด้วย โดยการจับปลานั้นมักจับเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน แรงงานที่ใช้จับปลาก็คือแรงงานที่ใช้ในการประกอบอาชีพทำนาหรืออาจเป็นแรงงานเด็กหรือผู้สูงอายุเข้ามาช่วยด้วย การจับปลามักทำกันในบริเวณคลองลำไทรและคลองจรเข้ตาย ซึ่งมีปลาและสัตว์น้ำประเภทอื่นชุกชุมอุดมสมบูรณ์เป็นจำนวนมาก

ในปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่เคยเป็นมา เนื่องจากเริ่มมีการกระจายการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินในชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการแบ่งทรัพย์สินที่ดินให้กับลูก ๆ ในแต่ละครัวเรือน จึงทำให้การถือครองในที่ดินได้แบ่งกรรมสิทธิ์ออกเป็นหลายเจ้าของเป็นผลให้มีการขายต่อพื้นที่ให้กับบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้มีหมู่บ้านจัดสรรขึ้นภายในชุมชน และจากการขายกรรมสิทธิ์พื้นที่ดินได้ส่งผลกระทบต่อสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนโดยตรง คือเป็นผลให้มีผู้ประกอบอาชีพทำนาดลดลง จากเดิมที่ส่วนใหญ่เคยประกอบอาชีพทำนา ก็เปลี่ยนแปลงมาเป็นอาชีพรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรม รับราชการ ค้าขาย และอื่น ๆ

นอกจากนั้น สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ยังเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสหกรณ์ร้านค้าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว ซึ่งก่อตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์แรกเริ่มเพื่อเป็นกิจกรรมการฝึกทดลองประสบการณ์ให้กับเด็กนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แต่เมื่อกิจการของสหกรณ์ดำเนินไปด้วยดี จึงได้กลายเป็นสวัสดิการทางสังคมที่ทางชุมชนให้กับคนในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาชุมชนในรูปแบบของการพึ่งตนเอง ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง และจากพัฒนาการของกิจการสหกรณ์นี้ ได้ขยายผลออกมาสู่กิจกรรมลานค้าในชุมชน ซึ่งเป็นเครือข่ายทางด้านเศรษฐกิจหนึ่งของชุมชนในปัจจุบัน

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ในสมัยอดีต วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อาศัยธรรมชาติ การประกอบอาชีพมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริโภคในครัวเรือน ไม่ได้ทำเพื่อการค้าขายเชิงพาณิชย์ การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณคลองลำไทรและคลองลำจรเข้ตายที่มาบรรจบกัน ลักษณะของบ้านเรือนที่อยู่อาศัยนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับ

บ้านไทยทั่วไปในชนบท และในส่วนของการใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้น มีการใช้ใน 3 ลักษณะ คือ ใช้เพื่อเป็นพื้นที่อยู่อาศัย ใช้เพื่อเป็นพื้นที่แหล่งน้ำ และใช้เพื่อเป็นพื้นที่ทำการเกษตร สำหรับความสัมพันธ์ภายในชุมชนนั้น จะมีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติเกือบทั้งชุมชนช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาโดยยึดศาสนาเป็นแกนนำชีวิต มีแนวปฏิบัติตามหลักการของศาสนาในคัมภีร์อัล-กุรอาน และแบบอย่างของศาสดาโมฮัมหมัดอย่างเคร่งครัด

ในปัจจุบัน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ก็ยังคงมีวิถีชีวิตบางอย่างที่คล้ายคลึงกับในอดีต แต่ก็มีลักษณะบางอย่างที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะในด้านสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย อาศัยและพึ่งพิงธรรมชาติ มีรูปแบบการดำรงชีวิตที่ผสมผสานระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท มีสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตเกือบทุกประเภท การประกอบอาชีพก็ยังคงประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เช่นเดียวกับบรรพบุรุษ แต่ก็แบ่งเป็นประเภทอาชีพทางด้านเกษตรกรรมที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น (เช่น การประกอบอาชีพเลี้ยงไก่แจ้ ไก่ชน เป็ดบาร์บารี นกพิราบ ปลาบึก เป็นต้น)

และจากการที่คนในชุมชนมีบรรพบุรุษมาจากคน ๆ เดียวกัน คือ นายอิบรอฮีม นางขานี และนางบัน จึงทำให้ความเป็นเครือญาติของคนในชุมชนมีความแน่นแฟ้นเช่นเดียวกับในอดีต ชาวบ้านที่เกิดในชุมชนจึงมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกับคนในชุมชนในหลายความสัมพันธ์และเป็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน จึงส่งผลให้การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยมักอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ปลูกใกล้เคียงกันในหมู่ญาติพี่น้องที่ใกล้ชิด จึงยังทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา นอกจากนี้ ในส่วนของวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะเด่นและเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ก็คือ การยึดถือวัฒนธรรมท้องถิ่น “ศาสนาเป็นแกนนำชีวิต” โดยยึดถือกฎกติกาหลักการและข้อปฏิบัติตามศาสนา โดยยึดตามคัมภีร์อัล-กุรอาน และคำสอนของศาสดาโมฮัมหมัด เป็นฐานในการนำชีวิต นำชุมชน และนำสังคม เช่นเดียวกับในอดีต

ในส่วนของ การปกครองและการบริหารงานภายในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ก็จะเป็นไปในลักษณะ “คณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ก็วา” ที่มีหน้าที่ดูแลความเป็น

อยู่ของชาวบ้านในชุมชน อีกทั้งคอยติดต่อและประสานงานระหว่างทางราชการกับทางชุมชน และเป็นตัวแทนของชุมชนเพื่อคอยบริหารงานและพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า

คณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักมาชุดปัจจุบัน มีคณะกรรมการทั้งหมดจำนวน 12 คน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี คือปี พ.ศ. 2538 - 2540 มีการรวมตัวกันเหมือนพี่น้อง ปรีกษาหารือ และกระจายความรับผิดชอบไปยังกรรมการแต่ละท่าน โดยพิจารณาจากประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ เป็นพื้นฐาน นอกจากนั้นในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว่ายังมีลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งในด้านการปกครองและบริหารงานภายในชุมชน คือ มีการแบ่งกลุ่มการบริหารงานดูแลภายในชุมชนออกเป็น 12 กลุ่ม ซึ่งเรียกว่า "กลุ่มบ้าน" โดยยึดจากเครือญาติ สภาพภูมิศาสตร์ ทำเลที่ตั้ง และการรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน โดยทางคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักมาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือกันของชุมชน และการกระจายการดูแลชุมชนให้เป็นไปอย่างทั่วถึงกัน ซึ่งถ้าอาศัยแต่เพียงคณะกรรมการชุมชนฯ อาจจะทำให้ดูแลได้อย่างไม่ทั่วถึงกัน และไม่กระจายทั่วทุกพื้นที่ภายในชุมชน แต่ถ้าได้มีการแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ก็จะสามารถดูแลบริหารงานหรือส่งข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ทั่วถึงกันในทุกหลังคาเรือน ซึ่งการบริหารงานดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะการกระจายอำนาจ การปกครองดูแล และการกระจายการประสานงานภายในชุมชน โดยทางคณะกรรมการชุมชนฯ เป็นผู้จัดตั้งกรรมการกลุ่มบ้านขึ้นจำนวน 12 กลุ่มบ้าน โดยในแต่ละกลุ่มบ้านมีหัวหน้ากลุ่มบ้านกลุ่มละ 1 คน เป็นผู้คอยดูแลและประสานงานระหว่างทางคณะกรรมการชุมชนฯ กับชาวบ้านในกลุ่มบ้านนั้น ๆ

ความสัมพันธ์ของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด

ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักมา มีโครงสร้างทางสังคมที่เป็นโครงสร้างหลักของชุมชน คือ โครงสร้างทางด้านการศึกษา การปกครอง ศาสนา ครอบครัว และเศรษฐกิจ ที่มีความเชื่อมโยงผสมผสานซึ่งกันและกัน โดยที่โครงสร้างทางด้านการศึกษาของชุมชนแสดงออกมาในรูปของการจัดเป็นองค์กร คือ โรงเรียนอิสลามลำไทร ซึ่งมีคณะกรรมการการศึกษาเป็นผู้ดูแลและบริหารจัดการ ในส่วนของโรงเรียนการปกครอง แสดงออกมาโดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน แต่ละกลุ่มบ้านก็มีครอบครัวเป็นองค์ประกอบย่อย (โครงสร้างทางครอบครัว) และโครงสร้างทางศาสนาซึ่งมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้นำสูงสุด

ทางศาสนา โดยมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของความศรัทธาในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีคณะกรรมการมัสยิดเป็นผู้ดูแล ในขณะที่โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจก็เข้าไปมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับโครงสร้างหลักอื่น ๆ ของชุมชนอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด โครงสร้างทั้ง 3 ส่วนนี้รวมถึงองค์กรทั้ง 3 องค์กรนี้ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันโดยมีระบบเครือญาติเป็นตัวประสานความเชื่อมโยงกัน

การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และมัสยิดในการพัฒนาชุมชน

จากการศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว ในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และมัสยิดในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนั้น พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และมัสยิด ดังกล่าวค่อนข้างเห็นได้ชัดเจน โดยชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว มีพลังที่จะทำการพัฒนาหรือมีศักยภาพในการพัฒนาได้ด้วยตนเองมาตั้งแต่อดีต ตั้งแต่เริ่มสร้างชุมชนจนถึงปัจจุบัน โดยการทำงานร่วมกันทั้งทางด้านความคิด แรงงาน เงินทอง และอื่น ๆ เพื่อที่จะทำให้ชุมชนของตัวเองมีความเจริญ ดังเห็นได้จากการสร้างโรงเรียนอิสลามลำไทร การสร้างถนนลำไทร การผลิตกระแสไฟฟ้า การสร้างมัสยิดคอยรุดดีกัว

และเมื่อศึกษาถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชน พบว่า มีรูปแบบของการมีส่วนร่วมดังนี้

1. ร่วมวางแผนประชุมปรึกษาหารือ

คณะกรรมการต่าง ๆ ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว มีเป็นจำนวนหลายคณะด้วยกัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยส่วนใหญ่เป็นการจัดตั้งคณะกรรมการให้สอดคล้องกับโครงสร้างทางสังคมของชุมชน คณะกรรมการที่สำคัญในชุมชน มีอยู่ 3 คณะกรรมการคือ คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทร คณะกรรมการมัสยิดคอยรุดดีกัว และคณะกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดดีกัว โดยที่คณะกรรมการทั้ง 3 คณะนี้จะมีลักษณะของการประชุมปรึกษาหารือทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และในขณะเดียวกันการประชุมนี้ในบางครั้งอาจปรึกษาในหัวข้อหรือประเด็นต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ที่จะประชุม ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเป็นกรรมการในคณะกรรมการต่าง ๆ หลายคณะด้วยกัน

2. ร่วมดำเนินการ

เป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในการวางแผนปรึกษาหารือกันในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เมื่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะดำเนินการนั้นเห็นชอบร่วมกันและตกลงใจที่จะปฏิบัติ ก็จะกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติออกมา โดยมักแสดงในลักษณะของการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในบางครั้งอาจขอความสนับสนุนจากทางราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือถ้าเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ชุมชนสามารถกระทำได้ด้วยตัวเอง ก็จะขอความร่วมมือจากชาวบ้านในชุมชนในการปฏิบัติตามโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ

3. ร่วมติดตามผล

เมื่อได้ดำเนินการปฏิบัติตามกิจกรรมหรือโครงการไประยะหนึ่งแล้ว คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวจะมีการติดตามผลดูว่า กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ มีการปฏิบัติเป็นไปตามที่กำหนดไว้ มีผลงานหรือสิ่งที่ได้กระทำไปมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ ก็จะมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อร่วมติดตามผลและหาหนทางปรับปรุงแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดสิ้นไป

4. ร่วมคิดค้นงานใหม่และขยายผลจากงานเดิม

การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้คือ การพัฒนาจากงานเดิมเพื่อความยั่งยืนของโครงการ โดยเน้นในด้านการดูแล บำรุง รักษาผลผลิต รวมทั้งการขยายผลจากงานเดิมเพื่อประโยชน์ในวงกว้าง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม ในการคิดค้นงานใหม่นี้ทางชุมชนมักจะพิจารณาจากนโยบายของหน่วยงานของรัฐ หรือสภาพปัญหาที่ประสบอยู่ หรือผลงานของชุมชนเดิมที่มีแนวโน้มว่าจะพัฒนาต่อไปได้ รวมทั้งผลงานของชุมชนอื่น ๆ ที่มีรูปแบบ/ลักษณะการดำเนินงานที่สามารถนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยุดดีกว่า

ปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชน

สำหรับปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว นั้นมีหลายปัจจัยด้วยกัน แต่เมื่อแยกเป็นปัจจัยใหญ่ ๆ แล้ว จะมีอยู่ 3 ปัจจัยด้วยกัน คือ

1. **ปัจจัยด้านผู้นำ** คุณสมบัติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวของผู้นำจะเป็นทั้งตัวเสริมและตัวปิดกั้นโอกาสของการมีส่วนร่วมของผู้นำเอง ซึ่งได้แก่ การมีความรู้ดี การมีความสามารถสูง การมีบุคลิกและบทบาทของผู้นำ ตลอดจนมีความสำนึกในการเป็นเจ้าของชุมชน ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะมีส่วนช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิดในการพัฒนาชุมชน

2. **ปัจจัยด้านชุมชน** ชุมชนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้นำ และชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว โดยที่ปัจจัยด้านชุมชนนี้ได้แก่ การยอมรับและเชื่อฟังผู้นำของชุมชน การที่ชุมชนยอมรับและเข้าใจปัญหาที่ประสบอยู่ภายในชุมชน การที่ชุมชนมีความพอใจ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ได้จัดทำขึ้น การจัดองค์กรในชุมชน ระบบเครือญาติในชุมชน การปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด และการมีระบบองค์ความรู้ที่หลากหลายในชุมชน

3. **ปัจจัยภายนอก** ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัวได้รับการชมเชยจากหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงาน ซึ่งสืบเนื่องจากผลงานการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา และจากการที่ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมืออย่างดี จึงส่งผลให้โครงการต่าง ๆ ที่ลงไปในชุมชนมักจะประสบผลสำเร็จ จึงมักได้รับการเสนอชื่อให้เป็น "ชุมชนในโครงการนำร่องต่าง ๆ" อยู่เสมอ จากสภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นผลให้ผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีความภาคภูมิใจในผลงานการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้มีกำลังใจที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชน เพราะมั่นใจว่าผลงานที่ได้ทำลงไปเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในสังคม

ปัจจัยอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชน

ถึงแม้ว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกว่า จะมีปัจจัยที่เป็นส่วนส่งเสริมสนับสนุนต่อการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านปัจจัยผู้นำ ปัจจัยจากชุมชน และปัจจัยภายนอก แต่ในขณะเดียวกัน จากการศึกษาพบว่า ทางชุมชนก็มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมขององค์กรทั้งสามในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น คือ

1. ความไม่เป็นเอกภาพของชุมชนในด้านพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ของชุมชนได้ถูกแบ่งแยกออกเป็น 2 ส่วน โดยคลองลำไทร และคลองลำจรเข้ตาย จึงทำให้พื้นที่การปกครองได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ซึ่งจากผลของการแบ่งด้วยสภาพภูมิศาสตร์นี้ ทำให้ความเป็นเอกภาพของชุมชนอาจลดน้อยลง การร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอาจไม่เต็มที่ ส่งผลให้ในอนาคตอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ โดยเฉพาะกลุ่มบ้านที่กระจายอยู่ห่างแยกตัวจากชุมชนออกมา

2. ภาวะความเป็นผู้นำของชุมชนมีสูง จากที่กล่าวมาแล้วจะพบว่า ภาวะและบทบาทของผู้นำในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกว่า มีสูงมาก มีคุณสมบัติทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และบุคลิกภาพของผู้นำ จึงทำให้ชุมชนพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกันถ้าพิจารณาอีกด้านหนึ่งถ้ามีความเป็นภาวะผู้นำสูง ก็อาจเป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดภาวะการ “พัฒนาชุมชนแบบเบ็ดเสร็จ” โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวผู้นำ ดังนั้นการเกิดภาวะการณดังกล่าวหรือไม่คงขึ้นอยู่กับชาวบ้านในชุมชน และการบริหารจัดการของชุมชนในรูปของคณะกรรมการต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน และมัสยิด ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกว่านั้น ทางคณะผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา คือ

1. ควรมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และมีสยิดให้มากขึ้น โดยที่แต่เดิมนั้นความสัมพันธ์นี้ก็อยู่ในลักษณะที่ดีอยู่แล้ว แต่จะเป็นในลักษณะบุคคลต่อบุคคล กลุ่มต่อกลุ่ม แต่ถ้ามองในภาพรวมขององค์กร จะเห็นว่า องค์กรโรงเรียนและองค์กรชุมชน รวมถึงองค์กรมัสยิด ยังมีความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เป็นในลักษณะการบริหารจัดการที่ประสานงานสอดคล้องกัน ถ้าสามารถจัดการบริหารงานและการจัดการในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้มีในลักษณะ “ร่วมกันพัฒนา” พยายามบริหารวางแผนจัดการ ทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ และอื่น ๆ จะส่งผลต่อความยั่งยืนของกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว

2. ควรมีการสานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวบ้าน กลุ่มบ้านต่าง ๆ ในชุมชน เนื่องจากการศึกษาพบว่า ชาวบ้านบางส่วนมีความคิดเห็นซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนได้ ซึ่งทั้งนี้มีสาเหตุเนื่องมาจากความไม่เข้าใจกันในช่วงตอนและกระบวนการพัฒนาชุมชน จึงทำให้ความร่วมมือของชาวบ้านในส่วนนี้ต้องค่อยลงไป ซึ่งถ้าสามารถแก้ไขและสานความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ จะทำให้ชุมชนนี้สามารถพัฒนาไปได้ในทุกพื้นที่ ทุกกลุ่มบ้านของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการพัฒนาชุมชน

3. เนื่องจากชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว นี้เป็นชุมชนที่เป็น “ชุมชนนำร่อง” ในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ หลายกิจกรรม/โครงการ ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ชุมชนนี้สามารถพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่องก็คือ การขยายกิจกรรมและการขยายพื้นที่ ซึ่งหมายถึง การขยายตัวในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน (รวมถึงการขยายแนวคิด) ลงไปยังพื้นที่อื่น ๆ หรือชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เพราะจะเป็นประโยชน์ในการขยายฐานงานพัฒนาและความรู้ให้กว้างออกไป ร่วมมือกันในการดำเนินการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และในขณะเดียวกันก็ให้มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ สภาพทรัพยากร ของชุมชนตนเอง ซึ่งการดำเนินงานเพื่อการขยายกิจกรรมและขยายพื้นที่นี้ก็คือ การสร้างเครือข่ายชุมชนให้เกิดขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคง ความยั่งยืน และความก้าวหน้า ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตดีกัว

บรรณานุกรม

- กรรณิกา ชมดี. 2524. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2540. ภาพรวมของพัฒนาการขององค์กรชุมชน. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กุสุมา ภูใหญ่. 2540. การรับรู้ ความคาดหวัง ความพึงพอใจ และการยอมรับของชาวชุมชนมุสลิมในเขตหนองจอกต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขวัญชัย วงศ์นิติกร. 2532. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้ที่อาศัยในเขตหมู่บ้านจัดสรรชานเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. 2524. ประวัติแนวความคิดทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- จินตวดี พุ่มศิริ. 2529. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสาร ความเชื่อทางศาสนาและความทันสมัยของชาวไทยมุสลิมในอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์สถาการพิมพ์.

อนันต์ วุฑฒิกกรรมรักษา. 2524. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการสร้างงานในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฐิติพร วิมุขตานนท์. 2532. กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : กรณีศึกษากำแพงเมือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชื่น ศรีสวัสดิ์. 2532. การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีบ้านดงเค็งและบ้านชุมแสง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชูศักดิ์ ชูช่วย. 2533. บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น และหมู่บ้านทั่วไป ภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดิเรก ฤกษ์ห่อราย. 2527. การพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. 2529. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. หน้า 177 - 205. ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสการพิมพ์.

นิพัทธเวช สืบแสง. 2526. การมีส่วนร่วมของชาวเขาในการพัฒนา. ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา 1 (กรกฎาคม - กันยายน 2526). 10.

นภา ชมไพบูลย์. 2534. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทของกลุ่มเกษตรกร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บังอร ฤทธิภักดี. 2529. การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน : กรณีศึกษาระดับหมู่บ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประภา เสียงเสนาะ. 2535. อิสลามกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม : ศึกษาผลกระทบทางศาสนาจากการขยายตัวของเมืองในชุมชนมุสลิม แขวงทวายกองดินใต้ เขตมินบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์. 2524. การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานพัฒนาสตรีในด้านความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสตรีในหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรัชญา เวสารัชช์. 2528. รายงานการวิจัย : การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัญญา สวัสดิ์เสรี. 2539. ความคิดเห็นของประชาชนในเขตจอมทองที่มีต่อบทบาทผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

พระมหาสุเทพ เรืองศรี. 2539. การศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาในพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- เพ็ญศรี ชวยประดิษฐ์. 2537. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสามแก้ว อำเภอคอนคม จังหวัดนครปฐม. ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะสุข. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพศาล โอฟารวัฒน์. 2538. การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์กับผู้นำมุสลิม ในการปลูกฝังคุณธรรมในชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีในอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฟารุก ชันราม. 2541. การศึกษาคัมภีร์อัล-กุรอานในประเทศไทย : ศึกษาเปรียบเทียบ กรณีการอ่านคัมภีร์อัล-กุรอานในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เฟื่องฟ้า คณานุรักษ์. 2530. ปัญหาและข้อจำกัดของพัฒนากรในการทำงานพัฒนา ชุมชนตามหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชน (ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดนราธิวาส). วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิโรจน์ ขวัญแก้ว. 2530. บทบาทของโต๊ะอิหม่ามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการสนับสนุนการพัฒนาโครงการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น และโต๊ะอิหม่าม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระ โอสถานนท์. 2521. การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชนบท. รายงานการสัมมนา เรื่อง "สถาบันสังคมในชนบทและการร่วมมือของประชาชนในการพัฒนาชนบท" โรงแรมปทุมรัตน์ จังหวัดปทุมธานี. วันที่ 4 - 10 กันยายน 2521 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544). โรงพิมพ์ หจก. เม็ดทรายพรินติ้ง.

สุกิจ จุลละนันท์. 2508. การพัฒนาชุมชน ทฤษฎี และแนวคิดในการพัฒนาประเทศ. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2527. หน้าที่ของมัสยิดต่อสังคมมุสลิมในภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อคิน รพีพัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักติโสภาคการพิมพ์.

อรุณ พ่วงสมบัติ. 2528. ภาวะผู้นำในการพัฒนาของโครงการแผ่นดินทองหนองจอก : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง. 2532. คำบรรยายลักษณะวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาระบบ 2. (อัดสำเนา).

อุทัย ดุลยเกษม. 2540. ระบบการศึกษากับชุมชน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทแปลนพรินติ้ง จำกัด.

โอวาท สุทธนารักษ์. 2531. บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองของชุมชน โดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540. **ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย.** โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

United Nations. 1975. **Popular Participation in Decision Making for Development.**
New York : United Nations Publication.

White, Alastair T. 1982. **Why Community Participation ? A Discussion of the Arguments For, Community Participation : Current Issue and Lesson Learned.** United Nations Children's Fund : 18.